

Udgangspunkter og orienteringspunkter

En undersøgelse af socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis blandt unge to steder i Danmark

Skovse, Astrid Ravn

Publication date:
2018

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Document license:
[CC BY-NC-ND](#)

Citation for published version (APA):
Skovse, A. R. (2018). *Udgangspunkter og orienteringspunkter: En undersøgelse af socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis blandt unge to steder i Danmark*. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Udgangspunkter og orienteringspunkter

En undersøgelse af socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet
og sproglig praksis blandt unge to steder i Danmark

Af Astrid Ravn Skovse

Vejleder: Pia Quist

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Københavns Universitet

Antal ord i afhandlingen: 99.151

FORORD.....	4
1 INDLEDNING: UDGANGSPUNKTER OG ORIENTERINGSPUNKTER.....	5
1.1 Problemformulering og undersøgelsesspørgsmål	8
1.2 Teoretisk og metodisk placering	8
1.3 Afhandlingens struktur og opbygning.....	9
1.4 LaPUR.....	10
1.5 Ethiske overvejelser	11
2 TEORETISK RAMME OG HİDTİDİGE UNDERSØGELSER.....	12
2.1 Sprogbrug som knyttet til lokaliteter.....	13
2.2 Afhandlingens tilgang til sproglig variation.....	15
2.3 Indeksikalitet og registergørelse	19
2.4 Sted som materiel, symbolsk og social ramme om menneskers hverdagsliv	22
2.5 Sted og mobilitet; antitetiske eller hinandens forudsætning?.....	23
2.6 Socio-geografisk orientering	26
2.7 Hverdagsmobilitet og motilitet	27
2.8 Sted, mobilitet og sociale kategorier	27
2.9 Sted og identitet.....	32
2.10 Steders betydningstilskrivning	34
2.11 Steder og sociolingvistiske skalaer	39
2.12 Sprog, mobilitet, sted; hidtidige studier	43
2.13 Sprog i heterogene bymiljøer.....	46
2.14 Model over socio-geografisk forankring og orientering.....	49
2.15 Sammenfatning	52
3 METODER OG DATA	53
3.1 Valg af undersøgelsessteder og deltagere.....	53
3.2 Forholdet mellem erkendelsesinteresse, teoretisk afsæt og metodiske tilgange	54
3.3 Hvor er du fra? Mit eget udgangspunkt	60
3.4 Mappingmetoder: repræsentationer af stedsfornemmelse og hverdagsmobilitet.....	62
3.5 Interview og fokusgruppesamtaler	64
4 UNDERSØGELSENS STEDER	67
4.1 Bylderup: Lokalhistorie, demografi, sproglige forhold	67
4.2 Vollsmose: Lokalhistorie, demografi, sproglige forhold	75
4.3 Metapragmatisk aktivitet og typificering i Bylderup og Vollsmose	88
4.4 Sammenfatning og delkonklusion.....	98
5 UNDERSØGELSENS DELTAGERE	100
5.1 Bylderup: Deltagergruppens stedshistorik og lokaltfunderede praksisser.....	101
5.2 Det sociale rum i Bylderup	101

5.3	Vollsmose: Deltagergruppens stedshistorik og lokaltfunderede praksisser.....	110
5.4	Det sociale rum i Vollsmose.....	111
5.5	Sammenfatning.....	120
6	VARIATIONISTISK ANALYSE.....	121
6.1	Hvad kan variationistiske resultater sige noget om – og hvad kan de ikke?.....	121
6.2	Kriterier for valg af sproglige variable.....	123
6.3	Udskrivnings- og kodningsprocedurer.....	140
6.4	Kvantificering og statistiske analyser.....	141
6.5	Vollsmose: Resultater.....	146
6.6	Sammenfatning – resultater fra Vollsmose.....	167
6.7	Bylderup: Resultater.....	169
6.8	Sammenfatning – resultater fra Bylderup.....	187
6.9	Delkonklusion.....	188
7	STEDSIDENTITET TIL FORHANDLING.....	189
7.1	Data og metode.....	190
7.2	Identitet, positionering, sted.....	194
7.3	Identitet og positionering i små narrativer.....	197
7.4	Det værste i Vollsmose: stedets omdømme.....	201
7.5	Det værste i Bylderup: afstand og mangel.....	209
7.6	Stedernes nære sociale liv: frigørende eller klaustrofobisk?.....	212
7.7	Stederne som mangelfulde eller 'fyldige'.....	217
7.8	En ægte bylderupper.....	221
7.9	En ægte vollsmoser.....	231
7.10	Delkonklusion.....	236
8	HVERDAGSMOBILITET, KONTAKT OG FREMTIDIG ORIENTERING.....	239
8.1	Hverdagsmobilitet i Bylderup og Vollsmose – deltagernes repræsentationer.....	241
8.2	Hverdagsmobilitet i Vollsmose og Bylderup – mobil etnografi.....	245
8.3	Med bus i Vollsmose.....	246
8.4	Med bus i Bylderup.....	250
8.5	Vollsmose: Det lokale som trygt eller utrygt.....	253
8.6	Bylderup: Det lokale som frit eller begrænset.....	256
8.7	Sammenfatning.....	264
8.8	Delkonklusion.....	265
9	KONKLUSION.....	270
	Dansk resumé.....	274
	English abstract.....	275
	REFERENCER.....	276

Forord

Tre år, 3000 kopper kaffe, utallige frustrerede udbrud og endnu flere grin senere sker det: Min afhandling om sted, mobilitet og sprog ligger færdig. Det havde ikke været muligt uden andre menneskers generøsitet, opmuntring, kærlige/konstruktive/kritiske kommentarer og nysgerrige spørgsmål.

Tak til de unge mennesker i Bylderup og Vollsmose, som lod mig følge med et lille stykke af vejen.

Tak til mine kolleger på femte sal (og andetsteds på KUA og ude i verden) som har delt surt, sødt og salt med mig igennem forløbet. Til mine vejledere, som er kloge OG dejlige på én og samme tid. Til Julie A. for det hele. Til Anne og Jørgen for at gøre det muligt. Til min mor for at være så skøn.

Tak til Bjarke, Ellen og Johanne. I er mit udgangspunkt og mit orienteringspunkt; dengang, nu og altid.

Skal vi gå i gang?

1 Indledning: Udgangspunkter og orienteringspunkter

"De er alle sammen glade her (.) og æ størstedel er ældre folk."

Sådan beskriver 15-årige Camran beboerne i Bylderup, en landsby i det sydligste Sønderjylland, hvor han har boet hele sit liv. Han positionerer sig samtidig i forhold til dem: Pronominet 'de' signalerer, at han ikke inkluderer sig selv i gruppen, og hans efterfølgende beskrivelse af beboerne som primært "ældre folk" lægger da heller ikke op til, at han selv som ung skulle identificere sig med denne gruppe. Senere siger han:

"Når man er ung så vil man gerne (.) prøve noget (.) og d- (.) de:t sker sådan mest i (.) i storbyerne så det er sådan lidt (.) mest der jeg vil hen."

Camran giver udtryk for at orientere sig væk fra Bylderup i fremtidig sammenhæng, hen hvor man kan "prøve noget", og det vil i hans udlægning sige i "storbyerne". Han fremstiller dermed storbyen som et dynamisk sted, som appellerer særligt til unge – i modsætning til livet på landet, hvor han befinder sig her og nu.

De ovenstående uddrag belyser kort og koncist denne afhandlings erkendelsesinteresse: Hvilke betydninger og potentialer tilskrives forskellige steder? Hvad betyder menneskers opfattelse af og forhold til det sted, de bor, for deres socio-geografiske orientering? Og hvordan hænger socio-geografisk orientering sammen med sproglig praksis?

"At the heart of linguistic variation is the social and geographical placement of the speaker," skriver Eckert (2004:107). I en senmoderne, globaliseret verden er denne placering ikke bestemt én gang for alle. Mennesker bevæger sig, socialt og geografisk, mere eller mindre selvvalgt (Elliott & Urry, 2010; Massey, 1993). Sted er imidlertid ikke af den grund blevet betydningsløst i menneskers hverdagsliv, heller ikke i sproglig forstand – men snarere end at opfatte sted som en given, statisk og determinerende ramme om menneskers liv og sprogbrug, må fokus ligge på, hvad steder *betyder* for menneskers identitetsarbejde og sociale tilhørsforhold, og hvordan dette kommer til udtryk rent sprogligt. Johnstone udtrykker det på denne måde:

Rather than asking about how speech co-varies with physical location, we are beginning to ask how meaningful places are constructed in speech and other forms of interaction, how individuals experience place, and how the use of one set of linguistic variants versus another can result from and contribute to these processes. (Johnstone, 2013:110).

Mæhlum skriver om brug af sproglige træk eller varieteter associeret med bestemte steder, at

... språket [...] kan betragtes som en markering og en synliggøring av det enkelte individs personlige og sosiale identitet [...] Gjennom et slikt perspektiv ser vi dermed hvordan det som i utgangspunktet er en *geografisk* avgrenset språkstruktur, blir fylt med et bestemt *sosialt* og *kulturelt* indhold. [...] For i tillegg til at stedet eksisterer som en fysisk-materiell realitet, danner også dette stedet rammen om et bestemt sosiokulturelt fellesskap. (Mæhlum, 1999:17, kursivering i original)

Sprog fungerer i denne tilgang, som afhandlingen lægger sig på linje med, blandt andet som udtryk for og element i sprogbrugerens sociale og stedslige tilhørsforhold; og sted betragtes ikke som blot og bar lokalitet, men som materiel, symbolsk og social kontekst for menneskers hverdagsliv.

Det er dermed ikke kun socio-geografisk placering, men også orientering, der lader sig høre sprogligt. Eckert skriver: "Categories, groups, and networks may [...] embody differences in spatial orientations and practices, with important consequences for patterns of linguistic variation" (Eckert, 2004:109). Det har altså betydning for sprogbrug, hvilke sociale og geografiske sammenhænge man indgår i, orienterer sig mod og identificerer sig med.

I første uddrag ovenfor bruger Camran foranstillet bestemt artikel ("æ størstedel"), et sønderjysk dialekttræk, i det andet efterstillet, enklitisk artikel ("storbyerne"), et standarddansk træk. Uddragene stammer fra to forskellige situationer; det første fra et interview med en sønderjysktalende interviewer, som Camran svarer på samme dialekt interviewet igennem – ligesom han gør, når han snakker med sin klassekammerat Rasmus, som er kategorisk dialekttalende. Det andet uddrag er fra et interview med en standarddansk-talende interviewer, hvor Camran stort set kun bruger standarddanske træk, ligesom han gør, når han snakker med sine standarddansk-talende klassekammerater. Camran orienterer sig nok væk fra Bylderup mod storbyen i et fremtidigt perspektiv, men her og nu virker der til at være grunde til at bruge sproglige træk associeret med det lokale område – i bestemte sammenhænge. Hans brug af lokalsproglige træk virker dermed til at tjene situerede formål, i et komplekst samspil mellem social og geografisk placering, praksis og orientering.

Dette komplekse samspil er fokus for afhandlingen her, hvor jeg undersøger sammenhænge mellem sociale, geografiske og sproglige 'landskaber' to forskellige steder i Danmark; mellem udgangspunkter og orienteringspunkter, og disses relation til sproglige praksisser, hos unge i henholdsvis landsbyen Bylderup i Sønderjylland og storbyforstaden Vollsmose på Fyn.

Stederne er valgt ud som eksempler på to meget forskellige stedstyper: Bylderup repræsenterer det rurale sted, som har været dialektologiens yndede locus, langt fra større byer, med en historisk set rodfastet beboergruppe. Undersøgelsen kan her bidrage til viden om, hvordan brugen af dialekttræk varierer blandt unge i et ruralt samfund, som befinder sig i en

nivelleringsproces (Maegaard, 2001; Monka & Hovmark, 2016), men hvor traditionel dialekt som noget særligt i dansk sammenhæng stadig er udbredt blandt unge.

Vollsmose repræsenterer det etnisk og sprogligt heterogene, (sub)urbane sted, som har været genstand for intensive sociolingvistiske undersøgelser de seneste 30 år (fx Ag, forthc.; Auer, 2003; Christensen, 2012; Kotsinas, 1988; Madsen, 2015; Møller, 2010; Opsahl & Nistov, 2010; Quist, 2000; Rampton, 2011; Stæhr, 2010; Svendsen & Røyneland, 2008; Wiese, 2013; Aarsæther, Marzo, Nistov, & Ceuleers, 2015). Undersøgelsen kan bidrage med viden om, hvordan en "new locality" (Blommaert, 2010) også fungerer som sprogligt lokalområde i samspil med omgivelserne (Christensen, 2012; Quist, 2008). I den forbindelse undersøger jeg, hvorvidt og hvordan regionale træk indgår i deltagernes sproglige repertoire, og hvilke betydninger de i givet fald er tilskrevet, i samspil med multietnolektale træk.

Trods deres mange forskelligheder har afhandlingens to undersøgelsessteder (mindst) ét til fælles: De befinder sig begge lavt i det nationale 'stedshierarki', hvor storbyerne, frem for alt København, ligger solidt placeret i toppen. Bylderup er, som en del af et geografisk yderområde, forbundet med socioøkonomisk afmatning, mangel på muligheder og fraflytning af unge. Vollsmose er, som det største socialt udsatte boligområde i Danmark – nogle kalder det en ghetto – associeret med kriminalitet og med en beboergruppe med svage bånd til uddannelses- og arbejdsmarkedet. Begge steder forbindes med sproglige varieteter, som nedvurderes i forhold til nutidigt standarddansk (T. J. Jensen, Maegaard, & Kristiansen, 2015; Kristiansen, 2009; Pharao, Maegaard, Møller, & Kristiansen, 2014), der i al væsentlighed udspringer fra København (fx Kristiansen, 2009). Denne systematiske nedvurdering af andre former for talt dansk end standard, og den samtidige udvikling i retning af en fuldstændig homogenisering af talt dansk på alle andre niveauer end det intonationsmæssige (Kristiansen, 2009; I. L. Pedersen, 2003; Pharao, Kristiansen, Møller, & Maegaard, 2015), har fået Kristiansen til at argumentere for, at "[d]et billede der tegner sig af dagens danske sprogvirkelighed, kan kun forstås derhen at Danmark er på vej til at blive et sprogsamfund hvor geografisk tilhørighed ikke betyder noget for folks sociale identitetsdannelse" (Kristiansen, 2003:145). Det udsagn vil jeg afsøge empirisk.

Igennem afhandlingen vil jeg argumentere for, med afsæt i *New Mobilities*-paradigmet, at mobilitet må anskues som medskaber af steders betydning, snarere end som 'stedsopløsende' faktor. I den forbindelse spiller *hverdagsmobilitet* en central rolle. Som Jørgensen, Fallov et al. skriver fra et sociologisk perspektiv: "Neighbourhoods as localities must be seen in relation to the networks of mobility that pass through them and link them to other localities, and the meaning and identity work involved in the acts of moving in, through and between localities" (A. Jørgensen, Fallov, & Knudsen, 2011:27). Også inden for sociolingvistikken og dialektologien opfordres der til

at tænke hverdagsmobilitet ind i studiet af sproglig variation (Britain, 2013, 2016; Johnstone, 2011), en opfordring denne afhandling tager op.

1.1 Problemformulering og undersøgelsesspørgsmål

Afhandlingen stiller følgende overordnede spørgsmål:

- Hvad betyder socio-geografisk orientering og hverdagsmobilitet for sproglig variation og sproglige praksisser hos unge et ruralt og et (sub)urbant sted?
- Hvordan kan man operationalisere spørgsmålet om sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis?

Dette afsøges via følgende mere konkrete undersøgelsesspørgsmål:

- I hvilken udstrækning bruger unge i Bylderup og Vollsmose traditionelt lokale sproglige træk og multietnolektale træk?
- I hvilken grad forbinder deltagerne deres egen og deres jævnaldrendes sprogbrug med 'lokalhed'?
- Hvordan fremstiller deltagerne deres lokale steder og de mennesker, der bor der?
- Hvordan positionerer deltagerne sig selv og hinanden i forhold til disse fremstillinger?
- Hvordan forholder disse fremstillinger sig til overordnede diskurser om stederne og de mennesker, der bor der?
- Hvordan spiller deltagernes hverdagsmobilitet og socio-geografiske orientering sammen de to steder?

1.2 Teoretisk og metodisk placering

Afhandlingen placerer sig sprogteoretisk og metodisk i et krydsfelt imellem dialektologi, tredjebølge-variationssociolingvistik og interaktionel sociolingvistik. Sociolingvistikken beskriver og forsøger at forstå "*socialt bestemt [sproglig] variation*", som Gregersen og Kristiansen udtrykker det (Gregersen & Kristiansen, 2015:11, kursivering i original). Det ligger i denne formulering, at sproglig variation hænger systematisk sammen med sociale forhold. Hvordan dette konkret foregår, med hvilke funktioner og effekter, og hvordan det kan undersøges, er spørgsmål, som har drevet sociolingvistikken fremad siden dens spæde start.

I denne afhandling er fokus på, hvorvidt og hvordan sproglig variation blandt undersøgelsens deltagere kan forstås ud fra en inddragelse af deltagernes socio-geografiske orientering. Jeg undersøger også, hvorvidt det at inddrage hverdagsmobilitet som faktor bidrager

til en forståelse af sproglig variation og sproglige praksisser. Det er velkendt inden for sociolingvistikken, at køn spiller ind på både evaluering og brug af sprog (fx J.K. Chambers & Trudgill, 1980; Kristiansen, 2010; Tagliamonte, 2012); samtidig indgår køn, stedsfornemmelse og mobilitetsforhold i komplekse forbindelser (Cresswell & Uteng, 2008; C. D. Hansen, 2014; Hanson, 2010; Law, 1999; Massey, 1994a). Fokus vil derfor også være på, hvordan sted og mobilitet spiller sammen med køn inden for de to deltagergrupper.

Jeg trækker på tilgange og teoretiske perspektiver fra nyere mobilitetsstudier, humangeografi og urban sociologi for på én og samme tid at udfordre det sedentaristiske perspektiv på steder, der har været fremherskende inden for dialektologien og sociolingvistikken siden disciplinernes begyndelse (Britain, 2013, 2016) og det 'stedsudviskende' nomadistiske perspektiv, som i de seneste 30 år ad flere omgange har proklameret stedets død til fordel for et fokus på mobilitet (se fx Blommaert, 2010). I den forbindelse inddrager jeg stedernes historiske, materielle såvel som socio-symbolske dimensioner (jf. A. Jørgensen et al., 2011; Massey, 1993, 1994b) og deltagernes forholden sig og betydningskonstruktion i relation hertil.

Undersøgelsen bygger på data indsamlet i løbet af fem måneders feltarbejde de to steder blandt i alt 73 unge mellem 14 og 16 år (28 i Bylderup, 45 i Vollsmose). I løbet af feltarbejdet oplevede jeg på egen krop en mængde forskelligartede "spatial experiences" (Travlou, Owens, Thompson, & Maxwell, 2008) sammen med deltagerne; jeg kørte i skolebus med de unge, gik ture i silende regnvejr med dem, mens de udpegede lokale referencepunkter, var med i skøjtehallen og til håndbold og misundte dem deres knallerter, når jeg selv missede bussen tilbage til min bed and breakfast. Jeg observerede, hvordan mobilitetspraksisser fremstod uløseligt sammenknyttede med oplevelser af at være i kontrol eller det modsatte; hvordan deltagerne opførte sig, når de følte sig på udebane, og når de nåede hjem igen. Disse og andre observationer indgår som data i afhandlingen sammen med korte narrativer og interaktioner fra fokusgruppesamtaler, passager fra individuelle interview og kort over de lokale områder udfyldt af deltagerne. Jeg kobler kvalitative analyser af disse data med et sprogligt fokus i form af analyser af deltagernes metapragmatiske kommentarer og i form af variationistiske analyser.

1.3 Afhandlingens struktur og opbygning

Afhandlingen falder i fem dele. I første del trækker jeg den teoretiske ramme for undersøgelsen op og gør rede for hidtidige dialektologiske og sociolingvistiske behandlinger af forholdet mellem sted, sprog og mobilitet. Jeg foreslår en model for, hvordan man kan betragte og operationalisere socio-geografisk orientering i relation til sproglig praksis, som inkorporerer dét temporale aspekt, som en række teoretikere har fremdraget som helt uomgængeligt i arbejdet med sted og mobilitet.

Den vil tjene som en gennemgående model i afhandlingens tilgang til sammenhænge mellem deltagernes hverdagsmobilitet, forhold til sted, og deres sproglige praksis.

Anden del præsenterer afhandlingens datagrundlag og de metoder, den baserer sig på (kapitel tre), ligesom den giver en grundig kontekstualisering via en præsentation af Bylderup og Vollsmose (kapitel fire) og af undersøgelsens deltagere og de sociale landskaber de to steder (kapitel fem).

Afhandlingens tredje del udgøres af en kvantitativ analyse af distributionen af udvalgte sproglige variable (kapitel seks), hvor jeg inddrager mixed model-analyser til at belyse forskellige uafhængige variables eventuelle effekter i forhold til distributionen af de sproglige variable.

Herefter, i afhandlingens fjerde del, analyserer jeg i kapitel syv interaktioner fra fokusgruppesamtaler, hvor deltagerne ud fra et diskussionsoplæg forhandler om og diskuterer de steder, de bor. I kapitel otte viser jeg, hvordan hverdagsmobilitet indgår formativt i deltagernes socio-geografiske orientering og dermed potentielt i deres sproglige valg.

Afhandlingens sidste del udgøres af en konklusion i kapitel ni, hvor jeg samler de mange tråde, der er løbet gennem afhandlingen. Jeg vender tilbage til de indledende forskningsspørgsmål og ser på, hvorvidt de er besvaret og hvordan, før jeg rejser nye spørgsmål, som afhandlingen har gjort mulige at stille.

1.4 LaPUR

Projektet er blevet til i regi af LaPUR (*Language and Place in Urban and Rural Denmark*), et fireårigt projekt (2014-2018), finansieret af Det Frie Forskningsråd med lektor Pia Quist som forskningsleder, og med deltagelse af post.doc. Malene Monka, lektor Jann Scheuer og lektor Henrik Hovmark, alle ansat på (den daværende) Afdeling for Dialektforskning, Københavns Universitet. Lektor Anja Jørgensen, Aalborg Universitet, har været ekstern samarbejdspartner. LaPUR har haft en række studentermedhjælpere og forskningsassistenter tilknyttet undervejs. Det drejer sig om Maria Winther Madsen, Ida Hjorth, Jesper Tage Wiingaard, Marianne Haugaard Hansen og Line Lehm Sletten.

LaPUR har været organiseret på den måde, at deltagerne i grupper har haft hovedansvar for ét undersøgelsessted (Hovmark og Monka i Bylderup, Quist og mig i Vollsmose), men at vi løbende har delt og diskuteret data fra begge steder på projektmøder. Jeg har som den eneste projektdeltager fordelt min tid ligeligt mellem de to steder. I de tilfælde, hvor jeg ikke selv har indsamlet de data, jeg analyserer, vil det fremgå tydeligt.

1.5 Etiske overvejelser

Alle deltagere i projektet har – i samarbejde med deres forældre, da deltagerne var under 18 år på tidspunktet for feltarbejdet – givet samtykke til deltagelse, og til at de indsamlede data må bruges i forskningssammenhæng. Alle deltagere er anonymiseret. Imidlertid er det en pointe i undersøgelsen, at feltarbejdet er foregået netop de to aktuelle steder, ligesom det er en pointe i flere analyser, hvor i lokalområderne de forskellige deltagere bor, eller hvad deres og deres families steds- og mobilitetshistorik er. Der vil dermed måske være enkelte personer med stort lokalkendskab, der vil kunne identificere enkelte deltagere. I de tilfælde, hvor jeg har vurderet at indsamlede data omhandler personfølsomme emner, har jeg udeladt sådanne data i mine analyser.

2 Teoretisk ramme og hidtidige undersøgelser

Jeg præsenterer i dette kapitel afhandlingens teoretiske afsæt i en vekselvirkning med en gennemgang af tidligere forskning inden for sted, sprog og mobilitet. Jeg arbejder med udgangspunkt i den dialektologiske tradition for at undersøge sproglige træk associeret med steder, men placerer mig inden for den humangeografiske forståelse af steder; "Place, at the basic level, is space invested with meaning in the context of power," som Cresswell udtrykker det (2004:12).

Først gennemgår jeg, hvordan tidligere dialektologi og sociolingvistik har forholdt sig til mobilitet og sted, hvorefter jeg gør rede for afhandlingens forståelse af sproglig variation. Jeg relaterer denne forståelse til en humangeografisk og en Bourdieu-inspireret tilgang til sted og til nyere teorier om forholdet mellem sted og mobilitet. Afslutningsvis præsenterer jeg en model, der udgør en syntese mellem afhandlingens teoretiske afsæt og de gennemgåede tidligere undersøgelser, og som udgør mit forslag til, hvordan man kan operationalisere forholdet mellem sted, mobilitet og sprog.

Et par ord om terminologi. Jeg bruger i afhandlingen betegnelsen standardddansk om to fænomener: Dels et ideologisk niveau, hvor 'standard' modstilles 'ikke-standard' (fx dialekt, multietnolekt – mere om dette begreb senere) (Kristiansen, 2001; Mæhlum, 2010). Dels om sprogbrugsniveauet, når deltagerne i undersøgelsen bruger det, man kan kalde københavnsk-baserede træk i 'lokal aftapning', det samme som Monka (2013), med afsæt i Køster, Nielsen og Pedersen (1982), kalder regionalstandard: "det sprog, dialekttalende skifter til, når de skifter væk fra dialekten, og udgør den lokale udgave af standardsproget" (Monka, 2013:55). I. L. Pedersen argumenterer for, at "[e]n regional standard tæller som standard inden for regionen" (I. L. Pedersen, 2009 [1999]-a:251) – men det er ikke ensbetydende med, at den tæller som *københavnsk* (se også Schøning, 2017 for en detaljeret behandling af dette spørgsmål). Som Monka sammenfatter det, med henvisning til de mange undersøgelser, der er foretaget de seneste år, fx Pedersen (1996), Kristiansen (2009), Maegaard et al. (2013): "I Danmark tager standardsproget afsæt i københavnsk, og alle sprogforandringer registreret fra 1960'erne og frem tager udgangspunkt i sprogbrugen i København" (Monka, 2013:52). Jeg skelner altså ikke mellem forskellige 'grader' af standard (se Monka, 2013:50ff), ligesom jeg ikke entrerer i diskussionen om regionalsprog over for standard. Deltagerne i undersøgelsen her lyder ikke 'som københavnere', når de taler standardddansk. Alle deltagerne i Bylderup, uafhængigt af deres brug af dialekttræk, taler for eksempel på en måde, som gør, at de opleves som jyske på baggrund af intonationsforhold (Monka & Hovmark, 2016:85). Hvad intonationsforhold blandt deltagerne i Vollsmose angår, henviser jeg til beskrivelserne i kapitel 6. Men også her gælder det, at deltagerne

ikke 'lyder københavnske' (se fx G. F. Hansen & Pharao, 2005 for en beskrivelse af, hvad der kendetegner 'moderne københavnsk'; Pharao et al., 2014).

2.1 Sprogbrug som knyttet til lokaliteter

Den traditionelle dialektologis interessefelt er sproglig variation knyttet til sted, *geolekter* (fx Gregersen & Kristiansen, 2015; Mæhlum, 2010:23). Dialektologiens *primus locus* var landet, mens byerne ikke blev regnet som relevante optegnelsesområder; de udgjorde, skriver Gregersen og Kristiansen (2015:11) "ikke-steder" i dansk dialektologi (med undtagelse af Jensens undersøgelse af sprog i Åby sogn fra 1898).

Målet for den traditionelle, germansk inspirerede dialektologi som fx udført af Bennike og Kristensen i *Kort over de danske Folkemål* (1898-1912) var at beskrive dialekterne eller 'folkemålet', dvs. landbefolkningens talesprog (se I. L. Pedersen, 2009 for en kritisk gennemgang af 'folke'-begrebet), så præcist og udførligt som muligt. Metoderne hertil indebar, at udspørgere tog ud til stederne og opsøgte informanter eller meddelere med så 'ren' en dialekt som muligt (Gudiksen & Hovmark, 2009). Man søgte informanter, der havde boet hele deres liv det pågældende sted, ud fra den betragtning, at længerevarende kontakt med sprogbrugere andre steder fra ville påvirke den 'oprindelige' dialekt. Idealet var i det hele taget et talesprog så upåvirket af kontakt med det omgivende samfund – og af mobilitet – som muligt (J.K. Chambers & Trudgill, 1980:29-30). Isolation sås som forudsætningen for differentiering. Isolation kan fremmes af geografiske forhold som fx bjerge, floder eller dale, eller af politiske forhold som lande- eller regionsgrænser (Auer & Schmidt, 2010; Barbiers, 2010; Britain, 2002; Johnstone, 2010a; I. L. Pedersen, 2009 [2004]). I alle tilfælde stækker grænserne muligheden for ansigt til ansigt-interaktion og dermed for sproglig akkomodation.

Pedersen beskriver, hvordan der har været en tendens til at anskue landbosamfundene som afrundede, afgrænsede entiteter, men "kun ved at betragte bondens relation til det omgivende ikke-bondesamfund kan man indfange det karakteristiske", som hun skriver med afsæt i nyere rural sociologi og kulturanthropologi (I. L. Pedersen, 2009:75). Dette citat foregriber samtidig afhandlingens stedsforståelse, som det vil blive klart igennem kapitlet her.

Tilgangen indebærer en forståelse af sprogbrugere som 'bærere' af den geografisk betingede varietet. Møder mellem varieteter finder sted, når sprogbrugere fra forskellige steder mødes og interagerer. Tilsvarende bliver brugen af dialektale træk en markør, som henfører sprogbrugeren til et bestemt dialektområde (Mæhlum, 1999:16). Hvor der fra dialektforskningens tidlige begyndelse var opmærksomhed og diskussion om selve dialektoptegnelsernes grundlag, fx om informanternes biografier, deres personlighedstræk mm. og om fremgangsmåder og

notationsprincipper i forbindelse med optegnelser (se fx Gudiksen & Hovmark, 2009), blev sted som begreb ikke problematiseret. Steder blev behandlet som statiske rammer for menneskers liv – som "little more than a container," med Britains ord (Britain, 2002:606).

Med fremkomsten af den variationistiske sociolingvistik rykkede de empiriske undersøgelser af sproglig variation ind til byerne. Med Labovs New York-undersøgelser (Labov, 1966; 1972a - Labov 1963 behandles senere) flyttedes fokus fra geografisk baserede forskelle til socioøkonomisk baserede ditto med en introduktion af sociale variable (in casu klasse, køn og alder) til studiet af sproglig variation. Skiftet fra landet til byerne som undersøgelsesramme betød dog ikke, at tilgangen til sted og mobilitet ændrede sig; det var stadig de ikke-mobile sprogbrugere, der blev favoriseret, og byen som sted blev ikke teoretiseret. Som Britain formulerer det: "That social embedding [of linguistic variation and change, min tilføjelse], however, did not contemplate a place for space" (Britain, 2010:143), og Coupland skriver, at "[t]he conventional assumption from dialectology, carried over into mainstream sociolinguistics, is that regional provenance is imprinted onto vernacular speech, and that vernaculars therefore index regions or places" (Coupland, 2007:121, jf. også Johnstone, 2011). I det omfang traditionel, variationistisk sociolingvistik har inkorporeret stedsovervejelser, har det været ud fra et økonomisk-geografisk snarere end et humangeografisk afsæt (Britain, 2010:143).

Således har en *sedentaristisk* ideologi formet og præget såvel dialektologi som variationistisk sociolingvistik (Britain, 2016:217); en ideologi, som anskuer "mobility through the lens of place, rootedness, spatial order and belonging [...] conceptualized through the lens of fixity as an ideal" (Cresswell, 2006:26f), og som betragter mobilitet med skepsis.

Heller ikke kontaktforhold blev inddraget. Labov var optaget af det afgrænsede sprogfællesskab; ikke af kontakt mellem fællesskaber (jf. også Pedersen, 2009, om dialektologiens tendens til at betragte landbosamfund som afrundede entiteter). Milroy beskriver det på følgende måde: "Labov's basic unit of study, the speech community, is conceived as a construct which does not attend to contacts between communities or to the crosscutting influences entailed by mobility and access to knowledge of the local linguistic practices of others" (Milroy, 2002:4).

Ovenstående tilgang til sted, mobilitet og kontakt er imidlertid blevet problematiseret i stigende grad inden for sociolingvistikken og dialektologien de seneste tyve-tredive år. Dels med afsæt i betragtninger over fx globaliseringens konsekvenser for mobilitets- og kontaktforhold, dels på grund af teoretiske udviklinger inden for tilgangen til sprog, sted og mobilitet – og forbindelserne herimellem. Den herderske enhedstilgang til forbindelsen mellem sted, sprog og sprogbruger udfordres således fra mange forskellige kanter (fx Blommaert, 2010; Blommaert & Rampton, 2011; Cutler & Røyneland, 2015; Jens Normann Jørgensen, 2010; Møller & Jørgensen,

2011; Quist, 2010; Rampton, 2006). Der er i stigende grad fokus på *kontakt* frem for *afgrænsning*, og fokus på, hvad steder og mobilitetsforhold betyder for mennesker.

Eckert argumenterer således for at indtænke steder (og fællesskabers og sprogbruges) forbundethed i studiet af sproglig variation og opfordrer i den forbindelse (med inspiration fra Pratt (1988) og Masseys (1993, 1994) stedsforståelse, se afsnit 2.4) til at tænke i "a linguistics of contact" frem for "a linguistics of community" (Eckert, 2004:108). Hun kritiserer sociolingvistikken for at anskue steder (og sprogsamfund) som afkoblede fra andre steder og fællesskaber og sammenfatter det på denne måde: "Our focus on speech communities has led us to view the borders of communities as boundaries – as a cutoff between two places where different things are happening, rather than a transitional place", mens vi i stedet bør se på "the community [as] a contested entity that is differentially constructed in the practices and in the speech of different factions, as well as different individuals" (Eckert, 2004:108). Hun argumenterer derfor for, at "to understand the social function of variation and the spread of linguistic change, we need to know more about *the connections* – to know *what happens at the boundaries of places and categories*" (Eckert, 2004:108, mine kursiveringer). Dette er, hvad jeg tager som afsæt for undersøgelsen her.

Samtidig er det vigtigt at undersøge, hvordan steder forstås og bruges forskelligt blandt forskellige grupperinger – og forskellige enkeltindivider – inden for det lokale:

Crucially, although members of a population defined as living in the same community may all agree that they live in a particular area or political unit, they do not orient in a homogeneous way to that area or unit or its surroundings. Different people in a given community will view the boundaries differently, use different parts of the community, and participate in the surroundings differently. These differences will result in different patterns of contact, which have implications for linguistic influence. They will also relate to different interpretations and ideologies and will enter into the patterns of diversity within the community. Categories, groups, and networks may, as a result, embody differences in spatial orientations and practices, with important consequences for patterns of linguistic variation (Eckert, 2004:109).

Hvordan "differences in spatial orientations and practices" kan have "important consequences for patterns of linguistic variation" belyser jeg igennem kapitlet her, og afsøger empirisk i kapitlerne 6-8.

2.2 Afhandlingens tilgang til sproglig variation

Afhandlingens forståelse af sproglig variation ligger på linje med den teoretisk-metodiske tilgang, som Eckert (2012) kalder sociolingvistikens tredje bølge: Jeg er på den ene side interesseret i, hvordan social betydning skabes, forhandles og vedligeholdes af undersøgelsens deltagere

igennem sprogbrug; et praksisperspektiv med afsæt i socialkonstruktivismen, som lægger fokus på interaktion og på dialektikken mellem mikro- og makroprocesser. På den anden side er jeg interesseret i, hvilke sproglige træk deltagerne bruger til at skabe og forhandle social betydning, og disse træks distribution; et variationistisk perspektiv, som undersøger eventuelle mønstre i sproglige træks distribution i forhold til udvalgte aspekter af de sociale 'landskaber', undersøgelsen beskæftiger sig med. Samtænkningen mellem det praksisorienterede og det variationistiske perspektiv er efterhånden veletableret i sociolingvistisk sammenhæng (fx Christensen, 2012; Eckert, 2000; Maegaard, 2007; Mendoza-Denton, 2008a; Quist, 2005; Røyneland, 2005; Svendsen & Røyneland, 2008). Studier inden for tredje bølge-tilgangen inkorporerer typisk et interaktionelt aspekt og nærmer sig i den forstand den interaktionelle sociolingvistik, som ellers ofte fremstilles som inkompatibel med variationistisk sociolingvistik i Labov-traditionen (fx Madsen, 2015:9-10).

I figuren nedenfor har jeg, med udgangspunkt i Eckert (2012), skitseret variationslingvistikens tre bølger – inklusiv et 'præ-skvulp', som udgøres af Labovs Martha's Vineyard-undersøgelse (Labov 1963).

	Første bølge	Anden bølge	Tredje bølge
Præ-skvulp: Labov 1963	Mål: At afdække korrelationer mellem sproglig variation og makrosociale kategorier, dvs. interkategoriell variation.	Mål: At afdække korrelationer mellem sproglig variation og lokalt konstituerede kategorier; interkategoriell såvel som intrakategoriell variation. Identitet sættes lig kategoriell tilhørsforhold.	Mål: At undersøge lokalt-situeret betydningstilskrivning til sproglig variation.
	Nøgleord: Vernacular, korrelation, selv-monitorering, prestige, sprogsamfund.	Nøgleord: Netværk, praksisfællesskab, distinktion.	Nøgleord: Indeksikalitet, stance, position, interaktion.
	Metoder: Surveys, sociolingvistiske interviews.	Metoder: Etnografi, etnografiske interview.	Metoder: Etnografi, etnografiske interview, analyser af situeret sprogbrug/interaktionsanalyser.
	Forståelse af sammenhæng mellem sprog og socialitet: Sprogbrug afspejler talerens sociale placering. Talere som "human tokens – bundles of demographic characteristics [...] placed passively within a structure that determined their access to standard language and their exposure to linguistic change" (Eckert 2012:88).	Forståelse af sammenhæng mellem sprog og socialitet: Sprogbrug udtrykker talerens sociale placering; taleren som agent i forhold til at bruge sproglig variation.	Forståelse af sammenhæng mellem sprog og socialitet: Sprogbrug indekserer talerens sociale placering, sproglig variation som performativ. Variationens betydning som genstand for bestandig refortolkning.
	Forståelse af stil: En funktion af "attention to speech" (Eckert 2012:89) langs en formalitetsakse.	Forståelse af stil: En "bricolage" (Hebdige 1984, gengivet i Eckert 2012:94) af semiotiske elementer.	Forståelse af stil: Stilelementer kan bruges til at udtrykke stances eller egenskaber; ikke nødvendigvis udtryk for 'identifikation' med en kategori eller egenskab som forbindes med elementet.
	Eksempler: Labov (1966), Trudgill (1974)	Eksempler: Milroy (1980), Eckert (2000)	Eksempler: Bucholtz (1999), Zhang (2005)

Figur 1: Variationssociolingvistikens tre bølger, jf. Eckert (2012)

I tredje bølge-tilgangen forstås sproglig variation som performativ praksis. Snarere end at 'reflektere' allerede eksisterende sociale kategorier eller egenskaber, forstås sprog som medskaber af sociale betydninger; som centralt element i menneskers udøvelse af personlig og social identitet og tilhørsforhold (jf. også Le Page & Tabouret-Keller, 1985). "Language functions

as a sign system with reference to significant sociocultural features and qualities. Hence, the use of a specific variety, or any given variety, in social interaction will serve as an indicator of the interlocutors' social standing and identity," som Mæhlum udtrykker det (Mæhlum, 2010:18). Med valget af ét sprogligt træk frem for et andet kan sprogbrugere udtrykke samhørighed og afstandtagen (fx til andre mennesker, til måder at leve på, eller til forestillinger associeret med steder), og de kan projicere socialt genkendelige personaer. På linje med Quist (2005) og Maegaard (2007) (begge inspirerede af Eckert) ser jeg persona som "individets stilistiske præsentation af et selv" (Maegaard, 2007:55). Begrebet "stil" som det forstås i anden- og tredjebølgesociolingvistikken behandles indgående af fx Eckert (2000), Quist (2005) og Coupland (2007), men opsummeres af Bucholtz og Hall som "a repertoire of linguistic forms associated with personas or identities" (Bucholtz & Hall, 2005:597). Quist skriver om forholdet mellem identitets- og personabegreberne: "Personabegrebet kan ses som en konkretisering af identitet som vi kan bruge til at undersøge stilistiske udtryk med" (Quist, 2012:82). Persona er en *præsentation af* identitetsaspekter, en præsentation som er emergent, og som skabes i og med interaktion ved hjælp af tegn af vidt forskellig art, som ikke nødvendigvis er under individets bevidste kontrol (se fx Coupland, 2007 om Goffmans (1959) skelnen mellem at "give" og "give off" præsentationer).

En personapræsentation vil typisk trække på mere eller mindre bredt delte, socialt cirkulerende forestillinger om fx hvilke typer personer, der bor bestemte steder og taler på bestemte måder; dette kalder jeg, på linje med Agha (2005, 2007), "characterological figures", karakterologiske figurer. Agha har brugt begrebet synonymt med persona (Agha, 2005:38), men jeg vil i afhandlingen her skelne mellem dem til analytiske formål. Persona vil jeg bruge om produktet af de stilistiske processer, som er i spil i de interaktioner, jeg analyserer. Jeg skriver fx, at Isabella fra Bylderup projicerer en urban persona, når hun fremhæver Københavns lyksaligheder i den fokusgruppesamtale, hun deltager i. En karakterologisk figur er derimod en stereotyp, forbundet med bestemte egenskaber, typer af sprogbrug mm., som kan gøres til genstand for beskrivelser og forhandlinger folk imellem; det kunne være 'en *streetwise*, småkriminell indvandrer' forbundet med multietnisk ungdomsstil eller 'en gammel bondemand' forbundet med dialekt; disse er i centrum i fokusgruppesamtalerne, når deltagerne diskuterer, hvad der kendetegner 'en ægte lokalbeboer'. Personakonstruktioner er indvævede i ideologi: "Ideology is at the center of stylistic practice: one way or another, every stylistic move is the result of an interpretation of the social world and of the meanings of elements within it, as well as a positioning of the stylizer with respect to that world", skriver Eckert (2008:456). Ideologi forstås i afhandlingen på linje med Gal og Irvine (her specifikt sproglige ideologier, men citatet kunne lige så vel handle om ideologier om køn eller etnicitet etc.), som "the ideas with which participants frame their understanding of linguistic varieties and the differences among them, and map those

understandings onto people, events, and activities that are significant to them" (Gal & Irvine, 1995:970).

At en personapræsentation er emergent, betyder ikke at den nødvendigvis er flygtig. En persona kan bygges op via gentagne konsistente præsentationer, jf. begrebet "stance accretion" (Bucholtz & Hall, 2005:596; Du Bois, 2007; Eckert, 2012:96), og i det lokale sociale landskab genkendes, godkendes eller afvises denne persona af andre.

Som sagt ser jeg personabegrebet som en konkretisering af identitet, jf. Quist (2012:82). Jeg forstår identitet i overensstemmelse med Bucholtz' og Halls definition: "*Identity is the social positioning of self and other*" (Bucholtz & Hall, 2005:586, kursivering i originalen). De trækker med deres tilgang på indsigter om sociale dynamikker fra socialpsykologi (fx Meyerhoff & Niedzielski, 1994), indeksikalitetsteori fra lingvistisk antropologi (fx Ochs, 1992; Silverstein, 1985) og forståelser af identitet og sprogbrug fra sociolingvistik (fx Le Page & Tabouret-Keller, 1985). Bucholtz og Halls rammeværk for forståelsen af identitet som processuel og intersubjektiv gør det muligt at forstå positionering som både noget, individet kan udføre, og noget, som individet kan udsættes for. Med deres tilgang tydeliggør de "the bivalency of social identification" (Bucholtz & Hall, 2004:493):

On the one hand, the subject is the agent, the subject OF social processes; on the other, the subject is the patient, subject TO social processes. 'Intersubjectivity' emphasizes that identification is inherently relational, not a property of isolated individuals. Thus, tactics of intersubjectivity may position the self, the other, or (most often) both. (Bucholtz & Hall, 2004:493f)

Dermed forstås identitet som noget processuelt og relationelt, indlejret i det socialt-situerede, i en dialektik mellem egne projiceringer og andres reception af og behandling af disse projiceringer, og inden for en kontekst, som inkluderer makro-sociale og -kulturelle betydningsstrukturer (også Blommaert, 2005; Coupland, 2007:112).

Eckert argumenterer i sin bølge-opdeling for, at det som adskiller variationslingvistikens anden og tredje bølge er bevægelsen fra et syn på sproglig variation som "a reflection of social identities and categories" til "linguistic practice in which speakers place themselves in the social landscape through stylistic practice" (Bucholtz & Hall 2005, Bucholtz 2010, Irvine 2001)" (Eckert, 2012:94). Det vil altså sige, at tredje-bølge-tilgangen inkorporerer en forståelse af sproglig variation som *indeksikalsk*.

2.3 Indeksikalitet og registergørelse

Indeksikalitet betegner sproglige træks kapacitet til at pege på – indekser – aspekter af den interaktionelle kontekst i bred forstand. Indeksikalitetsbegrebet er blevet taget op fra den peirceianske semiotik og udviklet i studiet af sprog som socialt fænomen af blandt andre Agha (2005, 2007), Bucholtz (2009), Eckert (2008, 2012), Johnstone (2010a), Ochs (1992) og Silverstein (1985, 2003). Johnstone, Andrus & Danielson (2006) beskriver med afsæt i Silverstein (1985) indeksikalske træk som

... linguistic forms that evoke and/or construct (Silverstein uses the terms *presuppose* and *entail*) what is sometimes called ‘social meaning,’ a concept that encompasses matters such as register (in the narrower sense of situational appropriateness), stance (certainty, authority, etc.), and social identity (class, ethnicity, interactional role, etc.). (Johnstone, Andrus, & Danielson, 2006:81)

Aspekter af den interaktionelle kontekst kan altså fx være socio-demografiske forhold (fx sprogbrugerens alder, køn, klasse, etnicitet), geografiske forhold (fx sprogbrugerens geografiske baggrund) eller pragmatiske forhold (fx formalitetsgrad). Indeksikalske betydninger ‘lever af’ de forskelle, der gør en forskel i en givet social sammenhæng, og disse er i sig selv ideologiske.

Et centralt begreb er “indexical orders” eller *indeksikalske ordener*. Et givet sprogligt træk kan være udbredt inden for en given gruppe af sprogbrugere, men er ikke nødvendigvis tilskrevet social betydning. Dette kalder Silverstein for trækkets “*nth-order indexicality*”, og Johnstone, Andrus et al. (2006) for trækkets “*first-order indexicality*”, dets første-ordens-indeksikalitet: En observerbar distributionsmæssig korrelation mellem træk og sprogbrugere. Det kan fx være, at nogle af beboerne (lad os sige alle beboere over 40 år) i et givet område siger æ, når de refererer til sig selv, snarere end *jeg*, uden at nogen af dem er særskilt opmærksomme på dét eller tilskriver det nogen betydning. I det tilfælde er forbindelsen mellem brug og form rent distributionel (~første-ordens-indeksikalitet) og kan fx blive observeret af en lingvist på besøg. Der kan imidlertid være en grund til, at beboere under 40 år i dette område ikke bruger denne form, men snarere formen *jeg*; hvis æ-formen forbindes med nogle egenskaber, som de yngre ikke ønsker at blive associeret med, kan de vælge den fra til fordel for standardudtalen. Trækket har fået anden-ordens-indeksikalitet: “Second-order indexicality occurs when people begin to use first-order correlations to do social work, either interpretive or performative” (Johnstone et al., 2006:83). Eckert (2012) udtrykker det på denne måde: “It can then be called up in ideological moves with respect to the population, invoking ways of belonging to, or characteristics or stances associated with, that population” (Eckert, 2012:94). På det tidspunkt kan formen altså bruges til at gøre socialt arbejde; til at distancere sig fra eller signalere tilhør til en bestemt gruppe (ældre) eller et

bestemt sted, som forbindes med brugen af denne form; eller til at udtrykke en bestemt interaktionel *stance* (Du Bois, 2007) eller projicere en persona. Trækket er blevet en sociolingvistisk ressource (Johnstone, 2010a:396).

Johnstones undersøgelser fra Pittsburgh beskæftiger sig med, hvordan træk, som oprindeligt var forbundet med et bestemt etnicitets- og klassetilhørsforhold (polske arbejdere) på førsteordens-niveau, i forbindelse med øget mobilitet og dermed kontakt med sprogbrugere uden for det lokale, gennemgik en resemiotisering, der medførte en anden-ordens-indeksikalitet, som forbandt brugen af disse træk med lokalt sted og lokalt tilhørsforhold; med Pittsburgh og 'pittsburgh-hed' (Johnstone, 2010a:394). Som Eckert bemærker, beror denne registergørelsesproces på fremkomsten af Pittsburgh som "a place worth pointing to – a destination and a place to be from" (Eckert, 2012:96). I forbindelse med geolektale træk er det en anden resemiotisering, der finder sted; sproglige træk og former, som i første omgang er udbredt et givet geografisk sted (første-ordens-indeksikalitet), kan blive resemiotiseret som indekser for karakterologiske figurer og bestemte egenskaber knyttet til dette sted. I en videre resemiotiseringsproces kan trækket blive associeret med en 'autentisk måde' at være lokal på og bruges til at performe 'autentisk lokalhed'. Ved at bruge sproglige træk (eller undlade at bruge træk), som forbindes med bestemte steder, kan sprogbrugeren udtrykke samhørighed med eller distance til dette sted; sprogbrugeren kan med andre ord indtage en *stance* (Du Bois 2007) til stedet og forestillinger knyttet dertil:

... variables that historically come to distinguish geographic dialects can take on interactional meanings based in local ideology. [T]he meaning is based in ideologies about what the locality is about – what kinds of people live there and what activities, beliefs, and practices make it what it is. Local identity is never an association with a generic locale but with a particular construction of that locale as distinct from some other. Local identity claims are about what it means to be from 'here' as opposed to some identified 'there.' (Eckert, 2008:462).

Også dialektale træk kan altså udgøre elementer i socialt-sproglige identitetsudtryk og personakonstruktioner. Som Eckert udtrykker det:

The emphasis on stylistic practice in the third wave places speakers not as passive and stable carriers of dialect, but as stylistic agents, tailoring linguistic styles in ongoing and lifelong projects of self-construction and differentiation. It has become clear that patterns of variation do not simply unfold from the speaker's structural position in a system of production, but are part of the active – stylistic – production of social differentiation. (Eckert, 2012:97-98, min kursivering).

I resemiotiseringen af et træks indeksikalske betydninger bygges der på eksisterende betydninger og forståelser knyttet til fx en gruppe sprogbrugere, som bruger trækket (opfattelser af det sted, de bor, eller opfattelser knyttet til deres alder, køn etc.), det som Agha betegner som

... ideological classifications of 'social types' of actions, actors, the relationships between them, and the practices in which they engage. Once institutionally established, such models mediate the actual behaviors of individuals, their self-perceptions – as in-group or out-group, as engaged in proper or improper conduct, as higher or lower status – vis-à-vis others (Agha, 2007:107)

Som Agha peger på med sit begreb om "enregisterment", *registergørelse* (Agha, 2005, 2007), kan ideologiske klassifikationer være delt inden for et bredere eller snævrere fortolkningsfællesskab. Registergørelse betegner i Aghas udlægning "processes whereby diverse behavioral signs (whether linguistic, non-linguistic, or both) are functionally reanalyzed as cultural models of action, as behaviors capable of indexing stereotypic characteristics of incumbents of particular interactional roles, and of relations among them" (Agha, 2007:55). Et diskursivt register er således "a cultural model of action which (a) links speech repertoires to stereotypic indexical values (b) is performable through utterances (yields enactable personae/relationships) (c) is recognized by a sociohistorical population" (Agha, 2007:81). Hvis en bestemt sprogbrug 'genkendes' ("is recognized") af sprogbrugere som noget, der er koblet til bestemt stereotype indeksikalske værdier og som kan bruges til at performe bestemte personaer eller interpersonelle forhold ("a personal or social identity", som Aarsæther, Marzo et al. (2015:254) udtrykker det), udgør denne kobling altså et register, en kulturel praksismodel/handlingsmodel.

Fortolkningen af træk associeret med et bestemt sted i en given interaktion beror på lokalt-situerede forståelser af det sted, der indekseres; lokalt-situerede forståelser, som imidlertid indgår i et dialektisk forhold med mere bredt cirkulerende forståelser af stedet. Som Eckert skriver: "[...] variation carries social meaning that is very local, but embedded within a socio-geographic context, and systematically related to global patterns" (Eckert, 2000:222).

I det følgende gør jeg rede for relevante humangeografiske og sociologiske forståelser af sted og mobilitet og af steders betydning for menneskers identitetsdannelse. Dette kobler jeg efterfølgende med sproglige ideologier via begrebet sociolingvistiske skalaer.

2.4 Sted som materiel, symbolsk og social ramme om menneskers hverdagsliv

Sted er et multidimensionelt fænomen. Steder udgør materielle, symbolske og sociale rammer om menneskers hverdagsliv, og den betydning, de tillægges, er på én gang kontingent og emergent; resultatet af historiske og pågående processer på mikro-, meso- og makroniveau (A. Jørgensen et al., 2011).

Det er gængs inden for humangeografisk orienterede tilgange til sted at skelne mellem *space* og *place*. En af de humangeografer, der har været med til at bygge feltet op, Entrikin, definerer begrebet *place* på denne måde: "Specific place refers to the conceptual fusion of space and experience that gives areas of the earth's surface a 'wholeness' or an 'individuality'" (Entrikin, 1991:6). *Space* bliver altså først til *place* i og med oplevelse/erfaring via menneskelig meningstilskrivning. *Place* er differentieret, udskilleligt, modsat *space*'s udifferentierethed, dets grænseløshed. En tilsvarende skelnen mellem *space* og *place* (som genfindes hos Agnew, 1987; Pred, 1985; Tuan, 2011 [1977]) findes hos de fleste sociolingvister og dialektologer, der inkorporerer en humangeografisk tilgang til sted, således hos Johnstone (Johnstone, 2004, 2010a, 2010b, 2011), Horvath og Horvath (Horvath & Horvath, 2001), Røyneland (Røyneland, 2005), Mæhlum (Mæhlum, 1999, 2010) og Monka (Monka, 2013). Britain, som har været en af bannerførerne for indførelsen af et udvidet stedsbegreb i sociolingvistikken, bruger dog begrebet *space* på tilsvarende måde, som ovenstående bruger *place* (fx i Britain, 2002). Når jeg i det følgende skriver 'sted', er det *place*, jeg refererer til.

En anden af humangeografiens ophavsmænd, Relph, beskriver sted på denne måde: "Each place is a territory of significance, distinguished from larger or smaller areas by its name, by its particular environmental qualities, by the stories and shared memories connected to it, and by the intensity of meanings people give to or derive from it" (Relph, 2009:1). I denne tilgang betones altså distinktion og differentiering som uomgængelige aspekter af steders betydningstilskrivning (også Gustafson, 2001a; Tuan, 2011 [1977]). Gustafson skriver: "A meaningful place must appear as an identifiable, distinguishable territorial unit. Distinction is a basic feature of human (and social) cognition [...] and is a matter of categorization, ascription of similarities and differences, and the drawing of boundaries" (Gustafson, 2001a:13).

Som logisk følge heraf tilskrives steder betydning i relation til andre steder; de kategoriseres som bestemte typer steder, sammenlignes med andre steder på forskellige parametre og afgrænses fra andre, tilgrænsende steder. Men netop spørgsmålet om denne relations beskaffenhed deler vandene inden for humangeografien. Massey (1994) kritiserer blandt andre Relphs og Tuans (Tuan, 2011 [1977]) stedsopfattelse for at være reaktionær og for at udbrede et isolationistisk og reduktionistisk blik på steder. Med Massey kan et sted i sin essens

forstås ikke som en afgrænset enhed, men som et *mødested*: "... what gives a place its specificity is not some long internalized history but the fact that it is constructed out of a particular constellation of social relations, meeting and weaving together at a particular locus", som hun formulerer det, og stedet må derfor forstås som "articulated moments in networks of social relations and understandings" (Massey, 1994b:154).

I afhandlingen opererer jeg med et ben i hver lejr: Jeg afsøger, hvordan deltagerne skelner mellem det lokale sted og andre steder og fremstiller det lokale som noget særegent (for det gør de), og hvilke kriterier, der lægges til grund for denne distinktion. Men samtidig afsøger jeg, hvordan overordnede og situerede forståelser af det lokale, sammen med materielle aspekter af det lokale, spiller ind på deltagerne grad af kontakt og møder med andre steder og mennesker uden for det lokale. Fx kan en dårligt udbygget infrastruktur opleves som en begrænsning i forhold til muligheden for at opsøge steder langt fra det lokale, men det samme kan et stigmatiseret stedsomdømme, som jeg vil vise i afhandlingen. Begge forhold, distinktion og relation, er, vil jeg argumentere for, centrale i en afsøgning af samspillet mellem socio-geografisk orientering, mobilitet og sproglig praksis.

2.5 Sted og mobilitet; antitetiske eller hinandens forudsætning?

Massey (1994b) betoner altså socialiteten, der udspiller sig inden for og mellem steder, som det, der giver stedet sin specificitet, ikke forhold ved 'stedet selv'. Mobilitet indgår i denne forståelse som medskaber af stedets betydning. Mobilitetsmønstre skaber udveksling og kontakt mellem steder, men indgår også selv i disse steders væren og tilbliven. Som Massey i sine senere artikler argumenterer for, er modstillingen mellem tid som dynamisk og rum (*space*) som statisk en modstilling, som ikke har rod i empiriske underbygninger, men som snarere repræsenterer et epistemologisk standpunkt. En anden central pointe hos Massey er hendes opgør med den adskillelse af tid og sted, som har været toneangivende inden for. og ligger som en præmis under, det sedentaristiske stedsbegreb. Tidsdimensionen har været i fokus i udviklingen af toneangivende samfundsvidenskabelige teorier (jf. Berg, Dale, Førde, & Kramvig, 2012), mens steder snarere har været opfattet som statiske og passive rammer for de strukturer og processer, som blev anset for det centrale studieobjekt (ibid.)

Massey hævder modsat, at det spatiale ikke kan adskilles fra det temporale, og hun taler derfor om "the inherent dynamism of the spatial" (Massey, 1994b:4). Når man beskæftiger sig analytisk med det spatiale, må det temporale dermed også medtænkes (også Latham, 2003). Omvendt har fx Relph (1976) og Tuan (2011 [1977]) argumenteret for, at sted og mobilitet er antitetiske fænomener, at sted netop er statisk og mobilitet mobilt; "if we think of space as that

which allows movement, then place is pause; each pause in movement makes it possible for location to be transformed into place”, skriver Tuan fx (2011 [1977]:6). En sådan modstilling mellem mobilitet og sted har været fremherskende inden for mange retninger af social- og humanvidenskaberne de seneste 50 år.

Giddens, der har beskæftiget sig indgående med globaliseringens konsekvenser for individers oplevelser af tid og rum, mener, at modernitetens øgede mobilitet (som både indebærer fysisk mobilitet og informationsmobilitet) medfører en transformation af det lokale sted som “fantasmagorisk (...). Lokaltetens ‘synlige form’ skjuler den geografiske udstrækning af de relationer, der bestemmer dens natur” (Giddens, 1994:24). Med begrebet “time-space compression” peger Giddens på, hvordan globaliseringen ‘sammenpresser’ tidslige og geografiske afstande, så de i mindre grad opleves som barrierer eller grænser end tidligere. Hos Giddens bliver forestillingen om det lokale som afsæt og ramme for menneskers verdensforståelse og relationer altså knyttet til en præ-globaliseret verden og uaktuelt i en verden præget af øget mobilitet. Globaliseringen har medført en fornemmelse af at leve i “én verden”, som han formulerer det (Giddens, 1994:70), og tilsvarende forståelser af det lokale ses hos Bauman (Bauman, 1998). Castells (1996) argumenterer for, at magt i den senmoderne verden (eller, i hans terminologi, “the Information Age”) består i kontrol over information, og at denne magt er koncentreret i få centre, “hubs”, forbundet i netværker, som afkobler størstedelen af verdens befolkning. I denne forståelse bliver “the space of flows” vigtigere end “the space of places” (Castells, 2015 [2000]:229). “The ease with which space is now overcome, militarily, economically, and culturally, is seen as creating a world in which ‘all that is solid melts into air,’ to borrow a phrase from Karl Marx,” som Agnew har sammenfattet de nævnte syn (Agnew, 2001:139).

Nedtoningen af det lokales betydning i en globaliseret verden hænger som nævnt sammen med en forestilling om sted og mobilitet som hinandens modsætninger. Frem for sted er mobilitet derfor blevet foreslået som det relevante fænomen at rette fokus mod. “All the world seems to be on the move”, skriver Sheller og Urry i deres programmatisk artikel “The New Mobilities Paradigm” (Sheller & Urry, 2006). Her argumenterer de for fremkomsten og relevansen af et igangværende paradigmeskifte inden for en lang række socialvidenskaber i retning af at indtænke mobilitet som en hoveddimension i studiet af mennesker og samfund.

Men hvorfor dette nu? Fordi mobilitet i højere grad end nogensinde før, hævder Sheller og Urry, står centralt i spørgsmål om magt, økonomisk fordeling og kontrol: “Issues of movement, of too little movement or too much or of the wrong sort or at the wrong time, are central to many lives and many organisations” (Sheller & Urry, 2006:208). Mobilitet tilskrives altså en strukturerende rolle for menneskelig sam-væren, men fokus har primært været på mobilitet på en skala over den lokale (jf. Hall, 2009), hvilket jeg vender tilbage til.

Indtil fremkomsten af det nye paradigme har socialvidenskaberne i det store og hele været "a-mobile", hævder Sheller og Urry:

Even while it has increasingly introduced spatial analysis the social sciences have still failed to examine how the spatialities of social life presuppose (and frequently involve conflict over) both the actual and the imagined movement of people from place to place, person to person, event to event (Sheller & Urry, 2006:208)

Socialvidenskaberne har, med andre ord, indtaget et sedentaristisk standpunkt, hvormed menes, at "stability, meaning, and place" behandles som normalen, mens "distance, change, and placelessness" behandles som afvigende (ibid., også Britain, 2016). Den postmoderne socialvidenskab har imidlertid indtaget det modsatte standpunkt; et *nomadistisk* standpunkt, som "puts mobility first, has little time for various notions of attachment to place and revels in notions of flow, flux and dynamism. Place is portrayed as stuck in the past, overly confining and possibly reactionary", som Cresswell udtrykker det bl.a. med henvisning til Castells (Cresswell, 2006:25-26).

Det nomadistiske perspektiv er imidlertid blevet kritiseret fra flere sider, blandt andet med henvisning til, at det ikke indtænker forskelle i magt og adgang til mobilitet. Britain (2016) kritiserer således en række nyere retninger inden for sociolingvistik for at indtage et sådant nomadistisk standpunkt og romantisere og eksotificere mobilitet, fx med Vertovec's begreb om superdiversitet (Vertovec, 2007) som er blevet taget op af fx Blommaert og Rampton (Blommaert & Rampton, 2011) og den Københavns-baserede *linguaging*-skole (se fx Madsen, 2008; Møller & Jørgensen, 2011).

New Mobilities-paradigmet, som jeg lægger mig på linje med, distancerer sig fra såvel en sedentaristisk som en nomadistisk ideologi og understreger, at der er forskel på, hvem der har "the resources to be mobile (and who does not), who is moving out of free will (and who is not)", som Britain (2016:221) parafraserer det. Blommaert underkender imidlertid ikke magtforhold i relation til mobilitet og sted. "Movement of people across space is [...] never a move across empty spaces. The spaces are always someone's space [...] Mobility, sociolinguistically speaking, is therefore a trajectory through different stratified, controlled and monitored spaces in which language 'gives you away'," som han udtrykker det (Blommaert, 2010:6).

Flere retninger inden for nyere forskning i menneskers forhold til steder betoner det dialektiske forhold mellem sted, mobilitet og stedsfornemmelse (fx Adey 2009, Cresswell 2006, Ellegård and Vilhelmson 2004, Gustafson 2001a, 2001b, Hall 2009, Johnstone, Andrus et al. 2006, Jørgensen, Fallov et al. 2011, Secor 2004). Mobilitet forstås i denne tilgang ikke som 'opløsningsmiddel' ift. lokale steder, men som uomgængelig ingrediens i deres vedvarende tilblivelse, og desuden som et centralt aspekt i menneskers identitetsarbejde. Som Jørgensen,

Fallov et al. skriver: "Neighbourhoods as localities must be seen in relation to the networks of mobility that pass through them and link them to other localities, and the meaning and identity work involved in the acts of moving in, through and between localities" (A. Jørgensen et al., 2011:27). Dette er en forståelse, jeg lægger mig op ad i afhandlingen: Betydninger og praksisser knyttet til sted såvel som til mobilitet er centrale for menneskers forståelse af verden, sig selv og andre; og de er centrale i forhold til spørgsmål om social ulighed og magt. "Contrary to the fashionable claim of the 'death of distance', concentrated inequality is a durable presence despite globalization", som den amerikanske sociolog Sampson udtrykker det (Sampson, 2011:227), se også (Ellegård & Vilhelmson, 2004; Ottosen, 2009; Wacquant, 1993). Andre har påvist, at "the friction of distance" stadig er relevant i en hverdagssammenhæng, og udfordrer dermed Castells' (1996) og Baumans (1998) begreb om det 'friktionsløse' samfund (fx Ellegård & Vilhelmson, 2004).

2.6 Socio-geografisk orientering

Centralt i afhandlingen står begrebet 'socio-geografisk orientering', der sammenfatter social og geografisk orientering. Det betegner *det at være rettet mod* bestemte sociale og geografiske sammenhænge, hvilket har både et psykologisk aspekt og et praksisaspekt: Hvor ønsker man at komme hen? Hvem ønsker man at være sammen med? Hvem identificerer man sig med? Hvor tager man rent faktisk hen? Hvem er man rent faktisk sammen med?

Socio-geografisk orientering involverer *sense of place*, stedsfornemmelse, som med Hummon (1992) defineres som følger: "Sense of place involves a personal *orientation* toward place, in which ones' understanding of place and one's feelings about place become fused in the context of environmental meaning" (Hummon, 1992:6). Hos Massey betones det praktiske aspekt af stedsfornemmelse: "... I'm sure a woman's sense of place in a mining village – the spaces through which she normally moves, the meeting places, the connections outside – are different from a man's" (Massey, 1994b:154)). Orientering får dermed her en dobbelt betydning: både en rettetthed (hvor søger man hen?) og en evaluering (hvad synes man om det givne sted?). Orientering indebærer også en praktisk fortrolighed; det er "ikke kun en genstandsrettetthed, men også et spørgsmål om fortrolighed med omverdenen [...] Orientering drejer sig ikke bare om at 'finde vej', men også om at 'føle sig hjemme'" som Kofoed og Simonsen udtrykker det (Kofoed & Simonsen, 2010:53).

2.7 Hverdagsmobilitet og motilitet

Afhandlingen stiller skarpt på mobilitet på en mindre skala end det har været gængs inden for *New Mobilities*-paradigmet; på *hverdagsmobilitet* som en strukturerende og betydende praksis i folks liv (Adey, 2009; Cresswell, 2006; Fallov, Jørgensen, & Knudsen, 2013; Hall, 2009; H. L. Jensen, 2012; O. B. Jensen, 2006, 2009) – og potentielt i deres sprogbrug (Britain, 2013; Milroy, 2002). Hverdagsmobilitet er fx det at tage bussen til skole, tage på arbejde, gå til gymnastik i hallen, cykle en tur med vennerne, købe ind osv. At noget foregår som en hverdagslig, habituel praksis, betyder imidlertid ikke, at det er uden betydning. Hverdagsmobiliteten – hvor undseelig den end kan synes fra et fugleperspektiv – tegner de linjer, menneskers liv former sig langs med, og indgår som spor i et menneskes oplevelse af de mange steder, vedkommende bevæger sig og lever. Lige så vel som mobilitet på en større skala er hverdagsmobilitet indvævet i magtstrukturer, normer og ideologier, som alle spiller ind på oplevelsen af *motilitet*.

Motilitet betegner *potentialet for mobilitet*. Young behandlede begrebet med afsæt i fænomenologien og skriver, med særligt fokus på køn og motilitet: "The possibilities that are opened up in the world depend on the mode and limits of the bodily 'I can'" (Young, 2005 [1980]:16). Kaufman og kolleger (2004) slår til lyd for, at mobilitetsforskningen bør inkludere ikke blot den realiserede mobilitet, men også den fremtidige, forestillede og potentielle mobilitet – motiliteten. De foreslår i en Bourdieu-inspireret åre, at motilitet fungerer som kapital, der kan veksles til andre former for kapital (Kaufmann, Bergman, & Joye, 2004:754). En inddragelse også af motilitet vil derfor kaste lys over "new aspects of the mobility of people with regard to possibilities and constraints of their manoeuvres" (Kaufmann et al., 2004:749). Dette udfoldes i kapitel 8.

2.8 Sted, mobilitet og sociale kategorier

Som gennemgået ovenfor står steds- og mobilitetspraksisser og -betydninger centralt i spørgsmål om magt, kontrol og legitimitet, og dermed også i spørgsmål om social differentiering og stratifikation. Der er forskel på, hvilke stedslige og mobilitetsmæssige normer, muligheder og forventninger, der forbindes med forskellige sociale kategorier. Jeg lægger mig på linje med Gal og Irvine i deres socialkonstruktivistiske forståelse af sociale kategorier: "[S]ocial categories – including nations, ethnic groups, races, genders, classes – are in part constructed and reproduced through symbolic devices and everyday practices that create boundaries between them," (Gal & Irvine, 1995:969). Kategorier er altså ideologiske konstruktioner, som får deres indhold ud fra vedvarende forhandlinger og distinktioner, en stor del heraf af hverdagslig art.

Undersøgelsen her handler om *unges* socio-geografiske orientering, hverdagsmobilitet og sproglige praksisser. Dette er ingen ligegyldig præcisering. Flere steds- og mobilitetsteoretikere peger på, at der er forskel på børns, unges og voksnes steds- og mobilitetspraksisser. Sidstnævntes begrænsede rumlige mobilitet medvirker til, at de opholder sig tættere på hjemmet end voksne, og de bevæger sig også på andre måder; de *hænger ud* og går ofte uden for stier og etablerede ruter (Lynch, 1977; O'Brien, Jones, Sloan, & Rustin, 2000; Rodríguez et al., 2015; Stewart et al., 2015; Travlou et al., 2008; Villanueva et al., 2013). Britain foreslår, at

[p]erhaps, given recent advances (Eckert 2000), we should be looking at the geographies of adolescents as keenly as we do the geographies of other age groups [...] what for adults may be highly accelerating or restricting constraints, are necessarily differently experienced by adolescents and the young (Britain, 2002:618-619).

Et centralt tema for unge er *opbrud fra det kendte*, herunder ofte det hidtidige sted (Skjækkeland 2009:50, Skifter Andersen 2016). Hall (2009) beskriver, hvordan ungdomstiden ofte beskrives ved hjælp af metaforer, der implicerer bevægelse og overgange, brud og nyorientering. Vanderbeck og Dunkley argumenterer for, at denne overgribende narrativ, en "public narrative" (Vanderbeck & Dunkley, 2003:243), yder indflydelse på unges "ontologic narratives", dvs. de narrativer, de fortæller om deres eget liv, og hvordan de placerer sig selv som aktører i forhold til en fremtidig livsbane.

Unge er konfronteret med spørgsmålet om, hvor de skal hen videre i livet, og i den forbindelse udgør særligt niende klasse, som deltagerne gik i, da feltarbejdet foregik, et springende punkt. Det er i løbet af dette år, at unge skal vælge videre studieretning; et spørgsmål, som også har en geografisk dimension. I forhold til sidstnævnte er det væsentligt, hvilke *affordances* (et begreb, der desværre ikke foreligger nogen dækkende dansk oversættelse af), det lokale sted tilbyder, og hvilke man må opsøge andre steder for at gøre brug af. Nogle steder, som Vollsmose, ligger geografisk tæt på uddannelsesinstitutioner; andre steder, som Bylderup, ligger længere fra sådanne tilbud, men byder til gengæld på andre muligheder. Unge i landlige områder udgør en gruppe, som i endnu højere grad end unge i byerne forventes at skulle flytte sig – nemlig ind til byen. Dette kalder Farrugia (2015) "the mobility imperative for rural youth" og forbinder det med ulighed i fordelingen af symbolsk, kulturel og økonomisk kapital de to typer steder imellem: "symbolic hierarchies [...] concentrate the resources for 'youthfulness' in cities and the affective entanglements between embodied subjectivities and spaces that emerge as young people move" (Farrugia, 2015:836). Det er ikke alle steder, der forbindes ligeligt med ungdomsliv. Men flere studier af unge i danske yderområder viser, at de især fremhæver et nært fællesskab, nærhed til naturen og gode muligheder for at dyrke sport som positive kendetegn ved deres lokalområde (Beck & Ebbensgaard, 2009; Sørensen og Pless 2014, Hermansen 2011, som refereret i Skifter

Andersen, 2016) – forhold, som også nævnes af de unge i Bylderup. Røyneland opfordrer til ikke at overse, at:

... nokon faktisk vel tradisjonen [...]. I vår stadig meir urbaniserte og internasjonaliserte samtid bliver det nærmast teke for gitt at ungdom vil reise jorda rundt, eller i det minste vil flytte til byen eller utomlands for å studere eller arbeide. [...] Det finst faktisk ungdomar som ikkje *vil* eller ikkje *kan* identifisere seg med dette rådande ungdomsidealet, og som heller søker og finn sin identitet i tradisjonen og dei nære omgivnadane (Røyneland, 2005:449).

Også *køn* udgør en relevant kategori i forhold til mobilitet og sted. I afhandlingen opererer jeg med en konstruktivistisk forståelse af *køn* som en proces, som den feministiske geograf Hanson beskriver på følgende måde:

'Gender is the process through which differences based on presumed biological sex are defined, imagined, and become significant in specific contexts'. The processes that define gender are always inflected by other dimensions of perceived difference (e.g., age, ethnicity, physical ability) and develop through everyday practices in place, including of course practices relating to daily mobility (Hanson, 2010:8, med indlejret citat af Nightingale 2006:171).

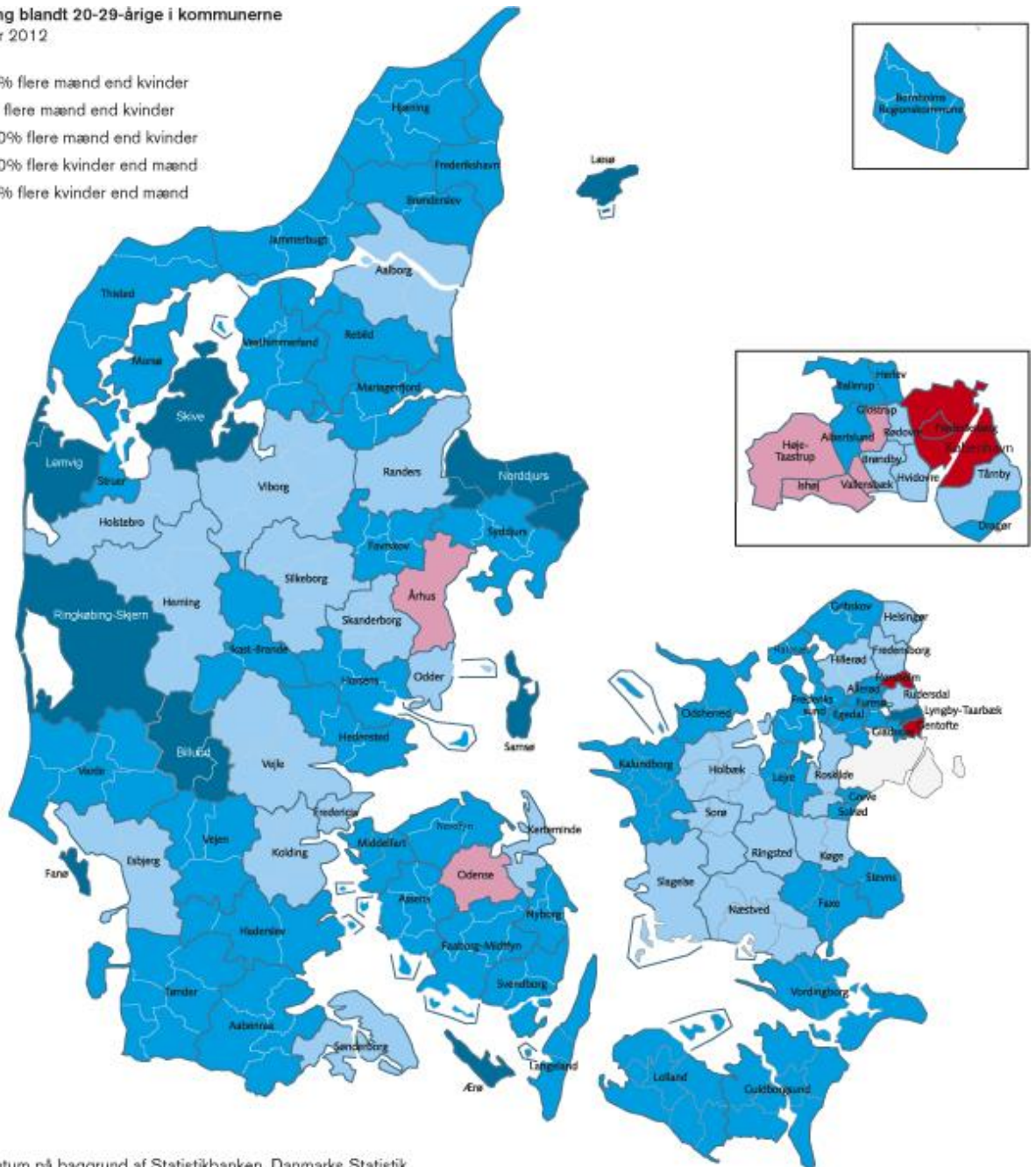
Det er ikke det samme, som at jeg afviser at *køn* 'findes'. Tværtimod er *køn* en helt uomgængelig orienteringskategori for unge på grænsen mellem barndom og voksenliv og indgår som en produktiv faktor i sproglige positioneringer og differentieringer (Bucholtz & Hall, 2004; Eckert, 2000; Eckert & McConnell-Ginet, 1992; Mendoza-Denton, 2008a), således også blandt undersøgelsens deltagere, som det vil blive klart i løbet af afhandlingen. Mit sigte er at afdække, hvilke betydninger deltagerne tilskriver *køn* i relation til sted og mobilitet. Hanson skriver, i forbindelse med en gennemgang af de seneste 40 års forskning inden for *køn* og mobilitet:

[M]obility/immobility stand at the core of traditional gender ideologies, which are infused with notions of space, place and mobility. These ideologies echo the familiar dualism that on one side equates women and femininity with the home, the private, with domestic spaces and restricted movement [...], and on the other, equates men and masculinity with the not-home, the public, with urban spaces and expansive movement (Hanson, 2010:9).

En sådan dikotomi kommer, som vi skal se, til udtryk blandt nogle af de unge i undersøgelsen her. Men det modsatte mønster gør sig gældende blandt unge i Danmarks yderområder i forhold til mobilitets- og bosættelsesadfærd: Unge kvinder flytter fra landdistrikterne til de større byer i langt højere grad end mændene, blandt andet på grund af forskellige uddannelsespræferencer (Skifter Andersen, 2016), og bliver i højere grad i byerne efter endt uddannelse. På kortet nedenfor ses, hvordan Danmark er 'skævt befolket', hvad unge mænd og kvinder angår:

Kensfordeling blandt 20-29-årige i kommunerne
Pr. 1. oktober 2012

- Over 20% flere mænd end kvinder
- 10-20% flere mænd end kvinder
- Under 10% flere mænd end kvinder
- Under 10% flere kvinder end mænd
- Over 10% flere kvinder end mænd

Kilde: Momentum på baggrund af Statistikbanken, Danmarks Statistik

Dette mønster har ført til avisoverskrifter som "Mandeghettoer i Udkantsdanmark" (Hadberg, 2013) og "Udkantsdanmark: Kvinderne rejser – mændene står marginaliserede tilbage" (Sand, 2014). Beck og Ebbensgaard skriver i deres undersøgelser af "udkantsunges" (sic.) perspektiv på det sted, de bor, at:

Der er [...] flere hjemmefødsler blandt drengene end blandt pigerne [...] De kan simpelthen lide den livsform, som de er vokset op med [...] Pigerne ser ud til at være mere mobilitets- og modernitetsorienterede end drengene [...] Pigerne er nomader og globalt

orienteret og ønsker ikke at tilegne sig den traditionelle kvinderolle. (Beck & Ebbensgaard, 2009:104).

Hansen (2014) fandt tilsvarende i en undersøgelse af nordjyske unges tilhørsforhold og fremtidsplaner, at drengene var væsentligt mere knyttede til deres lokale sted og havde færre planer om at flytte end pigerne, og samme mønster ses hos Fauske (1993) og Rørhus (1993a), som refereret i Skjekkeland (2009:50-51), og hos Vanderbeck og Dunkley (2003). Generelt ser det altså ud til, at stedstilknytning og fremtidig orientering er kønnet, med piger orienteret væk fra det lokale i højere grad end drenge.

Forskellen matcher det kendte fænomen, at kvinder generelt bruger lokalsproglige træk i lavere grad end mænd (fx J.K. Chambers & Trudgill, 1980). Tagliamonte skriver om dette, i relation til mobilitet, at:

Another aspect of mobility is that it is reflected differently in men and women. Men are typically more oriented to local norms, while women show more extensive usage linguistic features [sic.], often incorporating into their repertoire features from outside their local situation, i.e. that are 'supralocal' (Milroy, Milroy, and Hartley 1994a) (Tagliamonte, 2012:36).

Det kalder Tagliamonte "expanded orientation" (ibid.) – at kvinder orienterer sig sprogligt *ud over* det lokale.

Også *etnicitet* vil vise sig at være en relevant kategori i undersøgelsen. Etnicitet er lige så lidt som køn en givet størrelse; og ligesom køn indgår etnicitet i konstruktioner af sammehed og forskel, af nærhed og distance:

... ethnicity is not an immutable bundle of cultural traits, which it is sufficient to enumerate in order to identify a person as a member of this or that ethnic group, or to locate the boundary between ethnic collectivities. As Barth has consistently argued, ethnicity is situationally defined, produced and reproduced in the course of interactions that occur at or across – and in the process help to constitute – the ethnic boundary in question (Jenkins, 2008 [1997]:54)

Betydningen af etniske kategoriseringer skabes igennem distinktionsprocesser, ligesom også grænsedragninger og konstruktioner af steder gør det (Gustafson, 2001a), og meget ofte indgår etnicitet som element i sidstnævnte (Secor, 2004). Dette gælder, som det vil fremgå, også for deltagerne i Vollsmose.

2.9 Sted og identitet

I det følgende gør jeg rede for afhandlingens forståelse af forbindelsen mellem sted og identitet. Men først nogle ord om begrebet stedsidentitet. Dale og Berg (2012) henviser til, at begrebet har forskellige definitioner inden for forskellige fagtraditioner. Socialpsykologiske og socialantropologiske tilgange har sædvanligvis forstået begrebet som "*menneskers* identificering med steder, med vekt på kognitive og emosjonelle elementer" (Dale & Berg, 2012:23, kursivering i original), mens man fx inden for byplanlægning anskuer stedsidentitet som karakteristika ved det specifikke sted.

Relph (1976) opererer med to aspekter af begrebet, og hans terminologi udgør et nyttigt redskab i forhold til at holde betydningerne ude fra hinanden. Relph skelner mellem "*identity of place*" og "*identity with place*".

"*Identity of place*", som jeg vil oversætte med 'stedets identitet', består i Relphs definition (1976:45) af stedets materielle forhold, dets geografiske placering, de aktiviteter og begivenheder, der finder sted dér, samt betydninger dannet gennem menneskers oplevelser med stedet.

"*Identity with place*" har affinitet til termer som "*belonging*" og "*place attachment*" og betegner i Relphs udlægning det at føle sig knyttet til et sted og have dette sted som udgangspunkt for at agere i verden. Det er dermed en psykologisk og fænomenologisk størrelse. Hvis man oplever "*identity with place*", fungerer dette sted som et "*significant centre [...] of our immediate experiences of the world*" (Relph, 1976:141). Hidalgo og Hernández (2001) definerer "*place attachment*", som jeg vil oversætte med *stedstilknytning*, som "*a positive affective bond between an individual and a specific place, the main characteristic of which is the tendency of the individual to maintain closeness to such a place*" (Hidalgo & Hernandez, 2001:274). Faktorer, som fremmer følelsen af stedstilknytning, involverer det at have boet lang tid på stedet, at have et stort lokalt netværk og at have familie, som har en lang stedshistorik (fx Anton & Lawrence, 2014; Gustafson, 2001b; Hidalgo & Hernandez, 2001; se også Lewicka, 2011 for en oversigt over fyrré års forskning inden for stedstilknytning).

Flere nyere studier peger på, hvordan mennesker i det senmoderne samfund stadig har behov for stedstilknytning og følelsen af at høre til (den Besten, 2010; Hall, 2009; A. Jørgensen et al., 2011; Lewicka, 2011). Med Cresswell kan man sige, at "*it may be the case that people do need some sense of place to hold on to - even a need for 'rootedness' - and this need not always be reactionary*" (Cresswell, 2004:72). Jørgensen, Fallov et al. (2011) udfordrer fx med deres undersøgelser af stedstilknytning blandt beboere i socialt udsatte boligområder forskellige steder i Danmark det dominerende socialvidenskabelige paradigme, der udsiger som "*an almost indisputable fact that individuals' attachment to geographical place has been eroded*", og ifølge

hvilken "individuals' attachment to one specific locality is considered to be a leftover from an uncivilized past, while the individual of the late modern and civilized world is conceptualized as a geographically untied and unconstrained individual" (A. Jørgensen et al., 2011:22f). Men spørgsmålet om stedstilknytning berører også spørgsmål om legitimitet og adgang. Der er forskel på, i hvilken grad mennesker tildeles og oplever at have mulighed for at tilegne sig et sted som 'deres', hvilket blandt andet har at gøre med forhold som køn, klasse og etnicitet (Antonsich, 2010; Cresswell, 2006; Cresswell & Uteng, 2008; Fallov et al., 2013; Hanson, 2010; Massey, 1993, 1994a; Ottosen, 2009; Yuval-Davis, 2006) og med folks historik i forhold til stedet. Stedstilknytning er altså variabel, ikke en 'automatisk' effekt af at bo et sted. Men, skriver Røyneland, "det er ingen tradisjon innafor dialektologien eller sosiolingvistikken for å rekne stadstilhørsle som ein emisk, kulturelt definert kategori" (Røyneland, 2005:128) – en skjult opfordring, som denne undersøgelse tager op.

Stedsidentitet kan imidlertid også betegne noget helt tredje. Steder spiller, også i dag, en vigtig rolle i menneskers identitetsarbejde, (fx Casey, 2009; den Besten, 2010; Faber, Møller, & Nielsen, 2013; Hall, 2009; Jones, 1999; Pristed Nielsen, 2014; Røyneland, 2005; Vanderbeck & Dunkley, 2003). Betydninger knyttet til sted indgår både som komponent i menneskers konstruktion af selv-identitet (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) og i deres forståelse af andre. Myers behandler i artiklen "Where are you from?" forholdet mellem sted og personlig/social identitet. Han skriver i den forbindelse:

There are, of course, many definitions of identity. If we take it to be, in Penelope Eckert's definition, 'one's 'meaning in the world' (Eckert 2000:41), then practices around place are crucial; by saying where I am from, I take on a location in the world, and the place has a meaning or meanings for the world. (Myers, 2006:324)

Ved at sige, hvor man er fra, åbner man op for, at andre kan 'placere' én i et socio-geografisk landskab og tilskrive én identitetstræk associeret med dette sted, som når nogen tænker om jyder, at de er rare, men måske lidt tunge i optrækket, eller om københavnere, at de er effektive, men ikke særlig venlige. Opfattelser af steder udstikker altså mulige subjekspositioner for folk, som forbindes med disse steder; steders identitet er med til at positionere individer. Det er imidlertid meget forskelligt, hvilke betydninger forskellige steder tilskrives, og dermed hvilket potentiale de har i menneskers identitetsarbejde – og om de opleves som 'værd at pege på' rent sprogligt, jf. Pittsburg som "a place worth pointing to – a destination and a place to be from" (Eckert, 2012:96).

"For at være interessant for sprogforskningen," skriver I.L. Pedersen i en diskussion af regionalitetsbegrebet i dansk sammenhæng, "skal den kraft der holder regionen sammen komme indefra, det skal være en *kulturel* region. Der skal være en følelse af samhørighed blandt befolkningen, en regional identitet og området skal (i det mindste af dets egne beboere) opfattes

som region" (I. L. Pedersen, 2009 [1999]-b:225, kursivering i original). Hun beskriver altså, hvordan steder (om det så er regioner eller steder på en mindre skala) for at have sproglig 'virkning' skal opleves som særegne i forhold til andre steder af de lokale beboere, og skal være ramme om en social samhörighed de lokale imellem.

Spørgsmålet om det lokale steds betydning i relation til andre steder – og i sin tur dets potentiale som identitetsskabende element – kan diskuteres med afsæt i Bourdieus teoretiske rammeværk om steder som indplacerede i et 'stedshierarki', som det behandles i næste afsnit.

2.10 Steders betydningstilskrivning

Få har som Bourdieu formået at tegne et fagområde. Hans begrebsapparat om felter, habitus, kapital, doxa og hexis er velbeskrevet i et utal af udgivelser (fx Callewaert, 1994; Prieur & Sestoft, 2006; Wilken, 2011), og hans teorier om det lingvistiske marked og sproglig kapital er anvendt af mange sociolingvister (fx Eckert, 2000; Monka, 2013; Mæhlum, 2010; Røyneland, 2005). Jeg henviser til disse beskrivelser og undersøgelser for en gennemgang af Bourdieus teorier. Bourdieu har imidlertid også beskæftiget sig med sted. I artiklen "Et steds betydning" undersøger han forbindelsen mellem lokalitet og position, mellem situerethed og bevægelse:

Ved å være kroppar [...] er menneskene på samme måte som ting situerte på et sted [...] og de optar et sted. Stedet kan i en absolutt forstand defineres som det punktet i *det fysiske rommet* hvor en aktør eller en ting befinner seg – 'finner sted', eksisterer. Dette vil si enten som lokalitet, eller, fra et relasjonelt punkt, som posisjon, en rang i en orden. (Bourdieu, 1996:150)

Sagens kerne er, at disse to, det absolutte og det relationelle, placering og position, spiller sammen og får deres betydning fra hinanden:

De sosiale aktørene er konstituert som det i og gjennom sitt forhold til *et sosialt rom* (eller bedre, til felter), og i den grad ting tilegnes av aktører og slik konstitueres som eiendom, er både aktører og ting plassert på et sted i det sosiale rommet som kan beskrives gjennom dets relative posisjon i forhold til andre steder [...] og gjennom distansen det er mellom disse stedene. [...] På denne måten uttrykkes strukturen i det sosiale rommet i alle slags ulike sammenhenger i form av romlige motsetninger: det bebodde (eller tilegnede) rommet fungerer som en form for umiddelbar symbolisering av det sosiale rommet. I et hierarkisert samfunn finnes det ikke rom som ikke er hierarkiserte og som ikke uttrykker eksisterende hierarkier og sosiale avstander. (Bourdieu, 1996:150)

Et sted får, i denne udlægning, sin betydning i kraft af sin *relative placering* i forhold til andre steder; beboerne et givet sted har en større eller mindre mængde kapital og har i kraft heraf lettere eller sværere ved at tilegne sig andre steder, herunder disse steders 'goder og tjenester'.

Afstanden mellem aktører er altså både fysisk og symbolsk, og spørgsmål om tilegnelse, adgang og legitimitet er centrale i en undersøgelse af menneskers forhold til steder (og deres forhold til de sproglige 'former og normer', der er forbundet med stederne), og vil løbende blive berørt i afhandlingen. Bourdieu skriver:

Om bolig bidrar til å skape en habitus, så bidrar også habitus til å skape en bolig gjennom de mer eller mindre passende, sosiale bruksmåter en er tilbøyelig til å ha. På denne måten ledes en mot å reise tvil om troen på at en fysisk tilnærming mellom aktører som står langt fra hverandre i det sosiale rommet, i seg selv kan medføre en sosial tilnærming. [...] For å ikke føle sig *feilplasserte* må de som trer inn i et rom innfri de krav som rommet stillende stiller til de som er i det. (Bourdieu, 1996:156)

At befinde sig et sted, at opholde sig der, er ikke det samme som at have tilegnet sig stedet og føle sig som legitim 'bruger' eller beboer.

Sociologerne Parker og Karner (2010) har appliceret Bourdieus teorier i deres arbejde i et socialt udsat boligområde i England. De skriver, at "[p]laces confer physical, infrastructural and symbolic resources, and potentially disadvantages, on their residents." (Parker & Karner, 2010:1454). Dette kan man sammenfatte med begrebet stedets *affordances*, altså de muligheder og begrænsninger, steder 'tilbyder' beboerne på stedet. Heri indgår stedets "reputational geography" som et centralt element. Parker og Karner sigter med denne term til, hvordan opfattelsen af steder i sin tur kan associere beboerne på stedet med bestemte egenskaber, der kan være fremmende eller hæmmende for deres muligheder i livet: "Reputational geographies refer to the symbolic and material boundaries drawn around places as indicators of social status, sites of memories and repositories of affect that can have profound socio-economic as well as emotional consequences for local residents" (Parker & Karner, 2010:1452). Steder kan altså både udgøre mulighedsrum og begrænsninger i menneskers liv, blandt andet ud fra den måde, de er indplacerede i et hierarkisk forhold til andre steder.

I denne afhandling udgør 'landet', 'byen' og 'ghettoen' jf. valget af undersøgelsessteder relevante stedstyper. Der knytter sig en lang historie til den binære opdeling i steder ud fra begrebsparret 'by/land', 'urban/rural', som i Europa og USA tog fart med industrialiseringen og urbaniseringen fra det 17. århundrede og fremefter. Typisk følges begrebsparret af en tilsvarende binær valorisering med byen som landet overlegent (Berry, 2002; Ching, Creed, & Weszkalnys, 2003), hvor landet defineres ud fra, hvad det *ikke* er – nemlig by (Vanderbeck & Dunkley, 2003). Byen fremstilles ofte som 'det naturlige valg' for unge. Skifter Andersen beskriver, i sin rapport om unge og mobilitet i danske yderområder, en konflikt mellem unges tilknytning til lokalområdet og deres fremtidige orientering. Han skriver:

Tidligere forskning har vist, at unge i yderområder er påvirket af mediernes positive fremstilling af livet i byerne, samt af forventninger om bedre karrieremuligheder der. Men det er også påvist, at unge i yderområder har en høj grad af stedstilknytning og oftest sætter pris på de kvaliteter de finder på opvækststedet – især de tætte sociale netværk. De unge står i et dilemma, hvor de skal vælge mellem kendte kvaliteter derhjemme og forestillede livs- og karrieremuligheder i byerne. (Skifter Andersen 2016:16).

Ofte har fagområder favoriseret én stedstype frem for en anden, og inden for socialvidenskaberne har byen taget langt det største fokus (Britain, 2010:145; Vanderbeck & Dunkley, 2003).

Dikotomien mellem by og land har også stået stærkt inden for de empiriske sprogvidenskaber, jf. afsnit 2.1. Den grundlæggende teoretiske distinktion mellem by og land har typisk vedrørt det sociales karakter ("Gesellschaft" over for "Gemeinschaft", Tönnies 1887) og oplevelsen af byen som mængde og fylde over for landet som fåtal og tomhed: "The urban is 'full' of a variety of both 'goods' and 'bads'—sophistication, pollution, excitement, economic opportunities, noise, and cultural diversity—while the rural is comparatively 'empty'", som Vanderbeck og Dunkley udtrykker det (Vanderbeck & Dunkley, 2003:247). Skematisk kan man opstille følgende forestillinger om 'landet' og 'byen' (forestillinger, som også genfindes i megen sociolingvistisk litteratur, jf. Britain, 2009, 2012). Skemaet er sammenstillet med afsæt i blandt andet Beck og Ebbensgaard (2009), Britain (2009, 2012), Skifter Andersen (2016:3), Jørgensen (2014), Vanderbeck og Dunkley (2003), og Skovse og Steffensen (2007, 2009).

	Byen	Landet
Positive konnotationer	Muligheder Modernitet Dynamik Diversitet Kulturoplevelser Vitalitet Frihed Sofistikerethed	Sammenhold Fred og ro Natur Tryghed Uskyld Oprindelighed Naturlighed Rural idyl
Negative konnotationer	Ensomhed Stress Overfladiskhed Overvældende stimuli Dekadence Snobberi Kriminalitet Det forråede Fare Manglende socialt sammenhold	Mangel Stagnation Isolation Fattigdom Perifer placering Dovenskab Langsommelighed Snavsethed Indavl Moralsk konservatisme Det gammeldags

Figur 2: Skematisk fremstilling af forestillinger knyttet til 'byen' og 'landet'

Man kunne tro, at Vollsmose med sin beliggenhed i Danmarks tredjestørste by så blev forbundet med de positive konnotationer, som knyttes til det urbane. Men Vollsmose repræsenterer en anden udgrænset stedstype, nemlig ghettoen eller det socialt udsatte boligområde. Schultz Larsen tager i sin sammenligning af 35 udsatte boligområder i Danmark udgangspunkt i relationerne mellem de fysiske forhold, de demografiske forhold og områdernes image (Schultz Larsen, 2008). Han klassificerer Vollsmose som "et stærkt segregeret område," kendetegnet ved, at "beboerne her samlet set indtager den laveste sociale position og har den højeste andel af beboere uden for arbejdsmarkedet" (Fallov & Jensen, 2014:54) i forhold til andre udsatte boligområder i Danmark.

Mediediskurser om konkrete steder og stedstyper spiller en central rolle for *reputational geographies*. Som Schultz Larsen skriver: "... det er i medierne, de væsentligste kampe om de sociale kategorier står (f.eks. hvorvidt et givent boligområde med rette kan betegnes som en 'ghetto', 'udsat', 'belastet' eller noget helt fjerde) og dermed den symbolske kamp om beboernes og boligområdets image" (Schultz Larsen, 2008:56). En overskrift som "Odense accepterer at Vollsmose er en ghetto" (Termansen, 2005) er et eksempel på, hvordan definitioner og kategoriseringer af steder ikke er ideologifri 'facts', men kan gøres til genstand for diskussioner mellem forskellige aktører.

Flere undersøgelser har peget på, at de rurale dele af Danmark, hvortil Bylderup hører, i stort omfang forbindes med negative egenskaber i medierne, og at denne diskurs er forstærket i negativ retning de seneste år. "[R]ural Denmark is immersed with negative ideologies that have now become standard social facts," skriver Schønning (2017:48) med henvisning til politiske diskurser og mediediskurser, der med betegnelser som "Udkantsdanmark" og "Den rådne banan", forbinder Danmark uden for de store byer med forestillinger om økonomisk og demografisk stagnation eller tilbagegang. Winther og Svendsen (2012) konkluderer i deres undersøgelse af mediefremstillinger af det rurale Danmark, at det fremstilles som "backward, depopulated, demolished, deprived of infrastructure, lack employment opportunities, have ageing and poorly educated populations" (Winther & Svendsen, 2012:466). Det rurale vurderes i den forbindelse op imod socio-økonomiske og demografiske forhold i byerne, som knyttes til forestillinger om diversitet og fremgang. Den type beboer, eller karakterologiske figur (Agha, 2005, 2007), som kobles til det rurale – aldrende og lavtuddannet – udgør ikke mange oplagte identifikationsmuligheder for unge mennesker (Beck & Ebbensgaard, 2009; Skifter Andersen, 2016; Vanderbeck & Dunkley, 2003). Det er en meget anden type karakterologisk figur, der stereotypt forbindes med 'ghettoen' end med 'landet', nemlig den unge, småkriminelle, mandlige indvandrer (Dirim & Auer, 2004; S. Q. Jensen, 2010).

Ud over at repræsentere stedstypen 'ghettoen' er Vollsmose kendetegnet ved *i sig selv* at være kendt vidt og bredt (modsat Bylderup, som kun få kender til), som et udpluk af avisoverskrifter fra de seneste år viser: Vollsmose beskrives som "en af Danmarks bedst kendte bydele" i Djøf-bladet i 2012 (Matzon, 2012), og kædes løbende sammen med problematiske hændelser ("Åh nej, nu igen' – endnu et sammenstød mellem myndigheder og unge i Vollsmose," som det lød i Information i juni 2017 (Sindberg, 2017)) og beskrives i termer, der implicerer andethed og fremmedhed: "På besøg i Vollsmose: - Det er næsten som Mellemøsten", hed det i Fyens Stiftstidende i oktober 2017 (Byrne, 2017).

Begge stedstypers, det rurales og ghettoens, mediedrevne *reputational geographies* er negativt ladede, men med forskelligt indhold. Begge stedstyper associeres med socio-økonomiske udfordringer, men kun ghettoen associeres med etnisk Andethed: "[K]erneproblematikken i de udsatte boligområder [er] sammenfaldet (og i reglen sammenblandingen) mellem klasse, etnicitet og sted," som Schultz Larsen konstaterer (Schultz Larsen, 2008:52-53). Hvor diskurser om ghettoen altså implicerer forestillinger om *etnisk forskel* og *kulturel afstand*, implicerer diskurser om 'Udkantsdanmark' forestillinger om *geografisk afstand* og *stagnation*. I begge tilfælde er stedstyperne hierarkisk underordnet de(t) nationale, urbane centre/center, men man kan foreslå, at der er forskel på det identifikationspotentiale, de karakterologiske figurer forbundet med stedstyperne indebærer, som det vil fremgå af kapitel 7.

Wacquant har argumenteret for, at ghettobegrebet i sig selv er medvirkende til at skabe territoriell stigmatisering, som resulterer i manglende mulighed for at føle tilknytning til det lokale sted: "Et gennemgribende territorielt stigma bliver uden tøven hæftet på indbyggerne i sådanne socioøkonomiske exil-kvarterer, og dette stigma kommer til at fungere som en yderligere byrde oven i det miskrediterende i fattigdommen og de voksende fordomme imod etnisk-rationale minoriteter og indvandrere" (Wacquant 1997, citeret i Fallov & Jensen, 2014:51). Som konsekvens heraf, argumenterer Wacquant, vil beboerne tage afstand fra deres boligområde, noget som vil virke undergravende for muligheden for socialt sammenhold og oplevelsen af tilhørsforhold. Denne tese er dog blevet kritiseret og empirisk modvist i dansk sammenhæng (for en udfoldet diskussion, se Fallov & Jensen, 2014; S. Q. Jensen & Christensen, 2012; A. Jørgensen et al., 2011). Empiriske studier i socialt udsatte boligområder i såvel Danmark, Frankrig og England har vist, hvordan et stigmatiseret omdømme kan medføre en stærk lokal stolthed, og hvordan stigmaet sjældent får lov at stå uimodsagt i beboernes egne beskrivelser af deres lokale steder (e.g., den Besten, 2010; S. Q. Jensen & Christensen, 2012; Parker & Karner, 2010) – som det også vil fremgå af kapitel 7.

Et stigmatiseret omdømme kan imidlertid, som det vil blive klart i løbet af afhandlingen, opleves som en barriere for kontakt mellem et områdes beboere og folk fra andre steder. Og mens Bylderup ud fra en rent geografisk betragtning, med sin placering langt fra større byer, virker mere perifært i en national sammenhæng end Vollsrose, så vil det fremgå, at også små geografiske afstande kan udgøre store socio-symboliske afstande mellem et sted og dets omgivelser; noget som kan have såvel sociale som økonomiske og sproglige konsekvenser.

2.11 Steder og sociolingvistiske skalaer

Forståelsen af steder som relative positioner kan kobles med Blommaerts (2007, 2010, 2015) begreb *sociolinguistic scales*, som peger på "the nonunified, layered, and stratified nature of meaningful signs and their patterns of circulation" (Blommaert, 2015:106). Med begrebet installerer Blommaert et vertikalt blik på forholdet mellem registre som en tilføjelse til det horisontale blik, der anskuer registre 'ved siden af' hinanden. Skala-begrebet peger på det ideologiske aspekt, som altid er virksomt i forhold til vurderingen af og brugen af elementer af registre: "... processes of distribution and flow are accompanied by processes of hierarchical ordering, in which different phenomena are not juxtaposed, but layered and distinguished as to the scale on which they operate and have value and validity" (Blommaert, 2007:1).

Der er altså forskel på sproglige træk og varieteters 'rækkevidde', dvs. hvor snævert eller bredt (både geografisk og socialt) de har "value and validity". Blommaert, Westinen et al.

(2014:3) beskriver, hvordan sproglige registre får deres betydning i kraft af deres forbindelser med tid og sted: "Scales are 'semiotized space and time' – the ways in which space-time dimensions of social life determine meanings and vice versa". Spørgsmålet om skala er blandt andet et spørgsmål om graden af delt socio-kulturel viden (eller ideologier) om et givent sted:

Thus, in Western Europe more people would have a set of inferences about places such as London and Paris (even if they have never visited these places) than, say, on places such as Bielefeld in Germany or Gijon in Spain. [...] we can expect more people to have readily available (stereotypical) associations about Paris and London than about Bielefeld and Gijon. Paris and London are more *presupposable* as signs than Bielefeld and Gijon. Paris and London, consequently, semiotically operate on a higher scale than Bielefeld and Gijon. (Blommaert, Westinen, & Leppänen, 2014:5, kursivering i original).

Der er også forskel på sproglige træks og varieteters indeksikalske 'specificitet': Brugen af træk eller varieteter associeret med et bestemt geografisk sted kan (blandt andre indeksikaliteter) indekserer dette bestemte geografiske sted og opererer dermed på en specifik, lokal skala, mens brugen af standardtræk eller standardvarieteter ikke nødvendigvis indekserer sted. Det kan diskuteres (og er blevet det, se fx Kristiansen, 2003; I. L. Pedersen, 2009 [1993]), om brugen af standarddansk peger på København som sted, eller om det snarere må forstås som en 'stedløs' varietet (jf. også Eckert, 2012:89 om nationale standarder som "disconnected from place", også Mæhlum, 2010:23 og Clausen, 2003). Under alle omstændigheder er dette et spørgsmål, som må undersøges situeret, som fx Schønning (2017) gør det.

Skalaer er ikke blot et spørgsmål om at zoome ind eller ud, mellem det lokale, det regionale, det nationale eller mellem mikro og makro (Blommaert et al., 2014:3), eftersom hver skala er associeret med specifikke sproglige ideologier vedrørende fx korrekthed, legitimitet og status, som konstrueres i relation til andre sociolingvistiske skalaer. Den relative værditilskrivning til forskellige steder påvirker betydningstilskrivningen til sproglige træk, som forbindes med disse steder: "'substandard' utterances – a foreign accent or a dialect accent – may invoke stereotypical identity characteristics of marginality, low levels of education, the countryside versus the city, a lack of cultural and intellectual sophistication and so forth" (Blommaert et al., 2014:4).

Der er en tydelig reference til Bourdieus begreb om lingvistisk kapital og det lingvistiske marked (Bourdieu, 1977) i skala-begrebet. Bourdieu (1977) sigter til, hvordan forskellige sproglige former er forbundet med forskellige grader af acceptabilitet og legitimitet, med forskellig værdi og dermed magt, og med forskellig mængde symbolsk kapital. Som han skriver:

... a language is worth what those who speak it are worth, *i.e.* the power and authority in the economic and cultural power relations of the holders of the corresponding competence [...] linguists are right in saying that all languages are linguistically equal; they are wrong in thinking they are socially equal (Bourdieu, 1977:662).

Med til sproglig kompetence hører dermed forståelse for, til hvilke situationer og i hvilke kontekster forskellige former for sprogbrug er egnede – og evnen til at bruge disse former i de 'rigtige' sammenhænge (Bourdieu, 1977:646f). Men det er ikke kun evne, der er tale om. Sprogbrugere tilskrives også forskellige grader af legitimitet i forhold til at bruge bestemte former, og det er dermed ikke alle, der godkendes som retmæssige brugere af et givet register. Eckert udtrykker det på denne måde: "The adoption of a way of speaking, like a way of dressing, no doubt requires both access and entitlement to adopt the style of a particular group" (Eckert, 2000:211), også Agha (2007:157) – noget jeg løbende vender tilbage til igennem afhandlingen.

Det er en ofte gentaget pointe, at i nutidig dansk sammenhæng udgør københavnskbaseret standarddansk det altdominerende normideal, mens lokaltfarvede varieteter og varieteter associeret med andre sproglige baggrunde end dansk nedvurderes. I regi af Sprogforandringscentret på Københavns Universitet¹ blev der op igennem 00'erne gennemført en række sprogholdningsundersøgelser blandt niendeklasses elever i København, Næstved, Vissenbjerg, Odder og Vinderup, som fulgte samme metode, masketestmetoden, som Kristiansen havde benyttet i sine undersøgelser i Næstved fra hhv. slut-80'erne (beskrevet i Kristiansen, 1991) og ti år senere (beskrevet i Kristiansen, 1999).

Metoden bygger på teorien om, at mennesker opererer med to forskellige værdisystemer, et bevidst og et underbevidst, således også hvad sprog angår (Kristiansen, 2009:169). Hypotesen er, at sprogforandring er styret af sidstnævnte frem for førstnævnte. Bevidste sprogholdninger kan undersøges via metoder, hvor informanterne er opmærksomme på, at de bliver spurgt til holdninger til sprog (som dialekthitlistemetoden), mens sidstnævnte omvendt må undersøges via metoder, hvor informanterne ikke er opmærksomme på, at de er i færd med at give udtryk for holdninger til sprog (jf. T. J. Jensen et al., 2015:58; Kristiansen, 2009). En sådan metode udgør masketesten; informanterne lytter her til forskellige stemmeprøver, som afspejler den sproglige variation, man ønsker at undersøge (fx en fynsk stemmeprøve og en moderne københavnsk stemmeprøve), og vurderer dem i forhold til en række skalaer over personlighedstræk med et negativt træk i skalaens ene ende og et positivt i den anden, fx *klog-dum* og *tjekket-utjekket*.

Inddragelsen af underbevidste sprogholdninger som faktor i sprogforandringer forklarer det tilsyneladende paradoks, at danskere begræder dialekternes forfald *samtidig med*, at de selv medvirker aktivt til den (Kristiansen, 2009:171). I den forbindelse har Kristiansen argumenteret for, at danske unge i dag opererer med to standardnormer, som adskilles langs en dynamik-dimension og en superioritets-dimension. Det ene normideal udgøres af konservativt københavnsk, som scorer højt på superioritetsdimensionen, og som forbindes med skole- og

---

¹ Se <http://dgcsh.hum.ku.dk/>

erhvervsliv, det andet med moderne københavnsk, som scorer højt på dynamikdimensionen, og som forbindes med medierne (Kristiansen, 2001). Det er sidstnævnte normideal, som er styrende i forhold til udviklingen i danske unges talesprog (Kristiansen, 2009). Derimod giver de nævnte sprogholdningsundersøgelser ikke anledning til at tro, at der eksisterer et lokalt- eller regionalbaseret normideal blandt danske unge (som ellers I. L. Pedersen foreslog som en mulighed i I. L. Pedersen, 2009 [1999]-b:235-236).

Der er dog andre typer værditilskrivning i forhold til sprog end dem, der kommer til udtryk i en standardideologi. Bourdieu er blevet kritiseret for at forudsætte 'ét marked', hvor standardvarieteter har højest værdi, eftersom de kan veksles til økonomisk kapital (jf. Milroy & Milroy, 1992). I stedet foreslår Woolard (Woolard, 1985) at se forskellige interaktionssituationer som "alternative linguistic markets," hvor sproglige former tilskrives forskellig kapital. Som vist i en lang række studier (som eksempler kan nævnes - på ingen måde udtømmende - Bucholtz, 2009, 2011; Eckert, 2000; Labov, 1972b; Mendoza-Denton, 2008a), kan sproglige varieteter, som fra 'officielt' hold nedvurderes eller udgrænses, have meget anderledes værdiladning blandt sprogbrugere selv og blandt andet indekser indgruppe-status, udgøre elementer i mod- eller subkulturer eller indekser tilhørsforhold til et sted og de socio-symbolske fællesskaber, der knyttes dertil². Mæhlum skriver i forhold til sidstnævnte, at: "dialekt er en kode som signaliserer tilhørighet til, eller identifikation med, et gitt sett av *lokale* verdier – noe som altså knytter individet til et gitt lokalt, sosiokulturelt fellesskap" (Mæhlum, 1999:19). Som de ovenfor refererede sprogholdningsundersøgelser viser, er der ikke noget der tyder på, at lokaltfarvede varieteter vil være i fremmarch blandt danske unge i de kommende år (tværtimod), men derfor kan brugen af lokale træk og varieteter sagtens tjene identitetsmæssige og sociale formål i situeret brug, ligesom multietnolektale træk gør det, også blandt sprogbrugere som dømmer stilen ude i forhold til akademiske og officielle formål og fravælger den i disse sammenhænge (Ag, 2010; Madsen, 2013).

Jeg bevæger mig herfra videre til en gennemgang af hidtidige studier af forholdet mellem sted, sprog og mobilitet af relevans for undersøgelsen her.

---

² Noget, som under de rette forhold også kan veksles til økonomisk kapital, jf. studier af kommodificering af dialekt (fx Johnstone, 2009, Monka et al., 2015)

2.12 Sprog, mobilitet, sted; hidtidige studier

Studier inden for sprog, mobilitet og sted beskæftiger sig typisk med et eller flere af de følgende forhold, afhængigt af erkendelsesinteresse:

1. mobilitet som vehikel for kontakt mellem sprogbrugere,
2. sprogbrugeres stedsfornemmelse; stedstilknytning, orientering i forhold til og holdninger til det lokale sted,
3. sprogbrugeres engagement i lokale praksisser,
4. funktionen af at bruge sproglige træk forbundet med steder.

Jeg strukturer nedenstående gennemgang af tidligere studier ud fra disse overskrifter, men i praksis væver de forskellige forhold sig ind i hinanden.

ad 1) Geografisk mobilitet har traditionelt, som vist i afsnit 2.1, været betragtet som en trussel mod sproglig egenart knyttet til bestemte steder. Dette beror på mobilitetens rolle som vehikel for kontakt mellem sprogbrugere. Kerswill udtrykker det på denne måde: "it is mobility, manifested in commuting and other forms of short distance travel, as well as relocation, that is perhaps the most marked indicator of high degrees of contact" (Kerswill, 2003:224). Allerede i 1931 sagde en af dansk dialektforsknings store skikkelser, Poul Andersen, i et interview med den fynske avis Fyns Social-Demokrat: "Det er gået på Fyn ligesom de fleste andre steder, at trafikmidlernes udvikling og den deraf følgende hyppigere sammenkomst mellem landbefolkningen og bybefolkningen har udslettet dialekterne" (gengivet i Bertelsen, 2016:12). "Mobility is the most effective leveller of dialect and accent, and mobility constitutes a powerful linguistic force today," hævder Chambers (J. K. Chambers, 2002:117). For at have kontakt, må man bevæge sig det samme sted hen – eller alternativt, bevæge sig sammen (som jeg vil give et eksempel på i kapitel 8, med afsæt i etnografiske iagttagelser fra en skolebustur fra Bylderup til Ravsted).

Den øgede grad af mobilitet, som er kendetegnende for globaliseringen, har lingvistiske konsekvenser i retning af nivellering af lokale dialekter i store dele af verden (J. K. Chambers, 2000:171). I sine studier af registergørelsesprocesser i Pittsburgh beskriver Johnstone, hvordan det er i mødet med det 'sprogligt anderledes', at man opdager sin egen sproglige egenart. Men oplevelsen af forskellighed kan have meget forskellige sproglige udkommer og behøver ikke nødvendigvis medføre dialektnivellering: "The noticing of linguistic difference that can lead to celebrations of, or conflicts over, linguistic localness can also lead to the eradication of difference, and the conditions that make dialect awareness possible are the same as those that make leveling

possible" (Johnstone, 2010a:386), se også Milroy (2002) for et overblik over studier i et "dialect contact framework". Som Milroy peger på, er sprogholdninger og -ideologier af betydning for udkommet af dialektkontakt, "particularly as a consequence of the activities of speakers in constructing linguistic distinctiveness from a contrasting other group" (Milroy, 2002:4).

Dialektologiske studier, som indtænker mobilitet som 'motor' for dialektkontakt, har primært beskæftiget sig med "large-scale, long-distance and mixed-origin acts of migration [...] indentured labour movements [...], urbanisation [...], and individual migration" (Britain, 2016:230) (men se også Milroy 2002 for eksempler på studier af dialektkontakt i en mindre skala). Britain har imidlertid i en række udgivelser argumenteret for at vende blikket mod hverdagsmobilitet, som jeg vender tilbage til i kapitlerne 3 og 8: "Just as more dramatic and long-distance mobilities can trigger linguistic change, so too can the much more mundane movements we engage in in everyday life. [...] because these mobilities [mundane ones, min tilføjelse] have been long-term, intensive and ongoing, their consequences on the dialect landscape have been highly significant" (Britain, 2013:165).

ad 2) Ud over den konkrete, geografiske mobilitet har flere studier beskæftiget sig med sprogbrugerens geografiske *orientering*, altså hvor de retter sig hen, i nogle studier med fokus på det nutidige (praksis-)perspektiv (Eckert, 2000; Milroy, 1987 [1980]), andre på det fremtidige (Ito & Preston, 1998; Labov, 1963; Monka, 2013), og atter andre en kombination (Røyneland, 2005; Skjekkeland, 2009). Eckert skriver om orientering som faktor i forhold til sproglig variation inden for et sprogsamfund, at "[a] variety of studies [...] have shown the importance of orientation to the outside in explaining patterns of variation within speech communities" (Eckert, 2004:109).

Her udgør Labovs undersøgelse fra øen Martha's Vineyard (1963) et tidligt – og centralt – eksempel. Labovs erkendelsesinteresse var pågående sprogforandringer. Hans etnografisk baserede fund var, at forskellene i brugen af hhv. en traditionelt lokal, centraliseret variant af nukleus i diftongen /ay/ og en mere fastlandslignende, sænket variant, først og fremmest hang sammen med informanternes socialt-geografiske orientering; det vil sige dels med deres holdning til, hvad Martha's Vineyard skulle være for et samfund, og hvor de så sig selv i fremtiden. Informanter, som foretrak en version af øen, der bibeholdt en stærk fiskeindustri, som var imod den ekspanderende turisme, og som forestillede sig en fremtid på øen, brugte den traditionelt lokale variant i højere grad end informanter, som var positivt indstillet over for turismeindustrien og som orienterede sig mod fastlandet i fremtiden. Eckert skriver om dette: "This study established without question that speakers exploit linguistic variability in a systematic way to add a layer of social meaning to the denotational meaning that is the primary focus of most linguists"

(Eckert, 2012:86) – her altså at indeksere tilhørsforhold til det lokale sted eller orientering væk derfra.

I sit studie af sprogbrug blandt unge i Røros og Tynset inddrager Røyneland (2005) de sociale variable "orientering" og "haldning" i forhold til sted. På baggrund af spørgsmål om holdning og orientering etablerer hun variablene "lokal orientering", "urban orientering" og "haldning til heimstaden" (Røyneland, 2005:192). "Orientering" forstås her som identifikation med normer og værdier (Røyneland, 2005:194). Røyneland finder, at "språkval og språkbruk blant dei unge på Røros og Tynset går langs ein *mobilitets-/lokalitetsakse* og ein *modernitets-/tradisjonsakse*" (Røyneland, 2005:541), hvor de flittigste brugere af lokale former er de unge, som er orienteret mod det lokale i fremtidig sammenhæng, og som identificerer sig med lokale frem for urbane normer og værdier.

I en dansk sammenhæng undersøgte Monka (2013) i sin ph.d.-afhandling sammenhænge mellem en gruppe informanternes sprogbrug i ungdomsårene, deres senere grad af geografisk såvel som social mobilitet, og deres sprogbrug som voksne. Hun geninterviewede hhv. mobile og immobile informanter fra Vinderup, Odder og Tinglev kommuner (repræsenterende tre forskellige dialektområder i Jylland), som var blevet interviewet 30 år tidligere, med henblik på at undersøge, om eventuel sprogforandring havde fundet sted i forbindelse med eventuel geografisk og social mobilitet, eller om informanterne allerede før mobiliteten markerede sig sprogligt anderledes end deres jævnaldrende på stedet. Hun fandt for det første, at de socialt og geografisk mobile informanter i undersøgelsen, som talte noget dialekt som unge, alle brugte mindre dialekt efter mobiliteten, og påviste dermed en sammenhæng mellem social og geografisk mobilitet og sprogforandring i virkelig tid i retning af øget standardisering i forbindelse med social og geografisk mobilitet (i urban retning). For det andet fandt hun, at de informanter som endte med at være mobile, brugte mindre dialekt end deres jævnaldrende allerede som børn.

ad 3) Studier som Skjækkeland (2009) og Røyneland (2005) viser, at orientering og praksis i relation til sted er nært sammenvævede; deltagere i deres undersøgelser, som forestillede sig at blive boende det lokale sted også i fremtiden, tog typisk aktivt del i lokale aktiviteter. Man kan her tale om grad af lokalt engagement. Både inden for første- og anden-bølge-sociolingvistikken har studier vist en positiv sammenhæng mellem sprogbrugeres engagement i lokale sociale netværk og brugen af lokalsproglige træk. Milroy (1987 [1980]) argumenterer for, at det er tætte, multiplekse netværks sprogligt norm-håndhævende sanktioner, der har betydning for, at folk som er del af sådanne netværke bruger lokalsproglige træk i højere grad end folk, som er del af mere løse netværk. Også Labov (2001) argumenterer for, at det er det store lokale engagement hos folk

fra øvre arbejderklasse og lavere middelklasse, der fører til at de bruger lokale varianter mere end folk fra de andre sociale klasser (som refereret i Eckert 2012:90).

ad 4) I en forståelse af sproglig variation som performativ og indeksikalsk er spørgsmålet ikke så meget, hvad der 'betinges' sproglige valg (herunder valg hvad angår brugen af lokalsproglige træk), men snarere hvad disse sproglige valg indekserer; hvad er 'effekten' af at bruge træk associeret med bestemte steder? Her er der to hovedlinjer inden for litteraturen. En, som betoner, at brugen af lokalsproglige træk indekserer socialt-geografisk tilhørsforhold, og en anden som betoner, at brugen indgår som element i konstruktionen af en persona forbundet med bestemte steder. Som eksempel på den første linje skriver Mæhlum: "[vi kan] betragte dialekten som et udtryk for den enkeltes tilhørighed, eller altså vedkommendes *identitet*" (Mæhlum, 1999:16). Som eksempel på den anden linje fremhæver Coupland i sin analyse af radioværten Frank Hennessys brug af sproglige træk forbundet med Cardiff, hvordan han dermed skabte "a Cardiff-rich dialect persona" (Coupland, 2007:124). Det kan selvfølgelig også være begge aspekter, der er i spil samtidig. Eckert (2012) udtrykker det på denne måde om sproglige træk med anden-ordens-indeksikalitet: "It can then be called up in ideological moves with respect to the population, invoking ways of belonging to, or characteristics or stances associated with, that population" (Eckert, 2012:94).

2.13 Sprog i heterogene bymiljøer

Inden for de seneste 30 år har flere og flere sociolingvistiske studier vendt blikket mod det etnisk og sprogligt heterogene bymiljø (primært med afsæt i observationer fra Nordeuropa og Afrika syd for Sahara, jf. Kerswill 2013, således fx Bodén, 2010; Cheshire, Kerswill, Fox, & Torgersen, 2011; Kotsinas, 1988; Madsen, 2008; Møller, 2010; Opsahl, 2009; Quist, 2000, 2008; se også en oversigt over forskningen på skandinavisk grund i Quist & Svendsen, 2010; Rampton, 1995; Svendsen & Røyneland, 2008; Aarsæther et al., 2015).

De tidlige undersøgelser i Skandinavien havde afsæt i andetsprogsforskningen, med dertilhørende terminologi som "transfer", "learner" etc. Kotsinas flyttede imidlertid med sin undersøgelse fra Stockholm-forstaden Rinkeby (fx Kotsinas, 1988) fokus til den sproglige varietet i sig selv, og i nærværende undersøgelses sammenhæng er det særligt interessant, at hun understregede den lokale indlejring af den nye varietet, som hun kaldte Rinkebysvensk og insisterede på at behandle som en ny svensk dialekt. Kotsinas' undersøgelser udgjorde inspirationen til Quists undersøgelser af emergente sproglige praksisser i tre forskellige københavnske områder med en høj andel af beboere med indvandrerbaggrund. Quist

argumenterede for at gå væk fra synet på deltagernes sprogbrug som indlærersprog eller mangelfuldt dansk, og snarere forstå det som en ny varietet af dansk med sine egne systematikker og strukturer (Quist, 2000). Hun foreslog termen "multietnolekt" som betegnelse for denne varietet, i en senere artikel defineret som "a variety or style, which has developed in multiethnic urban communities and which is associated with speakers of mixed ethnic groups" (Quist, 2008:44). Multietnolekt inddrager træk fra en lang række sprog samt træk, der ikke kan henføres til et bestemt baggrundssprog. Flere har efterfølgende taget termen til sig, fx Røyneland & Svendsen (2008), Bodén (2010), Opsahl (2009, 2010) og Wiese (2014). Omvendt er termen blevet kritiseret for at være essentialiserende og for at lægge unødvendig vægt på etnicitet, fx af Ag (2010), Fraurud og Bijvoet (2004), Jaspers (2008), Madsen (2008, 2015), Stæhr (2010). Madsen foreslår i stedet betegnelsen "late modern urban youth style" (Madsen, 2008:146), eller på dansk *senmoderne urban ungdomsstil*. Flere har peget på, at sprogbrugere, som bruger multietnolektale træk, gør det i varierende grad alt efter fx interaktionssituation (fx Bodén, 2010; Ganuza, 2010; Opsahl & Nistov, 2010; Quist, 2000; Svendsen & Røyneland, 2008). Også børn og unge fra majoritetsgrupper kan bruge træk, som traditionelt er associeret med minoritetsgrupper, som interaktionelle ressourcer, ligesom børn og unge fra minoritetsgrupper kan undlade at bruge sådanne træk, afhængig af interaktionelle behov, og som led i identifikations-processer og personaprojektioner.

Jeg vælger, på linje med senere udgivelser af Quist (fx Quist, 2017), at bruge termen *multietnisk ungdomsstil* som analytisk term for den sprogbrug, de unge i min undersøgelse selv primært refererer til som "perkersprog", "perkerdansk" eller "vollsmosisk", jf. afsnit 4.4.2. Jeg er ikke ude i et ærinde om at beskrive en bestemt afgrænset varietet, men snarere i at undersøge forestillinger forbundet med og ikke mindst variation i forhold til brugen af træk associeret med denne stil. Sådanne træk kalder jeg 'multietnolektale træk', som analytisk analogi til betegnelsen 'dialektale træk' for træk associeret med en bestemt dialekt.

En central pointe i Quists tilgang til emergente sproglige praksisser, er at "(multi-) ethnolect [...] ought to be seen as integrated in the local linguistic and social landscape" (Quist, 2008:46). Etnisk blandede bymiljøer er *også* lokalmiljøer, og samspillet mellem træk associeret med minoritetssprog og lokale varieteter er fokus for et stigende antal studier (fx Cornips, 2002; Rampton, 2011; Wiese, 2009; Aarsæther et al., 2015). Flere af disse undersøgelser betoner, hvordan sproglige træk, som oprindeligt blev associeret med etnisk baggrund qua deres ophav i sprog associeret med store indvandringsgrupper, er blevet re-kontekstualiseret og nu snarere (som en del af deres indeksikalske felt) indekserer *lokalhed* disse steder. Aarsæther, Marzo et al. (2015) beskriver således i deres studier fra hhv. Oslo i Norge og Genk i Belgien, hvordan

... linguistic practices that were originally related to language contact situations and minority status are being relinked to *local place* (Johnstone 2010a). In particular we will argue that there has been a shift from the original ethnic or multiethnic associations with these vernaculars to a wider indexical field in which the local urban space becomes the 'new' geographical and social reference frame of the meanings and values attributed to these practices. (Aarsæther et al., 2015:250)

Rampton (2011) foreslår betegnelsen "contemporary urban vernacular" som overordnet betegnelse for måder at tale på, som inkorporerer træk fra såvel 'traditionelle' lokale varieteter og sprog associeret med indvandrergrupper (men brugen af termen 'vernacular' har medført kritik fra flere rækker, se fx Cheshire et al., 2011). Det er et genkommende fund i interaktionelt orienterede undersøgelser af stilen, at den ofte bruges til at performe en sej, ung, maskulin, *streetwise* persona (fx Madsen, 2008:154), der associeres med en bestemt version eller et bestemt 'udsnit' af det etnisk og sprogligt heterogene bymiljø – nemlig 'gaden' (Pharao et al., 2014; Aarsæther, 2010).

Christensen (2012) udgør den første danske, sociolingvistiske undersøgelse fra etnisk blandede byområder uden for København. Christensen forholder sig eksplicit til forholdet mellem traditionelt lokale sproglige træk og innovative træk. Hun stiller blandt andet spørgsmålet: "[...] om Muhammed fra Aarhus også forholder sig til det lokale sprogsamfund, fx ved at bruge lokale former i samme udstrækning som andre lokale unge" (Christensen, 2012:24). Hun skriver videre, at:

[...] brogede danskeres danske talesprog først og fremmest [er] undersøgt fra den etniske, brogede vinkel. [...] Men for så vidt at de brogede informanter indgår i det lokale sprognormfællesskab *og gør brug af de regionale og lokale udtaletræks signalværdi*, så må både det identitetsarbejde som forbindes med brogede taleres danske talesprog revurderes, ligesom den sociale adresse der sættes på visse lokale udtaletræk må tages op til genovervejelse. Den aarhusianske multietnolekt kan også være netop – aarhusiansk (Christensen, 2012:156, min kursivering)

Christensen bruger betegnelsen "brogede talere" om deltagere med etnisk minoritetsbaggrund og betegnelsen "brogede træk" om sproglige træk, der lyder "markante", "iørefaldende", og som "afviger fra forventningerne til talt ungdomsårhøusiansk" (Christensen, 2012:103ff). "Blege talere" er derimod talere med etnisk dansk baggrund, som taler "blegt". Christensen finder, at de unge, som taler med flest "brogede" træk, samtidig er dem, der bruger flest lokale træk: "[...] aarhusiansk etnolekt indeholder træk som også er påvist i København, samtidig med at etnolekten har en kraftig lokal farve" (Christensen, 2012:187). Alt i alt påviser Christensen, at den ene type 'ikke-standard' går hånd i hånd med den anden type 'ikke-standard'. Snarere end tre diskrete varieteter; lokal sprogbrug <-> standardsprogbrug <-> etnolekt, er der tale om et kontinuum mellem standardsprogbrug <-> ikke-standardsprogbrug, hvor sidstnævnte involverer klassiske

århøusianske lokaltræk, som udtalen af "sådan" som [sΛ:ʔn]³ (Christensen, 2012:160) såvel som multietnolektale træk.

2.14 Model over socio-geografisk forankring og orientering

Hvis man skal tage for pålydende, at multietnisk ungdomsstil må undersøges som indlejret i lokale sociale og sproglige landskaber, vil jeg argumentere for, at spørgsmålet om sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis må operationaliseres og undersøges på de samme måder disse steder som mere 'traditionelle' steder. I det følgende præsenterer jeg en model, som fungerer som mit bud på en operationalisering af de nævnte sammenhænge, og som vil agere ramme for afhandlingens behandling af sprogbrug i Vollsmose og Bylderup.

Modellen beror på en forståelse af forbindelsen mellem sted og individ som et pan-temporalt fænomen, der involverer mobilitetsforhold og såvel materielle, symbolske og sociale stedsaspekter. Som Mæhlum udtrykker det:

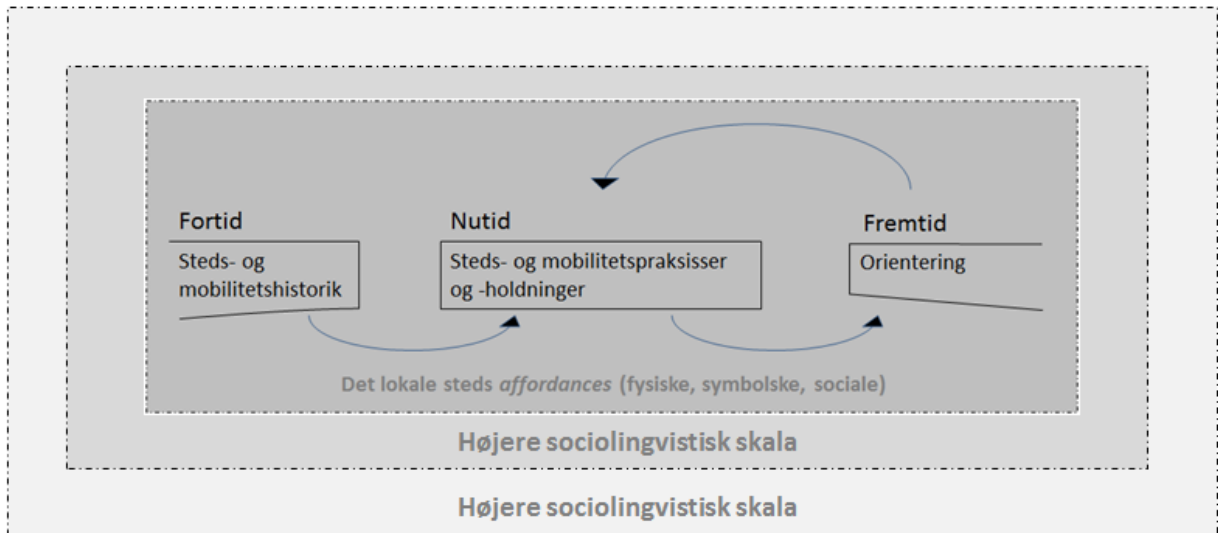
Holder vi oss i første omgang til den basale fysiske og romlige dimensjonen, er et sted i tradisjonell forstand tredimensjonalt. I tillegg må vi imidlertid ta i betraktning en fjerde, helt essensiell dimensjon, nemlig den som berører det *temporale* [...] Det sentrale ved denne betraktningsmåten er hvordan en gitt fysisk lokalitet, *i seg selv*, er en enhet som forbinder nåtida med fortida [...] slik bliver stedet en slags forvalter eller en formidler av *tradisjonen* (Mæhlum, 1999:16).

Men i folks forhold til sted indgår også fremtidstemporaliteten. Stedet er ikke blot en forvalter af tradition eller historie, men også et potentiale for fremtidige scenarier – eller måske netop ikke – for den enkelte.

Modellen tager afsæt i den enkelte sprogbruger, der forstås som indlejret i sociale sammenhænge af forskellig type – familie, praksisfællesskaber, institutionelle sammenhænge – der fungerer som socialiserings- og normcentre både i sproglig og i mere bred forstand. Samtidig søger modellen at vise, hvordan et givent sted altid indgår i et hierarkisk forhold til andre steder, jf. begrebet sociolingvistiske skalaer, og hvordan alle disse forhold er relevante for menneskers sproglige praksisser.

---

³ Her som i andre citater er benyttet forfatterens egne lydskriftgengivelser

Figur 3: Model over socio-geografisk forankring og -orientering

Med modellen søger jeg at udtrykke følgende tese, som udgør afhandlingens primære (teoretisk-metodologiske) argument:

Steds- og mobilitetsforhold knyttet til de tre temporaliteter fortid, nutid og fremtid er alle betydningsfulde for menneskers sproglige praksis her-og-nu. En undersøgelse af forholdet mellem sted, mobilitet og sproglig praksis må derfor inkludere alle tre temporaliteter.

Mere prosaisk kan det udtrykkes som følger: Det er ikke kun, hvor sprogbrugeren er nu, der har betydning for vedkommendes sproglige praksis, men også hvor vedkommende tidligere har været, og hvor vedkommende orienterer sig hen i fremtiden. Sprogbrugeren forstås som et individ med en historik, en nutid og en fremtidig orientering; temporaliteter, som alle har en spatial komponent.

- Til 'fortidstemporaliteten' hører individets egen steds- og mobilitetshistorik (har vedkommende fx boet andre steder end det nuværende, er vedkommende vant til at rejse/bevæge sig rundt i og udenfor lokalområdet?). Disse forhold har relevans for sprog her-og-nu på den måde, at en person, som har boet flere steder, har haft adgang til andre sproglige 'former og normer' end en person, som altid har boet samme sted (Eckerts (2000:211) *access*). Samtidig kan det at have boet et andet sted tidligere i livet medføre, at en person ikke oplever at have eller ikke tildeles 'retmæssig adgang' (Eckerts (2000:211) *entitlement*) til sproglige former associeret med det nuværende sted. Fortidstemporaliteten er åben bagudtil, fordi den rækker videre bagud end individets egenoplevede historie: Med til fortidstemporaliteten hører

også familiens steds- og mobilitetshistorik, som dels er med til at forme hvilke sproglige former og normer, der er til stede i hjemmet, dels kan øve indflydelse på nutidstemporaliteten, individets her-og-nu stedspraksisser og –holdninger og vedkommendes fremtidige orientering ved at fungere som en disposition/habitus (Cairns, Growiec, & Smyth, 2013; Jones, 1999). Skifter Andersen inddrager tilsvarende familiens steds- og mobilitetshistorik i sit studie af unge i danske yderområder: "Konflikten mellem stedstilknytning og orientering mod byerne kan være præget af familiens historie i lokalområdet (Drozdowski 2008). Hvis familien selv er indvandret til området, eller hvis andre medlemmer af familien – eller bekendte – er flyttet til eller bor i byerne, vil der være en større orientering mod at bo i byen." (Skifter Andersen, 2016:4).

- Til 'nutidstemporaliteten' hører individets praktiske engagement i lokale aktiviteter (fx foreningsliv) og indlejring i lokale sociale sammenhænge – eller mangel på samme. Hertil hører også individets holdning til det lokale sted og til andre steder. Er individet fx positivt stemt over for det lokale og føler sig knyttet dertil, vil vedkommende formentlig i højere grad bruge sproglige træk forbundet med det lokale, end hvis individet distancerer sig fra det lokale. Nutidstemporaliteten påvirker fremtidstemporaliteten. Fx vil personer, som oplever stedstilknytning og engagement i lokale forhold her og nu, typisk være mindre tilbøjelige til at være orienterede væk i fremtidig sammenhæng, end personer som oplever en lav grad af stedstilknytning, og som er mindre engagerede lokalt (fx Anton & Lawrence, 2014; Gustafson, 2001b; Hidalgo & Hernandez, 2001; Lewicka, 2011).
- 'Fremtidstemporaliteten' omfatter individets fremtidige orientering; vedkommendes forestillinger om, hvor han eller hun vil bo, hvilke mennesker der bor sådanne steder, og hvordan folk taler sådanne steder; noget som kan have afgørende betydning for folks sprogbrug, idet vedkommende kan projicere dette fremtidige sted via sin sproglige praksis her og nu (fx Ito & Preston, 1998; Røyneland, 2005; Skjekkeland, 2009). Fremtidstemporaliteten er åben fremadtil, fordi den kan række ud over individets egen forestillede fremtid; fremtidsplaner og -drømme kan således fx involvere tanker om, hvor eventuelle fremtidige børn skal vokse op.

Temporaliteterne er indlejret i en konkret geografisk kontekst, som tilbyder forskellige *affordances* og associeres med bestemte sproglige former og normer (Blommaert, 2007; Blommaert et al., 2014). Det lokale sted indgår samtidig i forbindelse med andre steder og

sociolingvistiske skalaer; både vertikalt og horisontalt, derfor de stiplede linjer imellem stedet og andre steder; og disse andre steder forbindes, ligesom det lokale sted, med sproglige 'former og normer'.

2.15 Sammenfatning

I kapitlet har jeg gjort rede for undersøgelsens placering i et krydsfelt mellem dialektologi, tredjebølge variationssociolingvistik og interaktionel sociolingvistik. Jeg har særligt gjort rede for teorier om sted og mobilitet og om disses relation til sprog, og jeg har foreslået indeksikalitets- og registergørelsesteori som et bud på, hvordan forbindelser skabes mellem det situerede-emergente og mere overordnede, 'langvarige' makrostrukturer. I registergørelsestilgangen ligger en opfattelse af samtidig agens og strukturel begrænsning. Som noget helt centralt står den sociale indlejringens betydning; et register skabes, bruges og fortolkes i sociale sammenhænge, og dets 'vellykkethed' og udbredelse (og dermed dets skalamæssige 'rækkevidde') afhænger af, hvorvidt det godkendes eller afvises inden for et socialt og geografisk domæne.

Min forståelse af sted og af forbindelsen mellem sted, identitet og sprogbrug indtænker mobilitet som en integreret del af stedets betydning og brugen af steder, snarere end at anskue sted og mobilitet som antitetiske størrelser. Det er fremgået, at jeg forstår mobilitet som et fænomen, der involverer spørgsmål om magt, agens og begrænsning.

Jeg har foreslået en model over socio-geografisk forankring og orientering, som medtænker det temporale aspekt, og har foreslået, at alle aspekter af tid-sted-mobilitets-forholdet er relevante at inddrage i undersøgelser af sprogbrug. Disse teoretiske udsagn vil jeg belyse empirisk i kapitlerne 7 og 8. Men inden da vil jeg præsentere de metoder, undersøgelsen har gjort brug af, samt de data som disse metoder har affødt.

3 Metoder og data

Dette kapitel gennemgår de metoder, jeg gjorde brug af i forbindelse med dataindsamling, med det formål at give en gennemsigtig redegørelse for, hvordan jeg er nået frem til det datagrundlag, jeg udfører mine analyser på. Fremgangsmåderne i analyserne præsenteres derimod først i relation til selve analyserne.

3.1 Valg af undersøgelsessteder og deltagere

Afhandlingen præsenterer en komparativ undersøgelse fra to forskellige steder udført vha. flerstedslig etnografi (Nyseth & Aarsæther, 2012). Overordnet set kan man vælge mellem to forskellige tilgange, når man udvælger steder til komparative casestudier, så man enten, med udtryk hentet fra Nyseth og Aarsæther (2012:228), går efter "most similar systems" eller "most different systems". Vollsmose og Bylderup udgør på mange parametre, fx hvad angår beboelsestæthed, indbyggernes etniske sammensætning, geografisk placering eller bebyggelseshistorie, to vidt forskellige steder, og altså "most different systems"; eller snarere hvad man kan kalde "most different fields", eftersom jeg ikke forstår stederne som systemer, hvor bestemte variable kan kontrolleres og manipuleres, men som – med Masseys ord – "particular constellation[s] of social relations, meeting and weaving together at a particular locus" (Massey, 1994b:154).

Det er ikke stederne 'i sig selv', jeg vil sammenligne; det er socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis blandt unge som bor to steder, der på mange måder er forskellige. Det interessante er både, om der kan findes mønstre, som går igen på tværs af de umiddelbare forskelle mellem de to undersøgelsessteder, fx om der er samstemmende måder, hvorpå geografisk orientering og sproglig variation hænger sammen, og om der er forhold, som adskiller sig de to steder imellem i forhold til, hvordan socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis hænger sammen. Som Nyseth og Aarsæther skriver:

[N]år en begrenser en studie til ett enkelt sted, vil det være vanskelig å avgjøre om det 'unike' en finner, er unikt; i tillegg svekkes mulighetene for å trekke generelle konklusjoner av studien (...) Komparasjon kan danne grunnlag for teoriutvikling, dvs. generalisere og stille opp hypoteser basert på gjennomgående mønstre i funnene, og dermed bidra til å 'modne' forskningsområdet (Nyseth & Aarsæther, 2012:233-234).

Komparation 'fremkalder' altså forskelle, men belyser også overensstemmelser.

Ved at inddrage et ruralt og et (sub)urbant sted i en komparativ undersøgelse – og insistere på at tilgå dem som sammenlignelige – giver undersøgelsen mulighed for at revurdere den dikotomiske tilgang til sprogbrug i byen og på landet, som har præget sociolingvistikken og

dialektologien, men som i stigende grad problematiseres (Britain, 2009; I. L. Pedersen, 2003). Det samme gælder i forhold til det, man kan kalde stedernes etniske profil; i Bylderup har alle deltagere på nær to etnisk dansk baggrund; i Vollsmose har 44 ud af 45 anden etnisk baggrund end dansk. Også dette har været en gængs dikotomi inden for sociolingvistikken – det mono-etniske over for det multi-etniske sprogsamfund; men også denne dikotomi er blevet problematiseret i stigende grad i de seneste år (jf fx Blommaert, 2010; Christensen, 2012; Jens Normann Jørgensen, 2010; Quist, 2010). Danske sociolingvistiske undersøgelser fra sprogligt heterogene bymiljøer har koncentreret sig om Københavnsområdet, med Christensens undersøgelse (2012) fra Aarhus som undtagelse, og også derfor er Vollsmose interessant som undersøgelsessted. Der foreligger ganske enkelt ingen undersøgelser af, hvordan unge i Vollsmose taler.

Undersøgelsen omfatter hele niende årgang i Bylderup (28 deltagere mellem 14 og 16 år) og det meste af niende årgang i Vollsmose (45 deltagere mellem 14 og 16 år). Den lokale folkeskole er typisk det forum, hvor børn og unge fra et område uanset social baggrund mødes og interagerer på daglig basis, og ved at vælge dette alderstrin sikrer man sig derved, at et bredt socialt udsnit af den lokale ungdom inddrages (se Eckert, 2004 for lignende argumentation). Deltagergrupperne er ikke repræsentative i strikt statistisk forstand, hvad gælder generaliseringsmuligheder, men de udgør en meget stor del af det unge 'sociale landskab' de to steder og kan dermed give et 'mættet' billede af socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis inden for aldersgruppen de to steder.

Børn og unge er interessante ift. sproglig variation: De er typisk frontløbere i forhold til brug af innovative sproglige træk (jf. fx Eckert, 2000, Quist & Jørgensen, 2008). Eckert skriver, at "the focus on adult social practice in the study of variation may well obscure age-specific use and interpretation among children [...] one might want to begin a [...] study of variation with a focus on children's linguistic resources, social identities and strategies" (Eckert 2000:10-11). Derudover er unge typisk særligt aktive i forhold til at positionere sig socialt ved hjælp af allehånde semiotiske tegn (Eckert, 2000, Røyneland, 2005, Quist, 2005, Maegaard, 2007), og man kan derfor forvente at her kunne finde 'rige økosystemer', når det handler om forholdet mellem sproglig praksis og sociale positioner. Aldersgruppen er også interessant qua livsfasens placering i forhold til stedslige og mobilitetsmæssige valg, som beskrevet i afsnit 2.7.

3.2 Forholdet mellem erkendelsesinteresse, teoretisk afsæt og metodiske tilgange

Eftersom jeg ønskede at afdække såvel materielle, symbolske og sociale aspekter af stederne og deltagernes forhold hertil, var etnografi en oplagt metodisk tilgang. Appadurai beskriver således

overordnet det etnografiske objekt som "the production of locality" (Appadurai, 1996:179), en formulering som understreger etnografiens socialkonstruktivistiske ontologi. Samtidig udgør det etnografiske afsæt et epistemologisk standpunkt. Som Gille skriver:

Doing ethnography is a commitment to study an issue at hand by understanding it from the perspective(s) of people whose lives are tied up with or affected by it. This concept of understanding requires an inquiry that is a lot more open-ended than an inquiry based on the Weberian notion of *Verstehen* that imputes meaning to action based on the structural position of an individual or the historical characteristics of a social order. (Gille, 2001:321)

Etnografiske metoder blev udviklet inden for antropologien med det formål at tage undersøgelsesdeltagernes perspektiv som udgangspunkt (Johnstone, 2000:81; Mendoza-Denton, 2008a) og var derfor oplagt som metodisk afsæt for en undersøgelse af stederne fra et emisk perspektiv. "Participant observers try to uncover and record the unspoken common sense of the group they are studying, the '*immediate and local meanings*' (Erikson, 1986, p. 119) in terms of which the local world hangs together for local people", som Johnstone udtrykker det om deltagerobservation (Johnstone, 2000:82).

Etnografi tilvejebringer ideelt set en 'dyb' eller 'tyk' forståelse af konteksten for deltagernes stedslige og sproglige praksisser (cf. Fallov & Jensen, 2014; Johnstone, 2000:80ff; Kielland & Nielsen, 2012). Den etnografiske fremstilling er imidlertid *også* en repræsentation og ikke et 'direkte udtryk' for deltagernes verdensforståelse; den etnografiske tekst "repræsenterer [ikke] en bagvedliggende kultur, men *konstruerer* kultur," som Maegaard (2007:62) udtrykker det. De feltnoter, jeg inddrager i afhandlingen, repræsenterer altså mit blik på situationerne og må læses og analyseres som sådan. Som Barth udtrykker det: "Vi kan ikke ta studieobjektene og legge dem ved siden av hverandre og drive forutsetningsløs komparasjon av dem. Vi må først fange inn formtrekk ved objektene gjennom en beskrivelse og slik sett blir det våre beskrivelser vi komparerer" (Barth, 1972:20, som gengivet i Nyseth & Aarsæther, 2012). Det bliver således mit fokuserede (og allerede fortolkende) blik, der afgrænser (og *begrænser*), hvilke aspekter af måderne, hvorpå "the local world hangs together for local people," der kan gøres til genstand for videre analyse og komparation.

I USA har den etnografiske metodologi været integreret i lingvistisk antropologi, mens det på europæisk grund særligt har været Rampton og kolleger fra Lancaster University, der har samtænkt etnografi og lingvistik i det, der er blevet kendt som *lingvistisk etnografi* (Rampton, 2007, 2014; Rampton, Maybin, & Roberts, 2014). Fælles for disciplinerne, der identificerer sig som hørende under lingvistisk etnografi, er en bekenden sig til følgende principper:

1. that the contexts for communication should be investigated rather than assumed. Meaning takes shape within specific social relations, interactional histories and

institutional regimes, produced and construed by agents with expectations and repertoires that have to be grasped ethnographically; and

2. that analysis of the internal organisation of verbal (and other kinds of semiotic) data is essential to understanding its significance and position in the world. Meaning is far more than just the 'expression of ideas', and biography, identifications, stance and nuance are extensively signalled in the linguistic and textual fine-grain (Rampton, 2007:585)

En af de afgørende bevægelser fra første til anden bølge inden for variations-sociolingvistikken var netop inddragelsen af etnografi som metode til at afdække lokalt konstituerede betydningssystemer snarere end at tage afsæt i makrokategorier; dette indebar samtidig en bevægelse fra en strukturalistisk henimod en socialkonstruktivistisk epistemologi og ontologi (Eckert, 2012; Eckert & McConnell-Ginet, 1992). Også tredje bølge-sociolingvistikken arbejder med et etnografisk udgangspunkt; fokus er på situeret sprogbrug, men fortsat med et variationistisk aspekt mhp. at få et kvantitativt overblik over sproglige "facts on the ground" (Johnstone et al., 2006; Quist, 2008; også Svendsen & Røyneland, 2008). For en dansk introduktion til etnografi i en variations-sociolingvistisk sammenhæng, se i øvrigt Maegaard & Quist (2005).

Jeg er imidlertid også inspireret af interaktionel sociolingvistik med denne tilgangs insisteren på interaktionsanalyser. Madsen skriver om tilgangens styrker:

Studying the functions of particular linguistic resources in identity work helps us gain knowledge about the social values that speakers (rather than analysts) ascribe to language forms [...] by using the methods of interaction analysis and ethnography we can grasp the interplay of social categories (Madsen, 2015:13)

Jeg går nærmere ind i, hvordan interaktionsanalyser kan anvendes i studiet af sted og sprog i kapitel 7. Interaktionel sociolingvistik trækker på fire analytiske tilgange til sine data, jf. Rampton (2014):

1. Nær-lingvistisk analyse og diskursanalyse.
2. Konversationsanalyse (CA) med fokus på den sekventielle arkitektur, deltagerne gør brug af.
3. Etnografi, som giver en fornemmelse af den videre kontekst for den aktuelle, situerede kommunikation, herunder den spatiale og tidslige kontekst.
4. Diskursanalyse af omgivende offentlige og akademiske diskurser.

Etnografi giver altså mulighed for at identificere sociale grupperinger og afdække lokale betydningssystemer; noget som er væsentligt som led i forståelsen af, hvordan deltagerne positionerer sig i forhold til hinanden og det lokale sted.

Men det er ikke nok med 'stationær etnografi' i en undersøgelse, som tager hverdagsmobilitetens rolle i forhold til sprogbrug og til socio-geografisk orientering alvorligt. Som

nævnt har Britain i en række tilfælde argumenteret for nytten af at fokusere på hverdagsmobilitet i studiet af sprogforandring: "because these mobilities [mundane ones, min tilføjelse] have been long-term, intensive and ongoing, their consequences on the dialect landscape have been highly significant" (Britain, 2013:165).

Jeg har ønsket at undersøge sådanne hverdagslige mobiliteter og vil i den forbindelse argumentere for, at der er behov for en bredere metodisk palet end den, der hidtil har været bragt i anvendelse i studier af mobilitet og sproglig praksis. Som noget nyt inden for sociodialektologi anvender jeg derfor mobile metoder (jf. Britain, 2016:236: "... there is little evidence yet of an engagement, for example, with what have come to be known as 'mobile methods' [...] ways of observing the mobile"). Jeg ønsker at udfordre grænserne for, hvad vi inkluderer som metoder inden for studiet af sprogbrugere og sproglig praksis. Dermed er det mit mål at udfolde en form for sociodialektologi, som lægger sig op ad Britains beskrivelse:

A dialectology that welcomed mobility but avoided the extreme poles of sedentarism and nomadism would need to embrace – methodologically when collecting data as well as theoretically in model building – the fact that humans are all mobile, that mobility is not external, or secondary, but also appreciate that mobilities are overwhelmingly mundane, 'socially differentiated and unevenly experienced (Britain, 2016:237, med indlejret citat af Adey 2010:92).

Ud over det, jeg kunne observere i forbindelse med mine ophold på skolerne, fx hvilke elever, der tog bussen til skole, hvem der cyklede etc., og det, de unge fortalte om deres mobilitetspraksis i de individuelle interview og i fokusgruppesamtalerne, deltog jeg i så vidt muligt omfang i denne praksis. Mobil etnografi indebærer, som navnet antyder, netop at forskeren er mobil med sine deltagere og har særligt fokus på, hvordan deltagerne udfører mobilitet (H. L. Jensen, 2012; Novoa, 2015). Til forskel fra fx at blive vist rundt i lokalområdet i forbindelse med feltarbejde, er fokus for den mobile etnografi de *hverdagsruter*, med et begreb fra Jensen og Fallov (2014), deltagerne udfører, uafhængigt af om forskeren er til stede eller ej. De typer hverdagsruter, jeg havde mest umiddelbar adgang til at deltage i, var elevernes ture til og fra skole, og alene oplevelsen af at skulle skynde mig ud til busholdepladsen direkte efter sidste time, uden at kunne nå forbi et toilet, gav mig et indtryk af den strukturerende rolle, skolebussens køreplan spillede for børn og unge, der er afhængige af skolebussen for at komme til og fra skolen. Observationer fra den mobile etnografi udfoldes i kapitel 8.

Jævnfør mine forskningsspørgsmål skulle metoderne desuden bibringe mig data, der kunne bruges til at afdække deltagernes talesprog samt de forestillinger, de knyttede til 'lokalt sprog' de to steder. Hvad de unges sprogbrug angik, var jeg interesseret i sprogets formside såvel som dets indholdsside. Jeg ville undersøge, hvordan de unge talte, og jeg ville undersøge, hvad de

sagde – om det sted, de boede, om sig selv, om hinanden, om fritiden, om fortiden og fremtiden. Til dette gjorde jeg brug af individuelle, semistrukturerede interview og fokusgruppesamtaler i kombination med de etnografiske iagttagelser. Det var igennem at være blandt de unge, lytte til dem, snakke med dem, jeg fik en fornemmelse for deres sproglige praksisser, som rakte langt ud over kodninger af sproglige variable og analyser af interaktionsuddrag.

Afhandlingen bygger på data indsamlet i løbet af fem måneders etnografisk feltarbejde fra de to steder. Sammen med analyser af korte narrativer og interaktioner fra fokusgruppesamtaler om stederne, af passager fra individuelle interview, og af kort over de lokale områder udfyldt af deltagerne, søger afhandlingen at afdække deltagerne sprogb brug, socio-geografiske orientering og mobilitetspraksis fra mange vinkler. I oversigtsform kan dataindsamlingsprocessen fremstilles på følgende måde, med angivelse af ansvarlige for dataindsamlingen i parentes⁴:

December 2014 - maj 2015		
Feltarbejde i Vollsmose og Bylderup: Deltagerobservation, mobil etnografi (Skovse begge steder, Scheuer og Quist i Vollsmose, Hovmark og Monka i Bylderup).		
Data: Feltnoter		
Optagelser af gruppearbejde, optagelser af interaktion i frikvarterer (Skovse)		
<u>Data</u> Bylderup: 21 optagelser (audio), varighed mellem 48 sekunder og 1 time, 14 minutter. Samlet varighed 5 timer, 28 minutter. Vollsmose: 14 optagelser, varighed mellem 6 minutter og 38 minutter. Samlet varighed 4 timer, 7 minutter.		
<u>December 2014 – februar 2015</u> Individuelle interview i Vollsmose (Quist og Skovse). Individuelle interview i Bylderup (Monka og Hovmark). To med hver deltager; et med standarddansk-talende interviewer (Hovmark), et med dialekttalende interviewer (Monka). <u>Data</u> Vollsmose: 42 interview (audio). Samlet varighed: 18 timer, 13 minutter. Bylderup: 56 interview (28x2) (audio). Samlet varighed: 29 timer, 52 minutter.	<u>Marts – april 2015</u> Fokusgruppesamtaler i Bylderup og Vollsmose (Skovse). <u>Data</u> Vollsmose: 6 optagelser (audio og video). Varighed: mellem 18 minutter og 1 time, 5 minutter. Samlet varighed: 2 timer, 15 minutter Bylderup: 3 optagelser (audio og video). Varighed: mellem 17 minutter og 58 minutter. Samlet varighed: 1 time, 41 minutter.	<u>Maj 2015</u> Kortmetode (Skovse) <u>Data</u> Bylderup: 25 kort Vollsmose: 39 kort

Figur 4: Oversigt over dataindsamlingsprocessen og datatyper

⁴ Bemærk, at der pga. en teknisk fejl desværre kun er individuelle interview med 42 ud af i alt 45 deltagere i Vollsmose.

3.2.1 To steder på én gang: udfordringer og muligheder

I det etnografiske arbejde må man hele tiden træffe valget mellem dybde eller bredde; vælger man fx at følge en enkelt deltager over længere tid, sker det på bekostning af opmærksomhed på andre deltagere i det pågældende tidsrum. Dette vilkår er yderligere skærpet, når man har med flere felter at gøre sideløbende, som det var tilfældet i mit projekt.

Det forhold, at jeg arbejdede to steder, gjorde, at jeg hele tiden vekslede mellem at være intensivt fordybet henholdsvis det ene og det andet sted. Det medførte en frustrerende følelse af ikke at nå nok i dybden hvert af stederne – at jeg ikke kunne 'nedsænke' mig nok i stederne til at nå ud over mine egne medbragte forestillinger, og at jeg ikke kunne opnå en grad af accept fra de unges side, der ville gøre det muligt for mig at komme ind på livet af dem og fx få lov at følge mere ekstensivt med dem også uden for skolens rammer. Jeg forsøgte at imødegå denne problematik ved at være så meget sammen med de unge som muligt og fx gøre en dyd ud af altid at tilbringe frikvartererne sammen med dem frem for med lærerne – hvilket ikke altid var nemt, da flere af lærerne gerne ville udlægge deres syn på eleverne for mig. Jeg måtte derudover selv være ret opøgende i forhold til at skabe kontakt med de unge, opnå aftaler med dem ud over skoletid etc., snarere end at løbe an på, at de ville komme til mig.

Både frekvensen og længden af mine ophold var forskellige fra Bylderup til Vollsmose. En typisk fremgangsmåde i forbindelse med feltarbejdet i Bylderup var, at jeg tog til området en søndag aften og blev der tre-fire dage, hvor jeg så vidt muligt også var sammen med de unge uden for skoletiden, fx ved at køre med i bussen til Rens efter skole, tage med til håndboldtræning i hallen i Bylderup eller til jagtundervisning på ungdomsskolen i Tinglev. Disse aktiviteter gav altid mulighed for en masse interessante iagttagelser, men paletten af aktiviteter uden for skolens ramme kunne formentlig have været endnu bredere, hvis jeg havde haft tid til at skabe relationer til flere deltagere end dem, der umiddelbart virkede imødekommende. Jeg ville fx gerne have været med i Rasmus' garage, hvor drengene fra knallertgruppen, som vi vil møde senere, hang ud og rodede med knallerter i fritiden – noget, det ikke lykkedes mig at komme til. Andre vigtige mødesteder, som hallen i Bylderup, var derimod frit tilgængelige, og her kunne jeg komme uden forudgående invitation. Sagen forholdt sig anderledes for Vollsmose, hvor jeg kunne nå ud og hjem samme dag. Det gjorde det lettere at gribe muligheder, der spontant opstod, fx for at blive vist rundt i området af de unge, men det medførte samtidig, at jeg ikke på samme måde som i Bylderup var *til stede* i en længere periode ad gangen. Jeg var derfor i Vollsmose flere gange, men kortere tid ad gangen, end i Bylderup, og jeg gjorde mig færre anstrengelser for at få udnyttet tiden fuldt ud i Vollsmose, hvor jeg lettere kunne komme igen, hvis en særlig lejlighed bød sig, end jeg gjorde i Bylderup. Det medførte, at jeg fx ikke var i Vollsmose om aftenen, og selv om jeg ved flere

lejligheder fulgtes med deltagerne i området efter skole, deltog jeg fx ikke i fritidsaktiviteter med dem – noget, som ganske givet ville have været anderledes, hvis jeg kun havde haft Vollsmose som undersøgelsessted.

En fordel ved at arbejde to steder på en gang, som først et godt stykke inde i projektet dæmrede for mig, var imidlertid, at det andet undersøgelsessted hele tiden 'spillede med' og udgjorde en mental klangbund og et sammenligningsgrundlag for de ting, jeg oplevede på det sted, jeg aktuelt befandt mig (også Nyseth & Aarsæther, 2012:227). Fx blev jeg opmærksom på, *hvor* meget knallerter fyldte, og blev ledt på sporet af deres betydning for en bestemt gruppe drenge i Bylderup, ikke bare ud fra mine observationer dér, men også ud fra den meget anderledes rolle knallerter og scootere spillede i snakken blandt de unge i Vollsmose. Den relative prominens af en bestemt type praksis trådte dermed frem på en anden måde, end den ville have gjort, hvis jeg udelukkende havde befundet mig i Bylderup eller Vollsmose, og det komparative element i min undersøgelse blev dermed aktiveret også under dataindsamlingen. Som Nyseth og Aarsæther skriver: "Begrunnelsen for en komparativ studie vil [...] ofte være mer enn å påvise variasjon, poentget er å kunne identifisere underliggende årsaker til variasjonen" (Nyseth & Aarsæther, 2012:223).

En anden begrundelse for at arbejde komparativt kan imidlertid være den helt modsatte end at påvise variation; nemlig at påvise overensstemmelser mellem eller mønstre på tværs af steder. Praksisser og betydningstilskrivninger, som ved første øjekast forekom mig betydningsfulde i min dataindsamling, og som jeg måske, hvis jeg kun havde arbejdet med ét sted, ville have opfattet som noget særskilt for unge på det sted, viste sig at gå igen for de unge det andet sted – fx de kønnede mønstre i de unges sociale grupperinger (se kapitel 5).

3.3 Hvor er du fra? Mit eget udgangspunkt

En underliggende tese i afhandlingen her er, at mennesker altid oplever verden et sted fra, og at dette sted har en betydning for, hvordan verden kan erkendes og opleves. Eftersom der er tale om en etnografisk baseret undersøgelse, er mit eget udgangspunkt og mine egne stedsfornemmelser vigtige at skrive frem, så læseren ved, hvorfra jeg oplever verden – herunder mine undersøgelsesområder (Dale & Berg, 2012; Mendoza-Denton, 2008a). Jeg vil derfor kort situere mig selv i forhold til såvel fortidige og nutidige stedserfaringer, som kan være af relevans for mit møde med felten. Mit eget geografiske udgangspunkt er i første omgang den landsby i Midtjylland, Elsborg, hvor jeg voksede op, nød friheden til at gå i skoven uden voksne omkring mig, men også krympede mig over nyfigne naboers sladder om mine tilflyttede hippieforældre; dette udgangspunkt har udstyret mig med en ambivalent fornemmelse af det rurale som på en gang frit

og klaustrofobisk. I anden omgang er det København, hvor jeg nu bor og arbejder, i en by der fra en rent geografisk betragtning ligger i Danmarks udkant, men fra en sproglig og socioøkonomisk betragtning i dets absolutte centrum; eller, med en anden spatial metafor, i dets absolutte top.

Min egen opfattelse af, *hvorfra* jeg taler, kan imidlertid være meget forskellig fra andres opfattelse. Under mit feltarbejde i Bylderup identificerede jeg mig med de unge, der ligesom jeg selv voksede op ude på landet i Jylland. Jeg så kort sagt mig selv som en ældre udgave af dem. Da jeg lyttede nogle af gruppearbejdsoptagelserne igennem, lød det imidlertid pludselig højt og tydeligt fra deltageren Rasmus: "Godaw derovre i København". Og nå ja: For de unge kom jeg jo ikke fra Jylland, men derimod fra Københavns Universitet. Jeg var ikke en af deres egne, der nu var et smut på besøg, men en fra storbyen, fra den anden side af landet, som nu var ude for at sætte deres sproglige praksis under lup. Desuden havde jeg valgt at flytte væk fra landet, tilmed væk fra Jylland. Jeg var på alle måder *langt væk fra*. Denne erkendelse kunne jeg først gøre mig, da modsætningen blev italesat af de unge.

I Vollsmose var jeg en fremmed på en anden måde. Her var det ikke så meget min nuværende geografiske placering, der var genstand for kommentarer fra de unge. Snarere var det min etnicitet, der blev italesat, fx da jeg en dag, lidt inde i feltarbejdsforløbet, stod og vaskede op sammen med en gruppe piger efter at have været med til hjemkundskab. Nedenfor ses, hvordan jeg gengav situationen i mine feltnoter fra den pågældende dag:

Vollsmose, 8. januar 2015

Femida spørger mig, om jeg bruger vand, når jeg vasker op, eller kun sprøjter sæbe ud over tingene og tørrer dem af i viskestykket, for "det gør danskere normalt"? Jeg forstår først slet ikke spørgsmålet, da det ligger langt væk fra, hvordan jeg tænker om det at vaske op 😊

Lige så overrasket over at blive tiltalt som en 'derovre i København', lige så uvant var jeg med at befinde mig i en position som 'etnisk markeret', endda ledsaget af udtalte forestillinger om en bestemt praksis knyttet til min etnicitet. Som Mendoza-Denton beskriver sin første erkendelse af, ikke at være et neutralt element i forbindelse med feltarbejde blandt latina/o-bander på en high school i Los Angeles: "My own signification eluded my grasp. I had no idea who I was to these girls" (Mendoza-Denton, 2008a:53). Opvaske-situationen gjorde flere ting klart for mig:

1. De unge i Vollsmose så mig som en anden end dem selv, ikke kun i kraft af forskellen i alder, beskæftigelse og bopæl, men også i kraft af min etnicitet, som de kategoriserede som 'dansker'.
2. De unge knyttede bestemte forestillinger til denne etniske kategorisering, blandt andet forestillinger om praksisser forskellige fra deres egne. Hvis jeg havde opført mig på en måde, jeg selv ville have fundet usædvanlig, og vitterlig blot havde sprøjtet sæbe på

skærebrættet i min hånd for derefter at tørre det af, ville denne forestilling formentlig aldrig være blevet italesat.

Hændelsen fik mig blandt andet til at overveje: Hvor mange af mine handlinger var i overensstemmelse med det, de unge forventede af mig? Hvor mange gik imod forventningen? Denne hændelse, som for mig, der var vant til 'etnisk umarkerethed', gjorde mig bevidst om min egen etnicitet, gav mig mulighed for (om end på et meget overfladisk niveau) at opleve på egen krop, hvordan stereotypificering virker. Jeg kunne reagere på det, jeg opfattede som forestillingens manglende korrekthed (de danskere, jeg kender, vasker ikke op uden vand), men jeg kunne ikke gå i rette med selve kategoriseringen. Det forudsatte i udsagnet var på det dybeste niveau min etnicitet og de forskelssætninger, den trak med sig. Desuden gav det mig en tydeligere fornemmelse af, hvordan etnicitet fungerede som et meningsskabende og differentierende aspekt i tilskrivninger af positioner og identiteter blandt deltagerne i Vollsmose.

De to situationers betoning af min fremmedhed ('københavner' vs. 'jyde' og 'dansker' vs. 'indvandrer') medvirkede til at gøre mig det klart både under feltarbejdet og videre i mit analysearbejde, at jeg og mine kolleger mødte de unge fra en position langt væk fra deres – og at dette formentlig dels spillede ind på, hvordan de præsenterede deres sted i de individuelle interview og i fokusgruppesamtalerne, dels påvirkede deres sproglige praksis i retning af akkomodation til en norm, jeg selv repræsenterede, ligemeget hvor meget jeg så mig selv som en 'sproglig anden' i forhold til det i dansk sammenhæng dominerende københavnske normideal (fx Kristiansen, 2009) i kraft af min egen jyske intonation. Begge situationer eksemplificerer, hvad Mendoza-Denton noterer om etnografens rolle i forhold til sit felt: "No ethnographer is a blank notepad just as no linguist is a tape recorder. The perceptual filters that we bring to fieldwork situations are powerful indeed, and not always conscious" (Mendoza-Denton, 2008a:48).

3.4 Mappingmetoder: repræsentationer af stedsfornemmelse og hverdagsmobilitet

Mobil etnografi indebærer de samme udfordringer som stationær etnografi, nemlig udfordringen i forhold til tidsforbrug, problematikken med ikke at kunne være til stede flere steder på én gang, samt spørgsmålet om, hvilke relationer man opnår til de forskellige deltagere. Jeg fandt, at jeg ikke kunne opnå tilstrækkelig viden om deltagernes mobilitet ved hjælp af mobil etnografi alene og måtte derfor tage supplerende metoder til hjælp. Jeg inddrog således en eksperimentel mapping-metode, som satte fokus på deltagernes "micro-geographies" og disses relationer til hverdagsmobilitet (den Besten, 2010; H. L. Jensen & Fallov, 2014; Travlou et al., 2008). En gængs metode til afdækning af mobilitet er transportdagbøger (fx Chen & McKnight, 2007; Næss, 2008),

hvor undersøgelsens informanter indtegner deres forskellige ture samt en række supplerende oplysninger (formål med turen, varighed af turen etc.) i løbet af en uge og derefter afleverer optegnelserne til forskeren. Jeg frygtede imidlertid, at dette ville stille for store krav til deltagernes motivation og disciplin, da metoden kræver, at deltagerne gør en indsats gentagne gange om dagen over en længere periode. Andre har arbejdet med at implementere gps-teknologi som middel til at registrere mobilitetsmønstre, fx Stewart, Duncan et al. (2015), men jeg vurderede, at en sådan tilgang ville virke for intimiderende og 'overvågende' til, at jeg ville gå videre med at undersøge dens gennemførlighed. I en Google-tid, hvor flere og flere apps på telefonen indsamler oplysninger om folks færden, er dette måske en overflødig bekymring, men ved at lade de unge selvrapportere, gav jeg dem også mulighed for at udelade oplysninger – og det er ikke nødvendigvis en ulempe.

Jeg tog derfor afsæt i kort over det lokale område, som jeg udleverede til deltagerne. Jeg holdt kortet op og udpegede nogle 'referencesteder' såsom skolens placering. Derefter bad jeg dem gøre følgende:

- Skriv dit navn i hjørnet af kortet
- Tegn en rød ring rundt om det eller de steder, hvor du føler dig hjemme (uddybet med ordlyden: "Hvor du kan sige 'Det her er mit sted' om").
- Tegn en sort ring rundt om det eller de områder, hvor du føler dig stedkendt (uddybet med ordlyden: "Hvor du føler, at du kan vise en, som ikke kender området, rundt").
- Sæt et rødt kryds ved dit yndlingssted/dine yndlingssteder. Skriv et par ord om, hvad det er for et sted. Du må gerne markere flere steder.
- Indtegn de ruter, du har bevæget dig den sidste uge. Skriv for hver rute, hvor du skulle hen, hvem du var sammen med, og hvilket transportmiddel, du brugte.
- Når du har indtegnet alle ruterne, markér så den *bedste* af de ture, du tog, med rød. Skriv et par ord om, hvorfor det var den bedste tur.
- Markér derefter den *værste* af turene med sort. Skriv et par ord om, hvorfor det var den værste tur.

Jeg opfordrede deltagerne til at knytte korte skriftlige kommentar til, hvorfor de markerede netop de områder, de gjorde og understregede, at hvis der var steder, de gerne ville markere, som ikke var med på kortudsnittet, kunne de skrive navnene på disse steder i margen af papiret. Målet for mig var at kunne skabe mig et billede af, hvilke steder deltagerne opfattede som betydningsfulde, og hvor de oplevede at kunne navigere – i det lokale område eller andre steder – samt hvor langt, hvorhen og hvordan deltagerne bevægede sig i løbet af en typisk uge, så jeg kunne besvare spørgsmål som: Hvem tager til byen i løbet af en uge? Hvem bliver i lokalområdet? Hvordan tager de til byen? Hvem tager de til byen med? Jeg ville også gerne undersøge, hvilke kriterier deltagerne lagde til grund for at bestemme, om noget var en god eller en dårlig rute. Jeg ønskede

altså både at kortlægge selve hverdagsruterne og nogle af de betydninger, deltagerne tillagde disse ruter.

Fordelen ved metoden lå blandt andet i, at jeg sikrede mig, at alle tilstedeværende deltog, til forskel fra fx transportdagbogsmetoden. En anden fordel var, at metoden var nemt gennemførlig. Man kan imidlertid også rejse en række indvendinger mod metoden, herunder dens nøjagtighed eller mangel på samme. Det var aldrig min forventning, at jeg ville få et fuldt dækkende billede af deltagernes hverdagsmobilitet ved hjælp af metoden, men snarere at skaffe mig nogle 'indgange' til aspekter af deltagernes stedsfornemmelse og et datagrundlag for sammenligninger i forhold til hverdagsmobilitet på tværs af stederne. Data fra denne del af undersøgelsen står ikke alene, men udgør en brik i den samlede mosaik af data. Billedet af deltagernes hverdagsmobilitet indbefatter observationer fra den mobile etnografi og analyser af interaktioner fra fokusgruppesamtalerne, fx om hvor irriterende det er at skulle tage bussen alle vegne hen eller om, hvordan der knytter sig andre normer for mobilitet til det at være pige i Vollsmose end til at være dreng. Se kapitel 8 om hverdagsmobilitet belyst fra disse forskellige vinkler.

3.5 Interview og fokusgruppesamtaler

Hvad de sproglige data i undersøgelsen angår, var jeg som nævnt interesseret i sprogets form- såvel som indholdsside med henblik på henholdsvis variationistisk analyse og interaktionsanalyse (jf. også Røyneland, 2005:206). Det var væsentligt for mig at have sproglige data af tilstrækkeligt høj kvalitet til at kunne foretage detaljerede analyser mhp. at undersøge de forskellige sproglige træk, jeg var interesseret i. Det var også væsentligt at få de unge i tale om de emner, der var relevante i forhold til projektet. Til begge disse formål var individuelle, semi-strukturerede, kvalitative interview velegnede som metode (Kvale, 2005). Intervieweren fulgte en løst formuleret spørgeguide (se bilag 2), men havde samtidig mulighed for at forfølge spor, som den interviewede selv bragte på banen. Spørgeguiden inkluderede spørgsmål om oplevelser med at bo i området og en bred afdækning af deltagernes orientering i forhold til området, ligesom de omhandlede spørgsmål om deltagernes fritidsaktiviteter, sociale netværk og om sprog. I Bylderup blev de individuelle interview udført af Malene Monka og Henrik Hovmark på hhv. sønderjysk (Monka) og standarddansk (Hovmark), noget som uddybes i kapitel 6, mens de i Vollsmose blev udført af Pia Quist og mig.

Inden for den variationistiske sociolingvistik i Labov-traditionen har det sociolingvistiske interview været den mest udbredte metode. Målet med denne type interview er at indhente sproglige data fra forskellige positioner langs en stilakse (Labov 1972a), hvor de mindst formelle

stile opfattes som tættest på den interviewedes "vernacular", med Labovs ord "the style in which minimum of attention is given to the monitoring of speech" (Labov, 1972a:208). Eckert (2000) skelner mellem det klassiske sociolingvistiske interview og interview udført som led i en etnografisk undersøgelse. "The sociolinguistic interview is designed as an interaction with a stranger," skriver hun, "and to trigger the use of casual speech in what appears to be an information-gathering event. In the context of ethnography, the interview must play a different role" (Eckert, 2000:79), eftersom etnografen ikke er en outsider på samme måde som en helt ukendt interviewer er det. Der er derfor, i en etnografisk undersøgelse, ikke samme forskel i stil mellem sprogbrug i interviewsituationen og afslappet sprogbrug, som får Labov til at problematisere interviewdata. På den baggrund bruger Eckert data fra sine interview med de unge, hun udførte sin etnografi iblandt, som grundlag for sine variationistiske analyser, ligesom jeg gør det i kapitel 6.

Imidlertid stod det mig hurtigt klart under feltarbejdet, at der var aspekter af deltagernes sprogbrug, især i Vollsmose, som de ikke udfoldede i interviewene med os forskere. For at opnå andre typer sproglige data, som i højere grad end interviewene afspejlede de unges måde at tale *med hinanden* på, iværksatte jeg dels optagelser af gruppearbejde, dels optagelser af fokusgruppesamtaler, hvor de unge uden min tilstedeværelse talte om et diskussionsoplæg bestående af fem nedskrevne spørgsmål om forskellige aspekter af stedsidentitet. At jeg ikke var til stede var en sandhed med modifikationer; flere gange i løbet af optagelserne giver de unge udtryk for, at de er opmærksomme på tilstedeværelsen af både kameraer og mikrofoner, fx ved at fingerere ved dem, omtale dem eller omtale deres sprogbrug som påvirket af denne tilstedeværelse. Man kommer derfor ikke ganske uden om det klassiske "observer's paradox" (Labov, 1972a), men uagtet dette er der tale om en type interaktion, hvor de unge interagerer med hinanden frem for med en interviewer. Lydkvaliteten er dog ikke nær så høj som i de individuelle interview, blandt andet fordi der er benyttet mikrofoner placeret på bordet frem for, som ville være det ideelle fra et lydmæssigt synspunkt, at bruge individuelle mikrofoner, som optager på hver deres kanal.

Sammenstillinger af deltagernes sprogbrug i henholdsvis interviewene og fokusgruppesamtalerne kan, sammen med analyser af metapragmatiske kommentarer, være med til at belyse, hvorvidt og i så fald hvordan deltagernes sprogbrug adskiller sig situationerne imellem, og dermed også, hvilke træk, der besidder anden-ordensindeksikalitet blandt de unge i Vollsmose og kan bruges til 'socialt arbejde' (Johnstone et al., 2006:83). Hvis der fx ikke ses forskelle i, i hvilken udstrækning og til hvilke formål, de unge bruger regionale fynske træk i interaktion med mig henholdsvis med hinanden, er der næppe tale om, at disse træk besidder mere end første-ordens-indeksikalitet.

Fokusgruppesamtalerne arrangerede jeg desuden for at opnå et fokuseret og struktureret indblik i informanternes kollektive konstruktion af og forhandling om stedsidentitet. Det er en styrke ved metoden, skriver Viken, at "man kan få fram hvordan folk påvirker hverandre, skaper konsensus og kollektive meninger" (Viken, 2012:207) – mere herom i kapitel 7. Både indholdsniveauet og interaktionsforhold bliver dermed mulige at gøre til genstand for analyse. Den konkrete fremgangsmåde i fokusgruppesamtalerne beskrives i kapitel 7.

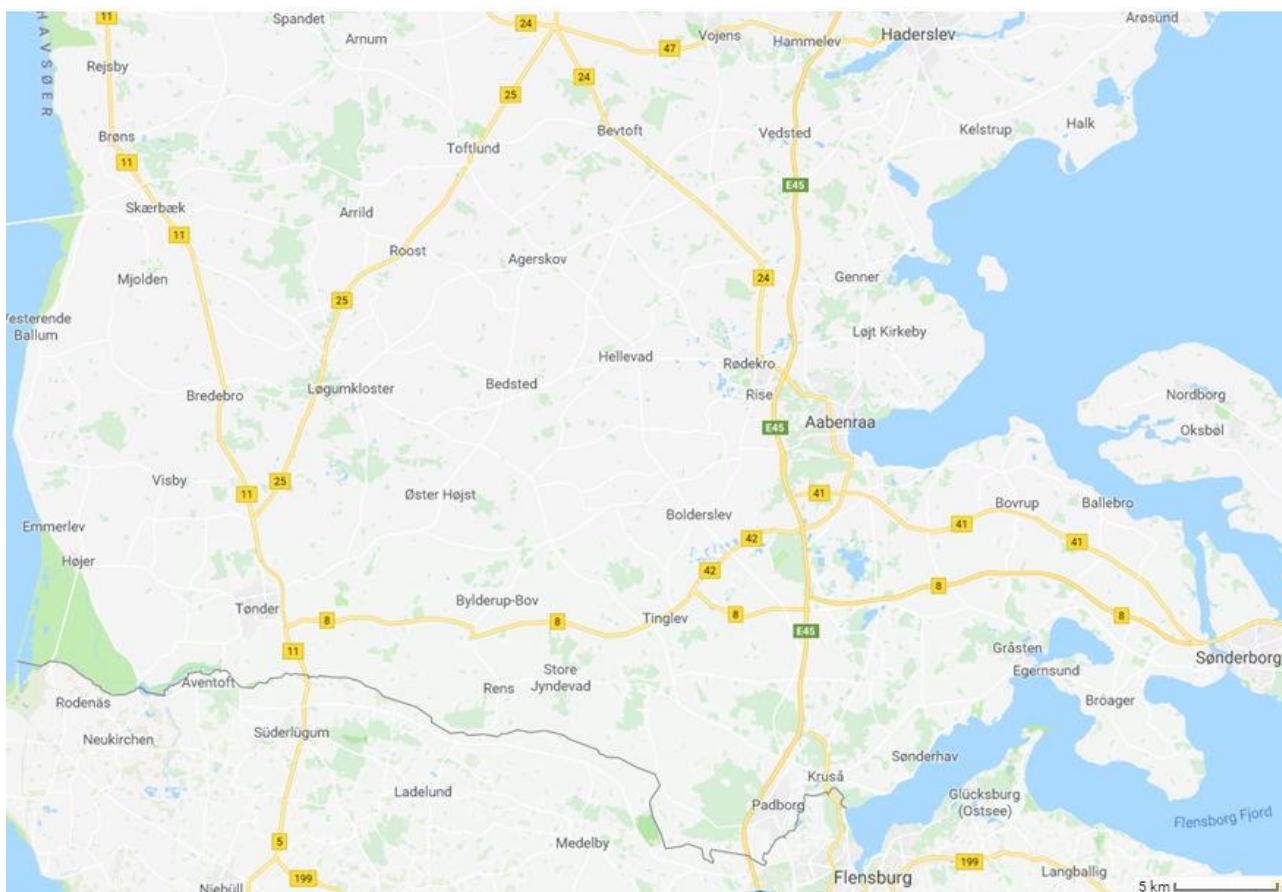
4 Undersøgelsens steder

Dette kapitel vil præsentere de to steder, der danner afsæt for undersøgelsen. Med til en beskrivelse af stederne hører spørgsmålet om det lokale talesprogs beskaffenhed. I kapitlet gør jeg derfor kort rede for eksisterende litteratur om sprogbrug, der historisk (dialektale og regionale træk) eller i nyere tid (multietnolektale træk) kan associeres med de to steder. I kapitlets sidste del undersøger jeg, via analyser af deltagernes metapragmatiske kommentarer, hvorvidt og i givet fald hvordan deltagerne forbinder deres egen eller andres sprogbrug med 'lokalhed'.

4.1 Bylderup: Lokalhistorie, demografi, sproglige forhold

Bylderup ligger i Sønderjylland, et område hvis historie er præget af landsdelens geografiske placering som grænseland mellem Jylland og Tyskland og af områdets skiftende nationale og kulturelle tilhørsforhold. Områdets historie er derfor, skriver Hansen et al., "andet og mere end en regional variant af den almindelige Danmarkshistorie" (H. S. Hansen, Henningsen, & Rasmussen, 2009:9), noget som også gør sig gældende for sproglige forhold i området. Af pladshensyn går jeg ikke nærmere ind i regionens lokalhistorie, men henviser den interesserede til bilag 3, hvor jeg kort gennemgår Sønderjyllands lokal- og sproghistorie. I det følgende koncentrerer jeg mig om Bylderup og omegn.

Bylderup ligger ca. otte kilometer nord for grænsen til Tyskland, og omtrent midt mellem Tønder mod vest og Aabenraa mod øst. Bylderup har siden 2007 været en del af Aabenraa Kommune.

Figur 5: Kort over Søndersjylland, Bylderup sydligt i billedet. Kilde: Google Maps

Bylderup omtales undertiden som Bylderup, undertiden som Bylderup-Bov, et navn som blev konstrueret til lejligheden i forbindelse med anlæggelsen af en station i området mellem de tre landsbyer Lendemark, Bylderup og Bov i 1867. Herefter blev området langsomt udbygget, og i årene frem til det nye århundrede fik byen flere servicefunktioner såsom mejeri, købmand og posthus. Byen havde sin storhedstid i 1960'erne, 1970'erne og 1980'erne, hvor den husede blandt andet en maskinfabrik, en foderstofvirksomhed og et slagteri. De mange lokale virksomheder gav beskæftigelse til beboerne, som for en stor dels vedkommende boede i de nye parcelhuskvarterer, der skød op i byens yderkanter (A. Hansen, 1985). Med lukningen af slagteriet i 1999 forsvandt omtrent 175 arbejdspladser, og kort efter lukkede byens mejeri, ligesom også banen blev lukket i 2001. Når man ankommer til Bylderup ad en af de tre indfartsveje, mødes man af et skilt med indskriften "Et godt sted at bo".

Figur 6: Bylderup skiltes med at være "et godt sted at bo". Foto: Malene Monka

Og sådan fremstiller byen også sig selv på sin hjemmeside, www.bylderup-bov.dk. Her betones byens 'passende' størrelse; hverken for stor eller for lille: "Byen er stor nok til, at vi kan tilbyde fine købmandsforretninger, flere velfungerende skoler, et rigt foreningsliv, et aktivt erhvervsliv – og alligevel er byen med sine 1.600 indbyggere ikke større, end de fleste mennesker kender hinanden." Især udgør hallen Bylderup Idrætscenter og forsamlingshuset Slogsherredshus mødesteder for folk i omegnen.

Den næststørste landsby i skoledistriktet er Ravsted, som har knap 1000 indbyggere. Ravsted blev kåret til "Årets Landsby" i Aabenraa Kommune i 2008 og er med i interesseforeningen "Blomstrende Landsby". Ligesom Bylderup har Ravsted et aktivt foreningsliv og en del arbejdspladser i forbindelse med serviceerhverv. Ravsted har egen skole op til og med sjette klasse. Indtil 2011 var skolen fuldt udbygget med overbygning, men dette ændrede sig i forbindelse med en større skoleomlægning i Aabenraa Kommune. I Ravsted ligger desuden en tysk skole og en tysk børnehave, og landsbyen har haft et stort tysk mindretal siden genforeningen i

1920. Ravsted kæmper en bestandig kamp mod blandt andet butikslukninger. Under mit feltarbejde pågik der et aktivt arbejde blandt ravstedboerne om at genåbne den da netop lukkede LokalBrugs som andelsdrevet brugsforening, men i dag (oktober 2017) er der ingen butikker.

Figur 7: Bylderup Idrætscenter er rammen om mange aktiviteter og bruges flittigt af folk i lokalområdet. Foto fra www.bylderup-bov.dk

Bylderup kæmper ligesom så mange andre småbyer i Danmarks yderområder med faldende indbyggertal (Rysgaard, 2017). I Bylderup skoledistrikt bor der godt 3600 indbyggere (jf. særkørsel fra Danmarks Statistik 2014). Ud af disse er 11 % indvandrere, heraf langt størstedelen (85,9 %) fra EU-lande og øvrige europæiske lande. Uddannelsesniveaueet er lavere end landsgennemsnittet, men beskæftigelsesprocenten højere. Arbejdsløsheden er således på blot 3,5 %. De fleste i området er beskæftiget i landbruget, som selvstændige, i mindre produktionsvirksomheder, i serviceerhverv og som offentligt ansatte, primært i plejesektoren.

Figur 8: Luftfoto af Bylderup skoledistrikt. Mange af eleverne har langt til skole. Kilde: Krak.dk

Bylderup skole har elever fra 0.-9. klasse. Skoledistriktet omfatter sognene Ravsted (som har egen skole op til og med sjette klasse), Bylderup og Burkal, og dækker et område på omtrent 25 km nord-syd og 10 km øst-vest. Det store opland betyder, at skoleelever i Bylderup skoledistrikt kan have op til 13 km i skole. Der er kun få offentlige transportmuligheder i området. Busserne mellem Rens, Bylderup og Ravsted kører én gang i timen hver vej, og køreplanen er nøje afstemt med skoledagens begyndelse og afslutning. Der er to købmænd i Bylderup, men for indkøb ud over de gængse dagligvarer skal beboerne til enten Tinglev eller tage syd for grænsen, hvis de ikke kører til Tønder eller Aabenraa, som ligger hhv. 20 og 25 km fra Bylderup. Her ligger også de nærmeste

ungdomsuddannelsesinstitutioner. Bussen fra Bylderup til Tønder tager 24 minutter og går én gang i timen, mens bussen til Aabenraa tager 52 minutter og ligeledes går én gang i timen.

De fleste deltagere i undersøgelsen bor i selve Bylderup, mens den næststørste gruppe bor i Ravsted og umiddelbar omegn. Atter andre bor i de mindre landsbyer vest og syd for Bylderup, og en enkelt bor i Tinglev. Deltagerne fra Ravsted gik på den lokale Ravsted skole til og med sjette klasse, hvorefter de begyndte på Bylderup skole. Alle bor i enfamilieshuse; der er ingen boligblokke i Bylderup og omegn.

4.1.1 Sønderjysk dialekt

Bylderup ligger i det sydlige Sønderjylland. Overordnet set tilhører sønderjysk det jyske dialektområde, og den nordlige grænse går ved Kongeåen – det gamle Slesvigs nordlige grænse. Sønderjyske dialekter har fx foranstillet artikel til fælles med de nørrejyske dialekter, men adskiller sig fra (nogle af) dem ved at have tokønssystem (hvor vestjysk har etkønssystem) og at det personlige pronomen 1. person hedder *æ* frem for *a* (dog hedder det *a* i nordøstsønderjysk (K. M. Pedersen & Adriansen, 1993:64)). Nyberg beskriver, at Tinglev kommune (som Bylderup hørte til, da K.M. Pedersen lavede sine optagelser i Tinglev i begyndelsen af 1980'erne) "sprogligt udgør et overgangsområde mellem vestligt og østligt sønderjysk" (Nyberg, 1991:161). Dette er især begrundet i stødforholdene (se Bjerrum, 1948).

I sin undersøgelse fra Tinglev fra 1980'erne opererede Pedersen med 13 dialekttræk fra området, der "repræsenterer de væsentligste særpræg i sprogformen" (K. M. Pedersen, 1986). Disse er følgende (vokalforholdene er samlet under ét nedenfor, og der er derfor kun 10 træk i oversigten):

Sprogligt niveau	
Fonologisk	
Vokaler	Diftongering af /e' /, /ø' /, /o' / (fx <i>ben</i> → [be'in], <i>rød</i> → [rø'v], <i>stor</i> → [sto'uə])
Konsonanter	Gammeldansk /p/ → f (fx <i>skib</i> → [skif])
	Gammeldansk /t/ → ɹ, ə eller ÷ (fx <i>ud</i> → [uə], <i>gade</i> → [ga'])
	Gammeldansk /k/ → ch (fx <i>tog</i> → [tåch])
	Gammeldansk th → j eller ÷ (fx <i>glad</i> → [glaj])
Morfologisk	
	Bestemt artikel som foranstillet frem for enklitisk (fx <i>bilen</i> → æ <i>bil</i>)
	Frafald af endelsen -er i præsens af verber med udlyd på -l, -n, -s eller -r (fx <i>han spiser</i> → <i>han spis</i>)
	Omlyd i præsens af verberne <i>får</i> , <i>går</i> , <i>står</i> (fx <i>får</i> → [fæə])
Leksikalsk	
	Personligt pronomen, 1. person (<i>jeg</i> → æ)
	<i>Ikke</i> → <i>it</i>
	Dialektale særord (fx <i>å</i> for <i>på</i> , <i>gaf</i> for <i>hul</i>)

Figur 9: Dialektræk fra Tinglev, efter K.M. Pedersen (Tinglev) (1986:61f). Forfatterens lydskrift og eksempler er brugt.

Variablene, som de kvantitative resultater i afhandlingen her bygger på, beskrives nærmere i kapitel 6.

Fra Pedersens undersøgelser i Tinglev – og Nybergs arbejde på basis af disse optagelser – ved vi, at standarddansk (eller, som Pedersen og Nyberg betegner det, rigssprog eller rigsdansk) og sønderjysk i mange år har været brugt side om side i området, og at der desuden, som noget særegent i dansk sammenhæng, ikke har været afgørende forskel på brugen af dialekt på landet og i byen (Nyberg, 1991:163). Alligevel forudser Pedersen (1986), at sønderjysk, om end udbredt blandt de børn, hun baserer sin undersøgelse på, i forbindelse med en række lydige særtræk er i færd med at forsvinde. Hun henfører denne udvikling til flere forhold; for det første den øgede eksponering for standarddansk i forbindelse med rejser, flytning (til og fra Sønderjylland) og mediebrug. For det andet centraliseringen af administration og skolevæsen (K. M. Pedersen, 1986:183). I de tilfælde, hvor sønderjysktalende kommer i kontakt med standarddansktalende,

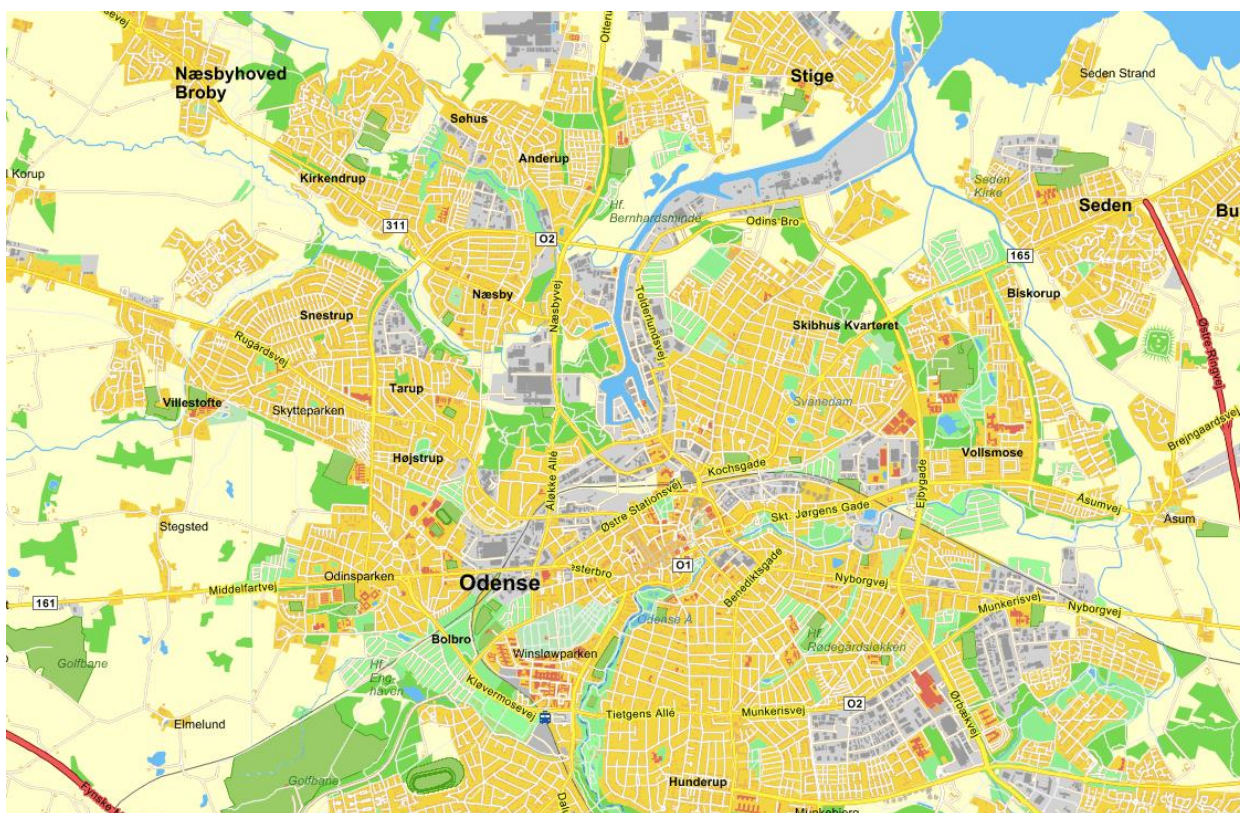
medfører det ofte en fornemmelse af, at dialekten "ikke [...] slår til" i Pedersens undersøgelser (K. M. Pedersen, 1986:183). Især i forbindelse med skoleskift til større skoler med flere standarddansk-talende elever (fx når man skulle i syvende klasse) sker der typisk et sprogskifte fra dialekt til standarddansk. Imidlertid gælder det for deltagergruppen i undersøgelsen her, at de endnu ikke har foretaget dette skoleskift 'opad'.

4.1.2 Holdninger til sønderjysk

Maegaard (2001) fandt, i forbindelse med sprogholdningsundersøgelser på Tønder Gymnasium og Tønder Tekniske Skole, at de unge deltagere i undersøgelsen – i lighed med de generelle mønstre i Danmark – vurderede lokalt sønderjysk lavest på samtlige skalaer, såvel "kompetence-" som "socialitetsskalaerne" (Maegaard, 2001:138), lavere end det, hun kalder "regionalt sønderjysk", mens københavnsk blev vurderet højest på alle skalaer. Maegaard interviewede fire unge fra Tønder, som alle betegnede sig som sønderjysk-talende, men også – for de tres vedkommende – beskrev situationer, hvor de 'slog over'. De fire skelnede klart mellem sønderjyder og "folk udefra" (Maegaard, 2001:84), altså en geografisk betinget differentiering, og desuden mellem sønderjysktalende og "rigsdanskere", et udtryk brugt om rigsdansktalende (Maegaard, 2001:79), inden for det geografiske område, fx i klassen. Maegaard fandt en dobbelthed hos de interviewede mellem på den ene side en tilknytning til dialekten og et ønske om at bevare den, og på den anden side en sammenknytning mellem brugen af sønderjysk (og dialekt i det hele taget) med noget "bondsk" (Maegaard, 2001:86) og "primitivt" (Maegaard, 2001:87). Alt i alt gjaldt det, at "*idéen* om den stærke dialekt står stadig ved magt, både blandt sønderjysk- og rigsdansktalende" (Maegaard, 2001:131). Deltagerne vedligeholdt altså en forestilling om gensidig uforståelighed de to varieteter imellem. At de unge i undersøgelsen selv fremstiller sønderjysk og rigsdansk som to klart adskilte varieteter, tjener ifølge Maegaard til at "konstruere nogle grupper, individerne kan relatere sig til" (Maegaard, 2001:131). I den sammenhæng tjener brugen af lokal hhv. standard sprogbrug som "diskursmarkør" (med Maegaards udtryk), der udtrykker samhørighed med en social gruppe. På baggrund af det samlede studie konkluderede Maegaard, at den standardsproglige norm dominerede over den lokalsproglige, og at det formentlig betød, at brugen af sønderjysk ville ebbe ud i løbet af relativt kort tid – men hun påpegede samtidig, at "kampen [mellem de to normer] endnu ikke er ovre" (Maegaard, 2001:157, min tilføjelse).

4.2 Vollsmose: Lokalhistorie, demografi, sproglige forhold

Vollsmose er et boligområde med almennyttige lejeboliger, beliggende godt fem kilometer øst for Odense centrum. Odense har, som Danmarks tredjestørste by, uddannelsesinstitutioner på alle niveauer, fra grundskole til universitet. Det første spadestik til Vollsmose blev taget i 1968, og kvarteret har dermed ikke fejret sin 50-års fødselsdag endnu. Alligevel er Vollsmose i dag et område, som er kendt bredt i offentligheden, og ikke for det gode, som det vil fremgå.

Figur 10: Odense, Vollsmose østligt i billedet, omgivet af fire store veje. Kilde: Google Maps

Når man ankommer til Vollsmose med bus, bliver man sat af på en af de fire store veje, som omgiver området, og går til fods derfra. Bussen kører altså ikke ind i selve Vollsmose; noget som medfører, at man som besøgende føler, at man 'entrerer' Vollsmose, snarere end at stedet hænger organisk sammen med det omgivende område.

Figur 11: Billede af busstoppestedet på Nyborgvej. Bussen kører ikke ind i selve Vollsmose. Foto: Astrid Skovse

Vollsmose består af en blanding af store, åbne områder, som fx boldbanerne i fodboldklubben B1909 og store park- og moseområder, og af høje boligblokke, op til 13 etager, med tæt-lavt rækkebyggeri i områdets nordvestligste hjørne. Her er der ingen fritliggende enfamilieshuse. Området fremstår nogle steder som meget åbent, andre steder som meget tætbebygget, som det ses på billederne nedenfor.

Figur 12: Luftfoto af Vollsmose. Kilde: Krak.dk

Figur 13: Vintermorgen i mosen. Foto: Astrid Skovse

Figur 14: Blokke i Vollsmose. Foto: Pia Quist

Vollsmose dækker et område på omtrent 2 km² og huser godt 9200 indbyggere, dvs. knap tre gange så mange som i Bylderup skoledistrikt. Den følgende fremstilling bygger på Mehr (1989), rapporten *Kvarterplan Vollsmose* (2001), en rapport fra Retsudvalget i Odense Kommune (2012) samt på en særkørsel fra Danmarks Statistik (2014).

Vollsmose er anlagt på et tidligere landbrugs- og moseområde i et samarbejde mellem Odense Kommune og tre almennyttige boligselskaber. Det var planen, at Vollsmose i færdigbygget tilstand skulle omfatte godt 18000 lejelejligheder fordelt på forskellige 'parker'. De første 1008 lejligheder stod indflytningsklar i 1968. På det tidspunkt var der venteliste til lejlighederne, men allerede i løbet af de næste få år vendte udviklingen. De samfundsøkonomiske forhold overhalede byggeriet, og mange foretrak at låne til egen bolig frem for at leje. Stadig flere lejligheder blev anvist til folk med akut behov for bolig: i begyndelsen førtidspensionister og enlige forsørgere, senere indvandrerfamilier med behov for store boliger. Anvisningspolitikken medførte, at Vollsmose hurtigt fik en socialt 'tung' profil i forhold til resten af kommunen. "Konturerne af en ond cirkel tegnedes så småt," som det udtrykkes i *Kvarterplan Vollsmose* (Kvarterløft, 2001:12).

I slut-80'erne og op igennem 1990'erne forandredes beboergruppens etniske profil markant. De store lejligheder i 'Parkerne' blev i stor stil benyttet som anvisningsboliger for nyttilkomne flygtninge og indvandrere, også af andre kommuner end Fyns Kommune. Fra en indvandrerandel på 5 % i 1974 (Mehr, 1989:46) steg andelen af beboere med immigrantbaggrund støt fra 1980'erne og frem, og ligger i dag på godt 70 % med omtrent 90 nationaliteter repræsenteret (Retsudvalget, 2012:38).

Beboersammensætningen i Vollsmose har altid afspejlet de aktuelle tendenser i indvandringen fra ikke-vestlige lande. I 1970'erne var det således især tyrkiske gæstearbejdere og deres familier, som boede i Vollsmose, siden kom iranske, irakiske, pakistanske og vietnamesiske flygtninge til. De seneste to årtier har tilflytningen fra andre lande især været somaliere og statsløse palæstinensere, som for en stor dels vedkommende kom fra flygtningelejre i Libanon. Tendensen har været, at nyankomne flygtninge og indvandrere flyttede til Vollsmose ved ankomsten til Danmark, enten ved egen kraft pga. de billige, store og lettilgængelige boliger eller via anvisning, men derefter flyttede fra området i takt med at de fik fodfæste på arbejdsmarkedet og blev integreret i samfundet. Vollsmose vedbliver derved at tiltrække beboere med få ressourcer, mens ressourcestærke beboere søger væk – der sker således en såkaldt "forslumning" af området (Kvarterløft, 2001:19).

Vollsmose har figureret permanent på regeringens årlige liste over socialt udsatte boligområder i Danmark, siden listen for første gang blev publiceret i 2010. Listen har haft forskellige officielle betegnelser og institutionelle forankringer igennem årene, men hed pr. 1.

december 2017 "Ghettolisten", og blev udgivet af Transportministeriet. På listen figurerer almene boligområder med flere end 1000 beboere, hvor mindst tre af følgende kriterier er opfyldt:

- Andelen af 18-64 årige uden tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelse overstiger 40 pct. (gennemsnit for de seneste 2 år).
- Andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 pct.
- Antal dømt for overtrædelse af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer overstiger 2,70 pct. af beboere på 18 år og derover (gennemsnit for de seneste 2 år).
- Andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grunduddannelse (inkl. uoplyst uddannelse), overstiger 50 pct. af samtlige beboere i samme aldersgruppe.
- Den gennemsnitlige bruttoindkomst for skattepligtige i alderen 18-64 år i området eksklusive uddannelsessøgende er mindre end 55 pct. af den gennemsnitlige bruttoindkomst for samme gruppe i regionen.

Figur 15: Ghettolisten 2017. Kilde: Transportministeriet, trm.dk

Den officielle danske definition af en ghetto indbefatter altså forhold knyttet til arbejdsløshed, kriminalitet, lavt uddannelsesniveau, lavt indkomstniveau og ikke-vestlig indvandring. I en dansk sammenhæng giver det imidlertid ifølge en række sociologer bedre mening at tale om udsatte boligområder eller byområder end om deciderede ghettoer. Begrebet dækker historisk over områder med social, etnisk og kulturel homogenitet (Schultz Larsen, 2008; Wacquant, 1993), mens Vollsmose snarere er et eksempel på etnisk og kulturel heterogenitet.

4.2.1 Politiske initiativer for området

Vollsmose kom for alvor i offentlighedens søgelys i slutningen af 1990'erne. Tiltagende problemer med uro kulminerede med et sammenstød mellem politiet og grupper af unge med indvandrerbaggrund i sommeren 1998, der førte til mediefremstillinger af Vollsmose som et område "uden for myndighedernes kontrol" (Kvarterløft, 2001:14). Episoden blev startskuddet til en omfattende afdækning af bydelens kvaliteter og udfordringer og mundede ud i den såkaldte Helhedsplan for Vollsmose, vedtaget i Odense Byråd i 2000. Afdækningen af området identificerede tre overordnede problemstillinger, der blev sammenfattet som: "Manglende **tryghed** ved at bo og færdes i Vollsmose, dårligt **image** i medierne og i resten af samfundet samt en **negativ bydelsidentitet**" (Kvarterløft, 2001:14, fremhævninger i original). Senest er der i 2013 blevet vedtaget en ny kvarterplan med overskriften "Fremtidens Vollsmose", som bygger videre på initiativerne fra Helhedsplanen, men som derudover lægger betydelig vægt på en

gennemgribende renovering og gentænkning af boligmassen og de infrastrukturelle forhold – især hvad angår forbindelsen til resten af Odense.

4.2.2 En bydel lukket om sig selv

Den lave andel beboere med tilknytning til arbejdsmarkedet betød fra begyndelsen, at mange af beboerne kun sjældent bevægede sig uden for Vollsmose (Mehr, 1986). Også infrastrukturelle forhold medvirkede til, at bydelen oplevedes som lukket om sig selv: De første mange år var der fx blot én buslinje til og fra området, og der var hverken kulturinstitutioner, arbejdspladser eller daginstitutioner, som trak folk fra de omgivende områder til Vollsmose. To markante undtagelser var og er gymnasiet Mulernes Legatskole og fodboldklubben B1909. Begge ligger dog helt i udkanten af Vollsmose og bidrager således ikke til at trække udefrakommende ind i hjertet af bydelen. Vollsmose er desuden omgivet af fire store veje og er dermed ikke et sted, man tilfældigt kommer til eller kører igennem på vej til et andet sted.

Den manglende interaktion med byen uden for Vollsmose får i beskrivelsen af området i *Kvarterplan Vollsmose* en prominent placering i karakteristikken af Vollsmose:

Sovebyen, der ideelt var tænkt til mennesker, der tog afsted om morgenen og kom hjem om aftenen og slappede af, fik i stigende grad karakter af en social ghetto. For uden arbejde tilbringer beboerne i praksis hele dagen i en by, der i modsætning til en almindelig by netop sover. Et område, der er fattigt på socialt og kulturelt liv som ramme for livskvalitet og kreativitet og hvor manglen på udfoldelsesmuligheder, skaber grobund for hærværk og kriminalitet. Utryghed, dårligt image og en negativ bydelsidentitet var efterhånden kommet til at præge området. (Kvarterløft, 2001:12)

På tidspunktet for Helhedsplanens vedtagelse var forbedring af den interne infrastruktur i området ét blandt mange initiativpunkter. I senere rapporter om bydelen og politiske tiltag har den manglende interaktion med verden udenfor samt den dårligt fungerende infrastruktur derimod nærmest fået status som primær forklaringsfaktor i forhold til de sociale problemer. Såvel de eksterne som de interne forbindelser (eller mangel på samme) står for skud. Således beskrives det i rapporten *Fremtidens Vollsmose. Byudviklings- og Infrastrukturplan* fra 2015, at "Vollsmoses grundlæggende strukturelle udfordring består i, at det er et boligområde, som er dårligt forbundet til resten af byen" (Vollsmosesekretariatet, 2015:3). De nuværende forhold beskrives omvendt som "lukkede enklaver", og det slås fast, at Vollsmose er "isoleret for gennemgående trafik. Det er ikke en bydel man kommer til eller igennem, medmindre man bor der" (Vollsmosesekretariatet, 2015:9). I oplægget til den nye Byudviklings- og Infrastrukturplan slås det derfor fast, at "I fremtidens Vollsmose skal kanten brydes og erstattes af en bred vifte af

forskellige forbindelser mellem bydelen og de omkringliggende områder. Forbindelserne vil medvirke til øget ophold i området og øget kontakt mellem mennesker” (Vollsmosesekretariatet, 2015:12).

Fornemmelsen af et sted uden interaktion med det omgivende område genfindes i mange af de beskrivelser, deltagerne giver af Vollsmose i de individuelle interview. Flere fremstiller Vollsmose som et område, der adskiller sig afgørende fra omgivelserne, og som har sine egne normer og regler. Fx omtaler deltageren Sjamilla Vollsmose på følgende måde: ”det er sådan (.) meget lukket ikke lukket de:t er s- (.) meget underligt i forhold til mange andre steder”. Deltagernes fremstillinger af Vollsmose som et særligt sted involverer i langt de fleste tilfælde henvisninger til etnicitet. I følgende uddrag har jeg netop spurgt Bilal, hvor han forestiller sig at bo som voksen. Han svarer:

Bilal: øh **væk** fra [boligblok] ha (.) jeg skal i et eller andet dansk kvarter eller sådan noget øh (.) øh for eksempel Seden eller sådan noget jeg skal bare (.) fordi automatisk når du for eksempel får børn så vil de komme ind i det der du ved arabiske (.) vollsmosiske samfund

I Bilals fremstilling modstilles boligblokken, hvor han bor nu, med et ”dansk” kvarter, eksemplificeret ved Seden, en landsby tæt på Kerteminde. Vollsmose fremstilles som et samfund, man automatisk kommer ind i ved at blive født der – Bilal omtaler først dette samfund som ”arabisk”, men afbryder derefter sig selv og retter det til ”vollsmosisk”, noget som peger frem imod det forhold, at arabisk sprog og etnicitet virker til at have en særstatus i de unges fremstillinger af Vollsmose. Selv om Bilal i andre sammenhænge fremstår stærkt knyttet til Vollsmose og som et eksempel på en *streetwise* vollsmoser med et vidtforgrenet netværk i området, giver han altså udtryk for i fremtidig sammenhæng at stræbe mod et ”dansk kvarter”. Uddraget peger desuden på, hvordan forestillinger om fremtidigt sted kan række ud over individet selv; her giver Bilal som argument for at flytte væk, at hans børn ikke skal ind i det ”vollsmosiske samfund”.

4.2.3 Lokale træk i Vollsmose – hvad er det?

Før man kan undersøge, hvorvidt og hvordan de unge i Vollsmose bruger lokale træk i deres talesprog, må man definere, hvad der forstås ved ’lokale træk’ i denne sammenhæng. For Vollsmose gælder det på den ene side, at området ligger på Fyn i udkanten af Odense, på den anden side, at det er et område med beboere med mange forskellige etniske og sproglige baggrunde. Der foreligger blot ganske få kilder om lokalt odenseansk talesprog, og disse kilder beskæftiger sig ikke specifikt med Vollsmose, men med talesproget i Odense, der har en meget

anderledes demografisk komposition end Vollsmose. Det betyder ikke, at beskrivelser af traditionelt odenseansk er irrelevante (tværtimod, jf. afsnit 2.13), men det betyder, at man ikke kun kan tage denne varietet i betragtning. Alle på nær én af undersøgelsens deltagere har anden etnisk baggrund end dansk og angiver, at de taler såvel dansk som andre sprog end dansk med familien og med venner. Et sprogligt heterogent miljø er således en uomgængelig del af deltagernes hverdagslige "feature pond" (Wiese, 2013 med en udvikling af Mufwenes (2001) og Cheshire et al.'s (2011) begreb "the feature pool"), og en undersøgelse som kun medtog traditionelt lokale træk ville misse en potentielt central del af de unges markering af lokalhed via sprogbrugen. "The feature pool" betegner, med Wieses parafrasering "a pool of competing features coming from different sources in language and dialect contact situations" (Wiese, 2013:3), dvs. de sproglige træk, som er tilgængelige for indoptag og brug i deltagergruppen. "The feature pond" udgøres så af sprogbrugerens situerede brug af sproglige træk i bestemte interaktionelle kontekster:

Taking this metaphor a bit further, we can regard the speaker as some potent gardener, a 'Creator of Ponds', who chooses a particular set-up for a pond according to a particular context, where different communicative situations contribute different sets of environmental conditions that favour certain feature choices over others, but do not mechanistically determine them. (Wiese, 2013:4)

En sådan "environmental condition" kunne fx være interaktionspartnerens sprogbrug eller interaktionskontekst, som det vil fremgå i løbet af afhandlingen.

Som nævnt har fx Aarsæther, Marzo et al. (2015) med afsæt i etnisk og sprogligt heterogene bymiljøer beskrevet, hvordan træk som tidligere blev forbundet med indvandrersprog, er blevet re-kontekstualiseret og nu snarere (som en del af deres indeksikalske felt) indekserer lokalhed. I det følgende gør jeg derfor rede for såvel traditionelt regionale træk som multietnolektale træk, der kan tænkes at indgå i deltagernes konstruktion af 'lokalhed'.

4.2.4 Regionale fynske træk

Talesprog i Odense har ikke været genstand for samme interesse som har været viet til sproget i de landlige egne på Fyn (jf. dialektologiens fokus på sprog uden for byerne; Køster (2000:91) skriver således om købstæderne på Fyn, at "[h]er har sprogfolk, inklusive mig selv, kun sjældent sat deres ben"), men i 1980'erne foretog I. L. Pedersen en undersøgelse af talesproget i Vissenbjerg kommune, som ligger lige vest for Odense Kommune. I den forbindelse foretog hun i sammenligningsøjemed en række interview med ældre odenseanere fra arbejderklassen, ud fra den betragtning, at man her kunne forvente at finde det mest lokalprægede talesprog. Pedersen sætter i en præsentation af dette studium odenseansk lig med *regionalsproget*: "regionalsproget er

således karakteriseret ved kun at have sådanne dialekttræk som også kan høres hos indfødte odenseanere, mens den udtyndede dialekt derudover har et eller flere træk der aldrig høres i odenseansk.” (I. L. Pedersen, 1985:84). Odenseansk er altså defineret som et talesprog, der omfatter dialektale (ikke-standard-) træk, men som ikke har egne særtræk, som adskiller det fra de omkringliggende dialekter. Desværre går Pedersen videre og skriver, at ”[n]ogen egentlig beskrivelse af odenseansk blev derimod ikke foretaget” (I. L. Pedersen, 1985:85). Af de 12 træk, Pedersen koder for i artiklen, noterer hun, at de følgende høres også blandt odenseanerne i undersøgelsen:

Sprogligt niveau	
Fonologisk	
Konsonanter	/ð/ → ø (fx <i>Odense</i> → [O:nsə])
Prosodisk	
	Stigende tone på lydforbindelser med høj vokal i trykstærk stilling (fx i <i>by, bi, fin, Fyn</i>)
	Stødløshed i ord med forbindelsen kort vokal + stemt + ustemt konsonant (fx i <i>folk, kant, damp</i>)
Morfologisk	
	Bøjning af svage verber i præteritum (fx <i>svømmede</i> → [svömə], <i>ældre dia./[svöməd], yngre dia.</i>)
	Bøjning af svage verber i perfektum participium (fx <i>svømmet</i> → [svömə])
Leksikalsk	
	Udtalen af <i>han</i> med nasalopløsning → [hɑ̃]
	Udtalen af <i>ikke</i> → [edə]

Figur 16: Sproglige træk i brug blandt odenseanere i 1980'erne, efter I. L. Pedersen (1985). Forfatterens eksempler og lydskrift er brugt, undtagen for trækket /ð/

Andre beskrivelser af fynsk nævner klusiludtale af endelsen *-et* som et regionalt træk (I. L. Pedersen, 2009 [2002]:59). Variablene, som de kvantitative resultater i afhandlingen her bygger på, beskrives nærmere i kapitel 6.

Desuden nævnes stødforhold i mange beskrivelser af fynsk talesprog. Odense ligger nord for stødgrænsen og har således stød, skønt fynsk generelt ofte opfattes som stødløst, også fynsk

talt af folk nord for stødgrænsen (B. J. Nielsen & Pedersen, 1991:48). Forklaringen på dette kan være, at "det fynske stød er ofte svagt artikuleret og vanskeligt at høre" (B. J. Nielsen & Pedersen, 1991:48). Poul Andersen beskriver tilsvarende, hvordan "mange østfynboer, både nyborgensere og odenseanere" har svagt stød (Andersen 1973:176, gengivet i Køster, 2000:91).

De segmentale træk nævnt ovenfor kendes også fra andre regionale danske varieteter (fx *-et* udtalt som [əd], fravær af /ð/) og vil muligvis ikke opleves som særsomt lokale træk blandt fynboer. Det kan derfor diskuteres, i hvilket omfang brugen af disse træk udtrykker 'lokal identitet' (for yderligere diskussion af dette, se Kristiansen, 2003; I. L. Pedersen, 2009 [1999]-b). Imidlertid er der et andet forhold, som gentagne gange trækkes frem i beskrivelser af fynsk, nemlig en særlig, syngende intonation, som det beskrives nærmere i kapitel 6. Der er ikke meget konkret litteratur at finde om fynsk intonation, samtidig med, at den tilsyneladende er et af de få tilbageværende træk, der tjener til at stedfæste sprogbrugeren som en fra Fyn (jf. Pharao et al., 2015). Nærværende undersøgelse vil forsøge at imødegå denne mangel ved at beskrive generelle forhold ved intonationsmønstrene og forsøge sig med en basal kvantificering af brugen af fynsk intonation, som det vil fremgå af kapitel 6.

4.2.5 Holdninger til fynsk

Clausen (2003) gennemførte i begyndelsen af årtusindet en sprogholdningsundersøgelse (jf. afsnit 2.11) blandt niendeklasses elever i Odense, som giver indblik i unges holdninger til samtidigt fynsk talesprog. Som sprogprøver repræsenterende lokal sprogbrug brugte Clausen to "meget tynde fynske prøver" (Clausen, 2003:40) indsamlet blandt odenseanske gymnasieelever. Hun præciserer, at oplevelsen af fynsk har at gøre med "færre og anderledes manifesterede stød" og "eksempler på fravær af det bløde d", mens "[i]ntonationen kan i begge tilfælde kategoriseres som moderne fynsk regionalsprogsintonation" (Clausen, 2003:44), uden dog at definere sidstnævnte nærmere. "Der var gennemgående meget lidt fynsk at spore" blandt gymnasieeleverne, skriver hun (Clausen, 2003:43). Helt på linje med resultaterne fra resten af landet fandt Clausen, at informanterne placerede betegnelsen for den lokale dialekt, her fynsk, højest i forbindelse med dialekthitlistemetoden (som altså fremkalder bevidst tilkendegivne holdninger). I masketesten, som altså fremkalder underbevidst tilkendegivne holdninger, finder Clausen imidlertid, at informanterne nedvurderer de fynske prøver mht. personlighedstræk, der forholder sig til en kompetencedimension. Den ene af de to fynske prøver vurderes konsekvent lavest langs denne dimension. Clausen finder, at de københavnske sprogprøver vurderes højest langs "socialitets- og dynamikdimensionen" (Clausen, 2003:69).

4.2.6 Multietnolektale træk

I de tidligere nævnte undersøgelser fra etnisk blandede bymiljøer på dansk grund (afsnit 2.13) går flere træk igen, uafhængigt af undersøgelsessted. I skemaet nedenfor viser jeg i oversigtsform multietnolektale træk, som er rapporteret i studier fra Amager (fx Ag, 2010, Madsen, 2008, Møller, 2010, Stæhr, 2010), Københavns Indre By (Maegaard, 2007), Nørrebro, Avedøre og Hvidovre (Quist, 2000, 2008) og Gellerup og Aarhus V. (Christensen, 2012, Zachariassen, 2017).

Sprogligt niveau	
Fonologisk	
Vokaler	Realisering af [ə] som fuldvokal eller som schwa uden assimilering (Christensen, 2012)
Konsonanter	Stavelsesinitialt /t/ → [t̪] (fx <i>tak</i> → [t̪ʌg]) (Ag, 2010, Madsen, 2008, Maegaard, 2007, Stæhr, 2010)
	Prævokalisk /r/ → [ɣ] (fx <i>rød</i> → [ɣœð]) (Ag, 2010, Madsen, 2008, Maegaard, 2007, Stæhr, 2010)
Prosodisk	
	"Staccato-lignende" prosodi (Ag, 2010, Christensen, 2012, Madsen, 2008, Quist, 2000, 2008, Stæhr, 2010)
	Fravær af stød (Ag, 2010, Madsen, 2008, Møller, 2010, Quist, 2000, 2008, Stæhr, 2010)
	"Dynamisk grundtoneforløb" (Christensen, 2012)
	Grundtonestigning finalt i fremsættende ytring, "fortsætterintonation" (Christensen, 2012)
Morfologisk	
	Overgeneralisering af fælleskøn (fx <i>et stykke</i> → <i>en stykke</i>) (Ag, 2010, Christensen, 2012, Madsen, 2008, Quist, 2000, 2008, Stæhr, 2010)
Syntaktisk	
	Manglende inversion i ledsætninger (fx <i>Hvis han kommer, går jeg hjem</i> → <i>Hvis han kommer, jeg går hjem</i>) (Ag, 2010, Christensen, 2012, Madsen, 2008, Quist, 2000, 2008, Stæhr, 2010)
	Manglende inversion efter adverbial i forfelt (fx <i>Om to uger skal vi til København</i> → <i>Om to uger vi skal til København</i>) (Ag, 2010, Christensen, 2012, Madsen, 2008, Quist, 2000, 2008, Stæhr, 2010)
	Subjektsfordobling med akkusativpronominer i ekstraposition (fx <i>Kom her, dig</i>) (Christensen, 2012, Zachariassen, 2017)
	Syntaktisk reduceret stil (Christensen, 2012)
Leksikalsk	
	Indlån af ord fra arabisk, tyrkisk, somalisk mm. (fx <i>wallah, eow</i>) (Ag, 2010, Christensen, 2012, Madsen, 2008, Møller, 2010, Quist, 2000, 2008, Stæhr 2010)

Figur 17: Sproglige træk i brug blandt unge i sprogligt og etnisk heterogene bymiljøer i Danmark

Madsen (2015) finder, at de deltagere i hendes studie, som bruger de fonetiske træk mest, også er de flittigste brugere af de andre nævnte træk og at hendes deltagere har en tendens til at bruge de fonetiske træk og den særlige prosodi oftere end de andre træk, noget som dog ikke underbygges kvantitativt (Madsen, 2015:138). Christensen antyder også en sammenhæng mellem nogle af trækkene: "Der er tilsyneladende en sammenhæng mellem brugen af disse træk: talere som bruger de prosodiske træk bruger også de syntaktiske træk" (Christensen, 2012:145). Variablene, som de kvantitative resultater i afhandlingen her bygger på, beskrives nærmere i kapitel 6.

4.2.7 Holdninger til multietnisk ungdomsstil

Der er ikke på samme måde som for lokaltfarvede varieteter lavet masketestundersøgelser ud fra Kristiansens design (dvs. beregnet på at elicitere underbevidst tilkendegivne sprogholdninger) på stemmeprøver med multietnolektale træk. Men en undersøgelse foretaget af Møller (2009) viser, at stemmeprøver med den karakteristiske, staccato-lignende prosodi, som beskrives nærmere i afsnit 6.2.2, karakteriseres med termer som *indvandrer*, *bølle*, *gangster* og *wannabe-indvandrer* (Møller, 2009:243), og beskrives med henvisning til en meget specifik karakterologisk figur (Agha, 2005), der involverer fx talerens etnicitet, tøjstil og bopæl. Informanterne i et studie udført af Pharao et al. (2014) beskrev taleren bag stemmeprøven med staccato-lignende prosodi som *ballademager*, *indvandrer*, *ligeglad med skolen* og socialt belastet. I en efterfølgende masketestundersøgelse fandt Pharao et al., at stemmeprøver med staccato-lignende prosodi bedømmes som signifikant mere indvandrer-agtige og gangster-agtige end stemmeprøver med moderne københavnsk intonation, og desuden, at de forbindes med en bopæl på Københavns Vestegn (Pharao et al., 2014:15-16).

4.3 Metapragmatisk aktivitet og typificering i Bylderup og Vollsmose

Følgende afsnit har til formål at belyse hovedlinjer i deltagernes metapragmatiske kommentarer i Bylderup og Vollsmose med henblik på at undersøge, hvorvidt og hvordan deltagerne forbinder 'lokalhed' med sproglige forhold, jf. undersøgelsesspørgsmål to.

Johnstone, Andrus et al. argumenterer for, at

... linguistic locality—what it means linguistically to be 'here' or 'from here' and how places and ways of speaking are thought to be related—is also a product of discourse, arising as 'particular, geopolitically conceptualized, bounded swatches of the earth [are] attached to particular labels for 'languages'—and their bearers' (Johnstone et al., 2006:79, med indlejret citat af Silverstein 1998:405)

De understreger dermed, hvordan 'sproglig lokalhed' i en registergørelsestilgang er et produkt af registergørelsesprocesser frem for blot at 'være der'.

Afsnittet foregiver ikke at sige noget om indeksikalske betydninger i situeret brug eller om distributionen af sproglige træk, sprogbrugsniveauet (Kristiansen, 2003:115), som sjældent stemmer overens med rapporteret sprogbrug (fx Agha, 2007:152; Ganuza, 2010). Disse aspekter (træk i interaktion og distribution af træk) behandles i hhv. kapitel 7 og kapitel 6. Jeg opfatter altså deltagernes metapragmatiske kommentarer som "acts of representation" (Harris, 2006, som gengivet i Møller & Jørgensen, 2011), og ikke som udtryk for, hvordan deltagerne 'faktisk' taler.

Metapragmatisk aktivitet kan forekomme i mange forskellige kontekster og former, fx i form af medieprodukter, i et hævet øjenbryn fra en voksen ved brugen af et bestemt ord, etc. (Agha, 2007:150-151; Johnstone et al., 2006:84). Metapragmatisk aktivitet finder altså ikke nødvendigvis sted i form af eksplicit metadiskurs – det vil sige sprog om sprog, "talk about talk" (Johnstone et al., 2006:80) – men det vil være sidstnævnte, som udgør data for afsnittet her. I alle individuelle interview bragte intervieweren samtalen ind på sprog, hvis ikke emnet var blevet bragt op af den interviewede selv, typisk med formuleringen "Prøv at beskrive, hvordan I taler her" (jf. en tilsvarende fremgangsmåde i Johnstone & Kiesling 2008, også Schønning, 2017:83). Mens nogle svarede med ganske få ord (som det ret udbredte 'normalt'), begav andre sig ud i lange redegørelser for forskellige typer sprogbrug, inklusiv eksempler på ordforråd, syntaks mm. Som sådan dækkede deltagernes kommentarer hele det spektrum af eksplicit metadiskurs, Agha stiller op: "verbal reports and glosses of language use, practices of naming registers, accounts of typical or exemplary speakers, proscriptions on usage, standards of appropriate use, and positive or negative assessments of the social worth of the register" (Agha, 2005:57). Svarenes karakter adskilte sig dog de to steder imellem, idet de i Vollsmose meget ofte indebar eksplicitte evalueringer (a la 'Jeg synes det er forkert at snakke sådan') og eksempler på "typical or exemplary speakers", jævnfør ovenfor, mens de i Bylderup snarere kredsede om temaer som autenticitet og lokalt tilhørsforhold. Jævnfør gennemgangen af sprogholdningsstudier i kapitel 2 er eksplicitte kommentarer udtryk for bevidste holdninger og siger næppe noget om, i hvilken retning eventuelle sprogforandringer går, ligesom man må holde sig for øje, at deltagerne ytrer dem som led i en undersøgelse af sprog, hvor rammerne var sat af et forskerhold fra København.

4.3.1 Bylderup

Betegnelser for sproglige registre kan pege på, hvilke sproglige differentieringer der er på spil blandt en gruppe af sprogbrugere, jf. Agha (2005:57). I de individuelle interview fra Bylderup blev det taget for givet (også fra interviewernes side!), at der fandtes et register med navnet 'sønderjysk', og som var anderledes end 'rigsdansk', den foretrukne betegnelse for standarddansk blandt deltagerne (som også i Maegaard, 2001, Monka, 2005). Eksistensen af 'sønderjysk' behandles altså af både interviewere og deltagere som præsupponeret.

Betegnelsen 'sønderjysk' sammenkobler stedet Sønderjylland med et sprogligt register, hvilket giver et første hint om, at 'lokalhed' er et relevant aspekt i forhold til sprog blandt deltagerne i Bylderup. Dette er på sin vis en banal betragtning, på den anden side ikke. I dansk sammenhæng er 'lokalhed' netop ikke længere noget, der i særligt høj grad markeres sprogligt (fx Kristiansen, 2003). Kristiansen (2009:167) og I. L. Pedersen (2003:9) beskriver således Danmark som det sprogligt mest standardiserede land i Europa. Det er derfor ikke forventeligt, at danske unge skelner så skarpt mellem lokal sprogbrug og rigsdansk, som Bylderup-deltagerne gør det.

Anna, som var flyttet til området godt et halvt år før feltarbejdets begyndelse, omtalte meget sigende sproglige forhold som det første, da hun blev bedt om at beskrive forskelle mellem der, hvor hun boede før, og Bylderup:

HK: kan du prøve at fortælle om sådan forskel med [tidligere bosted] o:g (.)

Anna: altså (.) det er jo lidt: svært at vænne sig til at folk de sådan snakker sønderjysk og sådan noget

Interessant nok differentierede Anna i det videre interview ikke imellem, hvorvidt de andre i klassen taler mere eller mindre sønderjysk, selv om der jf. kapitel 6 ud fra en distributionssynsvinkel er ganske stor forskel mellem de enkeltes sprogbrug. Det gjorde de andre deltagere, som på nær Rona havde boet i lokalområdet hele livet, derimod. Fokusdeltagerne Mike og Rasmus (som præsenteres i afsnit 5.2) blev ret konsekvent omtalt af de andre som dem, der talte mest sønderjysk blandt drengene, mens det blandt pigerne især var fokusdeltageren Katrine samt Trine, der blevet peget på som mest dialekttalende. Maria omtaler Rasmus som en, der snakker "bare rigtigt sådan som sådan en rigtig sønderjyde sådan: (.) lidt sådan kartoffelmand eller et eller andet"; en beskrivelse, som ikke ligger langt fra de stereotype forestillinger om dialekttalende som ældre bondemænd (Skovse & Steffensen, 2007).

Nogle af deltagerne fremstillede forskellen mellem sønderjysk og rigsdansk som stor, i nogle tilfælde i en grad, så sønderjysk blev fremstillet som uforståeligt for udenforstående. Meget ofte var der gradueringstermer involveret, som når Maria sagde: "selvfølgelig hvis vi snakker

rigtig sønderjysk så kan de ikke forstå det". Deltagerne skelnede altså mellem forskellige grader af sønderjysk. Generelt omtalte deltagerne det sønderjysk, der blev talt blandt de unge selv, som mere lig rigsdansk end det sønderjysk, som blev talt af ældre i området. "Rigtigt sønderjysk" blev typisk henført til ældre sprogbrugere, men nogle deltagere fremstillede også sig selv som talere af en sådan 'uforståelig' dialekt. Rasmus svarer fx, på interviewerens spørgsmål om, hvordan han og hans venner snakkede til butikspersonale på klassens tur til København:

Rasmus: sønderjysk (.) æ er (.) æ kan ikke snakke rigsdansk (...)

HK: har du oplevet at du har snakket med nogen der ikke har kunnet f-
[forstå hvad du siger]

Rasmus: [ja] (.) mange gange

Det var de færreste, der som Rasmus hævdede ikke at kunne tale rigsdansk. De fleste af de deltagere, der identificerede sig som sønderjysktalende i interviewene, rapporterede at skifte til rigsdansk, hvis samtalepartneren ikke var sønderjysktalende. Denne akkomodation blev af nogen begrundet med forståelsesproblemer; af andre med de associationer, brugen af dialekt kunne tænkes at fremkalde i interaktion med ikke-dialekttalende (jf. Marias omtale af den konsekvent dialekttalende Rasmus som "kartoffelmand"). Generelt forestillede de deltagere, som regnede med at flytte fra området som voksne, sig at det ville medføre en fralægning af dialekten. Mike, som var konsekvent dialekttalende (og blev nævnt som en af de mest dialekttalende af de andre deltagere), sagde således:

Mike: altså når æ f:lytter til æ storby for at studere er det sådan sådan (.) kommer det automatisk så (.)
snakker man da ikke sønderjys- sønderjysk mere

Hans brug af udsagnsadverbiet "da" signalerer selvfølgelig i forhold til det forestillede skifte, og peger på, hvordan én type sprogbrug forbindes med én spatio-temporal skala, men ikke med en anden; i Mikes fremstilling har sønderjysk dialekt altså ikke gyldighed på storbyens lingvistiske marked (Bourdieu, 1977).

Flere beskrev en udvikling blandt nogle af deltagerne, særligt pigerne, i retning af at lægge dialekten fra sig også i samværet med kammerater. Forud for det følgende uddrag har Thomas netop beskrevet, hvordan han skiftede mellem sønderjysk og rigsdansk alt efter samtalepartnerens sprogbrug, og han uddyber:

MM: er der nogen i æ klasse der der gør det mere end dig (.) skifter sådan

Thomas: jamen æ synes der er mange af æ piger (.) førhen da vi var mindre der snakkede de mere sønderjysk
og nu snakker de jo snart alle sammen rigsdansk (.) nogle af dem i hvert fald

Denne udvikling blev af flere knyttet til sammenlægningen mellem klasserne fra Ravsted og Bylderup som i uddrag 4.1 (bilag 4)⁵. Maria beskriver i uddraget, hvordan "man" (det vil i dette tilfælde sige de deltagere, som bor i Ravsted, herunder Maria selv) tidligere talte mere sønderjysk, og henfører dette til, at de ikke var "så mange", og at det var "bare sådan normal bare at snakke sønderjysk". Dette svarer til Johnstones et al.'s beskrivelse af first-order indexicality: "The frequency of regional variants can be correlated with [locality] [...]. But for socially nonmobile speakers in dense, multiplex social networks, these correlations are not noticeable, because 'everybody speaks that way.'" (Johnstone et al., 2006:82). Tiden i Ravsted fremstilles som en udifferentieret social og sproglig tilstand. Først i mødet med andres måder at tale på, bliver sprogbrugen 'hørbar', som det ses i Marias sammenstilling mellem "dengang" og "nu", og opnår dermed anden-ordens-indeksikalitet. Maria henfører derudover udviklingen i brugen af sønderjysk til et spørgsmål om alder: "vi var lidt mindre dengang", hvilket knyttes til en lavere grad af refleksion og selvbevidsthed om egen sproglige praksis; "der var man jo lidt ligeglad med hvordan- hvad folk de tænkte om om hvad det var man snakkede". Hvis en øget bevidsthed om andres bedømmelser af ens sprogbrug kan føre til en lavere brug af sønderjysk, må dette implicere, at Maria tænker på sønderjysk som noget, der kan medføre negative evalueringer fra andre og derfor fravælges af nogen.

Deltageren Rasmus beskrev det forhold, at mange af klassekammeraterne var begyndt at snakke rigsdansk, som "mærkeligt", og forklarede det med en stræben efter popularitet, som han distancerede sig fra. "Vi snakker jo sønderjysk så æ synes det er mærkelig at man begynder at snakke rigsdansk hernede", som han udtrykte det i standardinterviewet. Rasmus forbandt i andre dele af interviewet det at snakke rigsdansk, når man var sønderjyde, med inautenticitet:

Rasmus: æ vil helst tale s:ønderjysk (.) fordi øh (.) æ synes det lyder mere som om du mener det

HH: ja (.)

Rasmus: æ synes rigsdansk det synes æ lyder arrogant (.) altså at ma:n spiller smart eller man ikke mener noget

---

⁵ Af pladshensyn er dette og følgende uddrag fra individuelle interview, som er længere end ti linjer, placeret i bilag 4. Jeg beklager meget det besvær, dette måtte volde læseren.

I Rasmus' udlægning var det at snakke sønderjysk altså noget, han forbandt med en geografisk og socialt afgrænset indgruppe, "vi" "hernede", og som han modsat brugen af rigsdansk forbandt med autenticitet ("det lyder mere som om du mener det") (Bucholtz & Hall, 2004; Coupland, 2003).

Der eksisterede altså blandt deltagerne på en og samme tid en forestilling om det at snakke sønderjysk som det normativt rigtige at gøre, hvis man var sønderjyde (især, men ikke kun, i drengenes fremstillinger) og som en "we-code" (Gumperz, 1982), samtidig med at dialekten blev fremstillet som noget ikke-attraktivt, der måtte fravælges i mødet med 'andre' (især, men ikke kun, i pigernes fremstillinger). Denne dobbelthed er helt parallel til Maegaards (2001) fund fra Tønder, som beskrevet i afsnit 4.1.2. I de metapragmatiske kommentar virker dialekten altså til at operere på en meget lokal skala; sprogbrugen er ikke 'gyldig' ud over det lokale.

4.3.2 Vollsmose

Flertallet af deltagere i Vollsmose gav udtryk for, at der var en måde at tale på, som var særlig for Vollsmose. Men deltagernes betegnelser for sprog indebar i langt de fleste tilfælde henvisninger til *etnicitet*, ikke *lokalitet*. Den mest udbredte emiske betegnelse var således "perkerdansk" eller "perkersprog" (som genfindes hos Møller & Jørgensen, 2011, Madsen, 2013), men vi stødte også i enkelte tilfælde på betegnelsen "vollsmosisk". Da vi først var blevet opmærksomme på betegnelsen, spurgte vi i flere tilfælde eksplicit ind til, hvad deltagerne forbandt med dette ord. De fleste virkede til at forbinde det med det samme som 'perkerdansk', jævnfør nedenstående uddrag fra interviewet med Hakim, hvor jeg foreslår betegnelsen "vollsmosisk":

- ARS: der er sådan nogen der snakker om (.) øh noget der hedder vollsmosisk
Hakim: ja (.) perkerdansk ha
ARS: ja (.) hvad er det
Hakim: det: (.) skal jeg prøve at snakke det [eller]
ARS: [ja]
gerne (.)
Hakim: hey hvad vil du dig
sådan der sådan du ved (.) det er det ender altid med dig ha
ARS: okay
Hakim: hey hvad vil du dig hvor skal du hen dig

Hakim omformulerer "vollsmosisk" til "perkerdansk" og giver efterfølgende eksempler på sprogbrugen, som involverer ændringer i syntaks ("hey hvad vil du dig", "hvor skal du hen dig", jf. Christensen, 2012:257, Zachariassen, 2017), og i prosodi; Hakim benytter i de to eksempler – i modsætning til resten af interviewet – staccato-lignende prosodi. Når deltagerne gav eksempler

på "perkerdansk" eller "vollsmosisk," henviste de først og fremmest til leksikon (især *wallah*, men også *lak*, *eow* og *koran*) og syntaks (dvs. akkusativpronomen i ekstraposition), mens der kun var få beskrivelser, som inddrog fonologiske aspekter. Der var ingen, som henviste til enkelttræk som det palataliserede /t/, der udgør et træk som ofte nævnes i metapragmatiske kommentarer om multietnisk ungdomsstil blandt børn og unge i Københavns-området (jf. fx Hyttel-Sørensen, 2016; Stæhr & Madsen, 2017). Arabisk virkede til at udgøre om ikke et *lingua franca*, så i hvert fald en tilgængelig sproglig ressource for størstedelen af deltagerne. Mange af de deltagere, som ikke talte arabisk derhjemme, fortalte, at de lærte at læse og skrive arabisk i forbindelse med at gå i koranskole (fortrinsvis deltagere med somalisk baggrund), og flere andre (fx Nhung med vietnamesisk baggrund) fortalte om at have en vis receptiv forståelse af arabisk, en forståelse de havde opøvet gennem samvær med kammerater.

Hvor deltagerne i Bylderup helt generelt skelnede mellem 'sønderjysk' og 'rigsdansk', skelnede deltagerne i Vollsmose mellem "perkerdansk" og det, de kaldte "rigtigt dansk", "integreret dansk" (jf. også den udbredte brug af denne betegnelse hos deltagere i Ag (2010), Stæhr (2010) og Madsen (2013)) eller "dansk-dansk". Frem for *sted* var *etnicitet* altså det primære differentieringsparameter mellem sprog 'her' og 'der', i tråd med fremstillingerne af Vollsmose som et ikke-dansk sted i afsnit 4.2.2; eller rettere kan man foreslå, at sted og etnicitet er sammenvævede i en sådan grad i deltagernes fremstillinger, at det ikke giver mening at skille dem ad.

Deltagerne var generelt enige om at henhøre "perkerdansk" til uformelle situationer og til venneinteraktion og "rigtigt dansk" til formelle situationer som fx fremlæggelser i klassen (jf. også beskrivelser i Ag (2010), Møller & Jørgensen (2011)). "Perkerdansk" var også kendetegnet ved at blive fremstillet som i brug blandt *unge*; modsat sønderjysk var det ikke en måde at tale på, som deltagerne gav udtryk for at bruge i samvær med forældrene. Adspurgt om, hvem der talte mest "perkerdansk", pegede deltagerne konsekvent på drenge; i nogle tilfælde på Mustafa, Aaryan og Ahmed, men i de fleste tilfælde på en ikke nærmere defineret gruppe drenge, som var kendetegnet ved at rende rundt på torvet og ikke havde en uddannelse.

Men deltagerne delte sig i to lejre mht. deres egen position i forhold til "perkerdansk". Nogle tog skarpt afstand fra brugen af det, mens andre omtalte det som "normalt" (igen i overensstemmelse med beskrivelser i Møller & Jørgensen, 2011) og selvidentificerede som "perkerdansk"-talende. De to følgende uddrag viser eksempler fra begge lejre; første uddrag er fra interviewet med Rhea, mens andet uddrag er fra interviewet med Ahmed. Jeg spørger i uddrag 4.2 Rhea, om hun kender til betegnelsen "vollsmosisk", og hun svarer, som det ses i uddraget (se bilag 4). Rhea henfører indledningsvis "vollsmosisk" til pronomenet "de" (og dermed til nogle andre end sig selv) og eksemplificerer det med henvisninger til syntaks ("de vender ordene om", "kom her

dig”), igen ytret med staccato-lignende prosodi. Hun henfører primært brugen af ”vollsmosisk” til andre, men rapporterer at hun også selv ”kan komme til det nogle gange”, en vending som går igen blandt flere af deltagerne. Det minder om det, Schønning kalder ”dialect slipping” (Schønning, 2017:87) – en fremstilling af brugen af dialekttræk som noget, man kommer til, på en måde som nedtoner agens og ejerskab i forhold til denne brug. På denne måde distancerer Rhea sig fra sprogbrugen, og hun differentierer sig fra brugerne af det på flere måder. Det er, i Rheas fremstilling, især drenge der taler ”vollsmosisk” (og især ”dem der ikke har uddannelser”), men der er også piger blandt brugerne. Rhea sammenkobler altså ”vollsmosisk” med en bestemt gruppe talere (uuddannede drenge, der render rundt hele tiden). Denne karakterologiske figur finder vi genspejlet senere, i analyserne af konstruktionen af ”en ægte vollsmoser”, kapitel 7, og den minder om de stereotyper, som forbindes med brugen af multietnolektale træk i medierne og i perceptionsanalyser, jf. afsnit 4.2.7. Madsen (2013) argumenterer for, at multietnisk ungdomsstil ofte associeres med et klassemæssigt ”low”, i modsætning til ”integreret dansk”, der associeres med akademisk succes og dermed et klassemæssigt ”high” (Madsen, 2013:127). Denne fremstilling ses også i Rheas og flere andre deltagers udlægning, hvor ”vollsmosisk” eller ”perkerdansk” associeres med manglende uddannelse og meget ofte sammenstilles ”rigtig dansk”, som i modsætning til ”perkerdansk” fremstilles som brugbart i akademisk sammenhæng.

Uopfordret evaluerer Rhea derefter det at bruge ”vollsmosisk”: ”jeg synes det er forkert ting (...) fordi at altså øh vi er jo i **Danmark** vi skal lære at snakke rigtig dansk”. Denne ytring afspejler en udbredt holdning i offentlige diskurser om sprogbrug blandt førstegenerationsdanskere (Lønsmann & Fabricius, 2011) som spejler den traditionelle herderske sammenkobling mellem sprog, sted og sprogbruger (Quist, 2010). I Rheas metapragmatiske kommentar virker ”vollsmosisk” og ”rigtig dansk” altså til at operere på forskellige skalaer; ”perkerdansk” udgør en sproglig stil med begrænset rækkevidde, en stil som ”lyder sjovt”, men som er forbeholdt venneinteraktion, og som hun i øvrigt kort efter kobler til en afgrænset gruppe sprogbrugere. ”Rigtig dansk” er derimod gyldigt, og i Rheas fremstilling det normativt rigtige at tale, på en skala, der rækker ud over det lokale; en national skala. I Danmark skal man snakke ”rigtig dansk” ifølge Rhea.

Modsat Rhea selvidentificerer Ahmed i det følgende uddrag fra det individuelle interview som ”perkerdansk”-talende:

- Ahmed: ærligt hvis jeg snakker med en (.) en der er dansker
 ARS: ja
 Ahmed: så snakker jeg så snakker jeg helt anderledes (.) men når jeg snakker med nogen (.) fra for eksempel mig- min klasse (.) så snakker jeg sådan (.) perkerdansk

ARS: ja
Ahmed: hvor jeg siger wallah koran og alt muligt der ja (.) det er bare det (.)
og så nogle gange nå- når jeg tager til København så er det også det samme

Ahmed differentierer i uddraget mellem måder at tale på, som afhænger af interaktionspartnerens etnicitet; han skelner mellem den måde, han snakker med "en der er dansker" (fx mig) på, og "perkerdansk", og rapporterer dermed at orientere sig sprogligt efter forskellige normative eller autoritative centre (Silverstein, 1998, Karrebæk, 2016). Ahmed nævner udtrykket *wallah koran* som et eksempel på "perkerdansk" – et udtryk, som også nævnes i studier fra København (bl.a. Karrebæk, 2016; Quist, 2000) og Oslo (Opsahl, 2009), ligesom han benytter sig af staccato-lignende prosodi, da han eksemplificerer "perkerdansk", men ikke i resten af uddraget. Ahmed nævner efterfølgende, at det er "det samme", når han tager til København (som han i andre dele af interviewet fremhæver på bekostning af Vollsmose) – udsagnet kan forstås, som at Ahmed rapporterer også at tale "perkerdansk" i samværet med de københavnske venner; i den udlægning kan "perkerdansk" forstås som en "we-code" (Gumperz, 1982), der forbinder Ahmed med vennerne i København, og som samtidig fremstiller Vollsmose og København som 'sprogligt forbundne'. Man kan argumentere for, at "perkerdansk" i Ahmeds fremstilling opererer på en skala, som rækker ud over det strikt lokale, og som indbefatter et eftertragtet urbant sted, som danner ramme om samvær med vennerne.

Der var derimod i ingen tilfælde tale om spontane henvisninger til *fynsk* i deltageres metasproglige kommentarer, og denne term virkede dermed ikke til at være en, deltagerne forbandt med deres egen eller vennernes sprogbrug eller forbandt med bestemte karakterologiske figurer, heller ikke de deltagere, som brugte meget fynsk intonation (jf. kvantificeringen heraf i kapitel 6). Mange af deltagerne virkede ikke til at forbinde *nogen* betydninger med ordet fynsk, som det fx ses i nedenstående ordveksling:

ARS: taler I fynsk tror du (.)
Bilal: ☺ det tror jeg ha jeg ved ikke hvad fynsk er ☺

Fravær af omtaler kan være udtryk for, at træk ikke befinder sig på et bevidsthedsniveau eller et indeksikalitetsniveau, hvor de kan omtales (Johnstone & Kiesling, 2008); eller måske, at interviewerens bruger betegnelser, der ikke stemmer overens med deltagerens egne, emiske betegnelser. Det kan fx ikke afvises, at deltagerens svar havde været anderledes, hvis vi havde spurgt til 'odenseansk' frem for 'fynsk'. I hvert fald var der enkelte udsagn, der pegede i retning af,

at nogle af deltagerne i deres samvær med andre uden for det lokale blev forbundet med Odense eller Fyn som sted i kraft af deres intonation:

ARS: så når du sådan er af sted i København tænker du så øh tror du så folk synes du taler fynsk
Haritha: nej ja øh men jo i Aarhus (.) så siger mine kusiner og fætre til mig har sådan en Odenseaccent

Haritha omtaler en "Odenseaccent", som hendes kusiner og fætre 'beskylder' hende for at have. Det peger på intonationens centrale rolle som lokalitetsmarkør, og på, hvordan der åbenbart er sproglige træk, som henfører Haritha til stedet Odense i fætrene og kusinernes ører. Netop ordet "Odenseaccent" udtaler Haritha med fravær af /ð/ og med udpræget fynsk intonation, hvor grundtonen er stigende på O, og hvor Odense udtales uden stød: [ˈoːn,sə,ɑg,sɑŋ].

Også Aaryan nævner i det nedenstående uddrag, hvordan hans fætre og venner fra København kobler ham med stedet Fyn i kraft af hans 'syngende' intonation, jf. som nævnt, at fynsk intonation ofte beskrives som netop syngende. Aaryan bruger dog ikke udpræget fynsk intonation i selve uddraget; snarere er hans prosodi staccato-lignende.

Aaryan: og så dem fra København de snakker meget hurtigt (.) o:g de siger vi s- (.) os fra Fyn
vi snakker ligesom om vi synger (.) at sådan når vi snakker så synger vi (.) men jeg kan ikke høre det

Bemærk, hvordan Aaryan henviser til sig selv som en del af kategorien "os fra Fyn". I nedenstående uddrag reagerer Rhea på mit spørgsmål om fynsk på følgende måde:

ARS: synes du I snakker fynsk (.) i klassen
Rhea: øh (.) øh nej (.)
ARS: mm (.)
Rhea: vi er jo alle sammen indvandrere (.)
ARS: jo men I bor jo på Fyn (.)
Rhea: ja men øh (.) nej

Rhea er ligesom Aaryan og Haritha født og opvokset i Vollsmose, men kategoriserer som det ses sig selv som "indvandrer". Denne kategori fremstiller hun som inkompatibel med at tale fynsk, også da jeg indvender, at deltagerne bor på Fyn; hun trækker altså, med et udtryk fra Secor (2004), på en "logic of alterity", hvor kategorierne "dansker" og "indvandrer" fremstår gensidigt udelukkende, også i sproglig henseende; en logik, som ikke virker til at være i spil i uddraget fra interviewet med Aaryan.

Det at bo i Vollsmose – og at blive boende der i fremtiden – blev ofte koblet med dårlige muligheder for at interagere med andre uden for Vollsmose. Mange af deltagerne fortalte, hvordan

de ikke kendte nogen "danskere", som Sandara der i fokusgruppesamtalen sagde: "hvis jeg nu havde en dansk veninde >det har jeg jo ikke fordi jeg går på Abildgårds skolen<". Den manglende interaktion med "danskere" blev videre koblet med sproglige forhold af mange af deltagerne. I uddrag 4.3 fortæller Szaza om, hvordan hun har været i et brobygningsforløb på Tornbjerg Gymnasium, der ligger ca. fem kilometer fra Vollsmose. Szaza beskriver i uddraget, hvordan det at bo i Vollsmose nogle gange ikke føles som at være i et "dansk land", og at dette er noget, hun gerne vil "lære". Hun henfører sproglig kompetence til etnicitet på en måde, som placerer "danskere" øverst i det sproglige hierarki ("selvfølgelig altså dansker de har en bedre dansk end jeg har", "og de har (.) flere ord", "den måde de taler på det er helt sikkert bedre end jeg"), med stor epistemisk sikkerhed. I Szazas fremstilling medfører det at bo i Vollsmose, at man ikke erhverver sig tilstrækkelig danskkompetence; noget som kun kan erhverves ved at interagere med danskere.

4.4 Sammenfatning og delkonklusion

Som det fremgår af ovenstående, adskiller Vollsmose og Bylderup sig på en række parametre; det ene sted har en (sub)urban placering, det andet en rural. Det ene sted har beboerne stort set udelukkende etnisk dansk baggrund, det andet har over 90 forskellige nationaliteter repræsenteret. Men som det også er fremgået, deler Vollsmose og Bylderup 'skæbne', hvad placering i det nationale stedshierarki angår. Danmark er, med I. L. Pedersens ord, et "centralistisk og homogeniseret land" (I. L. Pedersen, 2009 [1999]-b:223), hvor alt andet end København udgrænses. Der er imidlertid den forskel på stedernes relative placering, at kun Vollsmose forbindes med etnisk andethed, og kun Bylderup forbindes med ruralitet. Det har, vil jeg argumentere for, konsekvenser for det indeksikalske potentiale, brugen af sproglige træk associeret med de to steder har, og for den skala, disse træk potentielt kan operere på.

Man kan foreslå, at noget af det, der grundlæggende adskiller geolekter og nyere varieteter/stile som fx multietnisk ungdomsstil er, at sidstnævnte ikke på samme måde som geolekter har afsæt i og associeres med én bestemt lokalitet, men snarere med en *stedstype* og får nogle af sine indeksikalske ladninger herfra, dvs. ungdommelig urbanitet (samtidig med at de via resemiotisering kan blive associeret med bestemte lokaliteter, fx Oslo Øst, som Aarsæther, 2010 viser).

Begge steder peger deltagernes metapragmatiske kommentarer i retning af, at det at bruge henholdsvis sønderjysk og multietnolektale træk af flere opleves som knyttet til en indgruppe, et 'vi'; altså som en "we-code" (Gumperz, 1982). Begge steder er der tale om en fremstilling af en måde at tale på, som tilvælges blandt 'ligesindede' og fravælges i samvær med

udefrakommende. Denne "we-code" involverer i Vollsmose-deltagernes kommentarer multietnolektale, men ikke fynske træk.

Der virker imidlertid til at være forskel på dette 'vi's socio-geografiske udstrækning og følgelig den skala, *we-coden* kan operere på. Hvor sønderjysk i de metapragmatiske kommentarer kobles til det *strikt geografisk lokale*, og langt størstedelen af de dialekttalende deltagere forestiller sig at fravælge dialekten i mødet med storbyen, har multietnolektale træk en anden rækkevidde. På den ene side fremstilles sprogborgen som særegen for Vollsmose i forhold til 'danske steder'; på den anden side fremstilles den som koblet til noget ungt og urbant, der opererer på en skala over det lokale, noget som bliver tydeligere i analyserne af interaktion i kapitel 7. Der tegner sig altså et begyndende billede af to typer sprogbrug med forskellige 'rækkevidder' og forskellige måder at være forbundet med det lokale sted på.

5 Undersøgelsens deltagere

I dette kapitel præsenterer jeg undersøgelsens deltagere. Jeg karakteriserer først deltagergrupperne på helt overordnet plan ift. steds- og mobilitetshistorik og lokalt engagement her og nu og leder efterfølgende læseren ind i de sociale landskaber via noter fra mine første dage i felten. Med afsæt i det samlede feltarbejde tegner jeg derefter et rids af de lokale sociale 'rum' med det formål dels at give et overblik over deltagergrupperne som helhed, dels at indcirkle en række fokuspersoner, som vil fungere som ankre for afhandlingens videre analyser. Disse deltagere indtog centrale placeringer i de forskellige sociale grupperinger og kan derfor tænkes at være særligt indflydelsesrige i forhold til sproglige positioneringer (jf. Eckert, 2000). Ad den vej afsøger jeg "... the community [as] a contested entity that is differentially constructed in the practices and in the speech of different factions, as well as different individuals" (Eckert, 2004:108). Jeg beskriver fokusdeltagernes socio-geografiske profiler ud fra den model, jeg foreslog i kapitel 2. Fokusdeltagerne følger jeg igennem kapitlerne 6, 7 og 8, og samler i kapitel 9 op på, hvordan deres profiler kan nuanceres ud fra de kvalitative analyser. På den måde kommer fokusdeltagerne til at repræsentere socio-geografiske positioner i det lokale sociale landskab. Man kan indvende, at en sådan typologisering forsimples et komplekst billede. Det er uden tvivl rigtigt. Men som Røyneland skriver om sit studie af unges sprogbrug i Røros og Tynset: "[...] det er likevel viktig å kunne foreta teoretiske generaliseringar, og å kunne dra slutningar som kan ha ein viss *overføringsverdi* [...] Dermed er det viktig å ha informantar som kan seiast å vere eksponentar eller representantar for ulike sosiokulturelle orienteringar i dei to språksamfunna." (Røyneland, 2005:203).

Min beskrivelse af deltagerne begynder med Bylderup, ligesom stedsbeskrivelserne gjorde det. Dette er en afspejling af kronologien i feltarbejdet, hvor jeg begyndte mit arbejde i Bylderup. Det har føltes naturligt at skrive præsentationerne frem i samme rækkefølge, som feltarbejdet blev indledt. Imidlertid er jeg bevidst om, at det ikke må medføre, at observationerne fra Bylderup kommer til at agere 'naturaliseret baggrund' for observationerne i Vollsmose. Min egen baggrund har, som beskrevet i afsnit 3.2, udstyret mig med (en fornemmelse af!) et større kendskab til livet som barn og ung på landet end i den heterogene forstad. Men det må ikke føre til, at jeg 'eksotificerer' Vollsmose. Jeg forsøger at imødegå denne risiko ved at bringe de samme analytiske greb i spil begge steder og desuden altid være kritisk over for mine fortolkninger af situationer; kunne de forstås anderledes end min umiddelbare første fortolkning lægger op til (Bourgois, 2002)?

5.1 Bylderup: Deltagergruppens stedshistorik og lokaltfunderede praksisser

Deltagergruppen i Bylderup var karakteriseret ved at have en udpræget lokalbaseret familie- og beboelseshistorik. To af 28 deltagere, Rona og Anna, var tilflyttere (fra hhv. Als i femte klasse og Haderslev i niende), resten var født og opvokset i lokalområdet, de fleste med forældre og bedsteforældre, der kom fra enten det nære lokalområde eller fra andre steder i Sønderjylland. Blot to af deltagerne havde anden etnisk baggrund end dansk: Camrans forældre var flygtninge fra Afghanistan, men Camran selv var født og opvokset i Bylderup. Ronas forældre var flygtninge fra Albanien, men Rona selv havde tilbragt sine tidligste leveår på Als, hvorfra hun var flyttet til Bylderup med sine forældre, da hun skulle begynde i femte klasse.

Størstedelen af de unge havde derfor kendt hinanden stort set hele deres liv og havde færdedes i de samme sociale og geografiske cirkler op igennem opvæksten. To af deltagerne var i familie; flere havde fritidsarbejde samme sted, gik sammen til sport og andre fritidsaktiviteter, som de blev kørt til af hinandens forældre på skift, eller hvor de havde hinandens forældre som trænere. Det lokale foreningsliv havde dannet ramme om samværet for mange, der havde gået til sport sammen i en årrække og stadig gjorde det, især håndbold, gymnastik og fodbold. De fleste deltageres lokale netværk var derfor tæt og multiplekst (forstået som det forhold, at 'alle kender alle' og i forskellige typer relationer – fx som klassekammerater, håndboldkammerater, naboer, jf. Milroy & Milroy, 1992:5); et forhold, som jf. andre studier virker konserverende i forhold til brug af lokale sproglige træk (fx Milroy, 1987 [1980]; Skjækkeland, 2009). Størstedelen af deltagerne havde forældre, der var beskæftiget inden for landbruget, som håndværkere, med handel eller inden for plejesektoren. Kun ganske få af forældrene var uden for arbejdsmarkedet. Selv var deltagerne også i høj grad beskæftiget inden for disse erhverv uden for skoletid; 24 ud af 28 havde fritidsarbejde, som de typisk havde fået via netværk eller egne eller venners forældre. Nogle hjalp til derhjemme på forældrenes gård, andre arbejdede som afryddere på nærliggende kroer, som fejedrenge hos den lokale industri, som kassedamer i den lokale købmand eller som barnepiger hos naboer og bekendte.

5.2 Det sociale rum i Bylderup

Jeg begyndte som ph.d.-stipendiat 1. december 2014 og kørte samme aften til Bylderup for at være klar til feltarbejdet dagen efter. I bilag 5.1 ses mine feltnoter fra den første dag i felten, 2. december 2014⁶. Jeg fulgte denne første gang med mine kolleger Malene Monka og Henrik

---

⁶ For feltnoter, som for interviewuddrag, gælder det, at jeg af pladshensyn må henvise læseren til bilag 5 for længere noter. Jeg beklager det besvær, det medfører.

Hovmark, der på dette tidspunkt havde været på skolen nogle gange tidligere og kunne hjælpe mig med deltagernes navne. Mine resterende besøg foregik alene. Min plan var at være så lidt konkret omkring min forskningsinteresse som muligt over for de unge, men eftersom mine kolleger på dette tidspunkt allerede var i gang med observationer og interviews på skolen og havde specificeret for de unge og for lærerne, at de var interesserede i sprog, og særligt i sønderjysk, var det begrænset, hvor meget jeg selv kunne kontrollere i den forbindelse. Malene introducerede mig for klassen som ”en der er med på sprogforskningsprojektet”, og jeg var dermed fra begyndelsen *castet* som sprogforsker. Som det ses i bilag 5.1, var lærerne ivrige efter at videregive egne sproglige observationer og deres indtryk af klassens dynamik. Dette var, sammen med Monka og Hovmarks videregivelse af indblik fra deres hidtidige besøg, på den ene side noget, som gav mig en følelse af at kunne navigere lidt i det, der denne allerførste dag føltes som ’socialt kaos’, på den anden side var jeg opmærksom på ikke at overtage lærernes eller mine kollegers billede af de unge, men selv danne mig mine indtryk. Imidlertid kan jeg ikke sige mig fri for at bruge læreren Birtes beskrivelser som pejling, som det ses af min brug af betegnelsen ’The Nerd Squad’ i feltnote 5.1. Men Birtes beskrivelse viste sig at stemme meget godt overens med mine observationer i månederne, der kom, ligesom de svarede meget godt til de unges egne beskrivelser af grupperinger i klassen i de individuelle interview.

Jeg var ikke en trænet etnograf og var, som det ses, nervøs for, om jeg trængte mig på. Jeg prøvede at være så upåfaldende som muligt (hvilket naturligvis var omsonst); samtidig lå det mig på sinde at være opsøgende over for så mange forskellige af de unge som muligt, så jeg ikke kom til at holde mig til dem, jeg følte mig mest umiddelbart tryk ved (jf. også Maegaard & Quist, 2005). Det ses af noterne, hvordan jeg skrev løs også undervejs i samværet med de unge. I det første frikvarter sad jeg fx med notesbogen fremme og skrev og tegnede, mens jeg observerede; noget som ikke bidrog til at gøre mig mindre ’forskeragtig’. Senere blev jeg bedre til at lægge notesbogen væk og frigøre mig lidt fra dens trykke skjold.

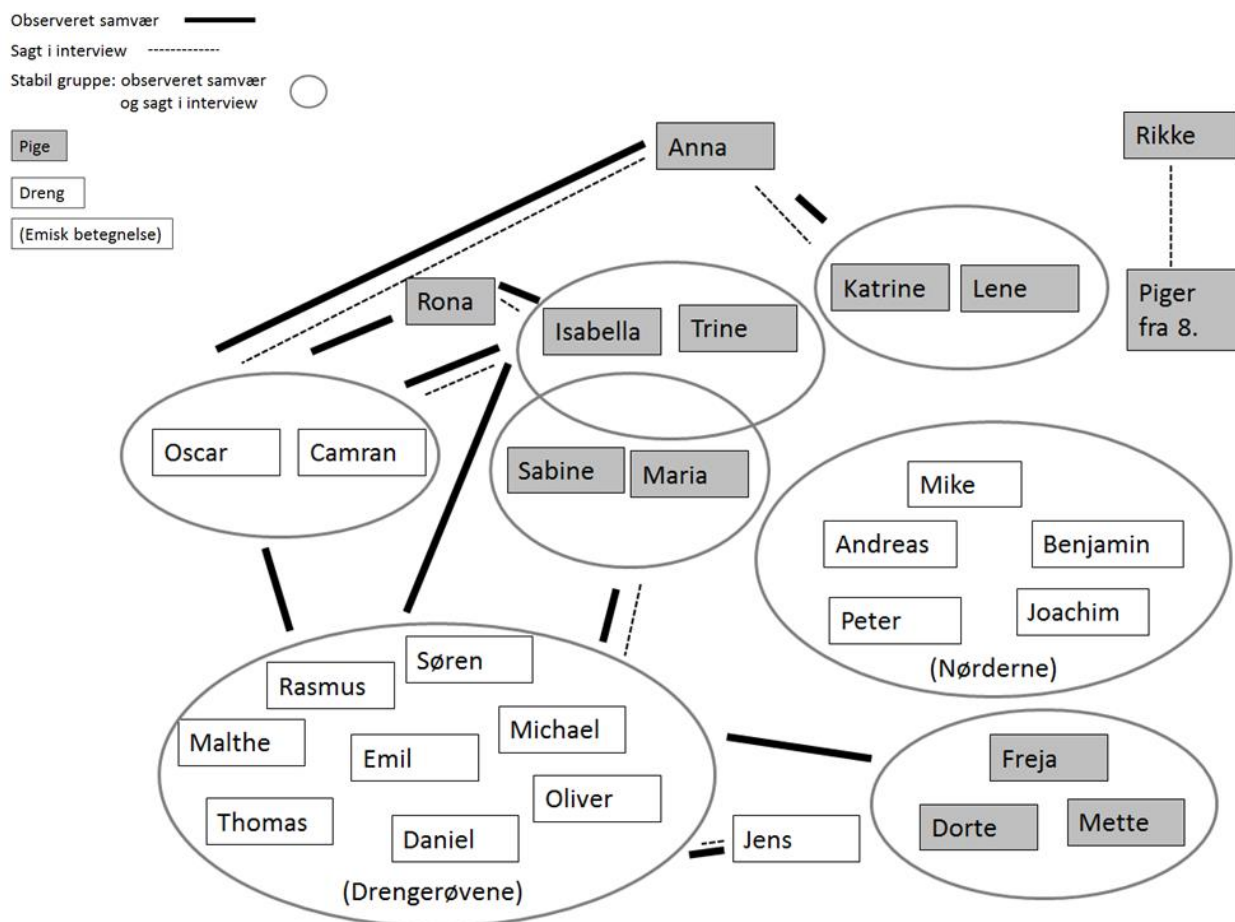
Det kom bag på mig, at dialekt blev brugt både i og uden for klasserummet, noget som hverken de andre unge eller læreren reagerede på. Dialekt blev altså brugt umarkeret og ikke som led i stiliseringer (Rampton, 2009); et forhold, som er usædvanligt i nutidig dansk sammenhæng (Maegaard, Monka, Mortensen, & Stæhr, *forthc.*; Schøning, 2017). Den første dag bed jeg mærke i, at det var drenge, der talte sønderjysk i denne sammenhæng. Det viste sig i løbet af feltarbejdet, at også flere af pigerne snakkede sønderjysk både i og uden for timerne, men at brugen af dialekt overordnet set var mest udbredt blandt drengene – et forhold, jeg kommer nærmere ind på i løbet af afhandlingen.

Feltnote 5.1 indeholder en række observationer, som pegede hen imod forhold, der viste sig at være vigtige i forhold til det sociale rum blandt de unge: Fx at mange af deltagerne var

personligt berørt af Trines mosters død – ikke kun, fordi de kendte Trine, men også fordi de kendte mosteren godt. Dette gav et fingerpeg om de tætte, multiplekse netværk, som viste sig at kendetegne det sociale rum i Bylderup. I løbet af denne første dag tegnede sig desuden konturerne til et billede af et socialt rum, hvor drengene og pigerne overordnet grupperede sig hver for sig, hvor der var forbindelser mellem nogle af grupperingerne, og ikke mellem andre; et socialt rum, hvor nogle af drengene virkede optaget af piger og andre ikke gjorde det; hvor nogle virkede til at gøre mere ud af deres udseende end andre; og hvor nogen virkede inde i varmen, andre ude. Der tegnede sig et billede af, at grupperne brugte skolens område forskelligt – hvor nogen blev inde i klassen, rykkede andre andetsteds hen. I løbet af de følgende måneders feltarbejde uddybedes dette billede, som jeg sammenfatter nedenfor i en beskrivelse, som også trækker på informationer fra de individuelle interview. Mit indtryk fra feltarbejdet var i øvrigt, at der ikke var tale om skarpe sociale opdelinger i klassen. De fleste snakkede sammen i løbet af skoledagen, og gruppernes sammensætninger ændrede sig i løbet af skoledagen; nogle gik fra, andre kom til, to som virkede diametralt modsatte for en udefrakommende stod pludselig side om side, fordybet i den samme fodboldvideo på YouTube. Alligevel var grupperingerne, som ses af sociogrammet nedenfor, relativt stabile i den tid, jeg var i klassen, og disse grupperinger blev ofte også peget ud i interviewene, når deltagerne blev spurgt til, hvem der 'gik sammen' i klassen. Jeg har tilføjet de emiske betegnelser for grupperinger, hvor deltagerne selv nævnte dem i interview eller spontant, men i størstedelen af tilfældene havde grupperingerne ikke nogle betegnelser (i hvert fald ikke nogen, der kom os for øre). Derfor refererer jeg i det følgende – også for Vollsmoses vedkommende – til grupperingerne ved at benævne keredeltagerne.

Sociogram, 9. klasse, Bylderup

Figur 18: Sociogram, 9. klasse, Bylderup

Først og fremmest udgjorde køn en skillelinje; deltagerne nævnte grupper blandt pigerne henholdsvis drengene, når de beskrev grupperinger i interviewene, og mine observationer viste også en fordeling i kønnede grupper, hvoraf nogle havde mere at gøre med grupper fra det modsatte køn end andre.

Blandt drengene gik de primære skillelinjer mellem de grupper, som blev omtalt som 'nørderne' og 'drengerøvene', og en tredje, mindre gruppe bestående af Oscar og Camran. Der var en klar territoriell opdeling i frikvartererne mellem 'nørderne', som stort set altid befandt sig inde i klassen, og 'drengerøvene', som helt overvejende sad i sofaerne i det store fælleslokale midt på skolen. Oscar og Camran kunne begå sig begge steder, men når de var inde i klassen i frikvartererne, var det typisk for at snakke med de piger, som var dér. 'Nørderne' beskæftigede de sig ikke med.

'Nørderne' Mike, Andreas, Benjamin, Joachim – og nogle gange Peter – samledes om en fælles interesse for computere og computerspil. I frikvartererne kappede de typisk det store whiteboard og så YouTube-videoer af andre, der spillede computer, eller folk, der udfordrede hinanden til fx at hælde spande af isvand ud over sig – altid med lyden skruet op på højeste volumen. Højlydt grinende kommenterede de på videoernes indhold, mens de kappedes om at få kontrol over keyboardet, så de kunne bestemme næste video. Disse drenge brugte typisk fritiden på at spille computer, og for det meste spillede de mod hinanden over nettet, uden at sidde fysisk i samme rum. De deltog ikke i de fester, som andre fra klassen fortalte om, og de dyrkede typisk heller ikke sport. De havde nogenlunde overensstemmende geografisk orientering i den forstand, at de alle udtrykte et ønske om at flytte til en større by i fremtiden, men uden af den grund at afskrive det lokale helt som muligt fremtidigt bosted. Denne gruppe drenge var med andre ord relativt indifferente, hvad fremtidigt bosted angik.

FokUSDeltageren **Mike** virkede som et autoritativt centrum i 'nørde'-gruppen. Han var meget aktiv i timerne og alment anerkendt som 'klassens kloge hoved', både blandt lærerne og klassekammeraterne. Mike og hans familie havde boet i lokalområdet 'altid'. Hans far ejede en lokal virksomhed med flere ansatte, mens hans mor var handicaphjælper. Mike gik til spejder en gang om ugen, men havde aldrig spillet fodbold eller dyrket gymnastik i de lokale foreninger som mange af de andre deltagere. Han omtalte i det individuelle interview Bylderup som beboet af "sådan (.) tredive-fyrre-årige halvtreds-tres (.) og opad", og hvor "der er ikke så mange muligheder for uddannelse og alt sådan noget jo"; altså en fremstilling, som ikke gjorde Bylderup til et oplagt sted at bo i fremtiden. I fremtidig sammenhæng drømte Mike om at blive robotingeniør og bo i Århus, København eller Silicon Valley, noget som han begrundede med muligheden for at få job inden for robotteknologi disse steder, snarere end med orientering imod bylivet. Alt i alt fremstod Mike som en deltager med en lokaltfunderet stedshistorik, men som var mindre engageret i lokale praksisser her og nu end mange af de andre deltagere. Han var orienteret væk, mod storbyens uddannelses- og jobmuligheder i et fremtidigt perspektiv.

'Drengerøvene' Michael, Søren, Malthe, Thomas, Daniel, Rasmus, Oliver og Emil havde markant anderledes interesser end 'nørdegruppen'. Når 'nørderne' snakkede om den seneste opdatering af spillet *Heartstone*, snakkede 'drengerøvene' om fester, om hvem der havde scoret flest piger, hvem der havde brækket sig i fuldskab, og hvem der var blevet taget af politiet for at køre ulovligt på knallert. Flere af 'drengerøvene' var desuden flittige sportsudøvere og spillede kamp eller var til stævne i weekenderne. Mange af dem mødtes på jævnlig basis i Rasmus' garage, hvor de skruede på knallerter og rodede med motorer, mens de drak nogle øl, ligesom de kunne lide at mødes på den lokale bodega. De præsenterede sig med andre ord i høj grad via stereotyp maskuline tegn. De fleste stilede efter en erhvervsuddannelse som fx mekaniker, tømrer eller

bager, men der var forskel på, hvor de forestillede sig at skulle bo. Rasmus, Emil og den socialt mere løst tilknyttede Jens var udpræget lokalt orienterede. De afviste kategorisk tanken om at flytte fra lokalområdet og tog skarpt afstand fra livet i byen. De andre var mindre afvisende over for at flytte fra lokalområdet, men dog ikke decideret orienteret mod storbyen.

Rasmus var en markant figur i gruppen; han fik ofte det sidste ord i diskussioner, som det vil fremgå i løbet af afhandlingen. Rasmus' forældre voksede op i hhv. Sønderborg (mor) og Tinglev (far), men flyttede til Fogderup lidt uden for Ravsted, før Rasmus blev født, for, som han udtrykker det i det individuelle interview, at komme "væk fra æ storby". Rasmus' mor var fleksjobber og faren lagerchef. Rasmus havde aldrig været ude at rejse med familien. Som han sagde, vidste han ikke, hvad han skulle få tiden til at gå med, hvis han var ude at rejse. Også her og nu var Rasmus' praksisser lokalt funderede. Han arbejdede med at vaske lastbiler hos en vognmand i nærområdet, og resten af fritiden blev brugt på at ordne og køre knallert, at se venner, og at spille basket en gang om ugen i Aabenraa, hvor hans mor kørte ham.

Rasmus gav udtryk for at forbinde lokalområdet med frihed, med tæt sammenhold, og med mulighed for at udfolde sig, som man vil, som det ses i uddraget nedenfor, hvor han modstiller det lokale med København:

MM: hvad er det du godt kan lide ved at (.) at bo her (.)
Rasmus: det er nok det at du (.) du har lidt mere frihed (.) æ synes hvis du sådan er i København så (.)
                  er der altid folk der kan se dig

Rasmus distancerede sig i begge interviews kraftigt fra livet i København. I flere omgange beskrev han storbylivet, eksemplificeret i klassens tur til København nogle uger forinden (som i øvrigt var første gang, Rasmus var i København), i termer der implicerede 'crowdedness' og overvågning, som det fremgår af ovenstående og nedenstående uddrag:

HH: men I var jo i København jo (.) her for nylig (.)
Rasmus: ja (.)
HH: og hvordan var det (.)
Rasmus: æ synes det (.) var mærkeligt (.) det er alt for stort (.)
HH: det var alt for stort hvordan (.) synes du det var for stort
Rasmus: jamen øh alt for tæt (.) beboelig

Rasmus forestillede sig en fremtid som mekaniker og drømte om at blive boende i nærområdet i fremtiden. Alt i alt kropsliggjorde Rasmus den udpræget lokaltilknyttede og lokalt loyale, ja nærmest lokalpatriotiske unge mand, som genfindes i mange studier blandt unge i yderområder (fx Beck & Ebbensgaard, 2009; Skjækkeland, 2009); en ung mand, som forsvarer det lokale i ord og handling, og som forestiller sig at blive boende der hele livet.

Oscar og Camran kunne godt tale med, når 'drengerøvene' foldede sig ud, men var sjældent blandt de mest aktive i den sammenhæng. De skilte sig ud fra de andre ved at fremstå interesserede i musik, og de snakkede lige så gerne med pigerne som med de andre drenge. Oscar og Camran sås meget uden for skoletid, men hang ikke ud med drengerøvene uden for skolens rammer. Hvis Rasmus legemliggjorde den lokalt orienterede, lokalt loyale unge mand, fremstod **Camran** som en udpræget kosmopolit. Hans forældre var flygtninge fra Afghanistan og var kommet til Danmark, da Camran var 20 dage gammel. Efter et år i København var de flyttet til Bylderup, hvor de havde boet til Camran var ni år, før de flyttede til Tinglev, hvor de boede nu. Faren arbejdede i en lokal virksomhed, mens moren var sygemeldt. Camran var den eneste i klassen, som fremstod 'etnisk markeret' i kraft af sin brune hud. Han fortalte, at dette tidligere havde givet ham nogle problemer socialt, men at det ikke længere fyldte noget mellem ham og kammeraterne. Camrans ældre søskende havde alle videregående uddannelser såsom advokat og økonom, og havde bosat sig i storbyer over hele verden; Seattle, Basel, Paris for at nævne nogle få. Camran havde som konsekvens heraf et stort, globalt netværk, og rejste ofte ud til sine søskende. Han havde rejst til over tyve lande. Selv om Camran stort set altid havde boet i området, var hans egen og familiens steds- og mobilitetshistorik altså markant anderledes end flertallets i klassen. Camran deltog, som de fleste andre deltagere, i mange lokaltbaserede praksisser; han spillede fodbold i den lokale klub og havde gjort det i mange år, og han arbejdede flere gange om ugen hos den lokale bager. I det individuelle interview omtalte han Bylderup som en hyggelig by, hvor alle kendte alle, og hvor der var mange muligheder i forhold til størrelsen, men, som han udtrykte det: "altså jeg er ikke (.) så meget til (.) de mindre samfund." Camran fremstillede sig selv som udpræget urbant orienteret. Han betonedes særligt bylivets rum til diversitet som attraktivt, som det fremgår af nedenstående:

- Camran: der er jo meget forskellighed i forhold til at bo herude på (.) Udkantsdanmark
 HH: mm
 Camran: og så (.) de store byer rundt omkring (.) i de forskellige lande hvor (.) hvordan folk ser på en og sådan (.) og også sådan øh (.) den måde man kan være på (.) i USA for eksempel og den måde man kan være på her (.) sådan at være forskellige og det (.) og det der trækker i mig at (.) i USA der kan man være som man har lyst til at være sådan

Det dragende ved storbylivet i hans udlægning er altså dels dets 'fylde-aspekt' (der ikke, som i Rasmus' fremstillinger, kammer over i 'crowdedness'), dels muligheden for individualitet og selvrealisering; for at kunne skabe sig selv, som man har lyst til at være. Camran drømte om at uddanne sig til jurist og bo i en storby, enten i Danmark eller udlandet. Opsummerende fremstod Camran som lokalt engageret her og nu, men som udpræget globalt og urbant orienteret i et fremtidigt perspektiv.

Pigerne gik primært sammen to og to, men snakkede også med andre end hinanden. De mest stabile 'duoer' var Maria og Sabine, Isabella og Trine, og Katrine og Lene. De to sidstnævnte gik også af og til med Anna, mens de fire førstnævnte ofte gik sammen alle fire. De fleste piger var sportsaktive og sås uden for skolen i den sammenhæng. Katrine og Anna gik begge til fodbold, mens Isabella spillede håndbold sammen med Dorte og Mette. Rikke indtog en outsiderposition i klassen (jf. Quist, 2005); hun holdt sig for det meste for sig selv, men blev taget imod, hvis hun opsogte de andre. Pigerne differentierede sig i forhold til deres grad af interaktion med drengene i klassen og i forhold til deres brug af femininitetsmarkører (eller måske snarere – eller samtidig – forbrugsmarkører) som makeup og mærkevarer. Især Isabella stak ud ved at gå i dyrere mærker end de andre piger. Isabella, Trine, Maria, Sabine, Dorte og Mette brugte makeup og talte ofte både med og om drenge. Isabella og Trine snakkede primært med Oscar og Camran, men også med 'drengerøvene' – sjældent med 'nørderne'. Maria og Sabine snakkede mest med 'drengerøvene', sjældent med Oscar og Camran og 'nørderne'. Anna, Lene og Katrine brugte aldrig makeup, og jeg overhørte dem aldrig snakke om drenge, hvorimod de ofte snakkede *med* drengene, dog også de sjældent med 'nørderne'. Størstedelen af pigerne var orienteret væk fra lokalområdet i fremtiden, men Isabella og Rona var særligt aktive i forhold til at fremstille sig som urbant orienterede, blandt andet ved at snakke om shopping og om hyppige ture til Aarhus og København. Andre af pigerne gav udtryk for at ville bo i en mellemstor by i fremtiden, gerne i Sønderjylland; men ikke i Bylderup og omegn. Det var kun Katrine, der gav udtryk for at ønske det.

Isabella fremstod som et samlingspunkt i klassens sociale rum og blev af en af lærerne på skolen omtalt som "en stjerne", som var aktiv i både boglige og praktiske fag og sørgede for at 'få alle med'. Isabella var altid til at høre i såvel timerne som frikvarterne; hun talte højt og meget, grinede højlydt og pjattede med mange af drengene. Moren var ansat i plejesektoren, og faren var lagerbestyrer for en større lokal virksomhed. Isabella havde, ligesom sine forældre og bedsteforældre, altid boet i Bylderup. Hun var dermed lokalt forankret via familiens stedshistorik, og også her og nu fremstod hun lokalt engageret: Hun havde gået til gymnastik og håndbold i den lokale hal siden hun var ganske lille og gjorde det stadig flere gange om ugen, når hun da ikke så venner eller var på arbejde hos den lokale købmand eller som barnepige hos naboen. Disse aktiviteter havde givet hende et bredt kendskab og en bred kontaktflade til folk i lokalområdet. Hendes netværk var imidlertid ikke begrænset til lokalområdet; hun beskrev, hvordan hun havde nære venner også længere væk igennem håndbold, blandt andet i Kolding og i Aarhus. Isabella omtalte i det individuelle interview Bylderup i termer der konnoterede landlig idyl; hun fremhævede naturen, roen, de nære venskaber og familiesammenholdet som gode aspekter ved stedet. I det hele taget fremstod hun meget stedstilknyttet. Men samtidig beskrev hun det lokale sted som begrænsende; hun kontrasterede gentagne gange det kendte og repetitive ved Bylderup

med oplevelsen af noget frisk og nyt ved 'det andet sted', eksemplificeret ved især København og Aarhus, og brugte ofte det rumlige adverbium 'ud' som noget nær synonymt med 'nyt', som det ses:

- Isabella: jeg kan også godt lide sådan journalistik og det og (.) gerne (.) kan lide at komme **ud** o:g (.) sådan og vil interviewe folk og opleve noget andet altså
- HH: [mm]
- Isabella: [her i] Bylderup der (.) altså lidt man genoplever den samme dag igen og igen nogen gange det er kedeligt man ser de samme ansigter og det det har man gjort i ti år nu og
- HH: ja

I direkte sammenstillinger mellem det lokale sted og det urbane opvurderede Isabella konsekvent det urbane og fremstillede gentagne gange sig selv som urbant orienteret; hun stilede efter en tilværelse som journalist i enten Aarhus eller København. Hun kunne imidlertid ikke siges at være entydigt negativt indstillet over for det lokale. Som en af deltagerne i Røyneland (2005) var hun et eksempel på "at ein både kan vere urbant orientert og oppteken av lokal kultur og lokale tradisjonar samtidig" (Røyneland, 2005:215). Også i det fremtidige scenario figurerede Bylderup på en prominent plads, som et 'respit' fra det dynamiske liv i byen (se uddrag 4.4). Isabella trak dermed i sine fortællinger på det bedste fra begge verdener; dynamikken og mulighederne i byen kombineret med hjemstedets 'groundende' virkning. Alt i alt fremstod Isabella lokalt tilknyttet og lokalt engageret i et her og nu-perspektiv, men udpræget urbant orienteret i et fremtidigt perspektiv.

Katrine udgjorde den anden pol i forhold til socio-geografisk orientering blandt pigerne i Bylderup. Hun boede på en gård lidt uden for Ravsted, en landsby hvor begge hendes forældre og alle fire bedsteforældre var født og opvokset. Katrine havde altså en udpræget lokal stedsbaggrund. Faren ernærede sig som landmand og moren var dagplejer hjemme på gården. Katrine fortalte, at hun tog aktivt del i mange lokale aktiviteter, fx sommerfest, hvor hun altid stod ved galgen til ringridning, ligesom hun fortalte om at se venner fra Ravsted i fritiden. Hun gik til fodbold i en landsby i nærheden og til jagtundervisning på aftenskole i Tinglev, arbejdede i den lokale købmand og lidt for faren. Katrine omtalte sig selv som 'fars pige'; hun hjalp ham ofte i stalden og på marken, ligesom de delte en fælles interesse for jagt. Katrine fremstillede gennemgående det lokale sted som mulighedsfyldt; hun gav udtryk for, at der var, hvad hun har brug for, og gav dermed modsat Isabella udtryk for en høj grad af "place dependence" (Anton et al. 2014:452). Studier inden for miljøpsykologi peger på, at folk knytter stærkere bånd til steder, hvis de oplever, at disse steder opfylder deres behov:

Place dependence arises from a positive evaluation of a place on the basis that it meets an individual's needs and allows them to achieve their goals (Shumaker & Taylor, 1983). If the current place is judged better than the alternatives, the individual will have higher place dependence and will be more likely to want to stay in that place (Anton & Lawrence, 2014:452).

København beskrev hun omvendt som "trangt og tæt" med "mange folk over det hele", da hun fortalte om klassens nylige tur dertil:

MM: nu I har jo lige været i København her (.) øh (.) kunne du forestille dig at bo der hvis det var eller
Katrine: ej æ synes det var lidt øh (.) lidt (.) trangt og tæt og sådan noget
MM: ja
Katrine: det var ikke det var noget helt andet når man kommer ude fra Ravsted af og ude på æ land
MM: mm
Katrine: det var noget helt andet (.) mange folk o:g (.) ja over det hele var der jo nogen
MM: ja
Katrine: det er der (.)
MM: mm
Katrine: store bygninger o:g (.) det hele (.) det var noget helt andet (.) at se

Katrine kontrasterer i uddraget Københavns 'fylde-aspekt', som i hendes udlægning altså har negativt fortegn, med hvordan det er ude på landet og maksimerer kontrasten via de gentagne "det var noget helt andet". Katrine drømte om at uddanne sig til dyrepasser, og adspurgt om, hvor hun gerne ville bo længere ude i fremtiden, lød svaret: "som det ser ud, så bliver jeg hjemme jo eller i Ravsted". Katrine ville gerne bo på en gård som voksen, men gav udtryk for, at det kom an på, hvor hun kunne få arbejde. Hun fremstod altså som lokalt tilknyttet, lokalt engageret og lokalt orienteret; hun distancerede sig fra det urbane og fremhævede de mange muligheder og friheden i det lokale område. Men alligevel afviste hun ikke (som Rasmus) fuldstændig at flytte til en større by i fremtiden – det kom an på beskæftigelsesmuligheder.

5.3 Vollsmose: Deltagergruppens stedshistorik og lokaltfunderede praksisser

I Vollsmose fulgte vi 45 deltagere fordelt på to forskellige klasser, 9. x og 9.y. Også her var størstedelen af deltagerne født og opvokset i det lokale område, men kun én deltager havde forældre, som stammede fra Fyn. Resten af forældrene var enten flygtet eller indvandret til Danmark. En mindre gruppe blandt deltagerne var født i udlandet og indvandret til Danmark med deres familie som børn. En anden gruppe var født andetsteds i Danmark og flyttet til Vollsmose med familien i løbet af barndommen.

De fleste deltagere havde et vidtforgrenet netværk i lokalområdet i form af venner og familie⁷, og mange gav udtryk for at 'kende alle' i området. Også her fremstod de lokale netværker tætte, men mindre multiplekse end i Bylderup. En stor del af deltagerne fortalte om at have deltaget i forskellige fritidsaktiviteter i området, fx ridning og svømning, da de var mindre, men det var en genkommende fortælling i de individuelle interview, at deltagerne ikke følte, at de havde tid til disse aktiviteter, nu hvor de gik i 9. klasse. Som konsekvens heraf deltog en stor gruppe af deltagerne ikke længere i organiserede fritidsaktiviteter.

Mange gav udtryk for, at de gerne ville have et fritidsarbejde, men at det var svært, når man kom fra Vollsmose; de fortalte om at blive sorteret fra i ansøgerbunkerne på baggrund af deres navn eller postnummer (se fx bilag 10.1). Kun et fåtal af deltagerne havde således fritidsjob; én ud af 30 piger og fem ud af 15 drenge. Det forhold, at deltagerne kun i få tilfælde deltog i aktiviteter uden for Vollsmose (og at kun få unge 'udefra' deltager i aktiviteter i Vollsmose, med fodboldklubben B1909 som en undtagelse), gjorde at de flestes lokale netværk befandt sig inden for Vollsmoses 2 km². Undtagelsen var de deltagere, som havde gået i andre skoler på Fyn, eller som, i kraft af at have spillet fodbold i B1909 eller have fritidsjob, havde fået det, de kaldte 'danske' venner. Disse deltagere kan fra et sprogligt perspektiv ansues som potentielle 'mæglere', der "bringer [...] praksisser ind i praksisfællesskabet fra andre praksisfællesskaber som vedkommende deltager i", som Maegaard (2007:41) udtrykker det med henvisning til Wenger (1998).

5.4 Det sociale rum i Vollsmose

I bilag 5.2 ses mine noter fra den første dag i felten i Vollsmose, 8. december 2014. På dette tidspunkt var jeg en uge inde i mit projekt. Jeg havde taget ved lære af det første besøg i Bylderup med hensyn til ikke at være så synligt forskeragtig med notesbogen foran mig. Samtidig føltes min entre ind i 9.y mere 'organisk' end min indgang til Bylderup, eftersom jeg her ikke blev introduceret som sprogforsker, men bare blev præsenteret som 'en af dem fra Københavns Universitet'. Jeg fulgtes med Jann Scheuer, der sammen med Pia Quist havde været på feltarbejde på skolen af nogle omgange før dette besøg. Han supplerede hviskende med navne på deltagere i løbet af dagen. Der var her flere deltagere at holde styr på end i Bylderup, og det var i begyndelsen

---

⁷ De fleste deltagere har derudover et stort globalt netværk i kraft af familie i andre lande, et aspekt som jeg af pladshensyn ikke behandler nærmere i afhandlingen, men som uden tvivl er relevant at inddrage i en videre undersøgelse af stedstilknytning på forskellige skalaer, jf. fx Harris (2006), Faber, Møller & Nielsen (2013)

svært for mig at huske de mange navne. Også note 5.2 beskriver en række forhold, som viste sig vigtige i løbet af feltarbejdet:

Det første, jeg lagde mærke til ved min indtræden på skolen var, som det fremgår, at størstedelen af eleverne havde mørk hud, og at mange af pigerne havde tørklæde og lange kjoler på. Det gav et meget andet stilmæssigt udtryk end blandt deltagerne i Bylderup, som på dette tidspunkt udgjorde min umiddelbare referenceramme til aldersgruppen, som jeg ikke havde særlig meget aktuel erfaring med. Min oplevelse af en anden 'stil' beroede også på det forhold, at jeg var uvant med at befinde mig i sammenhænge, hvor flertallet var af anden etnisk baggrund end dansk, jf. afsnit 3.3. I begyndelsen gjorde jeg en del ud af at notere, hvem der havde tørklæde på af pigerne, og hvem der ikke havde. Det gik jeg senere væk fra igen, da det ikke virkede til at være væsentligt i forhold til de sociale grupperinger. Desuden bed jeg mærke i, at de fleste af deltagerne stort set kun interagerede med nogen af samme køn som dem selv; her udgjorde Aaryan og Ashanti en undtagelse i 9.y, og Bilal, Szaza og Ahmed i 9.x. Havde jeg kun bedrevet feltarbejde i Vollsmose, kunne jeg måske have haft en tendens til at betragte dette som noget særligt for dette sted; men eftersom noget tilsvarende gjorde sig gældende i Bylderup, måtte jeg snarere konstatere, at det virkede til at være sådan, unge organiserer sig socialt i folkeskolens ældste klasser, på tværs af sted (se også fx Maegaard, 2007; Quist, 2005).

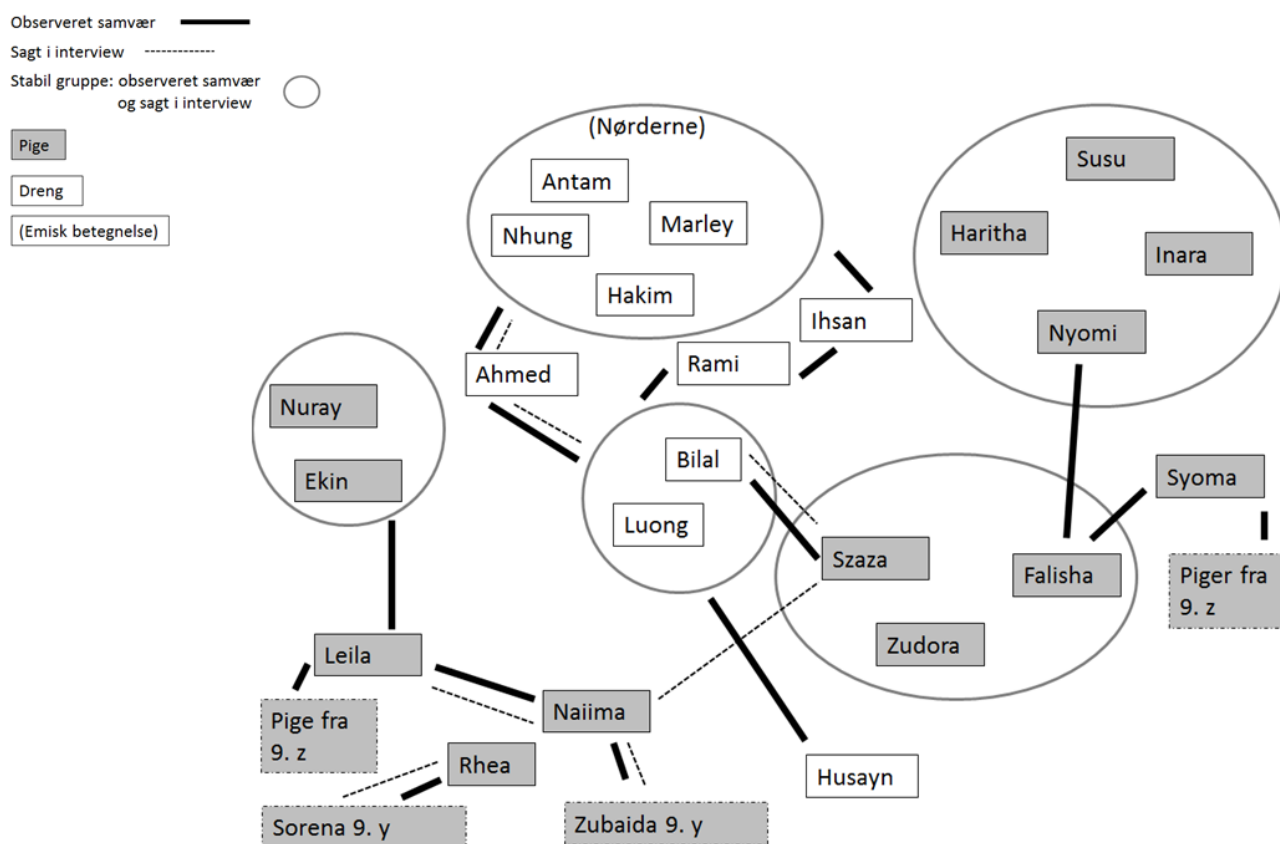
Det, som sprogligt set især påkaldte sig min opmærksomhed denne første dag, var deltagernes brug af forskellige sproglige træk forbundet med andre sprog end dansk; især skift til arabisk i længere passager, men også forskellige fonologiske træk (som det palataliserede /t/ i *tak* og det stemte /s/ i *sukker*). Jeg bed også mærke i fynsk intonation, især i 9.x, hos både piger og drenge, samt i stødtab i flere tilfælde.

Etnicitet fremstod som en væsentlig betydningsskabende kategori i de unges interaktion, som det ses af feltnote 5.2. Deltagerne henviste flere gange eksplicit til etnicitet i deres omtaler af hinanden, jf. fx de to udsagn "Min nisse er somalier" og "Somalierne ved ikke, hvem de skal skyde på. Vi kæmper mod overmagten i hele verden, mod USA, somalierne bliver så bange, at de ikke kan kæmpe" som på hver deres måde henviste til etnicitet som en distinktionsskabende kategorisering. Ikke så meget som en konkret differentierende faktor (flertallet af vennegrupperne bestod af unge med forskellig etnisk baggrund), men snarere som en orienteringslinje, deltagerne kategoriserede sig selv og hinanden ud fra. Etnisk baggrund var således et genkommende element i flere af deltagernes beskrivelser af de sociale dynamikker i klassen i løbet af mit feltarbejde. Tre af pigerne i 9.y blev konsekvent omtalt som "Den irakiske ambassade" eller "irakerbordet" af såvel andre elever som af to af lærerne, og en af pigerne fra denne gruppe kaldte selv deres bord "irakerbordet". Også pigerne i 9.y med somalisk baggrund blev omtalt som en samlet gruppe, "somalierbordet" – selv om der dog også var masser af samvær

med piger med ikke-somalisk baggrund blandt dem. Også i de metapragmatiske kommentarer og i flere af diskussionerne i fokusgruppesamtale-regi indgik etniske kategoriseringer som et centralt element. Her virkede det til, at den primære skillelinje gik mellem 'arabere' og folk med anden etnisk baggrund end arabisk.

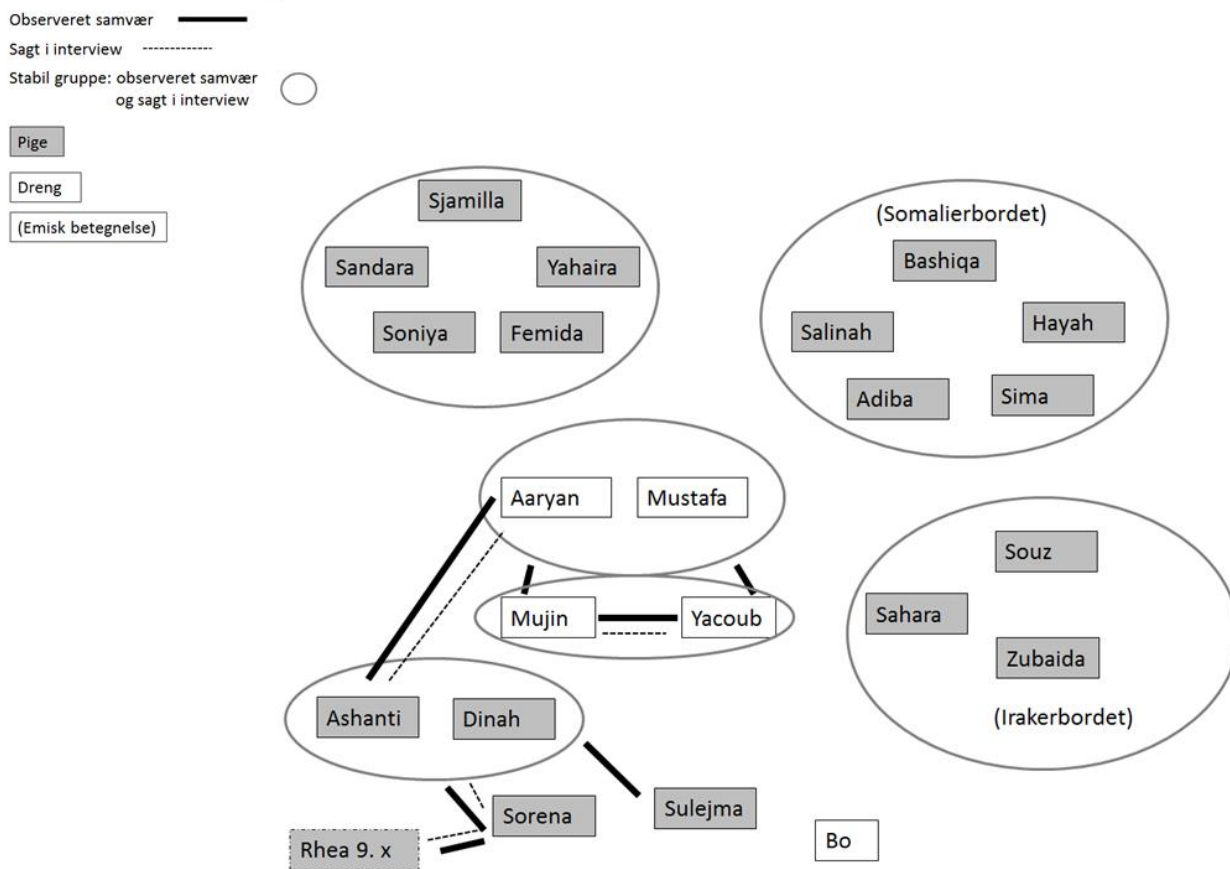
Nedenfor ses sociogrammer over grupperinger i de to klasser, baseret på det samlede feltarbejde.

Sociogram, 9. x, Vollsmose

Figur 19: Sociogram, 9. x, Vollsmose

Sociogram, 9. y, Vollsmose

Figur 20: Sociogram, 9. y, Vollsmose

Blandt drengene bestod den ene gruppe af Nhung, Antam, Marley, Hakim og nogle gange Ihsan, alle 9.x. De fire førstnævnte fremstod som nogle, der gik meget op i skolearbejdet og i at gøre tingene 'ordentligt'. De blev flere gange omtalt af andre som 'nørderne'. Hakim blev på et tidspunkt drillet af de andre tre med at have fået 4 i en opgave, og i et andet tilfælde brugte de tre førstnævnte flere frikvarter i streg på at øve en fremlæggelse. 'Nørderne' og Ihsan var forenet af en interesse for fodbold, som også Ahmed delte. Flere af dem havde spillet på hold i B1909, og de mødtes ofte efter skole og spillede på en af de mange baner, som lå rundt omkring i Vollsmose, eller spillede FIFA på Playstation hjemme hos hinanden. Denne gruppe drenge virkede mindre urbant orienterede end de andre grupper blandt deltagerne, og mere 'forstadsorienterede'. Det vil sige, at de udtalte sig positivt om Vollsmoses mange fodboldbaner, legepladser og grønne områder, og ikke tog ind til byen eller til København med samme frekvens som andre af drengene. Flere af dem vægrede sig ved at tale konkret om, hvad de havde lyst til at være som voksne. "Jeg er kun et barn jo", som Antam sagde flere gange i løbet af det individuelle interview.

Nhung blev omtalt som en nær ven af Antam, Marley og Hakim. Hans forældre var fra Vietnam og kom til Danmark, før Nhung blev født. Han havde boet på Fyn hele sit liv – først sammen med bedstemoren, som også var indvandrer fra Vietnam, nordøst for Odense, siden i Vollsmose. Moren gik på sprogskole, faren var arbejdsløs. Nhung indledte sin skoletid i Vollsmose, men i femte klasse flyttede han til en anden skole godt ti km væk fra Vollsmose, hvor han fik hjælp til at tackle sin ordblindhed. Han fortalte i det individuelle interview, at han havde en ven derfra, som han stadig så jævnligt. Nhung havde altså haft og havde stadig intensiv kontakt med venner uden for Vollsmose. Han gik tidligere til svømning og fodbold i Vollsmose og tog nu jævnligt til fitness i Ejbygade, som ligger omtrent en halv kilometer syd for Vollsmose. Nhung fulgtes her med Marley, Antam og Hakim eller med sin fætter. Han beskrev, i lighed med de fleste andre deltagere derfra, Vollsmose som et differentieret sted med forskellige grader af ro og ballade. Nhungs store drøm var at blive brandmand, et ønske han vendte tilbage til flere gange i interviewet med mig, og som strukturerede hans planer for fremtiden: Han skulle først i tiende, så i militæret og derefter uddannes som brandmand. Nhung kunne godt forestille sig at blive boende i Vollsmose også som voksen, da der ligger en brandstation meget tæt derpå. Det fremtidige bosted afhang i øvrigt af, hvilket job han kunne få. *Afdæmpet positivitet* må være det, der opsummerer Nhungs forhold til Vollsmose bedst. Han tog ikke afstand fra Vollsmose, men tilvalgte heller ikke stedet aktivt i forhold til fremtidige planer.

I modsætning til den foregående gruppe virkede venskabsgruppen bestående af Bilal og Luong (og nogle gange Ahmed, der dog fremstod mere som en "trickster", jf. Maegaard (2007:102), idet han også nogle gange hang ud med gruppen omkring Nhung) i 9.x og gruppen centreret omkring Aaryan og Mustafa i 9.y mere som 'seje unge mænd'. Aaryan og Mustafa beskrev i de individuelle interview hver især hinanden som deres bedste ven, og i skoletiden så jeg dem altid sammen, når Mustafa da var i skole – hvilket ikke var så tit. I Mustafas fravær var Aaryan tit omgivet af Mujin og Yacoub, men ellers virkede han til at foretrække Ashantis samvær. Disse drenge gik i hængerøvsbukser og hættetrøjer og kunne fortælle historier om at kende nogen, der var i 'problemer' eller havde været på vej i 'problemer', som de kaldte det. Flere af dem, især Aaryan, Bilal og Ahmed, var aktive i timerne og fremstod optaget af at være 'gode i skolen', men på en mindre autoritetstro måde end den førstnævnte gruppe. Fx skete det ofte, at Ahmed og Aaryan kom for sent til timerne eller gik undervejs i undervisningen uden at forklare sig nærmere. Modsat flere i den førstnævnte gruppe havde disse drenge klare ideer om, hvad de gerne ville i fremtiden. Det var typisk for dem, at de alle omtalte Vollsmose i meget positive vendinger og forsvarede området mod hvad de fremstillede som et uretmæssigt dårligt ry. Samtidig gjaldt det, at ingen af disse drenge forestillede sig at blive boende i Vollsmose i fremtiden; de var alle udpræget urbant orienterede, enten mod København eller mod en storby i udlandet.

Aaryan fyldte meget i det sociale landskab. Han fremstod veltalende og som et autoritativt centrum i den vennegruppe, han indgik i. Sammen med Mustafa blev han af flere omtalt som den, der talte mest 'perkerdansk' i 9.y. Hans forældre kom til Danmark fra Libanon nogle år før Aaryans fødsel. De var begge på overførselsindkomst. Aaryan selv havde altid boet i Vollsmose, men gik på et tidspunkt i skole uden for Vollsmose og fortalte, at han stadig så venner fra denne skole. Som han beskrev det i det individuelle interview, var dette "helt anderledes, jeg er jo kun vant til at se indvandrere jo". Aaryan udviste stort lokalt engagement: Han spillede fodbold i den lokale klub, B1909, og gik til boksning, også lokalt. Han arbejdede inde i Odense, som tjener i en restaurant, hvilket sammen med den tidligere skolegang og medlemsskabet af B1909 havde givet ham en stor kontakthflade også uden for Vollsmose. Aaryan modsatte sig i gentagne tilfælde det gældende billede af Vollsmose som uopræget. Han gjorde meget ud af at fremhæve Vollsmoses positive sider og nedtone problematikkerne, som det vil fremgå af kapitel 7. Aaryan repræsenterede på mange måder den lokalt loyale og lokaltilknyttede unge mand. Men til trods for sin udtrykte lokale tilhørighed og loyalitet så Aaryan ikke en fremtid i hverken Vollsmose eller Odense for sig. Han orienterede sig i stedet fremtidigt mod København, hvor han drømte om at blive revisor eller noget med matematik; det skulle gerne blive til "noget større", hvor han var chefen, og det havde han ikke mulighed for i Odense, som han fremstillede det.

Ahmed var interessant, fordi han, som nævnt, skiftede mellem at hænge ud med gruppen omkring Nhung henholdsvis Bilal og Luong og dermed fremstod som en af de få 'trickstere' i det sociale landskab. Kofoed beskriver 'trickster'-figuren som en, der er "karakteriseret ved pluralitet [...] Den kan bevæge sig på tværs af grupper, og kan påpege og flytte kulturen" (Kofoed, 2003:297); en 'trickster' kan altså potentielt 'flytte' sproglige ressourcer fra én gruppesammenhæng til en anden. Ahmeds forældre var irakiske kurdere, som var flygtet fra Irak til Danmark i 80'erne. De var begge på overførselsindkomst. Ahmed fortalte, at han havde venner både fra klassen og fra parallelklassen – og "også nogle danskere, sådan ikke fra Vollsmose", som han udtrykte det. Han mødtes ofte med sine venner uden for Vollsmose, i Rosengårdcenteret og ved Odense Banegård, hvor han trænede i fitnesscenter. Vennerne havde han mødt igennem fodboldklubben B1909, hvor han havde gået siden han var helt lille. Ahmed fortalte, at han af og til tog til fester hos venner uden for Vollsmose; fredagen før det individuelle interview var han fx til fest i Munkebo. Som en af de få i deltagergruppen havde Ahmed et fritidsjob, i Bilka i Rosengårdcenteret, hvor han satte varer op. Ahmeds helt store interesse var fodbold, og han drømte om at komme i tiende klasse på et center, hvor de havde en særlig fodboldlinje. Også drømmene om den fjernere fremtid var præget af fodboldinteressen. Ahmed stilede mod at komme til at spille professionelt i Spanien, helst Madrid – men hvis ikke det var muligt, regnede han med at flytte til København. I det hele taget fremhævede Ahmed i flere sammenhænge

København, hvor han efter eget udsagn havde mange venner, i sammenstillinger med Vollsmose. Ahmed fremstod som en med et bredt lokalt netværk, som rakte ud over selve Vollsmose. Han omtalte overordnet Vollsmose i positive vendinger, men også som lidt kedeligt, og hans forestillede fremtid foregik et andet sted.

Bo skilte sig ud i det sociale landskab i Vollsmose på flere måder; han var den eneste med etnisk dansk baggrund i de to klasser, og han var den eneste, som stort set altid sad alene og altså fremstod som en udpræget outsider. Begge Bos forældre var fra Fyn, og selv havde han altid boet i Vollsmose. Forældrene var begge på overførselsindkomst. Bo gik tidligere på en nu nedlagt skole i Vollsmose. Han fortalte, at det ikke var sjovt at gå i skole dengang, og at "det var mere på grund af at alle sammen var ude efter mig (.) på grund af jeg var dansker"; han gav flere gange i det individuelle interview udtryk for at være udelukket fra fællesskabet i kraft af sin etnicitet. Fritiden brugte Bo helst med sin familie, som delte en fælles interesse for skydning på højt niveau. De kørte flere gange om ugen til en skydeklub i en nærliggende fynsk by, ligesom de tog til turneringer rundt om i landet i weekenderne. Det var herigennem, Bo havde sine venner, fortalte han; venner, som primært boede i Jylland. I Vollsmose havde han ingen venner. Bo fremstillede gennemgående sig selv som 'out of bounds' i Vollsmose. Han fortalte, at han sjældent bevægede sig rundt i området, bortset fra turene til og fra skole, og at han holdt sig helt fra bestemte områder som Bøgeparken og Egeparken. Han gav udtryk for at være bange for at komme i dårligt selskab, hvis han begav sig ud i Vollsmose: "herhjemme der render jeg ikke sammen med særligt mange netop fordi at øh (.) det er mere på grund af (.) sikre mig for jeg ikke kommer ind i den forkerte: vennekreds (.) med kriminalitet og sådan noget", som han udtrykte det. I et fremtidsperspektiv drømte Bo om at flytte til den by, hvor han gik til skydning med familien; på lidt længere sigt kunne han tænke sig at bo i Jylland, hvor hans venner boede. Bo havde ikke noget klart billede af, hvad han gerne ville arbejde med som voksen, kun at han gerne vil flytte væk fra Vollsmose. Bo fremstod altså som en ikke-lokalt-tilknyttet og ikke-lokalt-engageret deltager, som var orienteret væk – men ikke specifikt urbant orienteret – i en fremtidig sammenhæng.

Blandt pigerne var der en række stabile grupperinger. Ud over de omtalte grupper, 'irakerbordet' og somalierbordet' var der i 9.y en gruppe piger bestående af Sandara, Yahaira, Sjamilla, Soniya og Femida, som fremstod meget skoleorienterede. De sad altid på deres plads, når timen begyndte, og markerede ofte i timerne, ligesom de gjorde meget ud af at tysse på andre, der larmede i undervisningen. **Sandara** fremstod som en særdeles ambitiøs pige, der var optaget af korrekthed og af at gøre tingene ordentligt. Hun var formand for elevrådet på skolen og fremstillede sig selv som politisk interesseret; blandt andet fremhævede hun, at hun så nyhederne hver aften. Sandaras forældre var flygtninge fra Palæstina og kom til Danmark, før Sandara blev født; hun havde boet i Vollsmose hele sit liv. Hendes far var buschauffør, og moren var på barsel

med Sandaras yngste lillebror. Sandara brugte primært sin fritid på lektier og sammen med familien. Hun ville gerne have et fritidsjob, men ingen af ansøgningerne havde givet pote hidtil. Hun havde ni søskende, hvoraf flere var flyttet hjemmefra til andre blokke i Vollsmose. Hun gav udtryk for at have et stort netværk og kende "alle" i bydelen. Sandara fremstod som meget knyttet til Vollsmose. Hun fortalte om den boligblok, hun boede i, at det var der, hun havde alle sine minder, og hvor hun følte sig tryk, som det ses i uddrag 4.5 (bilag 4). I forhold til Bos fremstilling af utryghed ved at gå på gaden, giver Sandara her udtryk for præcis det modsatte. I uddraget modstiller Sandara Vollsmose med den nærliggende Nyborgvej, hvor hun ikke kender nogen; dette ikke at kende nogen giver i den korte narrativ anledning til en følelse af utryghed, som kontrasteres med den tryghed, Sandara giver udtryk for at føle i Vollsmose. Selv om Sandara på den ene side fremstiller Vollsmose som et sted præget af drama og kriminalitet, er det for hende et trygt sted; et sted, hvor hun er kendt, og som hun kender. Beck og Ebbensgaard skriver: "I de livsformer, man finder i specielt byerne, er tryghed ved det nære som regel ikke baseret på de lokale – altså geografisk bestemte – fællesskaber [...] I udkantsområder bestemmes fællesskabernes karakter af geografien" (Beck & Ebbensgaard, 2009:86). Men i Sandaras fremstilling er det netop et nært sammenhold, et kendskab til alt og alle, som kendetegner Vollsmose. Samtidig fremstod Sandara splittet i forhold til sin fremtidige orientering, mellem ønsket om at give sine børn den samme opvækst, som hun selv har fået, og frygten for, at de blev 'smittet' af de dårligheder, hun også forbandt Vollsmose med. "På en måde vil jeg gerne have mine børn til at vokse op i [boligblok] for det har jeg selv gjort men jeg er også bange for om de bliver kriminelle", som hun udtrykte det i det individuelle interview – meget parallelt til Bilals fortælling om sin forestillede fremtid i afsnit 4.2.2.

Sahara var en del af 'irakerbordet' i 9.y og var ofte at høre i diskussioner i og uden for timerne, hvor hun jævnligt udtrykte synspunkter, der opponerede imod især Sandaras. Sahara kom til Danmark fra Irak med sine forældre, da hun var otte år. Inden hun begyndte på skolen i Vollsmose, gik hun nogle år på en skole vest for Odense og på en arabisk friskole i Odense. Sahara gik ikke til noget i sin fritid, ligesom hun ikke havde et fritidsarbejde; hun "sidder bare derhjemme og øh sådan sociale medier" eller sås med Souz og Zubaida, enten hos dem eller i Rosengårdscenteret. Sahara boede, som den eneste i deltagergruppen, ikke i selve Vollsmose, men på den anden side af ringvejen, i Rising-kvarteret. Dette, kombineret med hendes tidligere bopæl vest for Odense, trak hun gentagne gange ind som distinktionselement i såvel det individuelle interview som den fokusgruppesamtale, hun deltog i. Hun sagde fx i det individuelle interview om de andre i klassen, at "de altid har levet her o:g og gået til denne her skole (.) men jeg har så været (.) sammen med danskere (.) og jeg har været eneste ara- perker eller araber i hele byen". Samtidig gav hun i nogle omgange udtryk for, at hun gerne ville flytte til Vollsmose; hun

distancerede sig skiftevis fra stedet og dets 'indvandrerhed', og orienterede sig mod det. I fremtidig sammenhæng var Sahara orienteret mod København, hvor hun gerne ville studere. Opsummerende fremstod Sahara som en deltager med 'andenhånds-tilknytning' til Vollsmose. Hun havde berøring med Vollsmose i kraft af sin skolegang og sine venskaber, men ikke derudover.

I 9.x virkede grupperingerne blandt pigerne mere flydende, men Nuray og Ekin gik stort set altid sammen, de var afdæmpede og hævdede sjældent stemmen i timerne eller frikvartererne. Szaza, Falisha og Zudora gik ofte sammen og nævnte hinanden i de individuelle interview. De var, i modsætning til Nuray og Ekin, livlige og aktive i både timerne og frikvartererne. **Szaza** var en markant figur i gruppen. Hun grinede ofte og højt, hun markerede tit i timerne, og hun var ikke bange for at ytre holdninger, der gik imod flertallets. Når deltagerne havde gruppearbejde, hævdede hendes stemme sig ofte over lydbilledet. Szazas forældre var flygtninge fra Irak. De kom til Danmark, da Szaza var tre, og boede derefter i Nordjylland, hvor Szaza gik i børnehaven, men hun lærte efter eget udsagn først at tale dansk, da hun var fem-seks år. Familien flyttede til Vollsmose, da Szaza var fire. Begge forældre var arbejdsløse. Szaza havde altså en mobilitetshistorik, som havde givet hende et potentielt kendskab til andre steder, men som hun ifølge sig selv ikke huskede meget af. Szaza havde et vidtforgrenet netværk i Vollsmose; hun havde flere ældre søskende, som boede i forskellige blokke i området, og hun sagde, at hun kendte alle fra stedet: "så når du går rundt så er du du jeg kender dig jeg kender din mor (.) din bror kender jeg godt og der øh dig (.) du kender alle sammen". Hendes praksisser var i stor udstrækning lokalfunderede; hun fortalte om at hænge ud med venner og familie i fritiden, og i de tilfælde hvor hun tog uden for Vollsmose, gik turen ifølge hende selv til Rosengårdscenret hvor hun shoppede med venner. Szaza havde ikke fritidsjob, men spillede nogle gange badminton med en af sine veninder i hallen i Vollsmose. Den høje grad af tilknytning til Vollsmose, som Szaza gav udtryk for i et her-og-nu-perspektiv, gav sig ikke udslag i hendes fremtidige orientering. Hun gav udtryk for at ville se mere af verden: "altså verden er også stor og jeg vil gerne prøve at gå ud at se lidt ellers ja hvordan det er", som hun udtrykte det. Det tætte netværk, som knyttede hende til området, fremstillede hun også som en hæmsko; som *for* tæt, som det ses i uddrag 4.6. Szaza gav flere gange, også i fokusgruppesamtalen, hun deltager i, udtryk for ubehag i forbindelse med at være 'for kendt'. Hun var altså ligesom Isabella i Bylderup et eksempel på en deltager, som udtrykte en høj grad af stedstilknytning, men uden at udtrykke et ønske om at "maintain closeness to [that] place" (Hidalgo & Hernandez, 2001:274) i fremtiden.

5.5 Sammenfatning

I kapitlet har jeg præsenteret deltagerne i Vollsmose og Bylderup dels på gruppeniveau, dels på individuelt niveau i form af en række fokusdeltagere, der vil fungere som 'ankre' i de videre analyser. Nogle dynamikker går igen på gruppeniveau de to steder; deltagerne fordeler sig i det store og hele i vennegrupper langs kønnede linjer, med enkelte undtagelser. De enkelte vennegrupper adskiller sig fra hinanden langs dimensioner, der har at gøre med skoleengagement, med fritidsinteresser og med engagement i og orientering i forhold til det lokale sted. De to deltagergrupper adskiller sig især hvad angår steds- og mobilitetshistorik og hvad angår lokalt engagement i form af fritidsaktiviteter og fritidsarbejde: Hvor langt de fleste af deltagerne i Bylderup er lokalt forankrede flere generationer tilbage, er ingen det i Vollsmose. Og hvor de færreste deltagere i Vollsmose har fritidsarbejde eller deltager i organiserede fritidsaktiviteter, gælder det langt størstedelen i Bylderup.

Fokusdeltagerne repræsenterer forskellige socio-geografiske positioner i forhold til det lokale sted og andre steder. Begge steder har jeg præsenteret deltagere, som giver udtryk for en høj grad af stedstilknytning og som er engagerede i lokale praksisser her og nu; i Vollsmose er disse deltagere imidlertid alle orienteret væk fra det lokale i en fremtidig sammenhæng (der var i det hele taget kun en enkelt deltager blandt de 42 interviewede, som gav udtryk for et eksplicit ønske om at blive i Vollsmose). I Bylderup er der både eksempler på stedstilknyttede deltagere, som er orienteret væk, og som er orienteret imod det lokale i fremtidig sammenhæng. Jeg har også præsenteret deltagere, som distancerer sig fra det lokale både her og nu og i fremtiden.

I næste kapitel præsenterer jeg resultaterne af den variationistiske analyse af deltagernes sprogbrug.

6 Variationistisk analyse

Dette kapitel er af variationistisk tilsnit og beskæftiger sig med spørgsmålet om *hvad* og *hvor meget* i forhold til udvalgte træk af de unges sprogbrug i Bylderup og Vollsmose. Gennemgangen af resultaterne har til hensigt at besvare følgende spørgsmål:

- 1) I hvilken udstrækning bruger unge i Bylderup og Vollsmose traditionelle lokalsproglige træk og multietnolektale træk?
- 2) Hvordan er sammenhænge mellem distributionen af varianterne og ekstralingvistiske faktorer?

Kapitlet indledes med nogle bemærkninger om muligheder og begrænsninger i den variationistiske tilgang. Jeg beskriver herefter kriterierne for valget af sproglige variable til analyse og gennemgår selve kodningsproceduren, ligesom jeg beskriver fremgangsmåden for de statistiske analyser. Efter et afsnit om udfordringerne og mulighederne i at inddrage også suprasegmentale træk i analysen går jeg til selve resultaterne – først resultaterne fra Vollsmose, dernæst fra Bylderup.

6.1 Hvad kan variationistiske resultater sige noget om – og hvad kan de ikke?

Som gennemgået i det teoretiske rammekapitel bærer den variationistiske sociolingvistik en teoretisk og metodisk arv med sig fra dens udspring, hvor sproglig variation i høj grad blev forstået som en refleksion af makrosociologiske strukturer (om end nogle af Labovs tidlige arbejder, fx Labov (1963) og Labov (1972b) er etnografisk funderede i en grad, som adskiller dem fra hans kategoribaserede undersøgelser fra New York), og hvor målet for forskeren ultimativt, men utopisk, var at afdække talerens *vernacular*, jf. afsnit 3.2. Dette fundament er siden blevet udfordret, kritiseret og videreudviklet af en lang række arvtagere til variationssociolingvistikken, som Eckert (2012) viser, men der findes stadig skarpe kritikere af variationistisk sociolingvistik, som mere eller mindre affærdiger dens relevans i en globaliseret (og dermed 'mobiliseret') verden. Fx skriver Blommaert om distributionssociolingvistik, at "[t]he object of study [...] remains a 'snapshot', in which things are in place, so to speak" (Blommaert, 2010:5), og opfordrer til at forlade den til fordel for en *sociolinguistics of mobility*.

Thomas beskriver den kvantitative sociolingvistikks forståelse af forholdet mellem distribution og social betydning på denne måde:

The quantitative sociolinguistic approach is a somewhat roundabout way of getting at social meanings. It tells you the degree to which different groups use particular variants. By itself, however, it doesn't tell you how salient each of the variants is in the community. Nor does it tell you how aware language users are of the association between variants and social groups. (Thomas, 2011:291).

Jeg er enig med kritikerne af variationistisk/kvantitativ sociolingvistik så langt, at en præsentation af variation inden for brugen af bestemte træk ikke fortæller noget om, hvad de variable træk *gør* eller *betyder*. Det er en cirkelslutning at påstå, eksempelvis, at fordi drengene i Bylderup bruger *æ* i højere grad end piger, 'betyder' *æ* drengidentitet ("the correlational fallacy", som Cameron har døbt denne forståelse af en 1:1-sammenhæng mellem sproglige valg og taleridentitet (Cameron, 1990:85), også Romaine (1984) – men allerede Labov behandlede den manglende forklaringskraft i korrelationer, jf. Labov 1972a:39). Til afdækning af social betydning kræves indsigter fra interaktionelle tilgange og fra analyser af metalingvistisk aktivitet. For ikke blot at præsentere sproglig stratifikation, men forsøge at forstå processerne bag den, er det desuden nødvendigt, at variationistiske studier indplacerer sig i en overordnet sociologisk teori (se fx Røyneland, 2005 for udbygget kritik af den manglende relation mellem variationisme og sociologisk teori).

En variationistisk analyse giver altså hverken et fuldt billede af de unges sprogbrug eller siger noget om variabelenes sociale betydning. Men den giver mulighed for at identificere og følge bestemte træk, hvis brug varierer inden for deltagergruppen og sammenholde dem med sprogksterne faktorer. Resultaterne i dette kapitel udgør dermed en art *baseline*, som kan bruges til at påvise inter-gruppe- såvel som intra-gruppe-forskelle i brugen af de udvalgte træk (se Svendsen & Røyneland, 2008, for en lignende argumentation). Som Quist har argumenteret, hjælper et variationistisk perspektiv til at "find out if there is anything linguistically systematic going on at all" (Quist, 2008:49). I denne undersøgelses tilfælde sammenholder jeg den sproglige distribution i forhold til udvalgte variable med de analyser, jeg har gjort af deltagerens forhold til sted og deres hverdagsmobilitet.

Jeg vil mene, at det ikke blot gælder, som Madsen (2015:10) argumenterer for, at "insights derived from the study of interaction can (and should) influence the work within the variationist perspective," men at påvirkningen også med fordel kan gå den anden vej. Det er fx væsentligt at vide, om det er en lille *first mover*-gruppe, der bruger multietnolektale træk i Vollsmose, eller om det er alle deltagerne; ikke kun mhp. at udsige noget om eventuel apparent time-sprogforandring, men lige så vel for at undgå at sætte lighedstegn mellem en demografisk gruppe (som fx unge med indvandrerbaggrund) og en bestemt sproglig adfærd. Kvantitative afdækninger kan fx medvirke til at *øge styrken af argumentet* om, at brugen af [v] er en stilistisk

ressource, ikke en 'nødvendighed' ud fra deltagergruppens etniske baggrunde (jf. Madsens (2008, 2015) kritik af begrebet 'multietnolekt').

6.2 Kriterier for valg af sproglige variable

Valget af variable til en kvantitativ undersøgelse indebærer en række overvejelser. En given variabel skal først og fremmest udvise variation hos de deltagere, man foretager sin undersøgelse iblandt. Det kan altså ikke nytte noget, at alle deltagere i undersøgelsen i alle tilfældene bruger den ene variant ud af to mulige – det er der ikke meget variation i. For at kvalificere som sociolingvistisk variabel, skal følgende kriterier derudover være opfyldt (jf. Labov, 1963:9; Tagliamonte, 2006:82f):

- Den er let at udpege
- Den har høj frekvens
- Dens varianter udviser funktionel ækvivalens
- Den har et systematisk lingvistisk fundament (blandt andet derfor er fonetiske variable velegnede)
- Den kovarierer med mønstre for sociale og/eller sproglige fænomener

Hvis man følger ovenstående principper for 'den gode variabel', bliver det hurtigt klart, at udvalget er ret begrænset. Én ting er, hvorvidt en variabel er relativt højfrekvent i almindelig tale, noget andet er, hvorvidt den så rent faktisk er forekommende i tilstrækkeligt højt antal i de foreliggende data. Som Tagliamonte skriver: "[Linguistic features] may be interesting linguistically, dialectally fascinating and critical for a comprehensive descriptive profile, but if they do not occur with sufficient numbers they can hardly be tabulated in a study of variation" (Tagliamonte, 2006:83).

Hvad spørgsmålet om kovariation med mønstre for sociale fænomener angår, har det været gængs inden for variationistikken at favorisere træk, som ser ud til at variere med den faktor, man har som analytisk fokus. I denne afhandlings tilfælde er det først og fremmest sociogeografisk orientering, men køn er også en central faktor. Labovs tilgang i tilfældet med Martha's Vineyard beskrev han på følgende måde: "isolating the socially significant variables, and correlating them with the patterns of general social forces" (Labov, 1963:42). Labov søgte ikke at skjule, at han allerede i udvælgelsen af variablene inddrog hypoteser om varianternes distribution, tværtom:

... the distribution of the feature should be highly stratified: that is, our preliminary explorations should suggest an asymmetric distribution over a wide range of age levels or other ordered strata of society. (Labov 1963:9)

Røyneland skriver: "Ved sida av frekvens bør altså også spørsmålet om dei aktuelle variablane har ein viss *markeringsverdi*, vere med i vurderinga. Spørsmålet er om dei aktuelle variantane har status og funksjon som meir eller mindre medvitne lokale, regionale eller nasjonale markørar for språkbrukaren." (Røyneland, 2005:149). Hermed har man imidlertid allerede forudsat en bestemt indeksikalsk betydning for en given variant, det som Røyneland kalder 'markeringsværdi', ligesom man har hypotetiseret om sammenhængen mellem brugen af en variant og geografisk orientering. I praksis vil en variationistisk orienteret undersøgelse tage afsæt i sin erkendelsesinteresse i udvælgelsen af variablene (for denne undersøgelses vedkommende brugen af lokale træk og multietnolektale træk) – men hvis man er interesseret i at undersøge også helt lokale emergente mønstre for sproglig variation, må man som forsker i feltet være åben for at også andre sproglige træk end de allerede udvalgte kan være væsentlige at inddrage i analyserne.

For Bylderup-delens vedkommende var variablene givet på forhånd i og med undersøgelsens fokus på dialekttræk, og det drejede sig her først og fremmest om at vælge ud fra en mængde af dialekttræk ud fra principperne for den gode variabel som nævnt ovenfor. Dette arbejde stod Hovmark og Monka for, med afsæt i eksisterende beskrivelser af lokal dialekt.

Den konkrete fremgangsmåde i udvælgelsen af variable for Vollsmose mindede derimod meget om den, Quist (2012:263f) beskriver, bortset fra, at vi i denne sammenhæng var flere om at udvælge, hvilke variable der i sidste ende skulle indgå i kvantificeringen; i praksis blev kodningslisten sammensat af Quist og mig.

Jeg lyttede til de forskellige typer optagelser, jeg havde med hver enkelt deltager – nogle deltagere havde jeg mange typer optagelser med, både gruppearbejde, fokusgruppesamtaler og interview, andre blot interviewoptagelsen – og nedskrev i første omgang 'rå iagttagelser', der i denne fase kunne knytte sig til forskellige sproglige niveauer; såvel leksis som prosodi, fonetiske træk og 'interaktionsstil' som fx "virker lidt genert og tilbageholdende i interviewsituationen". I skematisk form kan processen vises på nedenstående måde, men i praksis gennemlyttede jeg de forskellige optagelser så mange gange, jeg skønnede nødvendigt:

Faser i den kvantitative sproglige analyse	
Fase 1	Første gennemlytning, noter om sproglige og indholdsmæssige iagttagelser uden særskilt fokus.
Fase 2	På baggrund af noter i fase 1 for de forskellige deltagere: udvælgelse af sprogtræk, som ser ud til at variere med en vis hyppighed, både allerede beskrevne og ikke tidligere beskrevne træk.
Fase 3	Gennemlytning nr. 2 med særligt øre for disse træk (stadig med mulighed for tilføjelser), denne gennemlytning fungerer også som korrekturlytning af transskription. Udfærdige strukturerede noter. Endeligt udvælge træk til kodning i Praat på baggrund af de strukturerede noter.
Fase 4	Kodning af udvalgte træk i Praat. Notering af eventuelle yderligere træk, som viser sig ved nærmere analyse. Løbende 'samlytning' med de andre kodere og diskussion af de udvalgte træk. Korrektion af variabelbeskrivelser hvis nødvendigt.
Fase 5	Stikprøve-korrektur af kodede filer.
Fase 6	Deskriptive statistiske undersøgelser og multivariate analyser i <i>R Studio</i>

Figur 21: Faser i det sproglige analysearbejde

Et eksempel på noter fra anden gennemlytning af et individuelt interview ses nedenfor. Det er i dette tilfælde et interview med Naiima fra Vollsmose. I denne fase er de sproglige iagttagelser strukturerede ud fra de træk, der blev udvalgt efter første fase:

Overordnet indtryk	Naiima hvisker og creaker ofte, fx 02:48 og fremad Ret standard ud over nogle støduregelmæssigheder samt lidt afvigende konsonantkvaliteter. Meget inbreath.
Enkeltræk	
/t/ → [tj]	Måske i "tit", 07:17, det virker som om det kommer mere og mere i takt med at int skrider frem og Naiima slapper af
Vokalforhold	
Konsonantforhold	"ret" med ustemt r 04:19 og "ret" med ustemt r 16:20
/ð/ → [Ø]	
Langvokalsforkortelse	"Mulernes" 02:18, men andre er helt standard
Andet	Tydelig klusil i "oplevet" 08:49 og i "pædagogseminariet" 11:22 Udtaler "Paranormal Activity" på en ret uortodoks måde 13:57
Morfologi	
Overgeneralisering af fælleskøn	"den gennemsnit" 02:06
Syntaks	
V2 → V3	"efter et stykke tid selvfølgelig jeg følte mig tilpas" 10:50
Suprasegmentale forhold	
Fortsætterintonation	
Creaky voice	Flere gange, fx 02:48, 11:28
Støduregelmæssigheder	"gym" uden stød 1:56 "hende" med stød, 05:31 "år" uden stød, 09:45
Intonation	Nærmest københavnsk på "forkælet" 06:50 og på "meget" 08:53 Jysk-agtigt på navnet på jysk by, hvor de har boet 10:13
Leksikon	
Afvigende præpositioner og præpositionsdrop	"jeg har gået i Abildgård" 04:42 "han er erhvervsskole" 11:24
Særlige udtryk	"det er begyndt at stoppe her for tiden" 12:01

Figur 22: Eksempel på noter fra anden gennemlytning, individuelt interview

6.2.1 Segmentale og suprasegmentale træk

Inden for variationistisk sociolingvistik har fokus for fonetisk orienterede analyser i helt overvejende grad været på segmentale træk som fx vokal- og konsonantkvaliteter, mens suprasegmentale træk ikke på samme måde har været genstand for sociofonetiske undersøgelser. En anden betegnelse for det suprasegmentale niveau er *prosodi* – lydlige processer, som ikke er del af den segmentelle fonologi (jf. Thomas, 2011:184). Prosodi er en 'samlebetegnelse' for en række meget forskelligartede lingvistiske fænomener som intonation, varighed ud over det segmentelle niveau, pauser og tryk. Hos en del forfattere bruges betegnelserne prosodi og intonation som synonyme (se Hirst og Cristo, 1998:3), men i afhandlingen her bruges begrebet intonation mere snævert om bevægelser i grundtonen hen over en given sproglig enhed af mere

global eller mere lokal rækkevidde, som fx en ytring eller en trykgruppe, og beskrives også som sprogets "melodi" (Grønnum, 1992; Hirst & Cristo, 1998; Yaeger-Dror & Fagyal, 2011:123). Grønnum definerer den prosodiske trykgruppe som en enhed med ét hovedtryk, som består af den betonedede stavelse og alle efterfølgende ubetonede stavelser, altså varende frem til næste betonedede stavelse (Grønnum, 1998:296). Denne afgrænsning begrundes af Grønnum i de intonationsmæssige forhold, hvor den trykstærke stavelse udviser forskel i grundtone i forhold til de efterfølgende trykssvage stavelser.

Mens analyser af segmentale træk langt fra kan betegnes som enkle at gå til, er de dog mere lettilgængelige end suprasegmentale træk, som betegnes som notorisk vanskelige at beskrive lingvistisk, samtidig med at de er essentielle i mundtlig kommunikation, bl.a. i forbindelse med fokusmarkering og pragmatiske signaler (Hirst & Cristo, 1998:2). Vanskelighederne med at få hold om suprasegmentale træk beror blandt andet på, at de påvirker hinanden gensidigt, ligesom de er påvirket af segmentelle forhold – og påvirker dem (Grønnum, 1998). Fx er længden af ikke-betonede stavelser med schwa et af de forhold, der medvirker til at skabe oplevelsen af en staccato-lignende rytme i multietnisk ungdomsstil (G. F. Hansen & Pharaos, 2005). Hvad de suprasegmentale forhold angår, beskriver Thomas og Carter imidlertid udeladelsen eller udgrænsningen af ikke-segmentale træk i variationistisk analyse som et forhold, der mindsker sociolingvistikens beskrivende kraft samt forståelsen af sproglig variation:

... the hegemony of a finite set of morphosyntactic and phonological features, along with the concomitant marginalization of non-segmental features, severely scales down the descriptive power of sociolinguistics and, correspondingly, distorts our overall understanding of language variation. (Thomas & Carter, 2006:332)

I nutidig dansk sammenhæng, hvor det er småt med den regionale sproglige variation, står intonationsmønstre stadig stærkt som geografisk markør. I 1991 skrev Nielsen og Pedersen: "Det må indrømmes at der er sider af sproget, især hvad der har at gøre med tonegang o.lign., der ikke (endnu?) kan fremvise rigsmålsformer i samme omfang som fx udtaler af enkeltord, lydforbindelser osv." (B. J. Nielsen & Pedersen, 1991:11), og i 2015 bemærkede Pharaos og kolleger, at intonationen er en af de få vedholdende regionale forskelle i danske unges talesprog, som altså tjener til at placere taleren geografisk i tilhørernes ører (Pharaos et al., 2015:111). "To the extent that 'local' speech (outside of Copenhagen, that is) differs from Copenhagen speech, this is mainly in virtue of some suprasegmental (prosodic) colouring," som Kristiansen udtrykker det (Kristiansen, 2009:168). Tilsvarende skriver Grønnum, at "det er trykgruppens tonale mønster der er vores stærkeste dialekt- eller regionalprogsken demærke. Det er først og fremmest på disse 'mini-melodier' at vi (gen)kender hinanden som bornholmere, københavnere, sønderjyder o.s.v."

(Grønnum, 1998:300), se også Kyst (Kyst, 2007:238). Imidlertid er intonation i spontan tale, som Grønnum skriver, "omtrent udforsket endnu" (Grønnum, 1998:295).

Også såkaldt staccato-lignende prosodi udgør et genkommende træk i beskrivelserne af talesprog blandt unge i etnisk blandede bymiljøer i Skandinavien (Bodén, 2010; G. F. Hansen & Pharao, 2005; Madsen, 2008, 2015; Pharao et al., 2014; Quist, 2000, 2005, 2008, 2012; Svendsen & Røyneland, 2008). Disse træk bør derfor indgå i undersøgelsen her, men det er ingen let opgave. Som Kristiansen (2003:130) beskriver det, "er det kun stød der indgår i variationslingvistiske beskrivelser; tryk, og især intonation, er det sværere at analysere kvantitativt". I nærværende kapitel vil jeg forsøge mig med en basal kvantificering af hhv. staccato-lignende prosodi og fynsk intonation med henblik på at kunne undersøge, hvordan de distributionelt spiller sammen med de segmentale træk. Se nærmere om kvantificeringen og problematikker forbundet hermed, i afsnit 6.5.1.

6.2.2 Vollsmose: Variabelbeskrivelse

For Vollsmoses vedkommende præsenterer jeg resultaterne af de unges realiseringer af nedenstående variable. Variablene er valgt ud fra, at de optræder i tilstrækkeligt antal hos deltagerne til at foretage robuste kvantificeringer, og ud fra, at de tidligere er beskrevet i litteratur om hhv. regionalt fynsk og multietnisk ungdomsstil.

1) Regionale fynske træk

- ET: Endelsen *-et* i ord som *huset*, *løbet* og *flabet* realiseret som hhv. [əd] (ikke-standard-variant) og [əð] (standardvariant)
- EDE: Endelsen *-ede* i præteritum af svage verber som *hoppede* realiseret som hhv. [əd] (ikke-standard-variant) og [əð]/[əðə] (standardvariant)

2) Multietnolektale træk

- T: /t/ i forlyd (fx i *totalt*) realiseret som hhv. [tʰ] (ikke-standard-variant) og [t] (standardvariant)
- R: Prævokalisk /r/ (fx i *rød*) realiseret som hhv. [ɾ] (ikke-standard-variant) og [r] (standardvariant)

Derudover præsenterer jeg et forsøg på kvantificering af de følgende prosodiske træk:

- FYNSK: fynsk intonation
- STACCATO: staccato-lignende prosodi

Der er yderligere kodet for følgende sproglige træk i interviewene fra Vollsmose, men trækkene er ikke behandlet som deciderede variable, da de forekommer i for lavt antal til at lave robuste kvantificeringer⁸ og derfor falder uden for *envelope of variation*. De indgår ikke i kvantificeringerne i dette kapitel, men behandles kvalitativt, når de optræder i forbindelse med interaktioner i kapitlerne 7 og 8.

- Stødafvigelser
- Udeladelse af /ð/
- Præpositionsafvigelser
- Overgeneralisering af fælleskøn for substantiver med bestemt og ubestemt artikel
- V3-ordstilling, hvor standarddansk har V2
- Leksikalske indlån

Hvad udeladelse eller svag realisering af stød angår, er emnet så komplekst, at der er stof til en hel afhandling alene dér (jf. Hansen, 2015). Generelt kan det siges, at de fleste deltagere i Vollsmose har en række forekomster af stødrealiseringer, som forekommer anderledes end det forventede (men se også Hansen, 2015 for en beskrivelse af sammenhængene mellem stød og andre prosodiske forhold, som problematiserer 'forventelighedsbegrebet' i den forbindelse). Stødafvigelser indgår dog 'indirekte' i kvantificeringen, eftersom kodninger af fravær af stød ofte optræder i passager, som er kodet som FYNSK eller STACCATO, jf. afsnit 6.2.4 og 6.2.5.

Variablen ET

Endelsen *-et* realiseres i regionalt fynsk (og i østjysk regionalsprog samt for partiicipiernes vedkommende i traditionelle dialekter i dele af Jylland, se fx Nielsen & Nyberg, 1988:46, Monka, 2013:90, Jysk Ordbog, kort K 6.1), som [əd], hvor standardvarianten er [əð]. Dette træk optræder i forbindelse med flere forskellige ordklasser og former:

- Svage verber i participium: Han har *hoppet*.
- Adjektiver: Han er *fjollet*.
- Substantiver i bestemt form, neutrum: *Huset* er grønt.

---

⁸ Kvantificeringerne er lavet med afsæt i de individuelle interview. Afhandlingens omfang tillader ikke en udtømmende behandling af deltagernes sprogbrug i venne-interaktion, men det er min klare fornemmelse, at der er flere forekomster af multietnolektale træk i venne-interaktion end i de individuelle interview. Dette gælder både i forhold til leksikalske, fonologiske og syntaktiske træk og stemmer overens med fund af fx Ganuza (2010) om syntaktisk variation. Derimod har jeg ikke en fornemmelse af, at deltagerne bruger flere regionalt fynske træk i venne-interaktion end i de individuelle interview.

Andre undersøgelser, som har medtaget variablen ET, har kodet leksemet *meget* særskilt (Nielsen & Nyberg, 1988, Monka, 2013). I nærværende undersøgelse er hverken *meget* eller *noget* medtaget i kodningen af variablen ET – *meget* for at følge tidligere fremgangsmåder, *noget* fordi dette findes i en specifik regional variant, [nɔ].

Undtagelser: Når en stamme ender på /ð/, har vi ikke kodet for endelsen i bestemt form (substantiver) hhv. i participiumsform (verber), eftersom der her også i standarddansk kan være [əd]-endelse. Det gælder i datamaterialet for substantiverne *stedet*, *ordforrådet*, *området*, *tørklædet*, *rådet*, *blodet* og verberne *kedet*, *skadet*, *ladet*, *redet*, *siddet*, *glædet*.

Variablen EDE

Udtalen af præteritumsendelsen af svage verber, *-ede*, som [əd] er indgående behandlet i den foreliggende litteratur om nyere fynsk talesprog. Standardvarianten er her [əðə]/[əð]. Varianten [əd] findes derudover i østjysk regionalsprog (Nielsen & Nyberg, 1988:47) og i sønderjysk regionalsprog (Nielsen & Pedersen, 1991:50). Ifølge I. L. Pedersen (1985) var formen forekommende hos regionalsprogtalende i Vissenbjerg og almindelig hos ældre odenseanere, og hun skriver, at den må opfattes som "en lokalt opstået form, vel under indflydelse fra jysk regionalsprog" (I. L. Pedersen, 1985:95). Køster (1998) kalder den en "regional præteritum".

Variablen T

Udtalen [tʰ] for stavelsesinitialt /t/ var blandt de træk, der sprang i ørerne på mine kolleger og jeg i forbindelse med vores feltarbejde i Vollsmose. Maegaard, som var den første til at observere og rapportere om trækket (Maegaard, 2007), beskriver, at hun tidligt i sit feltarbejde blandt børn på en stor folkeskole i København i begyndelsen af 00'erne bemærkede [tʰ]-varianten, og at det var det eneste udtaletæk, der blev nævnt spontant af hendes deltagere (Maegaard, 2007:87). Hun specificerer, at den optræder i forbindelse med /t/ i forlyd (Maegaard, 2007:87), men jeg finder det vigtigt at specificere yderligere, at det er fonologisk forlyd, der er tale om. Fx er der en lang række forekomster af ordet *faktisk* i interviewene, som ikke indeholder et fonologisk [t], men snarere udtales fx ['fɑɪs]. Ligeledes er der ord som *rigtig*, der har et fonologisk /d/ i stavelsesforlyd, ['kæɡ,di]. I sådanne tilfælde, hvor der i distinkt udtale godt kunne forekomme et [t], men ikke gør det i interviewene, er der ikke blevet kodet ikke for variablen T i undersøgelsen her. Trækket er også nævnt i Ag (2010), Madsen (2008, 2015) og Stæhr (2010).

Variablen R

Denne variabel, prævokalisk /r/ realiseret som stemt [ʀ] eller ustemt [ɾ], optræder ligeledes første gang i undersøgelser af variation i dansk talesprog hos Maegaard (2007). Det ustemte /r/ er meget hyppigt i dansk talesprog, men i postvokalisk position, fx i *mor* – og hos børn også i prævokalisk position (Grønnum, 1998:130). Også Ag (2010) og Madsen (2008, 2015) medtager [ɾ] som et træk i ”senmoderne urban ungdomsstil”.

Fynsk intonation

Generelt har danske dialektologer og sociolingvister udeladt intonationsmønstre fra deres sprogbeskrivelser, udover ganske overordnede betragtninger, med henvisning til disses kompleksitet. Men intonationen er, som nævnt, uomgængelig i behandling af regionale varieteter af dansk, netop fordi der er så få andre kendetegn, som adskiller forskellige geografiske varieteter fra hinanden i nutidig sammenhæng.

Grønnum opstiller en figur over grundtonemønstret i seks regionale rigsmålsvarianter, angivet ved hjælp af seks byer (København, Næstved, Aalborg, Tønder, Sønderborg og Bornholm, Grønnum, 1998:301), men medtager desværre ingen fynske lokaliteter/varianter. Et hyppigt brugt adjektiv i forbindelse med fynsk blandt lægmænd er ”syngende”, således allerede i 1893, hvor Alfred Ipsen skriver om nogle børn fra Kerteminde, der ”roder mellem Fortovets Sten og tiltaler hinanden på et gruelig syngende fynsk” (Galschiøt 1893, Andet Bind side 26, efter Køster 2002: 91). I 2016 udgav Anders W. Berthelsen bogen *Fynsk så det synger*, hvor han blandt andet skriver, at ”Fynboer går også i dag for at være det mest syngende folkefærd i Danmark” (Berthelsen, 2016:41) og henviser til tidligere beskrivelser af fynsk hos Carl Nielsen og Johs. V. Jensen. Det syngende præg har formentlig dels at gøre med selve intonationen, dels med de fynske realiseringer af stød, jf. Andersens beskrivelse af en hastigt stigende tonebevægelse i forbindelse med østfynsk stød: ”Stødet er i Østfynsk (...) almindeligvis ledsaget af en Tonebevægelse, der kan beskrives som hastigt stigende, dvælende på Højden og efter ’Lukkefasen’, i den Forstand denne overhovedet er til Stede, sluttelig igen lav.” (Andersen, 1958:34) samt Pedersens beskrivelse af en stigende tone på lydforbindelser med høj vokal, jf. figur 20. Også Pharao, Kristiansen et al. skriver, at grundtonen er stigende på trykstærke stavelser på Fyn (Pharao et al., 2015:111). Jeg giver i afsnit 6.2.4 en række eksempler på intonationsbevægelser i passager, som er kodet FYNSK i materialet fra Vollsmose.

Staccato-lignende prosodi

Som nævnt har mange sociolingvister bemærket og beskrevet en særegen prosodi som et kendetegn for talesproget blandt unge i etnisk blandede bymiljøer i Skandinavien. Bodén afviser

ikke, at de prosodiske forhold kunne have oprindelse i et af baggrundssprogene blandt sprogbrugerne, men konstaterer videre, at: "Regardless of their original functions, they may now serve primarily as markers of multiethnolect" (Bodén, 2010:76). Madsen beskriver de prosodiske forhold som noget af det mest karakteristiske ved det, hun kalder *contemporary urban youth style* (Madsen, 2015:140f), ligesom også Christensen (2012) beskriver en "staccatoagtig" og "hakkende" prosodi som typisk for de ytringer, hun har hæftet sig ved som særligt "brogede" (Christensen, 2012:109). Quist, som var den første, der beskrev denne prosodi i en dansk sammenhæng, betegnede den forsøgsvis som "staccato" og foreslog, at oplevelsen af det staccato-agtige havde at gøre med en anderledes trykfordeling end i standarddansk, med "svagere, men flere tryk" (Quist, 2000:154-155), og foreslog, at prosodien virkede stavelsesrytmisk frem for trykrytmisk – en beskrivelse, hun senere gik bort fra igen (Quist, 2012:286).

"Staccato-lignende" refererer til det perceptuelle/receptions-mæssige aspekt af denne prosodi, mens det ikke siger noget om, hvad de produktionsmæssige forhold er. Det satte Pharao og Hansen sig for at undersøge. De beskrev i Pharao & Hansen (2005) følgende fonetiske forhold, som adskilte optagelser med unge, der blev karakteriseret som hhv. multietnolect og standard ungdomskøbenhavnisk:

1. Varighedsforskelle mellem fonologisk lange og korte vokaler. Pharao og Hansen finder mindre varighedsforskel mellem fonologisk lange og korte vokaler i deres optagelser med multietnolect end i optagelserne med standard ungdomskøbenhavnisk. Det er langvokalerne, som realiseres kortere i multietnolect end i standard ungdomskøbenhavnisk, snarere end de korte vokaler, som realiseres som længere. Pharao og Hansen kalder derfor dette fænomen for *langvokalsforkortelse*. Især før stavelser indeholdende en fuldvokal (fx i ord som *Lamavej* og *Gigavej*) er dette perceptuelt påfaldende i sammenligning med standard ungdomskøbenhavnisk.

2. Forskelle i varigheden mellem vokaler i trykstærke og tryksvage stavelser. I multietnolect realiseres lange vokaler med bitryk gennemsnitligt med længere varighed end lange vokaler med fuldtryk, noget som "kan bidrage til oplevelsen af at der er 'for mange tryk' i multietnolect" (G. F. Hansen & Pharao, 2005:36).

3. Grundtonebevægelser hen over trykgrupper; Pharao og Hansen finder flere eksempler, hvor multietnolect-optagelserne har en anden intonationsbevægelse hen over stavelser uden stærktryk, end de københavnske optagelser har. Dette mønster gælder dog langt fra i alle tilfældene af multietnolect.

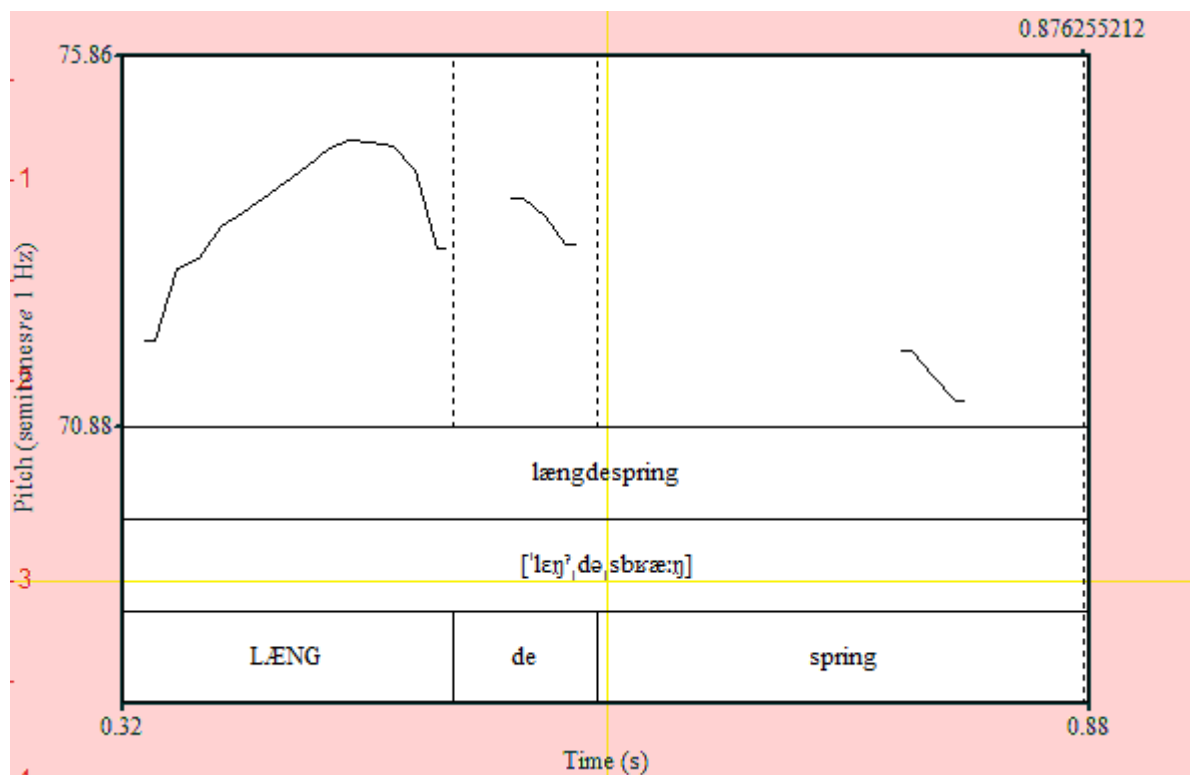
4. Støddforhold: Pharaog og Hansen nævner, at "multietnolekttalende håndterer stød anderledes (i det omfang stødet overhovedet findes i multietnolekt" (G. F. Hansen & Pharaog, 2005:6), men går ikke videre ind i en behandling af dette forhold.

6.2.3 Måling af intonation

Det enkleste parameter at undersøge i forbindelse med intonation er F_0 , grundfrekvensen (Yaeger-Dror og Fagyal, 2011), som i programmet Praat vises grafisk som en blå linje i forbindelse med stemte lyde. Da ustemte lyde ikke involverer vibrationer i stemmelæberne, har de ingen ækvivalent grundfrekvens. Man kan imidlertid ikke uproblematisk tage denne linje som direkte udtryk for grundfrekvens, eftersom en lang række forhold kan påvirke billedet, såsom stemmekvalitet (fx brugen af *creaky voice* eller *knirk*), overlappende tale osv., men den udgør for tiden det bedste bud på en akustisk ækvivalent eller kompagnon til rent perceptoriske analyser. De fleste nutidige undersøgelser inddrager da også både perceptoriske og akustiske analyser (Yaeger-Dror & Fagyal, 2011:123), og Yaeger-Dror og Fagyal opfordrer til at supplere dette dobbelte analytiske greb med at lade flere forskere kode samme passage uafhængigt af hinanden for at højne reliabiliteten, hvilket vi har gjort stikprøvevis i denne undersøgelse. De råder desuden til, at den perceptoriske analyse, gennemlytningen, udføres *før* den akustiske analyse, og at man derefter indstiller parametrene for måling af frekvensen, det vil sige det interval, inden for hvilket frekvensen måles, så det matcher den talendes *pitch range*. Alle har en karakteristisk pitch range, altså et interval inden for hvilket vedkommendes F_0 typisk bevæger sig ud fra en baseline, og det giver de mest pålidelige målinger, hvis man i hvert tilfælde indstiller Praat til at matche denne pitch range. Jeg har fulgt disse anvisninger i målingerne, som vises nedenfor.

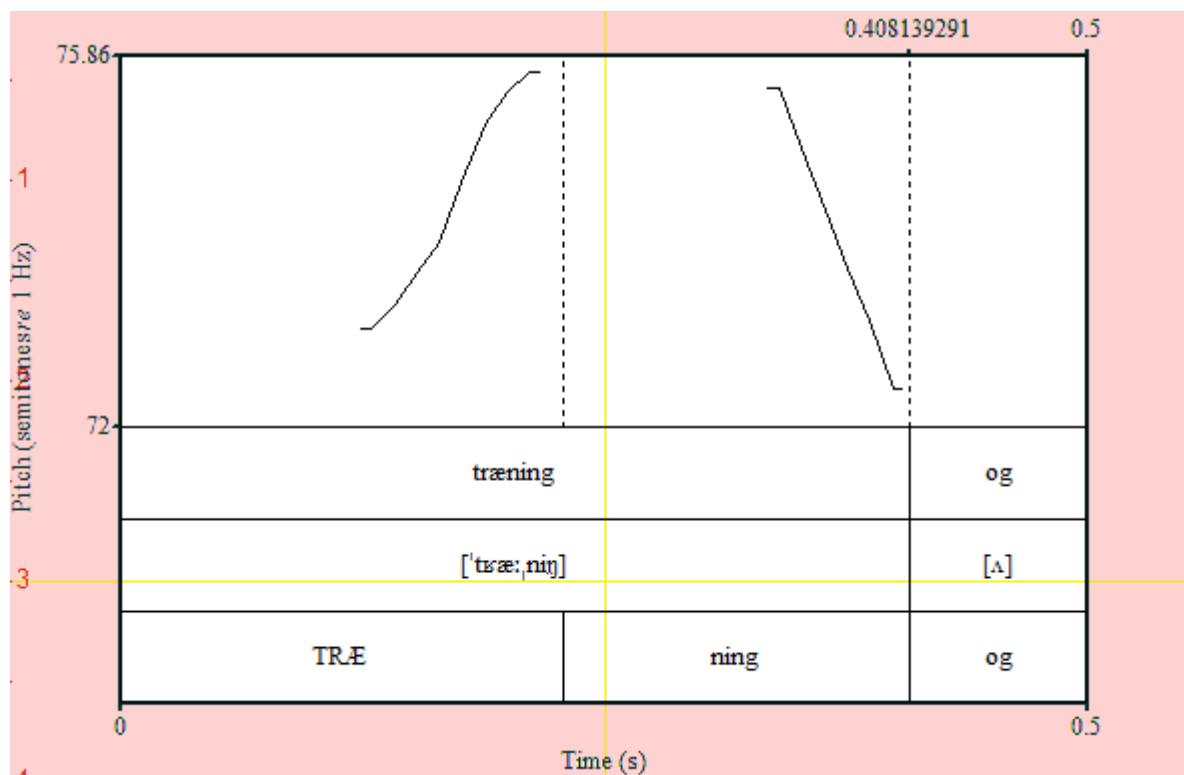
6.2.4 Eksempler på passager kodet FYNSK

Nedenfor vises nogle eksempler på passager, der er blevet kodet som FYNSK. Eksemplerne vises alle med tre tekst-tiers: Fra oven et ortografisk tier, så et tier med grov lydskrift, og endelig et tier med trykgrupper. Eksemplerne udviser alle den samme tendens mht. F_0 -kurvens bevægelse: Stigende på den betonedede stavelse, med en 'top' på kurven, som ligger lidt før afslutningen af den betonedede stavelse, således at kurven er svagt faldende den sidste del af den betonedede stavelse. Kurven fortsætter med at falde jævnt hen over de posttoniske stavelser.

Figur 23: Pitch-track fra Praat hen over passagen "længdespring", markeret som FYNSK, deltageren Nhung

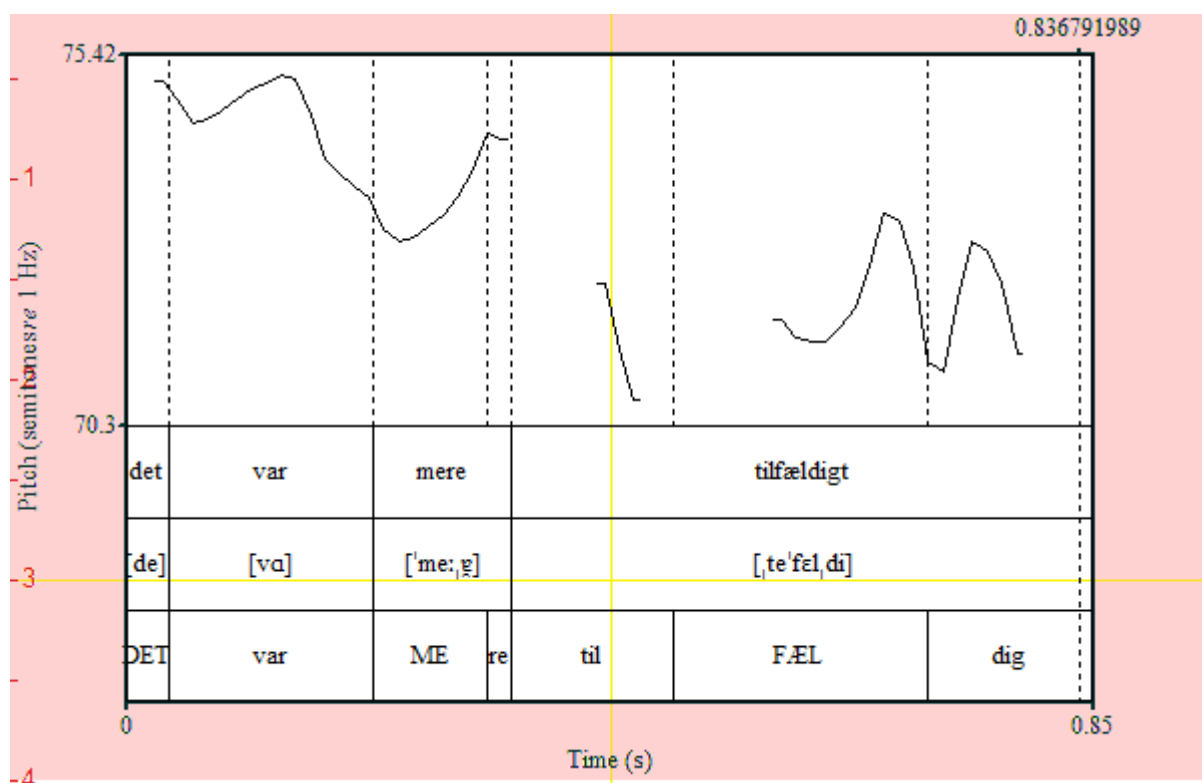
Pitch track'et viser F_0 for passagen *længdespring* hos Nhung. Den betonedede stavelse (*læng-*), har stød på [ŋ], mens den efterfølgende passage frem til ophøret af linjen viser den posttoniske stavelse *-de*. Ophøret af linjen skyldes, at *-spr-* er ustemte fonemer, og derfor begynder linjen først igen ved *-ing*, som er stemte fonemer. Det interessante er i første omgang grundtonens bevægelse hen over den betonedede stavelse. Som det ses, stiger linjen først henover nukleus, for så at falde lidt i slutningen af den betonedede stavelse. Den faldende bevægelse påbegyndes altså før den første posttoniske stavelse påbegyndes. Hen over de posttoniske stavelser er kurven langsomt og jævnt faldende, ikke brat som fx den bevægelse Christensen beskriver for "broget intonation" (Christensen, 2012:112).

I ovenstående eksempel ses intonationskurven for passagen ”træning og”. Der er her tale om en ikke-stødt, lang vokal i den betonedede stavelse. Også i dette tilfælde ses en stigende bevægelse for grundtonen hen over den betonedede stavelse (*træn-*), som flader ud i slutningen af den betonedede stavelse, og et efterfølgende faldende forløb hen over de posttoniske stavelser.

Det har ikke været praktisk muligt inden for afhandlingens tidsramme at lave en decideret perceptionstest af, hvad der opleves som fynsk i tilhøreres ører. Jeg lavede i stedet en mini-perceptionstest blandt 15 trænede lingvister på Københavns Universitet, som lyttede til 12 korte lydprøver udvalgt af mig til at repræsentere passager både med og uden FYNISK- og STACCATO-kodningerne. Tilhørerne fæstnede sig ved forskellige ting, såvel stødforhold som intonation og segmentale træk, og flere af lydfilerne fik karakteristikken 'fynsk intonation' med på vejen af nogle af tilhørerne. Den passage, der imidlertid blev karakteriseret af klart flest som 'fynsk-lydende' (11 ud af 15), er følgende:

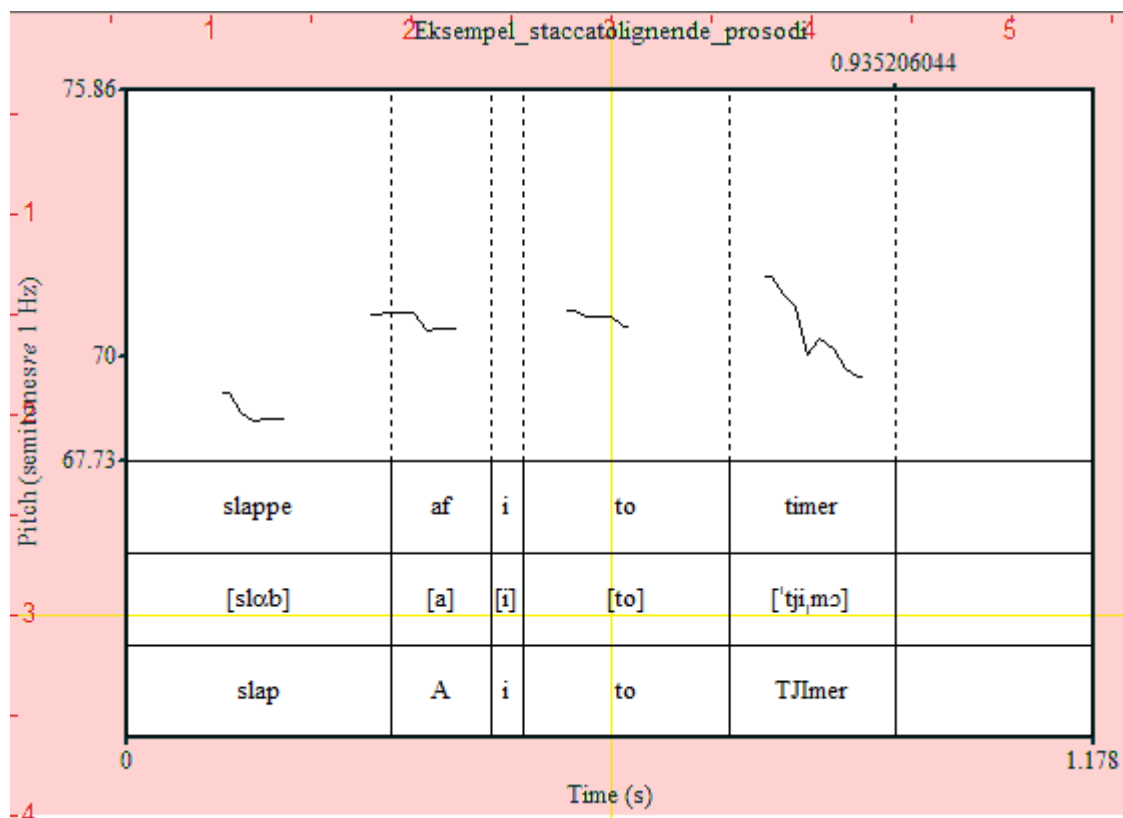
Figur 25: Pitch-track fra Praat hen over passagen "det var mere tilfældigt", kodet som FYNSK, deltageren Bo

Det ses, at der ikke er stød i "tilfældigt" – et forhold, som flertallet af tilhørere har kommenteret, side om side med kommentarerne om fynsk intonation. Derudover ses stigende intonation hen over de betonedede stavelser *me-* og *-fæl-*, og desuden også stigninger og fald hen over de ubetonede stavelser *var* og *-digt*. Ovenstående passage er også kodet som FYNSK i kodningsprocessen (før mini-perceptionstesten).

Det er ikke alle passager kodet FYNSK, som har så tydelige intonationskurver som de ovenstående eksempler (blandt andet pga. knirk, hvisken etc.), men jeg tør alligevel godt vove et øje og påstå, at der her er akustisk baseret belæg for at sige, at grundtonen er stigende på betonedede stavelser, med maksimum pitch lidt før afslutningen af den betonedede stavelse, og derefter jævnt faldende på de posttoniske stavelser i passager, som lyder fynske i sprogforskeres ører. Bemærk dog undtagelsen fra 'reglen' om den jævnt faldende intonation på posttoniske stavelser i figur 25.

6.2.5 Eksempler på passager kodet STACCATO

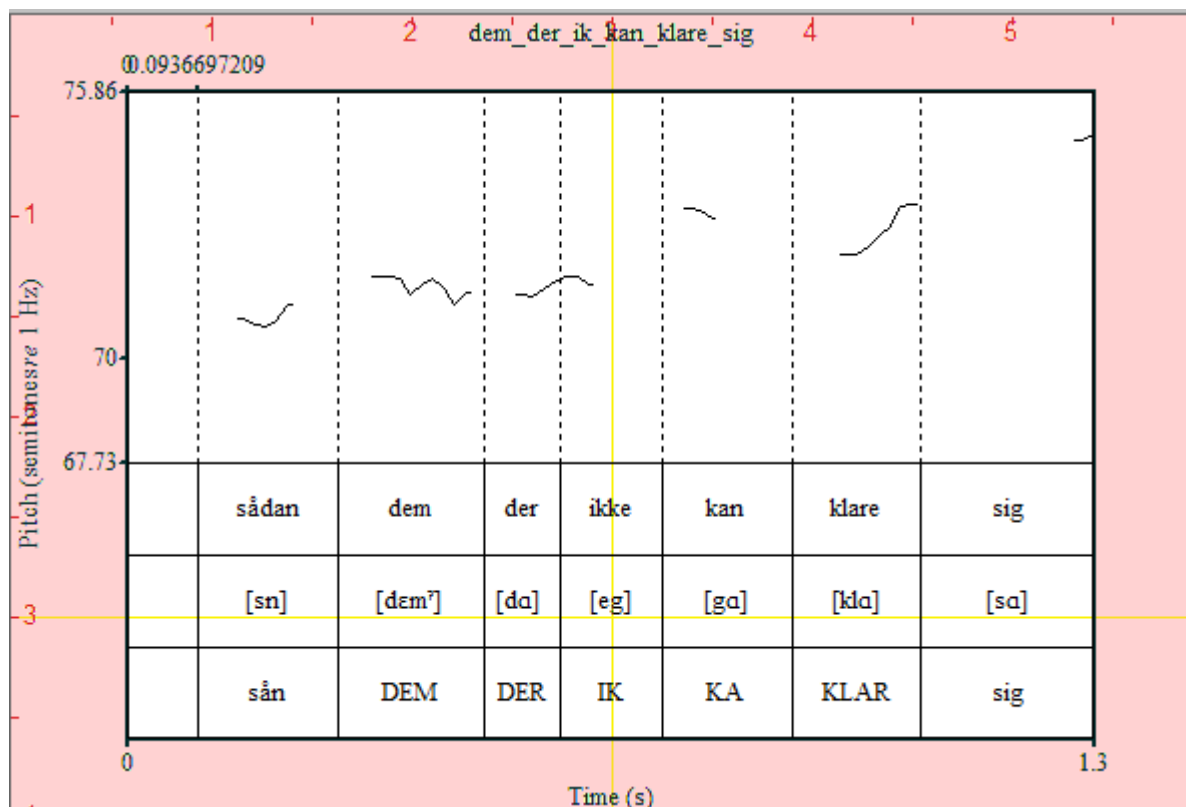
Et eksempel på en passage, som er kodet STACCATO i undersøgelsen her, ses nedenfor.

Figur 26: Pitch-track fra Praat af passage kodet STACCATO, deltageren Mustafa

Som det ses af lydskriftstieret, er der stød i *af*, men ikke som forventet i *to* (jf. Den Danske Ordbog). Der er desuden kort /i/ i *timer* og ikke, som forventet, langt /i:/. Det er formentlig det manglende stød og langvokalsforkortelsen, der udløser fornemmelsen af staccato-lignende prosodi. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at koderen også har ladet sig påvirke af tilstedeværelsen af [t] i *timer*, jævnfør at dette også er et træk associeret med multietnisk ungdomsstil.

Nedenfor ses derfor et pitch-track fra en passage kodet STACCATO, men uden forekomst af [t].

Figur 27: Pitch-track fra Praat af passage kodet STACCATO, deltageren Sahara

I ovenstående passage ses flere forhold, som kan have været medvirkende til at fremkalde fornemmelsen af staccato-lignende prosodi: For det første er der kort /a/ i *klare*, som ellers forventeligt har lang vokal. For det andet er der flere trykstærke stavelser end forventeligt, da det relative pronomen *der*, som henviser til *dem*, ikke normalt har stærktryk, ligesom modalverber der styrer infinitiv, som i *kan klare* ovenfor, normalt er trykssvage (Togeby, 2003:39) – om end man skal være påpasselig med at operere med begrebet 'forventeligt' ift. trykforhold i spontan tale, jf. Christensen (2012:112). De mange stærktryk giver en fornemmelse á la det, Quist har kaldt "svagere, men flere tryk" (Quist, 2000:154-155) end forventet i standarddansk. Interessant nok har Sahara stød på *dem*, hvilket ikke er forventeligt. Dette nuancerer billedet af, at stødforhold indgår i oplevelsen af staccato-lignende prosodi – dette er ikke altid i form af manglende stød, men kan som det ses også være i form af en oplevelse af 'forstærket' stød.

6.2.6 Bylderup: Variabelbeskrivelse

For Bylderups vedkommende præsenterer jeg kvantificeringer på basis af kodninger udført af mine kolleger Malene Monka og Henrik Hovmark. De har optalt i alt syv variable, men mine beregninger bygger på tre af disse variable, som beskrives nedenfor. Det skal nævnes, at alle

deltagerne, uafhængigt af deres brug af dialekttræk, taler på en måde, som gør, at de opleves som jyske på baggrund af intonationsforhold (Monka & Hovmark, 2016:85).

Beskrivelserne af variable udvalgt til kvantitativ analyse i afhandlingen her bygger på beskrivelser i Karen Margrethe Pedersens undersøgelse fra Tinglev (K. M. Pedersen, 1986) og Nybergs undersøgelse af "et rigsmål på sønderjysk substrat" (Nyberg, 1991:159), baseret på K.M. Pedersens optagelser.

Variablen PERS.PRON.

Personligt pronomen, 1. person, realiseret som hhv. *æ* i sønderjysk og *jeg* i standarddansk

Variablen ARTIKEL

På sønderjysk er den bestemte artikel foranstillet substantivet og hedder *æ*, uanset substantivets køn og tal. Således hedder det *æ knallert* og *æ bord*, *æ knallerter* og *æ borde*. I standarddansk er artiklen derimod enklitisk og efterhængt og udviser kongruens mht. køn og tal; *knallerten*, *bordet*, *knallerterne*, *bordene*.

Variablen GL.DANSK K

GL.DANSK K: Gammeldansk /k/ udtalt som [χ] fx i *kage*, *pige*

De tre valgte variable er alle relativt højfrekvente, og der er derfor god repræsentation inden for data. Samtidig repræsenterer de noget forskelligt, hvad 'bevidsthedsniveau' angår; det personlige pronomen angår sprogbrugeren selv og kan derfor formodes at være sensitivt over for, hvordan vedkommende gerne vil præsentere sig for samtalepartneren (I. L. Pedersen, 1991:76; Røyneland, 2005:382) og altså være centralt i forhold til personkonstruktion. ARTIKEL er som en morfosyntaktisk variabel formentlig mere tilgængelig for bevidst kontrol end en fonetisk variabel som GL.DANSK K (jf. fx Preston, 1996). Sidstnævnte kan tænkes at slippe 'under radaren' i forhold til situationelt betinget sproglig variation. Omvendt er foranstillet artikel et geografisk mere udbredt træk (jf. kort 7.1 i Kort til Jysk Ordbog) end GL.DANSK K realiseret som [χ], som er særegen for det sydlige Sønderjylland (jf. kort 4.2 i Kort til Jysk Ordbog). Større geografisk udbredelse kan bidrage til højere resistens for sproglige træk (jf. Monka, 2013, Røyneland, 2005:59 med henvisning til Thelander 1983). GL.DANSK K som [χ] kan med andre ord opleves som mere snævert lokalt og derfor være et træk, man fravælger, hvis man går i retning af

standarddansk udtale – omvendt kan det, som et fonologisk træk, være lavt nede på 'bevidsthedsskalaen'.

6.3 Udskrivnings- og kodningsprocedurer

Alle individuelle interview og fokusgruppesamtaler er udskrevet af studentermedhjælpere på den daværende Afdeling for Dialektforskning i programmet *Transcriber*. Udskrivningen følger de principper, som ses i bilag 1. Efter transskriptionen er de individuelle interview blevet korrekturlæst og -lyttet af Malene Monka og Henrik Hovmark (optagelser fra Bylderup), og Pia Quist og undertegnede (optagelser fra Vollsmose). Jeg har korrekturlæst og -lyttet alle fokusgruppesamtaler fra begge steder. Selve kodningen, som er foretaget i programmet *Praat*, har fulgt to spor: hhv. en kodning af binære variable og en registrering af andre træk, som ikke kan behandles som deciderede variable, jf. afsnit 6.2.2.

6.3.1 Principper for kodning

Følgende principper er fulgt i kodningen af de individuelle interview i Praat:

1. Kodningen påbegyndes fem minutter inde i interviewet.
2. For de binære træk kodes op til 40 forekomster, hvis muligt, ellers blot interviewet ud. Standarddansk realisering kodes 1, ikke-standarddansk realisering kodes 2, og uafgørlig realisering kodes 0.
3. Når der er kodet fem forekomster af et træk i et givet ord, stoppes kodningen af dette ord. Hvis der altså fx er kodet fem forekomster af /t/ i "tyve" eller "matematik", springes eventuelle følgende forekomster af dette ord over i den videre kodning af det pågældende træk (jf. Tagliamonte, 2006:95).
4. For de øvrige sproglige træk gælder det, at der kodes 10 fortløbende minutter, altså frem til 15 minutter inde i interviewet. Dette giver os en fornemmelse af den relative forekomst af de pågældende træk hos deltageren i forhold til resten af deltagergruppen.

Interviewene fra Bylderup er som nævnt kodet af Malene Monka og Henrik Hovmark, mens interviewene fra Vollsmose er kodet af hhv. mig, Pia Quist og Jann Scheuer, begge Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Line Lehm Sletten og Marianne Haugaard Hansen, begge studerende på Københavns Universitet. Vi har i flere tilfælde lavet 'kodningsworkshops', hvor vi har kodet et vist antal sekunder af samme fil for derefter at sammenligne vores kodninger. I tilfælde af uoverensstemmelser har vi argumenteret for vores valg af kode og derefter genkodet,

til vi skønnede, at vi var enige i tilfredsstillende grad. Derudover har Scheuer og jeg udført en lang række stikprøvelytninger af hinandens og af Slettens og Hansens kodninger.

Det er vanskeligt at sætte kvantitative mål for, hvor stor intra-koder-enighed, der skal være, før en kodning er pålidelig; vores målsætning har været, at der skal være enighed om kodningen af de binære variable i helst alle tilfælde (og hvis der var vedvarende uenighed, blev variablen kodet 0), mens man i forbindelse med de sproglige træk, som ikke er lige så velbeskrevne og heller ikke nødvendigvis diskret afgørlige (fx forekomst af stød eller ej, fynsk intonation), skal kunne overbevise hinanden om rimeligheden i en kode, før den bliver stående. I sidste ende har det været den enkelte koder, der er 'afsender' på de kodede filer, men ud fra fælles fodslag for principperne, og hyppige samlytninger. Maegaard (2007) beskriver, hvordan der i hendes materiale var 93 hhv. 100 % overensstemmelse mellem hendes egen og en andens (Jens Normann Jørgensens) kodninger, målt ud fra kodning af to interview. Jørgensen og Kristensen (1994) accepterede i forbindelse med kodning af "moderne sjællandsk" en overensstemmelse på over 80 %. I de tilfælde, hvor vi har 'samlyttet' filer, er vi hver gang nået frem til over 90 % overensstemmelse.

6.4 Kvantificering og statistiske analyser

Jeg arbejder ikke med et repræsentativt udvalg af en population, men med noget nær en hel årgang to bestemte steder i Danmark (alle niendeklasses elever i Bylderup skoledistrikt, to ud af tre niendeklasser i Vollsmose). Datasættet er altså ikke konstrueret med en bestemt fordeling, hvad angår uafhængige variable for øje. Da jeg ikke er ude i et ærinde om at kunne generalisere fra deltagergrupperne til en større population, har jeg ikke signifikant testet de forskelle, som fremkommer mellem kategorier i analyserne, eftersom disse kan tages for pålydende inden for de udvalgte deltagergrupper (se Kristiansen, 2010 for en lignende argumentation). Det er altså ikke muligt at bruge inferentielle statistiske test til at generalisere og hævde konklusioner for andre end de deltagere, undersøgelsen omfatter. Imidlertid vil jeg gerne kunne undersøge mine data ved hjælp af deskriptiv og sammenlignende statistik, hvor jeg afsøger datas distributioner og eventuelle sammenhænge mellem sproglige variable og en række uafhængige variable. Til det brug præsenterer jeg distributionsplots over fordelingen af den aktuelle sproglige variabel i forhold til de uafhængige variable.

Denne type beregninger viser imidlertid kun distributionen for hver uafhængig variabel for sig og forholder sig således ikke til deres eventuelle interaktioner, ligesom den ikke siger noget om de forskellige uafhængige variables relative effekt ift. den afhængige variabel. For at tage højde for eventuelle sammenhænge de uafhængige variable imellem, og for at tage deltagernes

individuelle sproglige adfærd med i betragtning, har jeg med inspiration i Jensen og Maegaard (2012) benyttet en *mixed model multipel lineær regressionsanalyse*, i det følgende kaldet mixed model-analyse, som afsøger eventuelle sammenhænge mellem flere uafhængige variable og en afhængig variabel på samme tid. Analysen viser, om en uafhængig variabel har signifikant effekt i forhold til brugen af den afhængige variabel, alle uafhængige variable taget i betragtning.

En mixed model-analyse undersøger altså faktorerens effekt i forhold til hinanden. Termen *mixed effects* henviser til, at der både indgår faste faktorer, i denne undersøgelse fx køn og beboelseshistorik, og vilkårlige faktorer, i denne undersøgelses tilfælde deltageren. Deltageren medtages som vilkårlig effekt, eftersom man ved en eventuel gentagelse af undersøgelsen ikke ville vælge de samme deltagere, mens de uafhængige variable (de faste effekter) kunne gentages ved en replikation af undersøgelsen (jf. Heegård, 2015:79). At man medtager deltageren som vilkårlig effekt betyder, at modellen også tager højde for variationen inden for deltagergruppen ved at medregne sproglige præferencer hos den enkelte deltager (ved at tildele hver deltager et såkaldt *intercept*, et gennemsnitstal for hver sproglig variabel), som fx hvis én deltager nærmest kategorisk bruger en regional variant, mens resten af deltagergruppen kun sjældent bruger denne variant. Jeg har i den forbindelse fået helt uvurderlig hjælp af min kollega Torben Juul Jensen fra Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet, og jeg skylder ham stor tak.

Alle variable er via krydstabulering tjekket for kolinearitet. For at en faktorkombination kan blive medtaget i analysen, må der ikke være tomme celler i krydstabuleringen; der skal altså være belæg for alle kombinationer. Hvis der ikke er det, udgår faktoren af beregningen. Jeg gør opmærksom på de steder, hvor dette har været tilfældet. Jeg er for alle beregninger begyndt med at inddrage alle uafhængige variable (med mindre en krydstabulering har afsløret tomme celler). Hvis en uafhængig variabel ikke udviser statistisk signifikant effekt, har jeg fjernet den fra modellen og udført beregningen igen med de tilbageværende variabler (*step down-procedure*). Det, jeg rapporterer, er altså den bedste model; den, som kun medtager faktorer, der udviser signifikante effekter ift. brugen af den sproglige variabel. Til beregningerne har jeg benyttet programmet *R Studio*, version 3.3.2. Jeg har brugt designpakken *ggplot2* (Wickham 2009) til distributionsplots og pakkerne *lme4* (Bates et al., 2017) og *languageR* (Baayen 2013) til mixed model-beregningerne.

De uafhængige variable, som præsenteres nedenfor, er udvalgt *post hoc*, ud fra en vurdering af, hvilke faktorer der kunne tænkes at være af relevans for deltagernes sprogbrug jf. kapitel 2. De er valgt ud fra to kriterier: Enten fordi andre studier har vist sammenhænge mellem disse variable og sproglig variation, eller for at afprøve hypoteser genereret ud fra det teoretiske afsæt. Sådanne hypoteser udgør det, Levshina kalder et "educated guess" (Levshina, 2015:8), et

begrundet gæt, som kan testes fx mht. forskelle mellem forskellige gruppers sproglige adfærd eller sammenhænge mellem forskellige variable.

6.4.1 Uafhængige variable til kvantitativ analyse

Kvantitative analyser kræver entydige kategorier. De nedenstående variable udgør dem, jeg skønner er velbegrundede og operationaliserbare – dels i forhold til det teoretiske grundlag for undersøgelsen, dels i forhold til tidligere undersøgelser og ikke mindst i forhold til data. Nogle af variablene beror på en fortolkning af data, som jeg gør rede for nedenfor, mens andre er mere entydigt afgørlige.

KØN

Køn har i undersøgelse efter undersøgelse vist sig at være en faktor i forhold til brugen af ikke-standard sproglige variable (fx Labov, 1972b, Trudgill, 1974, Eckert, 2000, Cheshire, 2008, Quist, 2005, Maegaard, 2007, Wienecke, 2009). Selv om jeg opererer med en forståelse af køn som en dynamisk størrelse, afspejlede feltarbejdet snarere en meget binær tilgang til køn deltagerne imellem. Jeg har derfor kodet deltagerne som hhv. dreng og pige. Det giver følgende fordeling⁹:

	Bylderup	Vollsmose
Drenge	16	15
Piger	12	27
I alt	28	42

FREMTIDIG ORIENTERING

Inddragelsen af denne variabel bygger på tidligere forsknings påvisninger af, at fremtidig orientering væk fra det lokale medfører en tendens til, at sprogbrugere vælger standardtræk frem for lokale træk, som gennemgået i kapitel 2. En tilsvarende variabel inddrages i Røyneland (2005) og i Wienecke (2009), men i sidstnævnte påvises ingen klar sammenhæng mellem at forestille sig at blive i det lokale eller søge væk og brugen af dialektale træk.

Deltagerne er placeret ud fra deres svar i de individuelle interview på spørgsmålet: "Hvis du forestiller dig dig selv om ti år, hvor tror du så, du bor?" Svarene er mangeartede; fra detaljerede redegørelser for den store villa, en af pigerne fra Vollsmose drømmer om, til et

---

⁹ Bemærk, at der på grund af en beklagelig teknisk fejl kun blev optaget interview med 42 ud af 45 deltagere i Vollsmose. Kvantificeringerne angår derfor kun disse 42 deltagere.

prosaisk "Her i æ nærhed" fra en af drengene fra Bylderup. En kategorisering af svarene er utvivlsomt reduktionistisk, men nødvendig i forhold til statistisk analyse.

Jeg har derfor grupperet svarene ud fra, hvorvidt deltagerne i det individuelle interview tager klart stilling i det lokale steds favør (kodet "Lokalt"), om de hverken afviser eller entydigt orienterer sig mod det lokale (kodet som "Måske lokalt"), eller om de tager klar afstand fra at bo i det lokale område i fremtiden (kodet som "Ikke lokalt"). Kategorien "Måske lokalt" kan derfor også indebære mere og andet end det lokale.

Fremtidig orientering	Bylderup		Vollsmose	
	Piger	Drenge	Piger	Drenge
Lokalt	1	5	1	0
Måske lokalt	5	4	9	9
Ikke lokalt	6	7	17	6
I alt	12	16	27	15

BOET UDEN FOR DET LOKALE

Denne variabel og den næste, GÅET I SKOLE UDEN FOR DET LOKALE, forholder sig til spørgsmålet om dagligdags kontakt med andre jævnaldrende uden for den nuværende bopæl. Den bagvedliggende hypotese er, at hyppig kontakt med folk med anden sprogbrug end én selv kan lede til, at man sprogligt tilpasser sig disse andre (Milroy & Gordon, 2003; Trudgill, 1974), og omvendt at tætte og multiplekse lokale netværk korrelerer med højere brug af lokalsproglige træk, som vist af Milroy (1987 [1980]).

Variablen indeholder kategorierne "Ja" og "Nej" i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt deltagerne har boet hhv. gået i skole uden for lokalområdet, forstået som skoledistriktet. Bemærk, at dette i Vollsmose er fortolket som, at deltageren har boet hhv. gået i skole andre steder på Fyn end i Vollsmose, ud fra en forestilling om, at de regionale sproglige (= fynske) træk kan tilegnes fra jævnaldrende andre steder på Fyn, men ikke fra jævnaldrende på Sjælland, i Irak osv. Bemærk, at nogle af deltagerne i Vollsmose har gået i skole uden for Vollsmose, mens de stadig boede der. Derfor er tallene ikke de samme for de to variable.

Boet uden for det lokale område	Bylderup	Vollsmose
Ja	2	7
Nej	26	35
I alt	28	42

Gået i skole uden for det lokale område	Bylderup	Vollsmose
Ja	2	8
Nej	26	34
I alt	28	42

FORÆLDRES GEOGRAFISKE BAGGRUND

En række dialektologiske og sociolingvistiske studier medtager sprogbrugerens forældres geografiske baggrund (i nogle tilfælde også bedsteforældres) som variabel (cf. Bugge, 2010). Dette bygger på to præmisser: For det første at forældre, der selv er fra lokalområdet, formentlig bruger lokal dialekt i højere grad end forældre, der ikke kommer fra lokalområdet. Børn af forældre med lokal baggrund har dermed større mulighed for at møde og indoptage lokalsproglige træk fra forældrene i løbet af den sproglige socialisering end børn med forældre med ikke-lokal baggrund (for kritik heraf, se dog fx Bugge, 2010). For det andet, at det lokale tilhørsforhold øges, hvis en eller begge forældre kommer fra lokalområdet (Cairns et al., 2013; Sundgren, 2002). Der er altså to forskellige aspekter i spil; dels et, der har at gøre med eksponering for lokalsproglige træk, dels et, der har at gøre med stedstilknytning.

Denne variabel er kun i brug i forhold til Bylderup-deltagerne, da kun én Vollsmose-deltagers forældre er født og opvokset på Fyn – og i dette tilfælde ikke i Vollsmose. Variablen indeholder kategorierne "Lokalområdet", operationaliseret som skoledistriktet, "Landsdelen", som omfatter området mellem Kongeåen og den dansk-tyske grænse, og "Uden for landsdelen", som omfatter resten af Danmark og udlandet. Bemærk, at en af deltagerne ikke kender sin far. Hans geografiske baggrund er derfor ikke medtaget.

Forældres geografiske baggrund (Bylderup)	Far	Mor
Lokalområdet	15	16
Landsdelen	6	6
Uden for landsdelen	6	6
I alt	27	28

BAGGRUNDSSPROG

Denne variabel er medtaget for Vollsmose-deltagernes vedkommende. Som tidligere gennemgået afviser en række undersøgelser fra Europa, der ser på emergente sproglige registre/stile i etnisk

heterogene urbane miljøer, en sammenhæng mellem baggrundssprog og brugen af træk fra disse registre eller stile (fx Bodén, 2010). For ikke på forhånd at udelukke, at der kan være noget andet på spil i forbindelse med Vollsmose, har jeg dog medtaget baggrundssprog som mulig faktor i forhold til brugen af bestemte træk. Deltagerne er placeret ud fra de svar, de gav i de individuelle interview på, hvilke sprog de primært snakkede i hjemmet, ud over dansk. Jeg er fuldt ud klar over, at dette er en simplistisk tilgang til sproglige praksisser i hjemmet (Ag & Jørgensen, 2013). Med dette in mente fås følgende fordeling på baggrundssprog:

Deltagers baggrundssprog ud over dansk (selvoplyst)	Antal deltagere
Arabisk	17
Somalisk	17
Tyrkisk	4
Vietnamesisk	2
Kurdisk	1
Dansk	1
I alt	42

FYNSK og STACCATO

For Vollsmoses vedkommende inddrager jeg brugen af hhv. fynsk intonation og staccato-lignende prosodi som faktor i forhold til de segmentale træk for at undersøge, om der er samspil mellem segmentale og suprasegmentale træk. Fremgangsmåden for kodning af de suprasegmentale træk og for kategorisering af deltagerne i forhold til disse fremgår af afsnit 6.5.1.

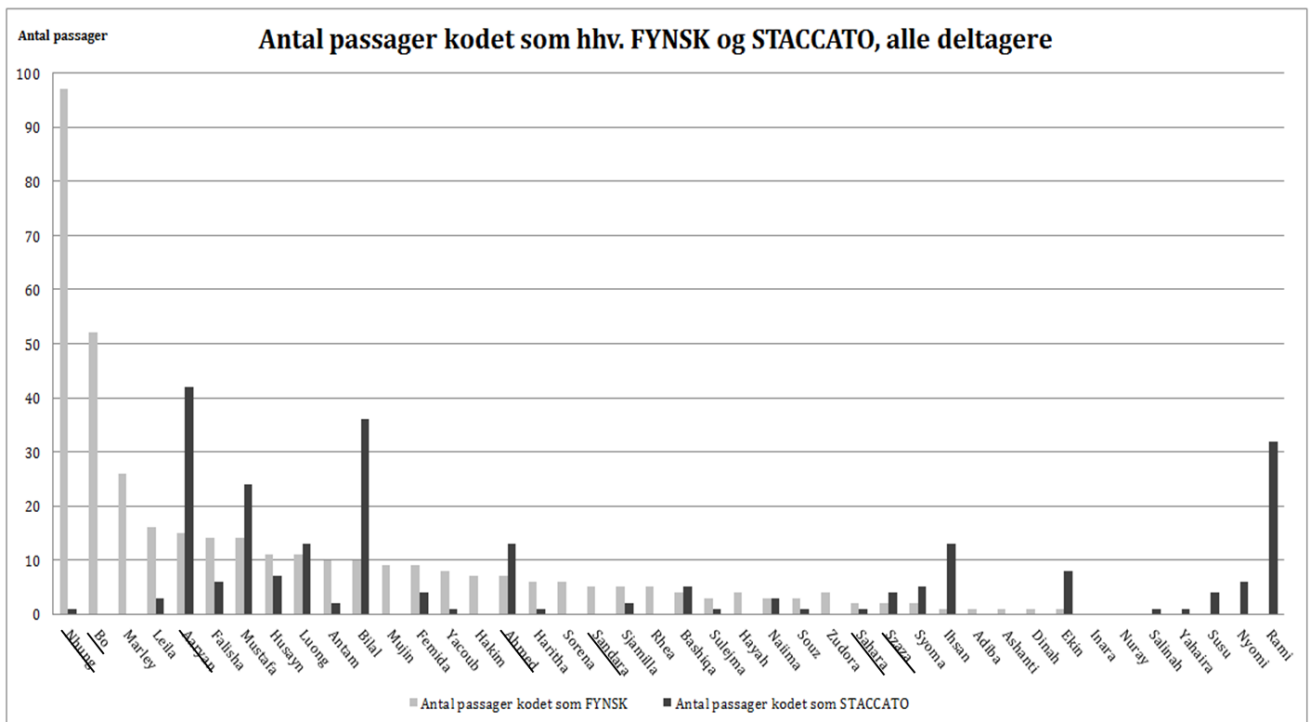
6.5 Vollsmose: Resultater

Jeg præsenterer i det følgende resultaterne for de suprasegmentale træk FYNSK og STACCATO og de segmentale træk ET, T, R. Jeg indleder med resultaterne for de suprasegmentale træk, da disse bruges som faktorer i behandlingen af de segmentale træk.

6.5.1 FYNSK og STACCATO

Som nævnt har jeg ønsket at kunne underbygge indtrykket af, at nogle deltagere bruger meget, andre lidt, fynsk intonation eller staccato-lignende prosodi, med kvantificeringer af disse træk. Nedenfor ses antallet af passager kodet henholdsvis FYNSK og STACCATO pr. de ti minutter, der er blevet fuldkodet pr. interview. Antallet vises her som søjlediagram, men kan ses i tabelform i bilag

6.1 og 6.2. Den lyse søjle viser antal FYNSK-kodninger og den mørke søjle antal STACCATO-kodninger. Fokusdeltagerne er understreget:

Figur 28: Søjlediagram over antal FYNSK- og STACCATO-kodninger, alle deltagere

Det fremgår, at de fire deltagere med flest FYNSK-kodninger samtidig har meget få eller ingen STACCATO-kodninger, men derudover er der ingen umiddelbare mønstre, der springer i øjnene, når vi ser hen over deltagergruppen samlet.

Alt i alt bruges STACCATO-koden færre gange end FYNSK-koden, 184 gange mod 278 gange. Det behøver dog ikke betyde, at deltagerne overordnet set taler mindre med staccato-prosodi end med fynsk intonation. Det har snarere noget med kodningsfremgangsmåden at gøre, hvor det typisk er længere passager (flere end én trykgruppe), der kodes som én STACCATO-forekomst, mens det typisk er kortere passager (som regel blot én trykgruppe), der kodes som én FYNSK-forekomst.

Af tidligere forsøg på kvantitativ behandling af staccato-lignende prosodi kender jeg kun til Christensen (2012) i dansk sammenhæng. Hun opererer imidlertid kun med henholdsvis tilstedeværelse af og fravær af staccato-lignende prosodi (som hun kalder "broget prosodi") for deltagerne i sin undersøgelse (Christensen, 2012:131), en opdeling, som er for grovmasket for nærværende undersøgelse.

Maegaard (2007) har derimod kvantificeret sine deltagers brug af diskurspartiklerne "ik" og "ik'os" på en måde, der kan tjene som inspiration til en kvantificering af de prosodiske

træk. Maegaard har optalt antallet af diskurspartikler, enten til hun nåede tyve forekomster eller til afslutningen af interviewet. Hun har derefter foretaget en

... grovsortering, hvor jeg skelner dem der slet ikke bruger diskurspartikler, dem der bruger 1-10 af den pågældende partikel, og dem der bruger 11-20 af dem. Denne sortering giver overblik over, hvem der i uddraget bruger den pågældende partikel meget, hvem der slet ikke bruger den, og hvem der bruger den en smule (Maegaard, 2007:84).

På samme måde kan deltagerne i Vollsrose grupperes efter, hvem der bruger de forskellige prosodiske træk "meget", "noget" eller "lidt eller slet ikke". En tilgang, der gør brug af de absolutte tal, virker ikke rimelig, eftersom der, som nævnt tidligere, er en række forhold ved data, som sætter rammerne for, hvor mange kodninger, der maksimalt kan opnås: Jo mere, deltageren taler i interviewet, jo flere 'kandidater' for kodninger vil denne person have. Modsat de segmentale variable, som forholder sig til det samme maksimum for alle deltagere (40 belæg), kan man ikke i forbindelse med de suprasegmentale ressourcer tælle belæg. En trykgruppe *skal* ikke realiseres på en bestemt måde. Derfor virker det mest rimeligt (og konservativt) at arbejde med en relativ inddeling af deltagernes brug af FYNSK og STACCATO, set i forhold til deltagergruppen som helhed for disse suprasegmentale træk.

Jeg benytter kvartildistributioner som udgangspunkt for at placere hver deltager i én af tre kategorier mht. brugen af trækkene FYNSK og STACCATO. Denne tilgang forholder sig til datas distribution hen over hele gruppen, snarere end at gå ud fra et gennemsnitstal, som kan dække over meget ubalancerede fordelinger. Nedenfor vil jeg først gennemgå inddelingen af deltagerne ift. brugen af FYNSK, derefter for STACCATO.

FYNSK

Inddelingen nedenfor er baseret på følgende beregninger:

Minimum	1. kvartil	Median	Gennemsnit	3. kvartil	Maximum
0,0	1,0	4,5	8,3	9,8	97,0

Som det fremgår, er der stor forskel på median- og gennemsnitsværdien, hvilket peger på, at en gruppe *outliers* trækker gennemsnitsværdien væsentligt op. Det ses da også, at der er særdeles langt fra tredje kvartils 9,8 forekomster til maximumværdien, 97 forekomster. Spredningen inden for brugen af dette træk er tydelig også i søjlediagrammet (figur 28).

Det forekommer bedst begrundet i datas fordeling at afgrænse kategorierne ud fra dem, som ligger under median (Q1 og Q2), dvs. fra 0 til og med 5 koder (medianen medtages her og

rundes op) som "slet ikke eller meget lidt fynsk", dem som ligger i tredje kvartil (Q3), fra 6 til og med 10 koder som "noget fynsk", og endelig fjerde kvartil, Q4, fra 11 koder og opefter som "meget fynsk". Herved fås følgende fordeling:

Meget fynsk (4. kvartil)	Drenge Aaryan, Mustafa, Husayn, Luong, Nhung, Bo, Marley
	Piger Leila, Falisha
Noget fynsk (3. kvartil)	Drenge Ahmed, Bilal, Yacoub, Mujin, Hakim, Antam
	Piger Femida, Haritha, Sorena
Slet ikke eller meget lidt fynsk (1. og 2. kvartil)	Drenge Ihsan, Rami
	Piger Ekin, Nyomi, Sandara, Sjamilla, Rhea, Bashiq, Sulejma, Hayah, Naiima, Souz, Zudora, Sahara, Szaza, Syoma, Adiba, Ashanti, Dinah, Inara, Nuray, Salinah, Yahaira, Susu

Tabel 1: Kategorisering af deltagere ud fra antal FYNSK-kodninger

Det fremgår umiddelbart af tabellen, at drengene er i overtal i kategorierne "Noget fynsk" og "Meget fynsk", og det selvom der er markant færre drenge end piger (15 drenge og 27 piger). Til gengæld er pigerne i overvældende overtal i kategorien "Slet ikke eller meget lidt fynsk".

Drengene bruger altså overordnet set fynsk intonation i markant højere grad end pigerne, men samtidig er der større intrakategoriel variation mht. drengenes brug af dette træk end pigernes.

I "Meget"-gruppen er de mandlige fokusdeltagere Nhung, Bo og Aaryan, mens Ahmed er i "Noget"-gruppen. De har alle en historik, som har givet dem adgang til en høj grad af kontakt med andre børn og unge uden for Vollsmose og dermed potentielt til at indoptage sproglige træk herfra; men Ahmed er altså en mindre flittig FYNSK-bruger end de andre tre. Derimod er de tre kvindelige fokusdeltagere alle at finde i gruppen, der bruger lidt fynsk intonation. Sahara adskiller sig mht. steds- og mobilitetshistorik fra Szaza og Sandara derved, at hun har gået i skole på Vestfyn

og nu bor i Rising, men det er altså ikke noget, som lader sig høre i hendes intonation. Blandt pigerne bruger kun Leila og Falisha meget FYNSK, med hhv. 14 og 11 kodninger pr. 10 minutter. Der er ikke noget ved disses 'kontaktprofil', socio-geografiske orientering eller deres personapræsentation, der peger i retning af, at de har en særlig adgang til fynske varianter eller grund til at bruge mere fynsk intonation end andre piger i deltagergruppen. Muligvis har fynsk intonation som lokal-markør andre og mere attråværdige indeksikaliteter blandt drengene end blandt pigerne.

Jeg har ikke observeret intra-individuel variation mht. fynsk intonation, når jeg lytter til venne- og kammeratinteraktioner. Det er naturligvis ikke det samme som at sige, at den fynske intonation ikke har en social eller pragmatisk funktion inden for deltagergruppen, men i givet fald er det ikke en, som jeg har kunnet opfange med mit datagrundlag.

STACCATO

Inddelingen for STACCATO-kodninger nedenfor er baseret på følgende:

Minimum	1. kvartil	Median	Gennemsnit	3. kvartil	Maximum
0,0	0,0	1,0	5,7	5,8	42,0

Tallene viser et meget ubalanceret datasæt. Medianen er blot én, og halvdelen af deltagerne har altså nul eller én forekomst af STACCATO i de ti minutter, der er kodet for. Imidlertid har resten et meget varierende antal STACCATO-kodninger, som det fremgår af figur 28.

En kategoriel inddeling som for FYNSK-kodninger giver følgende: under median, i første og andet kvartil, ligger de deltagere, som har nul eller én staccatokodning (medianen medtages her); dette kategoriseres som "Slet ikke eller meget lidt staccato". I tredje kvartil ligger de deltagere, som har mellem 2 og 6 staccatokodninger. Det kategoriseres som "Noget staccato". I fjerde kvartil ligger de deltagere, som har syv staccatokodninger og derover. Det kategoriseres som "Meget staccato".

Meget staccato (4. kvartil)	Drenge Husayn, Ihsan, Ahmed, Luong, Mustafa, Rami, Bilal, Aaryan
	Piger Ekin
Noget staccato (3. kvartil)	Drenge Antam
	Piger Sjamilla, Naiima, Leila, Susu, Szaza, Femida, Syoma, Bashiq, Nyomi, Falisha
Intet eller meget lidt staccato (1. og 2. kvartil)	Drenge Nhung, Marley, Bo, Mujin, Hakim, Yacoub
	Piger Haritha, Sulejma, Souz, Sahara, Salinah, Yahaira, Sorena, Sandara, Rhea, Hayah, Zudora, Adiba, Ashanti, Dinah, Inara, Nuray

Tabel 2: Kategorisering af deltagere ud fra antal STACCATO-kodninger

Igen er der en tydelig kønnet forskel i deltagernes fordeling. Men vægtningerne inden for kategorierne er anderledes end for FYNSK. Hvad STACCATO angår, fordeler drengene sig stort set i 'ekstremerne'; enten bruger de "meget" eller "intet eller meget lidt" staccato-lignende prosodi – kun Antam befinder sig i midtergruppen. Fordelingen i drengegruppen kan pege på, at der her er en meget anderledes indeksikalitet på spil, end det var tilfældet med fynsk intonation. Aaryan, der fremstod som en 'sej ung mand' bruger – skarpt forfulgt af Bilal – klart mest STACCATO af alle deltagere; 'tricksteren' Ahmed bruger mindre, men stadig nok til at være i "Meget"-kategorien. Derimod bruger Nhung og Bo, som ikke hang ud med de 'seje', kun lidt STACCATO. Pigerne fordeler sig mere ligeligt mellem "Noget" og "Slet ikke eller meget lidt"-kategorierne, hvor de for fynsk-kodningens vedkommende havde en markant overvægt i "Slet ikke eller meget lidt"-kategorien. STACCATO udgør altså et mere udbredt træk end FYNSK blandt pigerne.

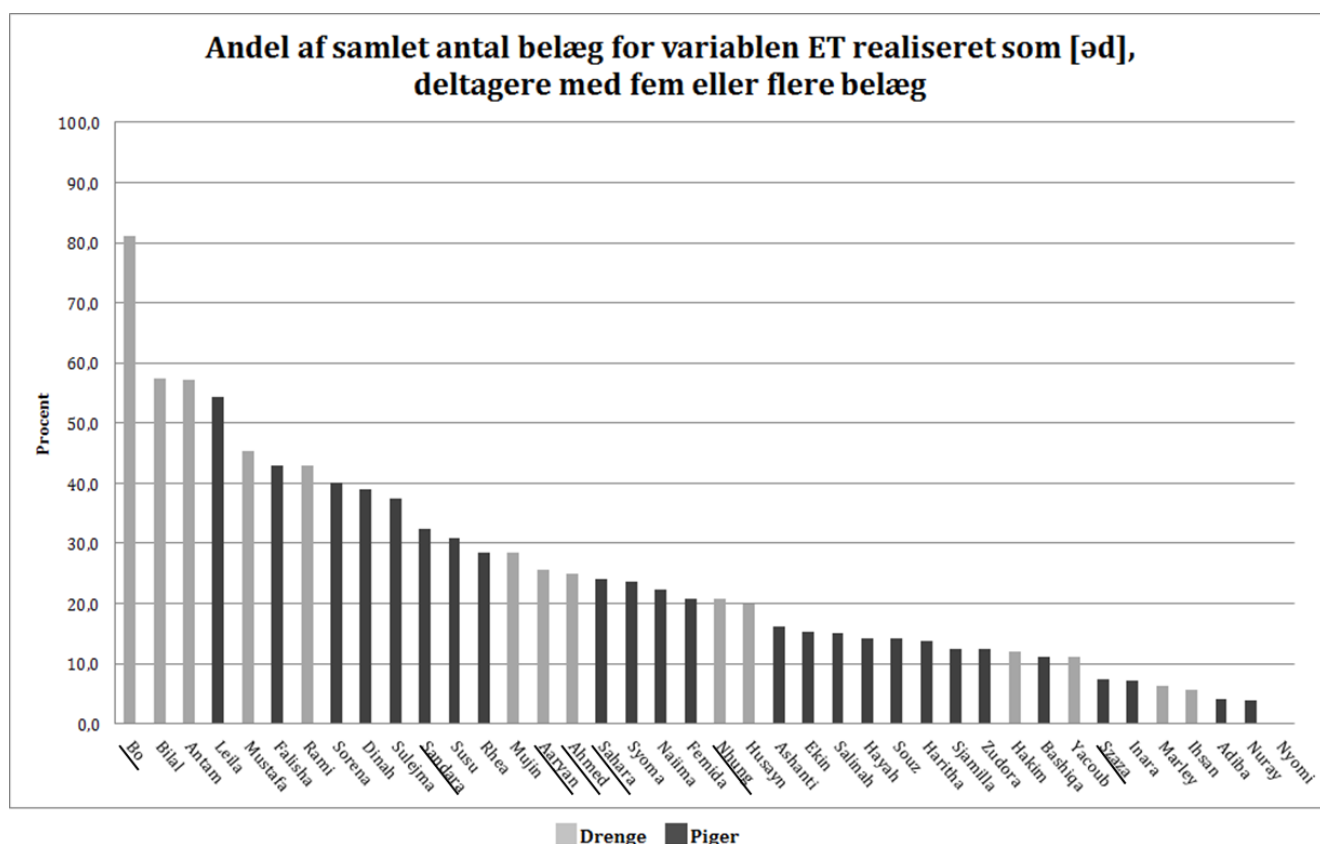
Hvor brugen af fynsk intonation så ud til at følges med en historik med meget kontakt ud over Vollsmoses 'grænser', virker staccato-lignende prosodi snarere til at følges med sociale positioneringer i drengegruppen. Man kan foreslå, at fynsk intonation er et 'afspejlende' træk, mens staccato-lignende prosodi i højere grad er et performativt træk – men for ikke at falde i "the correlational fallacy"-fælden, skal denne hypotese belyses via interaktionelle analyser. Andre

undersøgelser har peget på, at staccato-lignende prosodi forbindes med konfrontatorisk *stance* i interaktion (Madsen, 2015); dette forfølger jeg i kapitel 7. Her vil det også fremgå, at flere af pigerne bruger meget staccato-lignende prosodi i fokusgruppesamtalerne, også piger som ikke bruger trækket i det individuelle interview. Jeg vender desuden tilbage til trækket i forbindelse med gennemgangen af variablen T.

6.5.2 Variablen ET

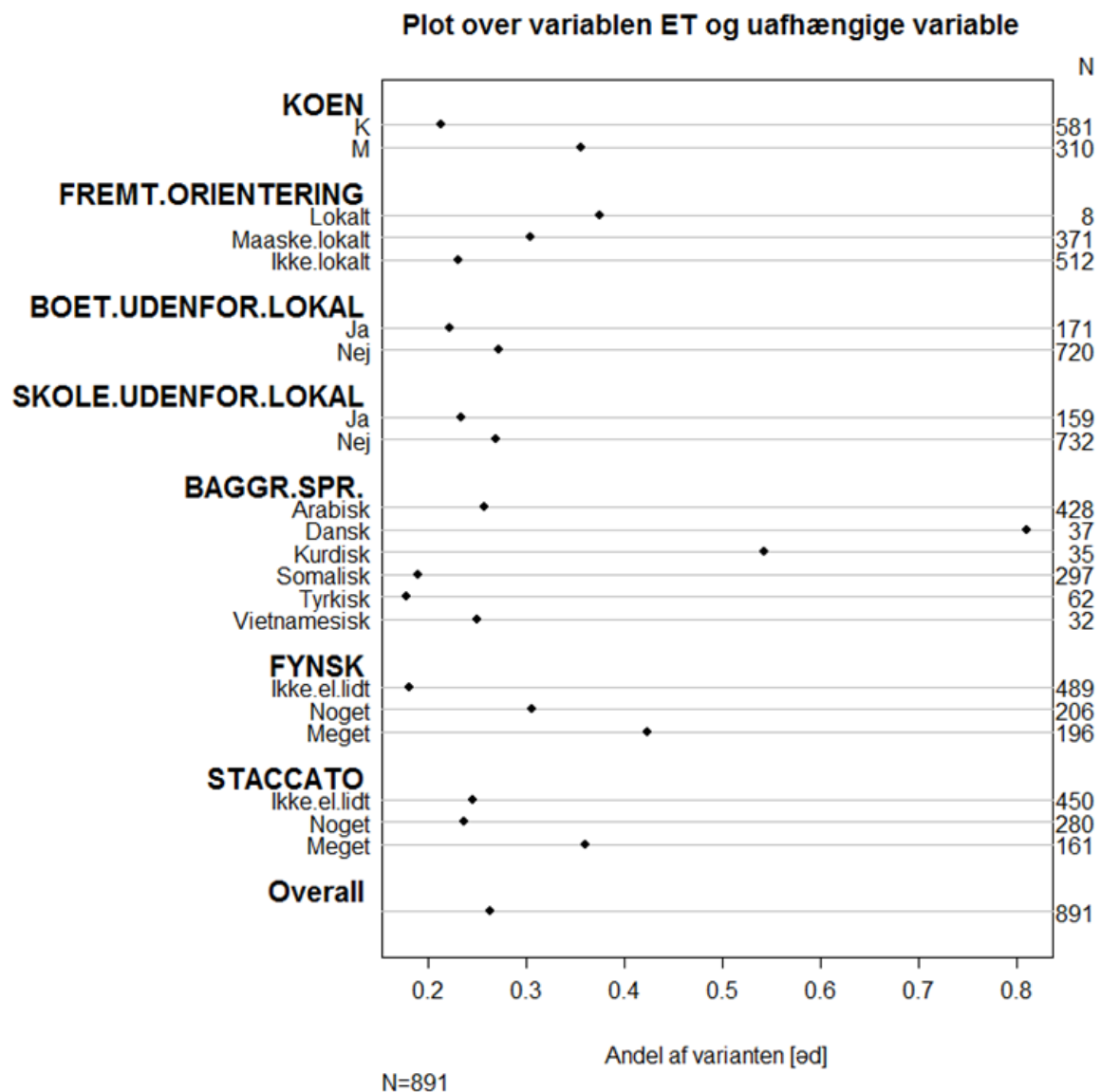
ET-variablen manifesteres med to varianter, hhv. standardvarianten [əð] og den regionale variant [əd]. Resultaterne for de enkelte deltagere ses som tabel i bilag 6.3, hvor faktiske antal forekomster fremgår. Nedenfor vises deltagernes procentvise andel af den regionale variant som søjlediagram, da det giver et mere overskueligt billede af fordelingen og variationen inden for deltagergruppen. Søjlediagrammet ses i større format i bilag 6.4. Kun deltagere med fem eller flere belæg er medtaget, da jeg kun har udført procentberegninger for dem (jf. Monka & Hovmark, 2016). Det betyder, at Luong og Yahaira ikke er medtaget i søjlediagrammet. Deltagernes køn fremgår af søjlens farve. Fokusdeltagerne er understreget:

Figur 29: Vollsmose-deltagernes procentvise andel af varianten [əd] for variablen ET

Som det fremgår, er der stor variation inden for deltagergruppen mht. ET. Der er et stort spring fra den absolutte topscorer, fokusdeltageren Bos 81,1 % brug af den regionale variant ned til de næste to deltagere, Bilal og Antam. Derefter er andelen af den regionale variant jævnt faldende hen over deltagergruppen, ned til Nyomis 0 %. Den jævnt faldende andel peger på, at trækket ikke er et, der skiller deltagerne i kategoriske brugere hhv. ikke-brugere, men snarere er et, der bruges i større eller mindre grad. Drengene placerer sig, som det fremgår, primært i venstre side af diagrammet og bruger altså den regionale variant hyppigere end pigerne. Fokusdeltagerne Aaryan, Ahmed og Nhung befinder sig i midten af deltagergruppen, hvad dette træk angår. Af de tre kvindelige fokusdeltagere ligger Sandara relativt højt med 32,5 % brug af varianten [əd], mens Sahara bruger varianten i 24,1 % af tilfældene. Szaza bruger stort set ikke den regionale variant, kun i 7,5 % af tilfældene.

Et distributionsplot over andelen af ET realiseret som [əd] sammenholdt med de uafhængige variable viser følgende (tallene, som distributionsplottet er baseret på, ses i bilag 6.5).

Figur 30: Distributionsplot for variablen ET

Markeringerne på x-aksen viser den gennemsnitlige andel af ET, der realiseres som [əd], holdt op imod de udvalgte uafhængige variable. For deltagergruppen som helhed gælder det, at variablen realiseres som [əd] i 26,3% af tilfældene.

Man skal holde særskilt øje med N-værdien. Ser vi fx på den uafhængige variabel FREMTIDIG ORIENTERING, hænger det at være lokalt orienteret sammen med en højere andel [əd]-varianter. Ser man nærmere på N, viser det sig imidlertid, at dette er baseret på blot otte belæg. Det er i denne sammenhæng desuden blot én deltager, der står bag disse otte belæg, og data er derfor meget skævt fordelt mht. denne uafhængige variabel. Også variablen BAGGRUNDSSPROG slår kraftigt ud for kategorien "Dansk," noget som dækker over Bos bidrag til data.

Ud fra plottet ses det, at drengene i gennemsnit bruger [əd] mere end pigerne gør (35,5 % over for 21,3 %), ligesom der er en lineær positiv korrelation mellem mængden af FYNSK-kodninger og brugen af [əd]. Brugen af den regionale intonation følges altså ad med brugen af det regionale segmentale træk. Men samtidig bruger deltagere med "Meget" STACCATO den regionale variant mere end deltagere med lidt eller noget STACCATO. Der ses dermed et billede som hos Christensen (2012), hvor et lokalt/regionalt træk og staccato-lignende prosodi forekommer sammen.

6.5.3 Mixed model-analyse for variabelen ET

En mixed model-analyse kan vise, hvilke (hvis nogen) af de inddragne faktorer, der har effekt på distributionen af ET, når alle faktorer og deres eventuelle interaktioner tages i betragtning. I denne og de følgende mixed model-analyser fra Vollsrose har jeg slået kategorierne "Lokalt" og "Måske lokalt" for variabelen FREMTIDIG ORIENTERING sammen til én kategori: "Lokalt og måske lokalt", eftersom der kun var én deltager i kategorien "Lokalt". Tilsvarende har jeg slået baggrundssprogene dansk, kurdisk og vietnamesisk sammen til kategorien "Andet" for variabelen BAGGRUNDSSPROG, da der også her kun var hhv. én, én og to deltagere. I distributionsplotsene er kategorierne ikke slået sammen, da N her fremgår direkte, og man derfor kan orientere sig i, hvor mange belæg beregningerne er udført på baggrund af.

Når alle faktorer medtages i mixed model-analysen, viser det sig, at alene faktoren FYNSK udviser signifikant effekt ift. variabelen ET. Nedenfor vises derfor kun effekten af FYNSK:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		0.1801	0.689812
FYNSK	Noget	0.6515	0.07248 .
FYNSK	Meget	1.1530	0.00182 **

Observationer i alt: 891; Deltagere: 42.

Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 0.5443, standardafv. 0.7377

Tabel 3: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel ET

Modellen er bygget op, så den tager udgangspunkt i brugen af ikke-standard-varianten. Estimatet viser, hvor meget den enkelte faktor påvirker brugen af ikke-standard-varianten, og i hvilken retning; et positivt estimat viser, at faktoren har en positiv effekt på brugen af den sproglige variabel, og omvendt for et negativt estimat. Jo større estimatet er, jo større er effekten. Estimatet udregnes altid ud fra en default-værdi, som, hvis man ikke angiver andet i sin beregning, udgøres af den kategori, som står først ud fra en alfabetisk sortering.

I ovenstående tilfælde har jeg sat default-værdien for FYNSK til "Slet ikke eller lidt". Det ses, at der er positiv effekt af at have "Meget" fynsk intonation, med $p < 0.01$. Der er alene tendentiell effekt af at have "Noget" fynsk intonation. Inden for den undersøgte deltagergruppe er der altså positiv effekt ift. brugen af [əd]-varianten af at have "Meget" fynsk intonation, også når alle andre faktorer tages i betragtning; de andre faktorer viser ingen signifikante effekter. Analysen viser ingen interaktioner mellem faktorerne.

6.5.4 Variablen EDE

EDE-variablen optrådte med langt færre belæg end ET-variablen. Hvor ET-variablen kunne optræde i tre forskellige ordklasser, optrådte EDE-variablen kun i regelmæssige verber i præteritum. Dette er en bøjning, deltagerne kun sjældent benyttede sig af, hvilket afspejlede, at interviewene i mindre grad beskæftigede sig med fortiden end med nutiden og fremtiden. Enkelte deltagere fortalte dog længe og udførligt om hændelser fra deres barndom og nåede derfor op på mange belæg, men for gruppen som helhed var det gennemsnitlige antal belæg pr. deltager for EDE-variablen blot på 7,5. Resultaterne skal derfor her tages med et væsentligt forbehold for det lave antal belæg.

Det samlede billede for alle deltagere for EDE-variablen fremgår af tabellen nedenfor. Procentberegningen er kun foretaget for deltagere med fem eller flere belæg (jf. Monka og Hovmark 2016). For resten af deltagerne gives et forholdstal, som viser antal regionale varianter pr. belæg i alt. Da der er så få deltagere med fem eller flere belæg, vises resultatet som tabel frem for søjlediagram. Fokusdeltagerne er understreget.

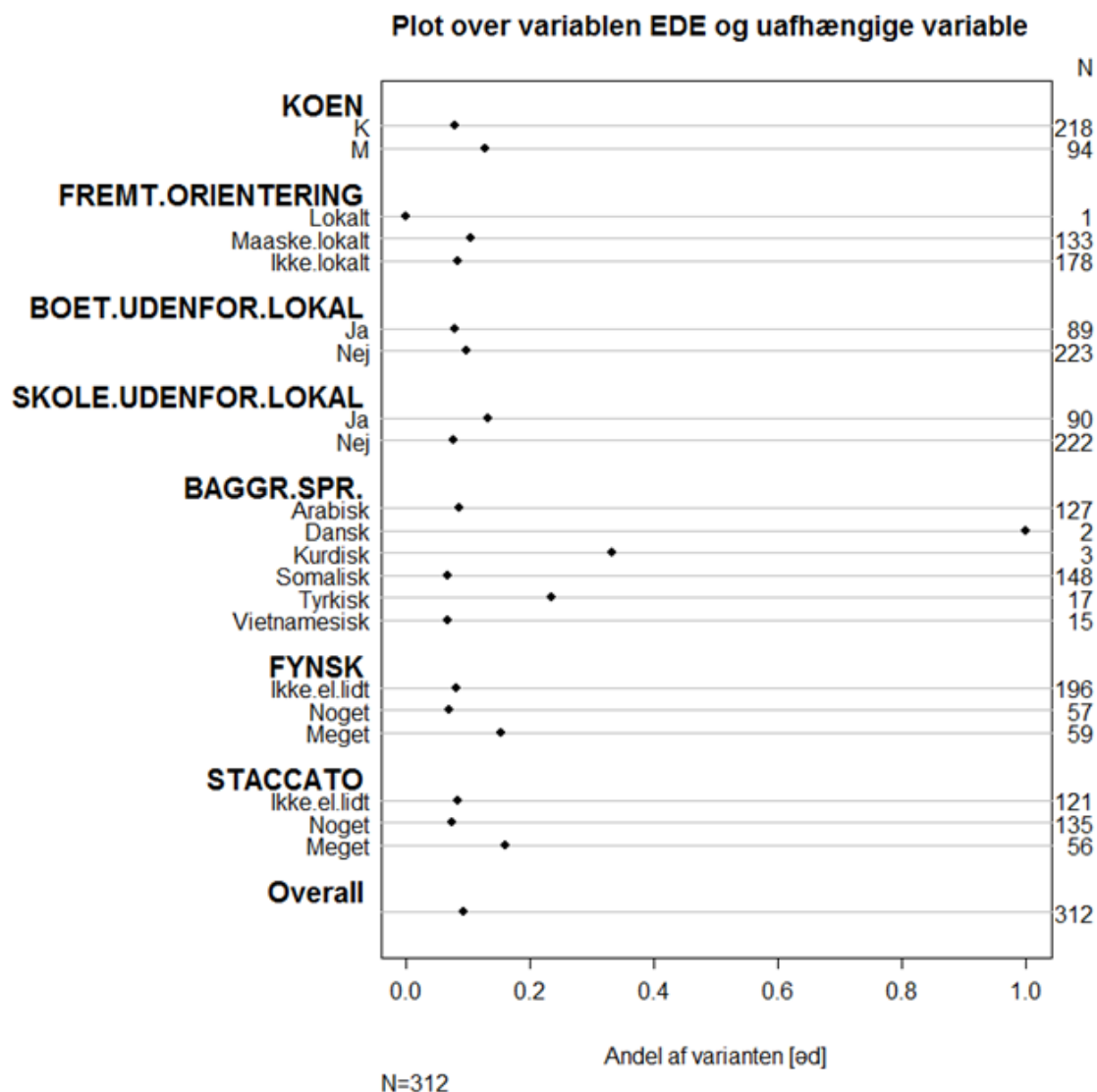
Deltager	EDE realiseret som [əðə]/[əð], antal forekomster	EDE realiseret som [əd], antal forekomster	Samlet antal belæg	Andel af samlet antal belæg realiseret som [əd], procent
<u>Bo</u>	0	2	2	2/2
Dinah	2	1	3	1/3
Ekin	6	3	9	33,3
Leila	2	1	3	1/3
Bilal	2	1	3	1/3
<u>Sahara</u>	8	3	11	27,3
<u>Aaryan</u>	14	5	19	26,3
Salinah	6	2	8	25,0
Antam	14	3	17	17,6
Syoma	19	4	23	17,4
Sjamilla	7	1	8	12,5

Inara	9	1	10	10,0
<u>Nhung</u>	12	1	13	7,7
<u>Szaza</u>	31	1	32	3,1
Adiba	9	0	9	0,0
Ashanti	4	0	4	0/4
Bashiqa	18	0	18	0,0
Falisha	9	0	9	0,0
Femida	6	0	6	0,0
Hayah	7	0	7	0,0
Haritha	17	0	17	0,0
Nyomi	1	0	1	0/1
Nuray	1	0	1	0/1
Naiima	6	0	6	0,0
Rhea	9	0	9	0,0
Sulejma	1	0	1	0/1
<u>Sandara</u>	6	0	6	0,0
Susu	6	0	6	0,0
Souz	3	0	3	0,0
Zudora	8	0	8	0,0
<u>Ahmed</u>	7	0	7	0,0
Hakim	2	0	2	0,0
Husayn	4	0	4	0,0
Ihsan	6	0	6	0,0
Luong	2	0	2	0,0
Mujin	1	0	1	0,0
Marley	2	0	2	0,0
Mustafa	5	0	5	0,0
Rami	7	0	7	0,0
Yacoub	4	0	4	0,0
Sorena	0	0	0	0/0
Yahaira	0	0	0	0/0
I alt	283	29	312	

Tabel 4: Tabel over deltagernes realisering af EDE-variablen

Resultaterne viser overordnet en meget lavere brug af den regionale variant for denne variabel end for ET-variablen. Bo, som kun har to belæg i alt, realiserer begge gange variablen med den regionale variant, men ellers er det blot Salinah, der har flere end en tredjedel regionale forekomster. Allerede efter de fjorten øverste deltagere er realiseringen nede på nul, hvilket vil sige, at blot omkring en tredjedel af deltagerne overhovedet benytter den regionale variant.

Et distributionsplot for EDE og de uafhængige variable viser ikke umiddelbart nogen sammenhænge. Plottet bygger på tallene i bilag 6.6:

Figur 31: Distributionsplot for variablen EDE

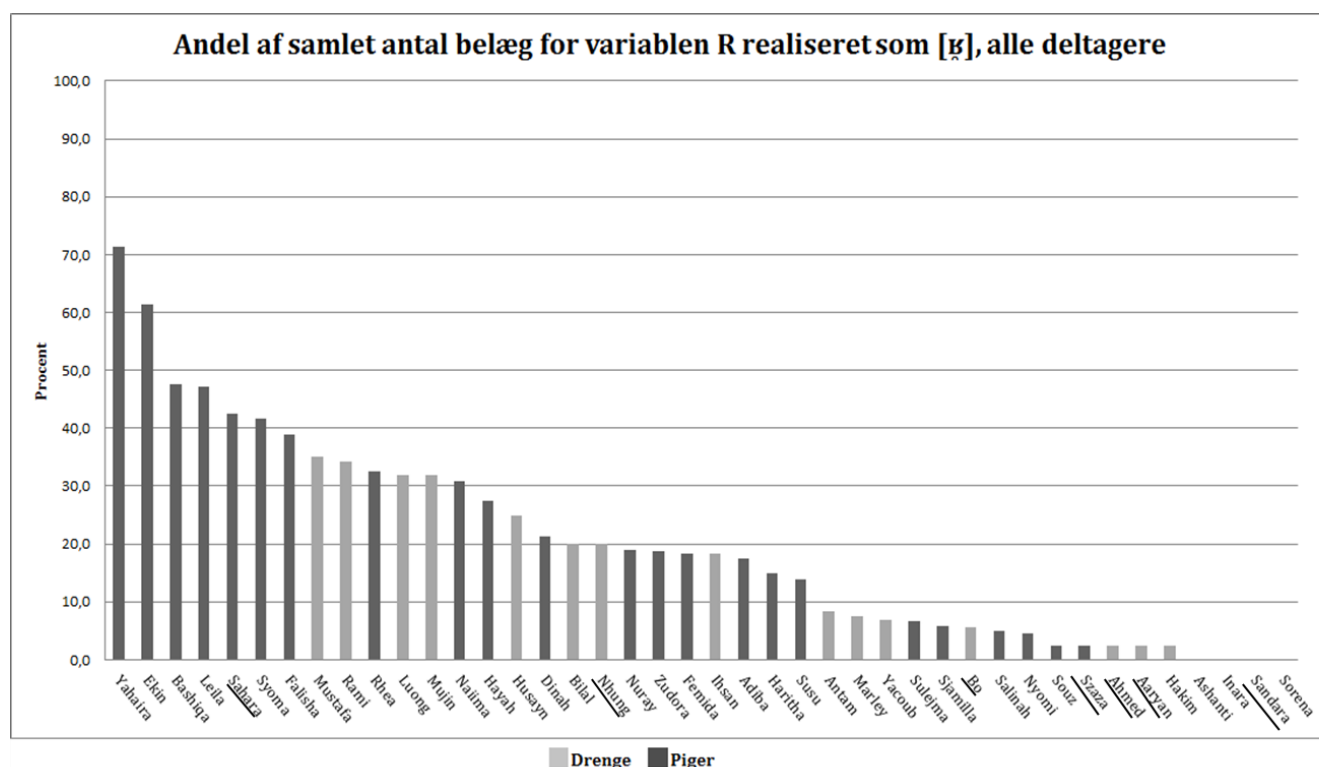
Ganske vist slår "Dansk" under den uafhængige variabel BAGGRUNDSSPROG kraftigt ud, men dette udslag er udtryk for Bos to belæg, der begge er realiseret med varianten [əd].

I alt bruges varianten [əd] blot i 10 % af de samlede belæg. Den "regionale præteritum i fynsk" (Køster, 1998) står altså ikke, ud fra dette datamateriale at dømme, særlig stærkt i Vollsmose, og i det omfang, den benyttes, er der ingen umiddelbare sammenhænge med de uafhængige variable i undersøgelsen. En mixed model-analyse viser ingen signifikante effekter af de uafhængige variable for EDE.

6.5.5 Variablen R

Variablen R, som realiseres hhv. stemt [ɾ] og ustemt [ʁ], udviser god frekvens, da størstedelen af deltagerne når op på 40 belæg for denne variabel. Der ses dog også deltagere med færre belæg, helt ned til 7 belæg for Yahairas vedkommende. I flere af disse tilfælde er de forholdsvis lave antal belæg udtryk for en høj procentdel 0-kodninger, altså tilfælde, hvor koderen har været i tvivl om, hvorvidt variabelen blev realiseret som den ene eller den anden variant. 0-kodninger tælles ikke med i opgørelserne over variabelens realisering. 0-kodningerne har været i brug i flere tilfælde for denne variabel end for de andre, og når vi konfererede med hinanden i kodergruppen i tvivlstilfælde angående segmentale træk, var det oftest i forbindelse med R-variablen. En høj grad af 0-kodninger kan pege på, at variabelen kan have 'mellemrealiseringer', eller at koderen ikke er trænet nok i at afgøre dens realisering. Under alle omstændigheder bør det føre til forsigtighed i konklusionerne, som drages på baggrund af tallene for denne variabel.

I bilag 6.7 ses deltagerens realisering af R som tabel med antal forekomster. Nedenfor vises samme resultat som søjlediagram, fokusdeltagerne er understreget:

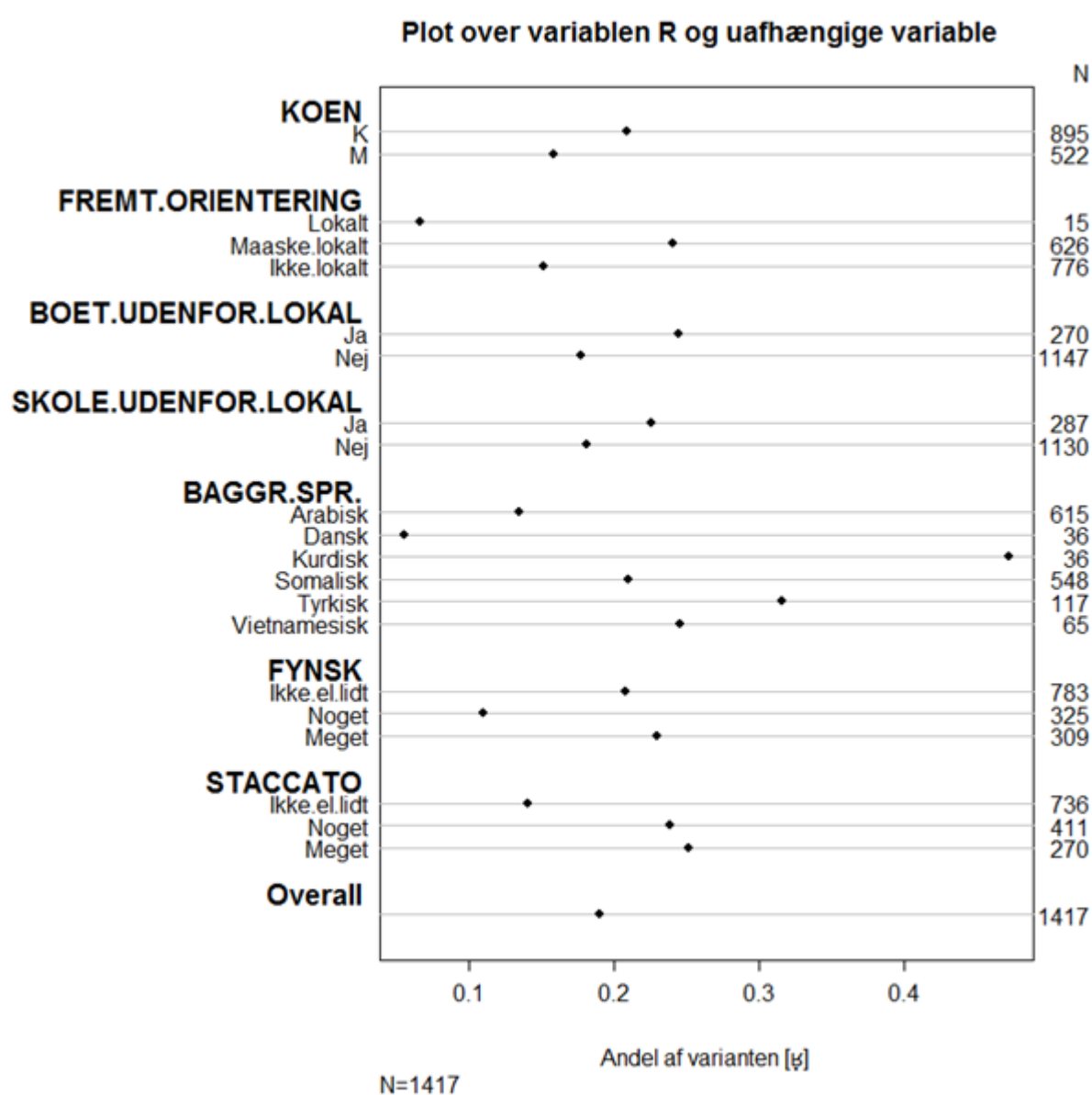
Figur 32: Søjlediagram over deltagerens andel af R realiseret som [ʁ]. Køn markeret vha. søjlens farve

Andelen af [ʁ] falder jævnt fra Yahairas 73 % som maximum, og ligger under 10 % for 17 af deltagerens vedkommende. Det jævne fald peger på, at R ikke er en variabel, som deler vandene

blandt deltagerne. Som sådan ligner fordelingen den for ET. Men farvernes fordeling er, som det fremgår, anderledes, så det nu er pigerne, der dominerer i diagrammets venstre side. Af fokusdeltagerne ligger Sahara, den 'ambivalent tilknyttede', højt mht. brugen af [ɥ]. I den modsatte ende af diagrammet ligger Sandara, som aldrig bruger varianten. Dette ser altså ud til at være en variabel, som følger de sociale distinktioner inden for pigegruppen, hvor Sahara og Sandara ofte placerer sig oppositionelt (som det også vil fremgå af kapitel 7). Nhung bruger [ɥ] i 20 % af tilfældene, men de øvrige fokusdeltagere bruger stort set aldrig [ɥ].

Et distributionsplot for variabelen R og de uafhængige variable viser følgende (tallene, som plottet er baseret på, ses i bilag 6.9):

Figur 33: Distributionsplot for variabelen R

Man kan bemærke sig, at x-aksen strækker sig over et mindre spænd end i figur 30 og 31. Forskellene mellem kategorierne ser derfor større ud end i disse figurer, noget som er værd at have i mente, når man betragter plottet.

Der ses en højere andel af ikke-standard-varianten hos pigerne (20,9 %) frem for drengene (15,9 %). Maegaard (2007) finder, at de deltagere i hendes undersøgelse, som brugte [ɣ] mest, var "udlændingedrenge", som havde et indeks på 23,3, mens "udlændingepigerne" havde et indeks på 16,3, men i undersøgelsen her går distributionen altså den anden vej.

Derudover ses forskelle mellem deltagere, der er orienteret væk fra det lokale over for deltagere, som ikke udelukker det lokale i fremtiden – sidstnævnte bruger [ɣ] i højere grad end førstnævnte. Det at være orienteret væk hænger altså sammen med en lavere brug af [ɣ] end det at kunne forestille sig at blive i Vollsmose.

For de suprasegmentale træk gælder, at deltagere, som ligger i midtergruppen mht. brug af fynsk intonation, bruger [ɣ] i mindre grad end deltagerne i de to 'ekstreme' grupper. Derimod gælder det for STACCATO, at deltagere som bruger dette træk lidt eller slet ikke, bruger [ɣ] mindre end deltagere, som bruger STACCATO noget eller meget.

6.5.6 Mixed model-analyse for variabelen R

Den eneste faktor, som har effekt for variabelen R ud fra en mixed model-analyse, er BAGGRUNDSSPROG. Når "Andet" sættes som default, er der ingen signifikante effekter af baggrundssprog, men det er der, når hhv. arabisk, tyrkisk og somalisk sættes som default-kategori. Det at have somalisk og tyrkisk som baggrundssprog udviser signifikant effekt ($p < 0.05$) i positiv retning i forhold til at have arabisk som baggrundssprog. Kategorien "andet" viser ikke signifikant effekt.

Arabisk som default-kategori

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-2.4587	8.13e-14 ***
Baggrundssprog	Andet	1.2144	0.0787 .
Baggrundssprog	Somalisk	0.9344	0.0356 *
Baggrundssprog	Tyrkisk	1.5886	0.0216 *

Observationer i alt: 1417; Deltagere: 42.

Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 1.28, standardafv. 1.131

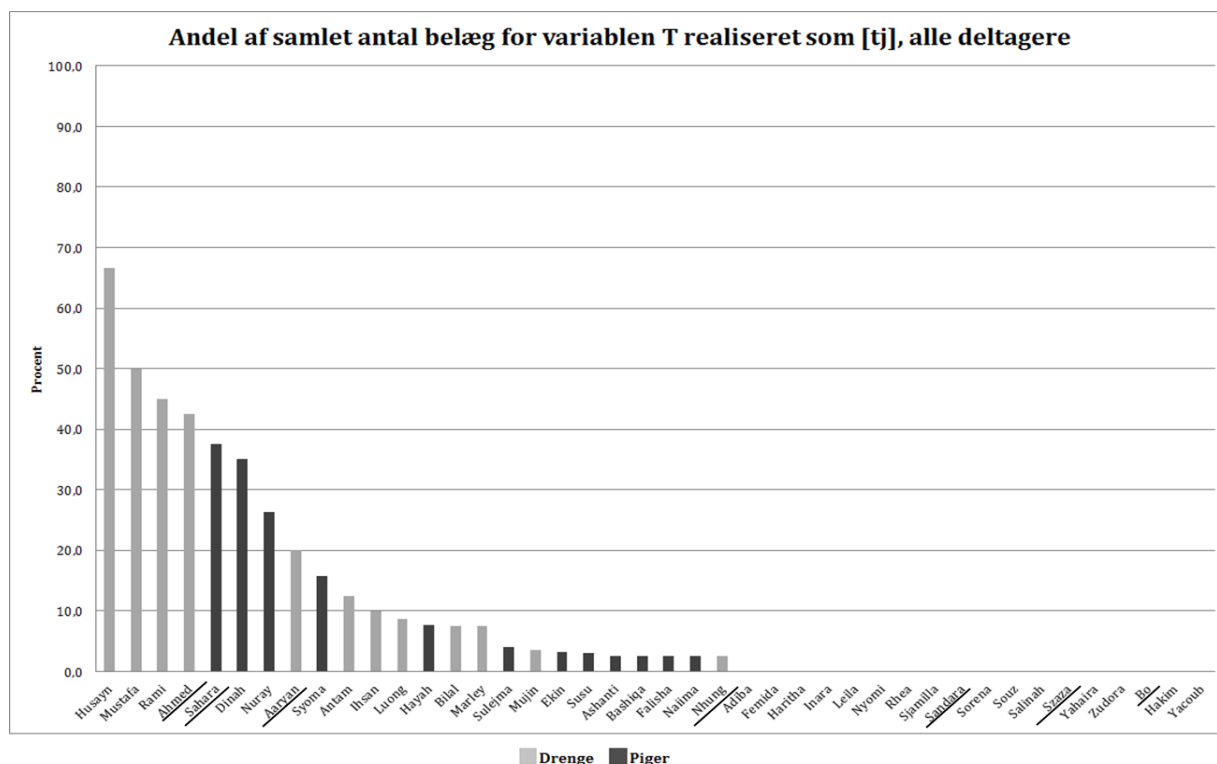
Tabel 5: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel R

Når de andre baggrundssprog sættes som default, er der signifikant, negativ effekt af at have arabisk som baggrundssprog, som det ses i bilag 6.13.

6.5.7 Variablen T

I moderne københavnsk kan /t/ også realiseres [tʰ] (Mægaard 2007), men jeg finder ikke grundlag for en distinktion i /t/ som hhv. [t], [tʰ] og [tʰ] i mine data. Her 'står valget' mellem [t] og [tʰ].

T-variablen har i stort set alle interviewene 40 belæg (bortset fra nogle enkelte interview med fåmælte deltagere), som det ses af tabellen i bilag 6.10. Et søjlediagram over deltagernes brug af [tʰ]-varianten ses nedenfor:

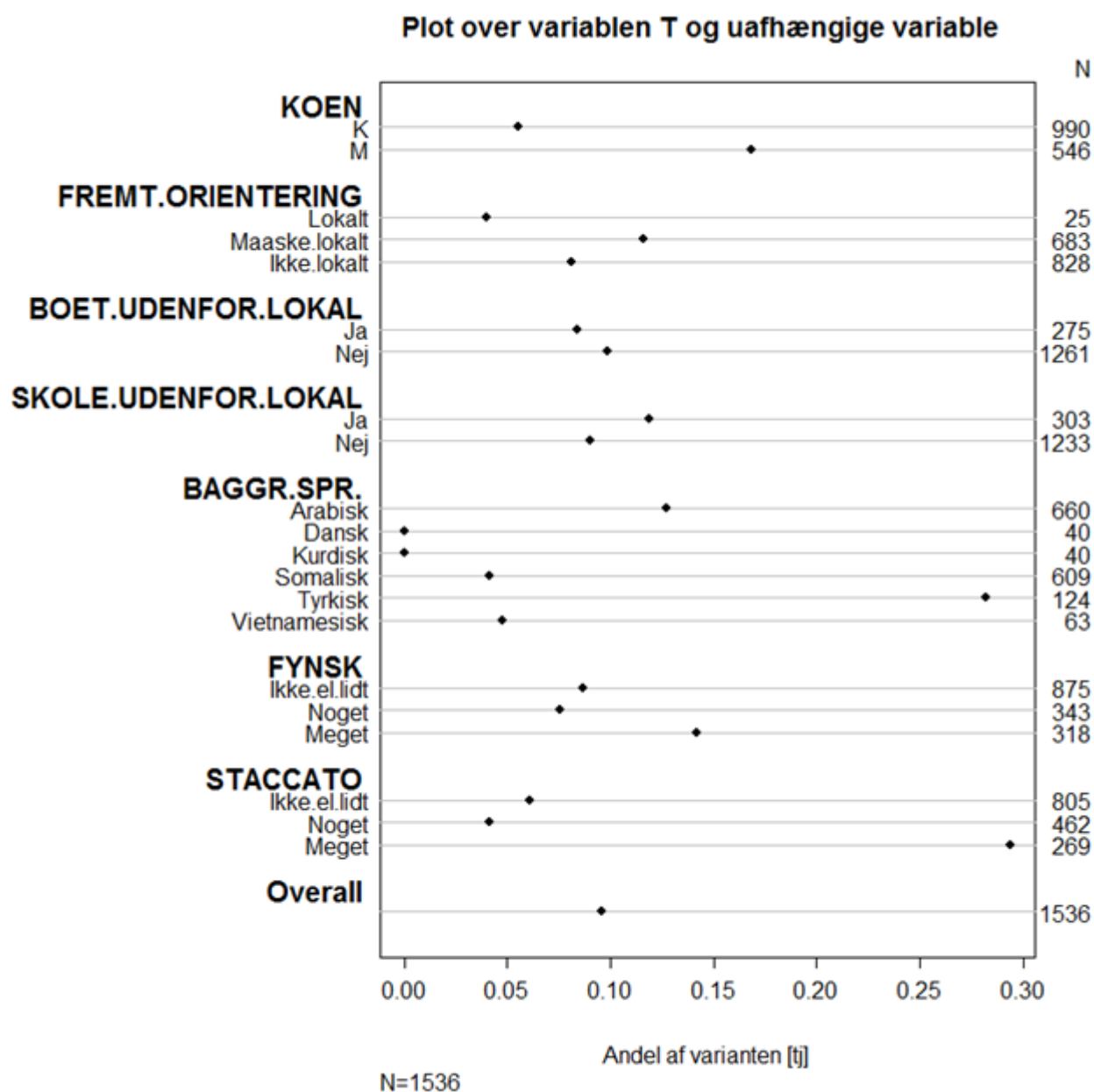
Figur 34: Søjlediagram over andelen af variabelen T realiseret som [tʰ], alle deltagere. Køn markeret vha. søjlens farve

Det fremgår, at der er stor forskel på, hvor meget deltagerne benytter [tʰ]. Diagrammet fremviser en klassisk s-form, men med hvad man kunne kalde en længere 'bund' end 'top' på s'et: Hvor nogle få deltagere bruger [tʰ] i op imod halvdelen af tilfældene, benytter langt den største gruppe enten meget sjældent eller aldrig [tʰ]. T ser dermed ud til at være en variabel, som i højere grad end ET og R deler vandene. Når vi tager i betragtning, at der kun er 15 drenge repræsenteret i deltagergruppen mod 27 piger, er det påfaldende, at de indtager 10 pladser i top-15. Mere herom nedenfor. Derudover finder vi fokusdeltagerne Ahmed, Sahara og Aaryan i top-10 i forhold til [tʰ]-brug, mens Bo, Sandara og Szaza helt fravælger denne variant – og Nhung stort set. Der ser altså ud til at være tale om en variabel, som har distinktionspotentialer i forhold til sociale grupperinger.

Maegaard (2007) finder en differentieret brug af [t̥] inden for drengegruppen i hendes undersøgelse, som hænger sammen med, hvad man kan kalde 'etnisk profil'; "udlændingedrenge" bruger varianten mere end "danske drenge". Ud fra sine inddelinger af deltagerne ud fra et stilgruppe-perspektiv finder Maegaard imidlertid, at de allerflittigste brugere af [t̥] er den stilklynge, hun kalder "seje etnisk blandede drenge" (Maegaard, 2007:191), som består af drenge med både dansk og anden etnisk baggrund end dansk. Disse drenge er blandt andet kendetegnet ved at dyrke sport (fodbold og fitness), have planer om at gå på gymnasiet eller teknisk skole, og desuden, hvilket er særligt interessant i forhold til denne afhandlings fokus, at færdes meget i centrum af København i forbindelse med ikke-institutionaliserede aktiviteter (som at hænge ud og gå i butikker), modsat de andre deltagere i Maegaards undersøgelse. De har altså et stort "urban engagement" (Eckert, 2000). Også inden for drengegruppen i nærværende undersøgelse ses en stor spredning i brugen af [t̥] langs samme linjer som i Maegaards undersøgelse. De flittigste [t̥]-brugere er de 'seje unge mænd', som er urbant orienterede, mens gruppen omkring Nhung – samt Bo – fravælger varianten. 'Tricksteren' Ahmed er blandt de flittigste [t̥]-brugere.

Blandt pigerne bruger halvdelen aldrig [t̥], mens en større gruppe bruger varianten én enkelt gang i interviewet. Det fremgår af distributionsplottet nedenfor, at det at have tyrkisk som baggrundssprog korrelerer positivt med at bruge [t̥]. Dinah og Nuray, som ligger nr. to og tre mht. brugen af [t̥] i pigegruppen, har begge tyrkisk som baggrundssprog, mens den absolutte topscorer, Sahara, har arabisk. Sandara og Szaza bruger derimod aldrig [t̥]. Som det også gjaldt for [ɣ], opfører Sandara og Szaza hhv. Sahara sig altså diametralt forskelligt, med Sahara i ikke-standard-retningen og Sandara og Szaza i standard-retningen. Som det vil fremgå af kapitel 7, positionerer de sig også i to forskellige lejre, hvad angår forholdet til Vollsmose. Selv om pigerne altså generelt set bruger [t̥] mindre end drengene, forekommer den intrakategoriale variation 'virksom' i forhold til sociale dynamikker inden for denne gruppe, ligesom den gør det inden for drengegruppen.

Et distributionsplot over T realiseret som [t̥] og de uafhængige variable viser følgende (tallene, som ligger til grund for plottet, ses i bilag 6.12):

Figur 35: Distributionsplot for variablen T

Gennemsnitligt bruges [tj] i 9,6 % af tilfældene. Det er klart over, hvad Maegaard fandt for en tilsvarende aldersgruppe i København bestående af børn med både dansk og anden etnisk baggrund (Maegaard, 2007:188). Men det svarer ret nøjagtigt til tallene for den gruppe, Maegaard kategoriserer som "udlændinge" ud fra emiske kriterier; disse havde nemlig under ét 9,5 % forekomster af [tj]-varianten for variablen T (Maegaard, 2007:189).

Det, som særligt springer i øjnene i ovenstående plot, er baggrundsvariablene KØN, BAGGRUNDSSPROG, FYNSK og STACCATO. Drengene bruger [tj] mere end pigerne, deltagere med

tyrkisk som baggrundssprog bruger [t] i højere grad end de andre (og deltagere med arabisk som baggrundssprog bruger [t] noget mere end deltagere med somalisk, dansk, vietnamesisk og kurdisk som baggrundssprog). Deltagere, som bruger meget STACCATO, bruger mere [t] end deltagere, som bruger STACCATO noget eller lidt eller slet ikke. Det samme mønster er gældende for FYNSK, men med en mindre forskel mellem kategorierne.

6.5.8 Mixed model-analyse for variabelen T

Når mixed model-analysen udføres for hele deltagergruppen, ses følgende resultat:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-5.7074	8.09e-06 ***
Køn	M	2.5254	0.004041 **
Boet udenfor lokalområdet	Nej	-1.4298	0.043504 *
Baggrundssprog	Arabisk	2.5175	0.039910 *
Baggrundssprog	Somalisk	2.5670	0.041752 *
Baggrundssprog	Tyrkisk	4.8662	0.000468 ***
Fynsk	Noget	-1.9596	0.029753 *
Fynsk	Meget	-0.4954	0.587317
Staccato	Noget	0.3222	0.641201
Staccato	Meget	1.7189	0.039486 *

Observationer i alt: 1536; Deltagere: 42

Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 1.422, standardafv. 1.192

Tabel 6: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel T

Der ses signifikante effekter af faktorerne

- KØN ($p < 0.01$) – der er positiv effekt af at være dreng.
- BOET UDENFOR LOKAL ($p < 0.05$) – der er negativ effekt af altid at have boet i Vollsmose.
- BAGGRUNDSSPROG: Der er signifikant effekt af at have arabisk, somalisk eller tyrkisk som baggrundssprog i forhold til deltagere med "andet" baggrundssprog (dansk, vietnamesisk og kurdisk). Tyrkisk har den stærkeste effekt og det laveste signifikansniveau ($p < 0.001$). Denne effekt er ligeledes signifikant, når tyrkisk sættes som default-kategori; at have arabisk og somalisk som baggrundssprog udviser signifikant, negativ effekt på brugen af [t] i forhold til tyrkisk. At have tyrkisk som baggrundssprog udviser altså effekt i forhold til alle de andre baggrundssprog.
- FYNSK. Der er signifikant negativ effekt af at bruge "Noget" FYNSK ($p < 0.05$), men ikke af "Meget" FYNSK. Man kan her ihukomme, at deltagerne i "Meget"-kategorien for FYNSK både involverer de 'seje unge mænd' og de mere 'nørdede' drenge.

- STACCATO. Der er positiv effekt ($p < 0.05$) af at bruge "Meget" STACCATO, men ikke af at bruge "Noget".

På grund af KØNs effekt har jeg foretaget en videre analyse for de to køn hver for sig. For drengene gælder det, at faktorerne STACCATO og GÅET I SKOLE UDENFOR LOKAL udviser signifikante effekter, som det ses nedenfor. Der er positiv effekt både af at bruge "Noget" ($p < 0.01$) og "Meget" ($p < 0.001$) STACCATO. Effekten er stærkest af sidstnævnte. Blandt drengene er der desuden positiv effekt af ikke at have gået i skole uden for Vollsmose ift. brugen af [t]. Det vil sige, at drenge som har gået i skole uden for lokalområdet er mindre tilbøjelige til at bruge ikke-standard-varianten, når alle andre faktorer tages i betragtning ($p < 0.05$).

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-4.9282	2.68e-11 ***
Skole udenfor lokalområdet	Nej	1.2583	0.03740 *
Staccato	Noget	2.8001	0.00275 **
Staccato	Noget	3.2041	2.28e-07 ***

Observationer i alt: 546; Deltagere: 15

Vilkårlig effekt:

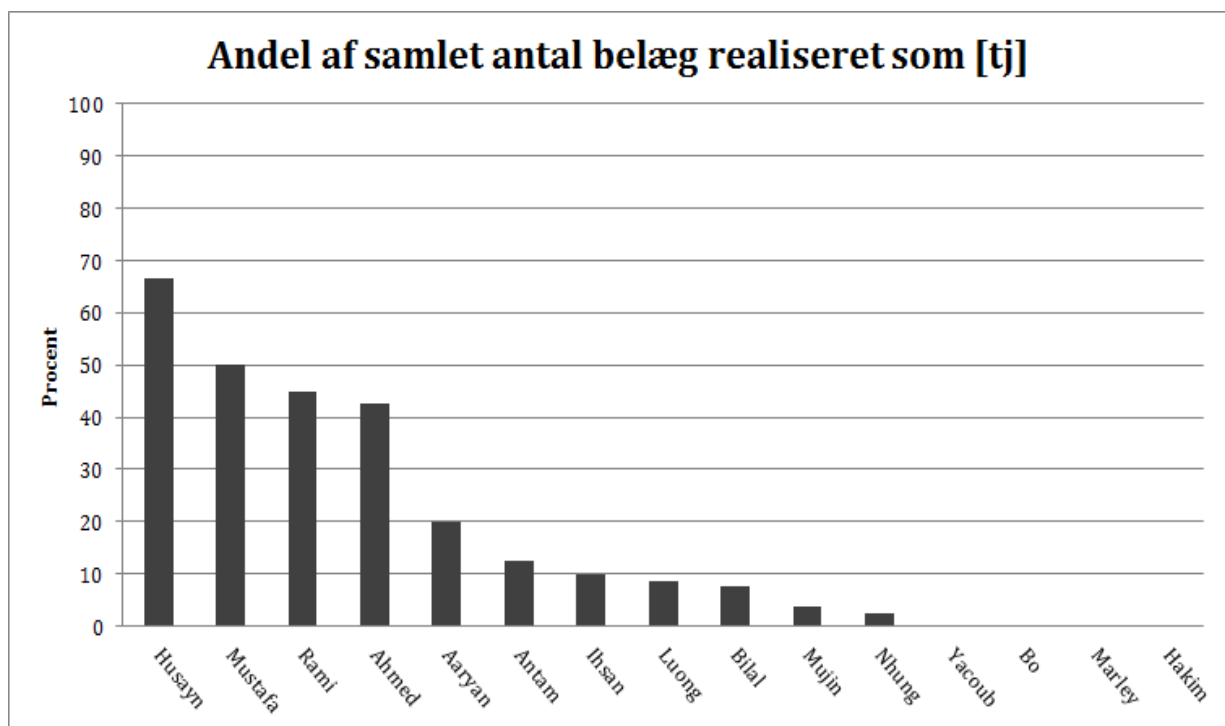
Deltager (intercept), varians 0.4071, standardafv. 0.638

Tabel 7: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel T blandt de mandlige deltagere

En mixed model-analyse for pigerne viser ingen signifikante effekter af de forskellige faktorer.

Det er interessant at se nærmere på, hvordan brugen af STACCATO og brugen af [t] forholder sig til hinanden, da disse træk som nævnt henføres til samme register ("senmoderne urban ungdomsstil") i andre undersøgelser (Ag, 2010; Madsen, 2015:139; Stæhr, 2010), der associeres med en sej, ung, maskulin figur. De to træk ser altså også fra en kvantitativ betragtning ud til at indgå i samme register, som det er foreslået ud fra et kvalitativt grundlag i Madsen (2008, 2015), Ag (2010) og Stæhr (2010) – med afsæt et helt andet sted i landet, nemlig Amager. Med deltagerne sat på kan man sammenstille tabellen over brug af STACCATO og søjlediagrammet for variabelen T, begge kun med drengene:

Meget staccato (4. kvartil)	Husayn, Mustafa, Rami, Ahmed, Aaryan, Ihsan, Luong, Bilal
Noget staccato (3. kvartil)	Antam
Intet eller meget lidt staccato (1. og 2. kvartil)	Nhung, Marley, Bo, Mujin, Hakim, Yacoub

Der ses et stort set totalt personsammenfald mellem at bruge meget [tj] og meget STACCATO hhv. at undlade at bruge [tj] og undlade at bruge STACCATO blandt drengene. Fokusdeltagerne Ahmed og Aaryan, som udviser en urban orientering (specifikt mod København) ligger begge højt mht. brugen af de to træk, mens Nhung og Bo, der omvendt ikke orienterer sig urbant, kategorisk fravælger [tj] såvel som STACCATO.

6.6 Sammenfatning – resultater fra Vollsmose

Overordnet set kan det konstateres, at de unge i Vollsmose ikke bruger mange regionale fynske, segmentale træk af den art, vi har kodet for.

Fundene fra Vollsmose adskiller sig i den forstand fra Christensens fund i Gellerup (Christensen 2012), hvor hun konkluderede, at sprogbrugere med mange ”brogede træk” havde en højere brug af lokale århusianske træk end sprogbrugere med en lavere brug af ”brogede træk”. En problematik i denne forbindelse er vanskelighederne ved at identificere træk, som klart associeres med Odense/Fyn. Christensen inddrager i sin undersøgelse træk hun omtaler som havende et ”ikonisk forhold til østjysk talesprog” (Christensen 2012:164), fx *også* udtalt [ʌ] og en mere åben udtale af /or/ i fx *skjorte*, men sådanne klart geografisk afgrænsede segmentale træk findes ikke på samme måde for Odense/Fyn. *-et* udtalt som [əd] går igen i beskrivelserne af fynske dialekter og hos de odenseanske informanter i Pedersens implikationsanalyse (1985), men trækket er bredt geografisk udbredt og kan altså ikke lokaliseres snævert (blandt andet beskriver Kristensen (1977:52f, som gengivet i Kristiansen, 2003:131) det som et regionalsprogstræk i Vinderup-sammenhæng). Dog foreslår Pedersen (1987:188), at brugen af dette træk er et signal om en ”vestdansk modnorm” til den københavnskbaserede norms dominans, og det kan altså ikke udelukkes, at der er en form for geografisk signal i brugen heraf. EDE kan ses som en bedre kandidat, men trækket var kun sparsomt i brug blandt deltagerne, som det fremgik. Det bliver altså, som nævnt, primært intonationsmæssige forhold, der kan ’stedfæste’ sprogbrugerne, med de analytiske problematikker, det indebærer.

Det kan dog også konstateres, at der er stor spredning inden for gruppen, hvad regionale træk angår. Den deltager, som har den højeste andel regionale varianter, er uden sidestykke Bo, årgangens eneste elev med etnisk dansk baggrund og med forældre, som er født og opvokset på Fyn. Han bruger desuden en række traditionelle fynske træk, som ikke er kvantificeret på linje med de ovenstående træk, og som ikke bruges af nogen af de andre deltagere. Det drejer sig om udtalen af *noget* som [nɔ] og enkelte tilfælde af nasalopløsning i *han* (jf. Pedersen, 1985). Fynsk intonation forekommer især hos mandlige deltagere, som har haft og stadig har en høj grad af kontakt med andre fynske børn og unge uden for Vollsmose.

Drengene bruger som helhed betragtet flere ikke-standardtræk, end pigerne gør, såvel regionale træk som multietnolektale træk, med ustemt /r/ som undtagelse. Denne interkategorielle forskel slører imidlertid, at der også intrakategorielt er stor forskel på, hvem der bruger hvilke træk hvor meget. Det er en mindre gruppe blandt drengene, de urbant orienterede, der trækker tallene for STACCATO og [tʰ] betragteligt i vejret. En anden gruppe drenge bruger meget fynsk intonation, men hverken staccato-lignende prosodi eller [tʰ]. Det virker til, at det er staccato-lignende prosodi og [tʰ], der har distinktionspotentiale de to grupper imellem, eftersom fynsk intonation bruges i begge grupper.

Blandt pigerne placerer fokusdeltagerne Sahara hhv. Sandara og Szaza sig diametralt forskelligt, hvad brugen af [tʰ] og [ɣ] angår. Derimod er der ikke markante forskelle imellem dem,

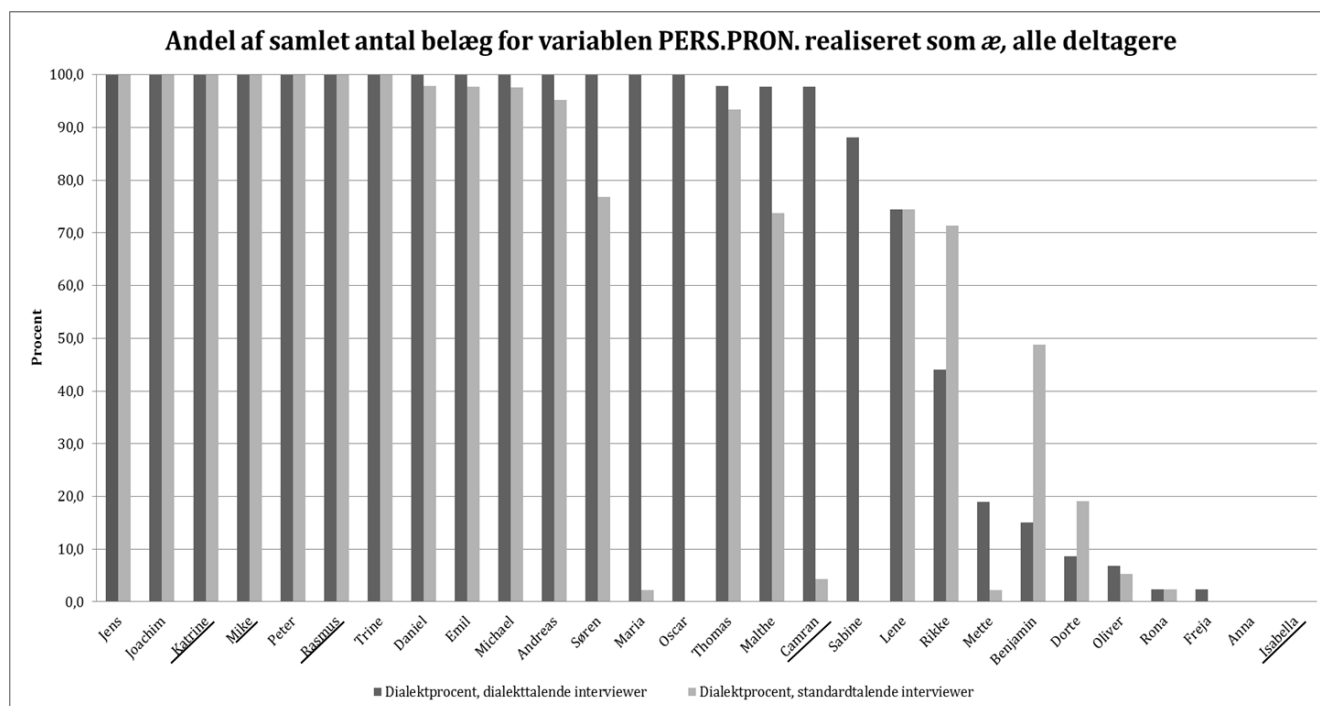
hvad angår suprasegmentale træk, et billede som imidlertid nuanceres i kapitel 7. Generelt er der meget mindre spredning blandt pigerne end drengene, hvad de undersøgte træk angår; de har altså et mere snævert 'sprogligt råderum' end drengene.

6.7 Bylderup: Resultater

Kodningerne af de individuelle interview fra Bylderup er udført af Monka og Hovmark, efter de samme principper som kodningerne af Vollsmose-interviewene. De angår imidlertid to interview pr. deltager: et interview udført af en sønderjysk-talende interviewer (Monka) og et interview udført af en standarddansk-talende interviewer (Hovmark). Denne fremgangsmåde er valgt af flere grunde. I K. M. Pedersens undersøgelse fra Tinglev (K. M. Pedersen, 1986), som ligger ca. 10 kilometer øst for Bylderup, er deltagerne tilsvarende blevet interviewet på både dialekt og standarddansk, og fremgangsmåden giver derfor bedre mulighed for at sammenligne fundene direkte. Også i andre skandinaviske undersøgelser (fx Ivars 1986, Andersson & Thelander 1994 og Omdal 1994, som gengivet i Monka & Hovmark, 2016) indgår en dialekttalende interviewer. Monka og Hovmark argumenterer for, at fremgangsmåden med en dialekt- hhv. en standardtalende interviewer giver mulighed for at undersøge, hvorvidt og i så fald hvordan deltagerne taler forskelligt i interaktion med en, som taler (tilnærmelsesvis) den lokale dialekt, og en som ikke gør. Dette bygger på hypotesen om, at sprogbrugere akkomoderer til deres interaktionspartner. Det er derfor forventeligt, at deltagerne benytter andre træk i interviewet med Monka end i interviewet med Hovmark, såfremt de akkomoderer til interviewerens sprogbrug (det er dog ikke undersøgt, om intervieweren akkomoderer til deltagerens sprogbrug). Monka og Hovmark bruger begrebet *kodeskift* (Monka & Hovmark, 2016:103) om deltagere, som "skifter konsekvent mellem de undersøgte varianter" alt efter interviewer og henviser til Gumperz' begreb "situationelle kodeskift" (Gumperz, 1982) om denne sproglige praksis (men se fx Røyneland, 2004 om kritik af kodeskiftbegrebet i forbindelse med nærtstående varieteter).

6.7.1 Variablen PERS.PRON.

I søjlediagrammet nedenfor ses deltagernes procentvise brug af dialektvarianten æ i interview med henholdsvis en dialekt- og en standarddansk-talende interviewer, kaldet hhv. dialektinterview og standardinterview. Tallene bag diagrammet fremgår af tabellerne 7.1 og 7.2. Jeg viser distributionen i begge typer interviewsituation i samme diagram, da dette giver den bedste fornemmelse af den situationelle variation. Fokusdeltagerne er understreget.

Figur 36: Søjlediagram over deltagernes procentvise brug af dialektvarianten, variabelen PERS.PRON., i interview med hhv. dialekt- og standarddansk-talende interviewere

Det ses af diagrammet, at størstedelen af deltagerne bruger den dialektale variant æ kategorisk eller nær kategorisk i dialektinterviewet. Hele 26 ud af 28 deltagere bruger den dialektale variant mindst én gang i denne situation, kun Anna og Isabella gør ikke.

I standardinterviewet er billedet noget anderledes: Her bruger 10 deltagere standardvarianten kategorisk eller nær kategorisk, mens seks deltagere veksler mellem den dialektale variant og standardvarianten. Konsekvente dialektbrugere er altså i undertal i denne situation. Men også i standardinterviewet bruger 24 ud af 28 deltagere den dialektale variant mindst én gang.

Som det fremgår, fordeler deltagerne sig ud på forskellige typer, hvis man sammenligner deres sprogbrug i de to situationer:

Den største gruppe udgøres af sprogligt 'stabile' deltagere, som opfører sig sprogligt ens i de to situationer. Det drejer sig dels om deltagere, som bruger den dialektale variant kategorisk eller nær-kategorisk (over 90%) i begge situationer, dels om deltagere som veksler mellem de to varianter i begge situationer, og endelig om deltagere som bruger standardvarianten kategorisk eller nær-kategorisk i begge situationer. Disse deltagere virker altså ikke til at akkomodere til interviewerens sprogbrug. I den kategorisk dialekttalende gruppe er fokusdeltagerne Mike, Katrine og Rasmus, mens Isabella befinder sig i den kategorisk standardtalende gruppe.

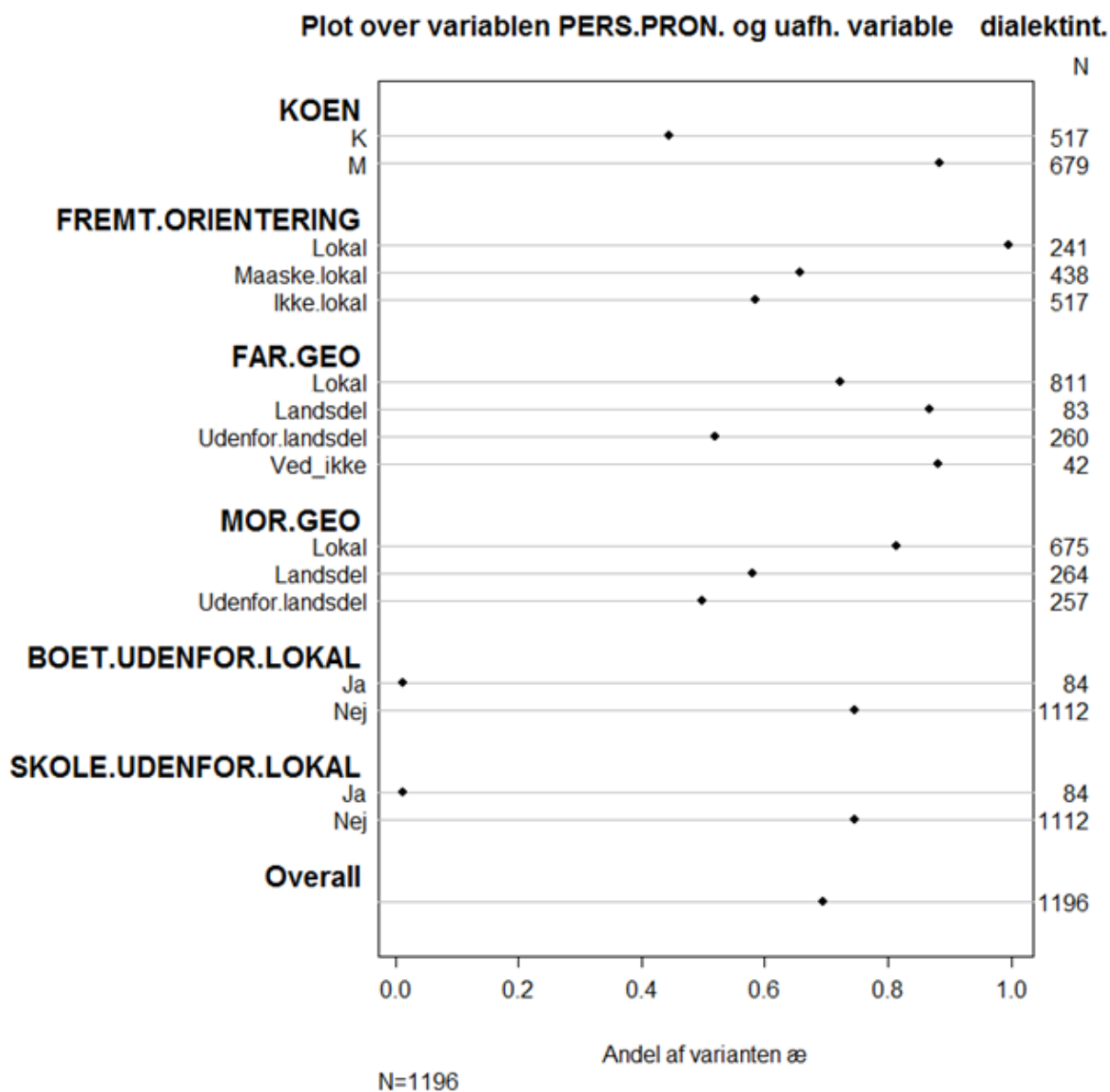
Den næststørste gruppe udgøres af sprogligt 'labile' deltagere, som altså har en anden fordeling mht. variabelen i interviewet med den dialekttalende i forhold til den standardtalende interviewer. De har dog forskellige måder at være labile på:

- En gruppe skifter mellem (nær-)kategorisk dialektbrug med den dialekttalende interviewer til (nær-)kategorisk standardbrug med den standardtalende interviewer og udviser altså fuldstændig konvergens (Giles, Coupland, & Coupland, 1991). Det drejer sig om fokusdeltageren Camran samt Maria, Oscar og Sabine. Mette går fra 19% dialektbrug i interviewet med den dialekttalende til nær-kategorisk standardbrug i interviewet med den standardtalende.
- En anden gruppe bruger færre dialektvarianter i samtalen med den standardtalende, men har stadig en dialektprocent på over 50. De udviser delvis konvergens. Det drejer sig om Søren og Malthe.
- Endelig er der en gruppe, som bruger flere dialektvarianter i samtale med den standardtalende interviewer. De udviser altså divergens. Denne gruppe omfatter Rikke, Benjamin og Dorte.

Konvergens og divergens bruges her i rent deskriptive termer, og jeg foregiver ikke at forudsige noget om dialektens fremtidige udvikling ud fra disse gennemgange.

Det ses altså, at de 'lokalt loyale' deltagere Rasmus og Katrine er kategorisk dialekttalende i begge situationer, mens den 'fremtidigt distancerede', men nutidigt stærkt tilknyttede, Isabella er kategorisk standardtalende. Mike, som også er urbant orienteret i fremtiden, er kategorisk dialekttalende, mens Camran, som er stærkt urbant orienteret i fremtidig sammenhæng (med mere specifikke ideer om livet i byen end Mike) er sprogligt labil.

Et distributionsplot over andelen af dialektvarianten for variabelen PERS.PRON. og de uafhængige variable ser ud som følger (tallene, som distributionsplottet baserer sig på, ses i bilag 7.4):

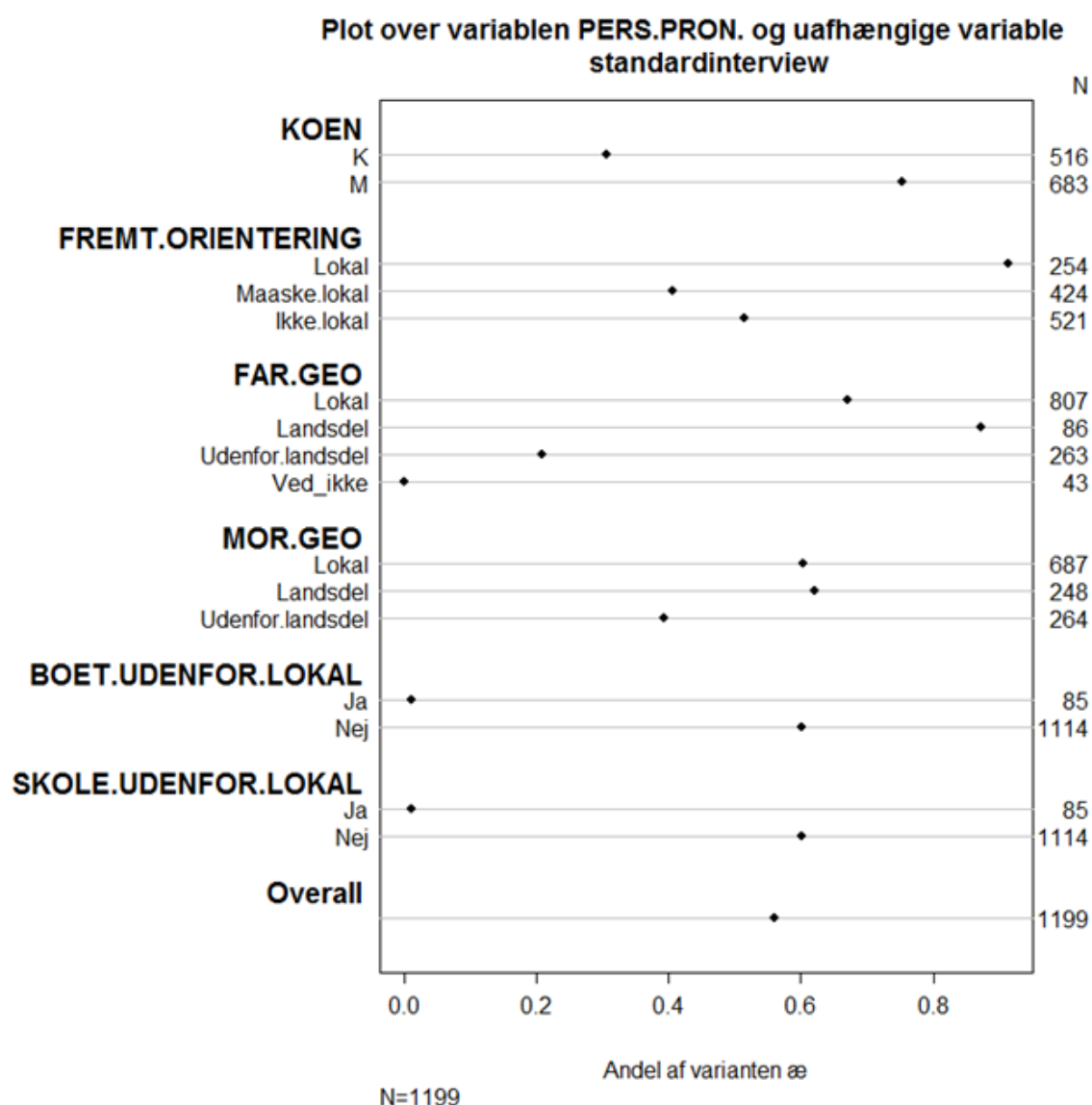

Figur 37: Distributionsplot for variablen PERS.PRON., dialektinterview

Overordnet ses en dialektprocent på 70 % for hele deltagergruppen; dialektvarianten foretrækkes klart over standardvarianten for det personlige pronomen. Derudover viser plottet, at drengene bruger dialektvarianten mere end pigerne, og at brugen af dialektvarianten følges med fremtidig orientering, således at lokalt orienterede bruger varianten mere end måske-lokalt orienterede, mens begge disse grupper bruger varianten mere end de ikke-lokalt orienterede deltagere. Den største forskel ses dog mellem de lokalt og de måske-lokalt orienterede. Hvad forældrenes geografiske baggrund angår, viser det sig for fædrenes vedkommende, at deltagere med en far fra landsdelen, men ikke fra lokalområdet, bruger dialektvarianten mere end deltagere med fædre fra

hhv. lokalområdet og fra andre dele af landet. Her er der altså ikke nogen sammenhæng med, at 'jo mere lokal' en far, jo mere dialekt taler deltageren. For mødrene gælder det imidlertid, at der er en lineær sammenhæng, således at det at have en mor fra lokalområdet hænger positivt sammen med at bruge dialektvarianten af det personlige pronomen, i højere grad end hvis moren er fra landsdelen, og andelen af dialektvarianter falder yderligere, hvis moren er fra et andet sted i landet. For deltagere, der har boet og gået i skole uden for lokalområdet nærmer dialektandelen sig nul; dette dækker dog over blot to deltagere, Rona og Anna.

For standardinterviewet ser plottet ud som følger:

Figur 38: Distributionsplot for variablen PERS.PRON., standardinterview

Dialektprocenten for den samlede deltagergruppe er 58 % i standardinterviewet ift. dialektinterviewets 70 %. Dialektvarianten bruges altså klart mindre i denne situation, men stadig i mere end halvdelen af tilfældene. Forskellene går i øvrigt i samme retning for standard- som for dialektinterviewet: Drengene bruger dialektvarianten mere end piger, og lokalt orienterede bruger dialektvarianten mere end måske-lokalt og ikke-lokalt orienterede (dog gælder det her, at de ikke-lokalt orienterede bruger dialektvarianten lidt mere end de måske-lokalt orienterede). Det at have forældre fra lokalområdet og landsdelen hænger sammen med en højere dialektbrug end det at have forældre fra andre steder, men på lidt forskellige måder for mødrene og fædrene: For mødres geografiske baggrund gælder det, at hvis moren kommer fra lokalområdet, ligger dialektprocenten markant højere, end hvis moren kommer fra landsdelen. For fædrene gælder det derimod, at det er det at have en far fra landsdelen, som hænger sammen med den højeste dialektprocent.

6.7.2 Mixed model-analyse for variabelen PERS.PRON.

I mixed model-analysen for variabelen PERS.PRON. indgik alene de uafhængige variable KØN og FREMTIDIG ORIENTERING, eftersom de resterende uafhængige variable ved krydstabulering viste kolinearitetsproblemer. Det vil altså sige, at analysen ikke afkræfter, at de andre faktorer har effekt, men blot, at datasættets fordeling ikke tillader, at disse andre faktorer medregnes i analysen. Alene KØN viste signifikant effekt i dialektinterviewet:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		3.415	0.3251
Køn	M	7.016	0.0024 **

Observationer i alt: 1196; Deltagere: 28.

Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 21.3, standardafv. 4.616

Tabel 8: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel PERS.PRON., dialektinterview

Der er en positiv effekt af at være dreng i forhold til at bruge den dialektale variant, med et estimat på 7.016 ($p < 0.01$).

For standardinterviewet ses tilsvarende signifikant effekt af KØN. Effekten er dog lavere for denne interviewsituation end for dialektinterviewet, med et estimat på 4.494 ($p < 0.05$). Der er ingen signifikante interaktioner mellem faktorer:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		1.585	0.5500
Køn	M	4.494	0.0281 *

Observationer i alt: 1199; Deltagere: 28.

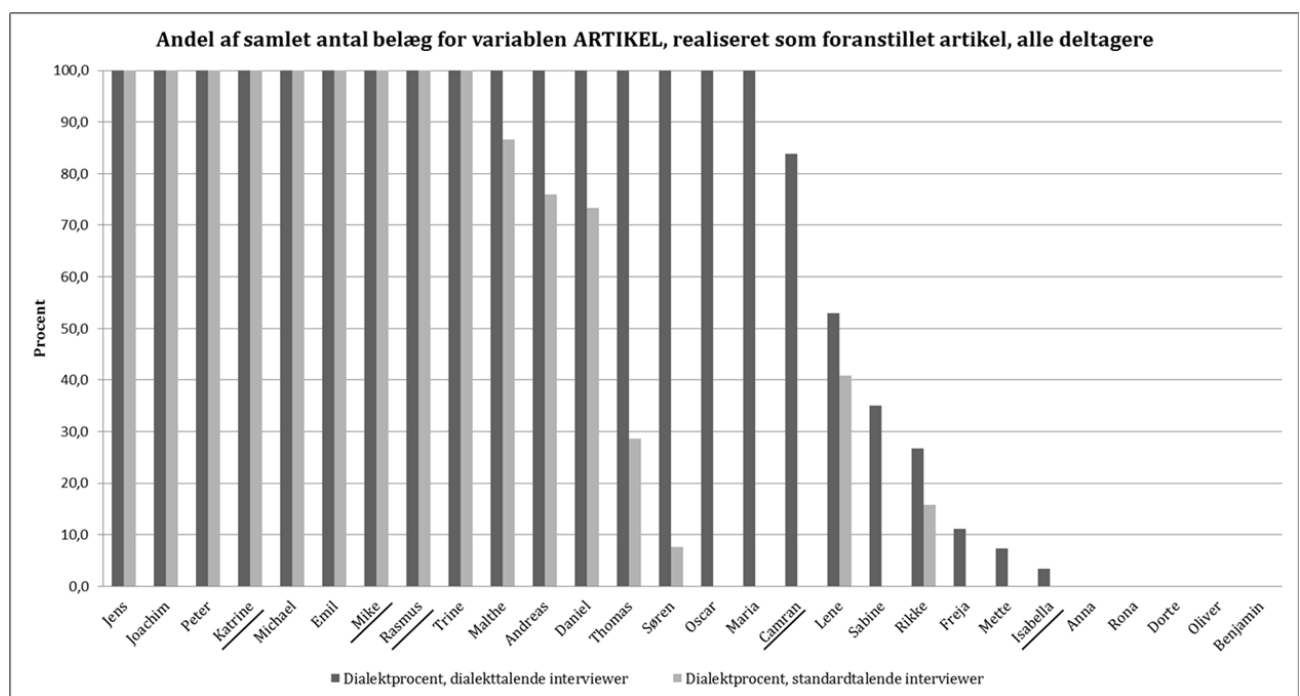
Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 18.84, standardafv. 4.34

Tabel 9: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel PERS.PRON., standardinterview

6.7.3 Variablen ARTIKEL

For variablen ARTIKEL ses følgende resultat for deltagernes procentvis brug af dialektvarianten i interview med henholdsvis dialekt- og standardtalende interviewer. Tallene fremgår af tabellerne 7.6 og 7.7.

Figur 39: Søjlediagram over deltagernes procentvis brug af dialektvarianten, variablen ARTIKEL, i interview med hhv. dialekt- og standarddansk-talende interviewer

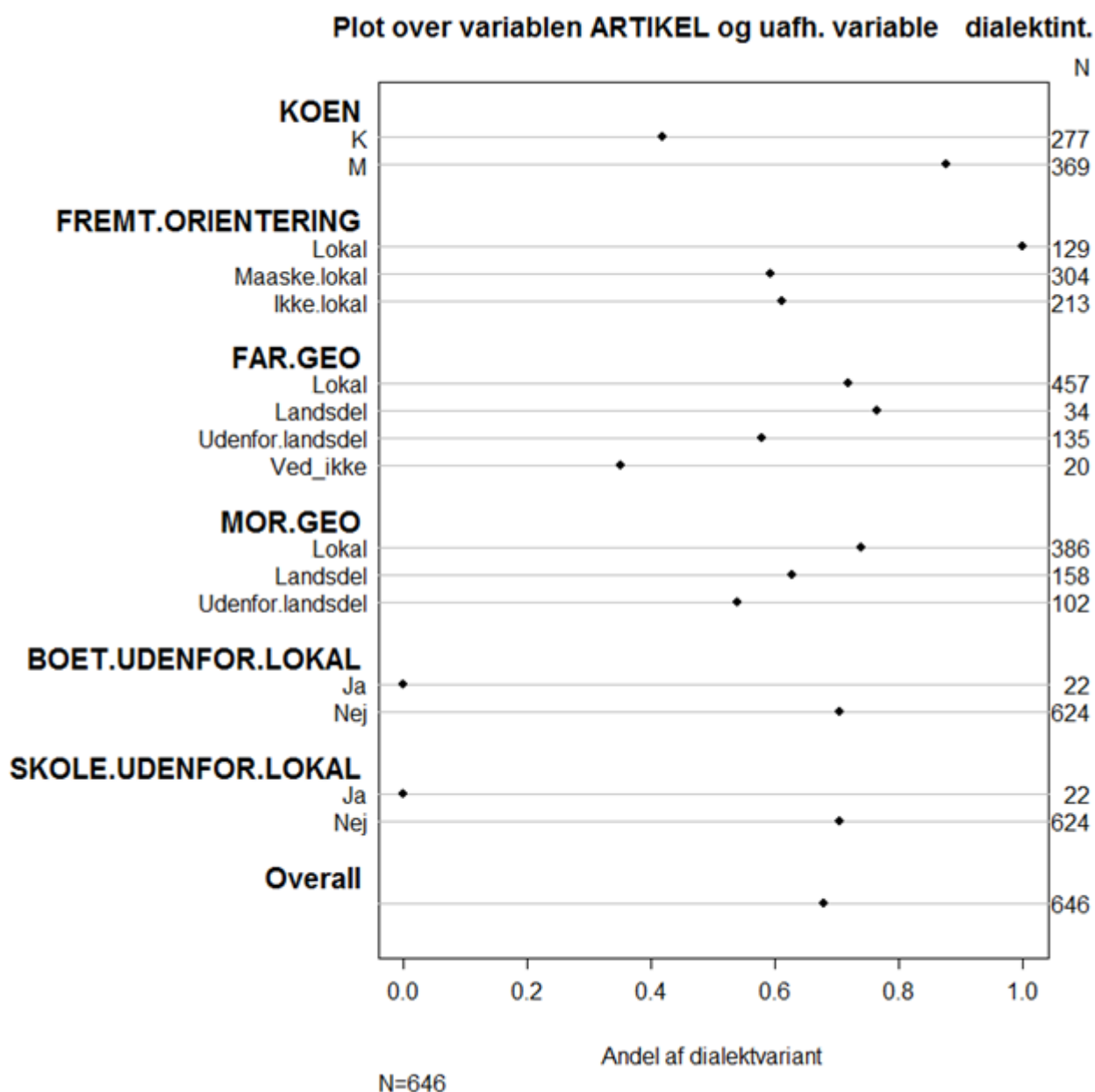
Også for denne variabel er der en klar overvægt af deltagere, som bruger dialektvarianten konsekvent i dialektinterviewet, og 23 ud af 28 bruger den dialektale variant mindst én gang i dialektinterviewet. Til gengæld er der her færre, som bruger dialektvarianten konsekvent i begge situationer.

Størstedelen af deltagernes opfører sig på samme måde ift. interviewsituation, som de gjorde mht. PERS.PRON., men der er lidt flere, der skifter helt fra (nær-)kategorisk brug af dialektvarianten til kategorisk brug af standardvarianten af ARTIKEL, end der var for PERS.PRON. Ingen har højere brug af dialektvarianten i standardinterviewet end i dialektinterviewet. Måske er variabelen mere stigmatiseret end det personlige pronomen (så flere fravælger den), måske opererer den på et andet bevidsthedsniveau og er tilgængelig for udskiftning i højere grad end det personlige pronomen.

De deltagere, som opfører sig væsentligt anderledes ift. ARTIKEL end ift. PERS.PRON., er Sabine (hvis dialektprocent er markant lavere for ARTIKEL end for PERS.PRON. i dialektinterviewet) samt Rikke, Benjamin og Dorte, som har markant lavere dialektprocent i begge situationer for ARTIKEL, end de havde for PERS.PRON. Benjamin og Dorte er her helt nede på nul procent. Ellers placerer deltagerne sig stort set på de samme relative positioner, som de gjorde mht. PERS.PRON. Der er også her en stor gruppe, som bruger dialektvarianten konsekvent i begge situationer, og også denne gang stikker Katrine og Trine ud som eneste piger i gruppen.

Et distributionsplot over andelen af dialektvarianter i forhold til uafhængige variable i dialektinterviewet er som følger (tallene, som plottet bygger på, ses i bilag 7.9):

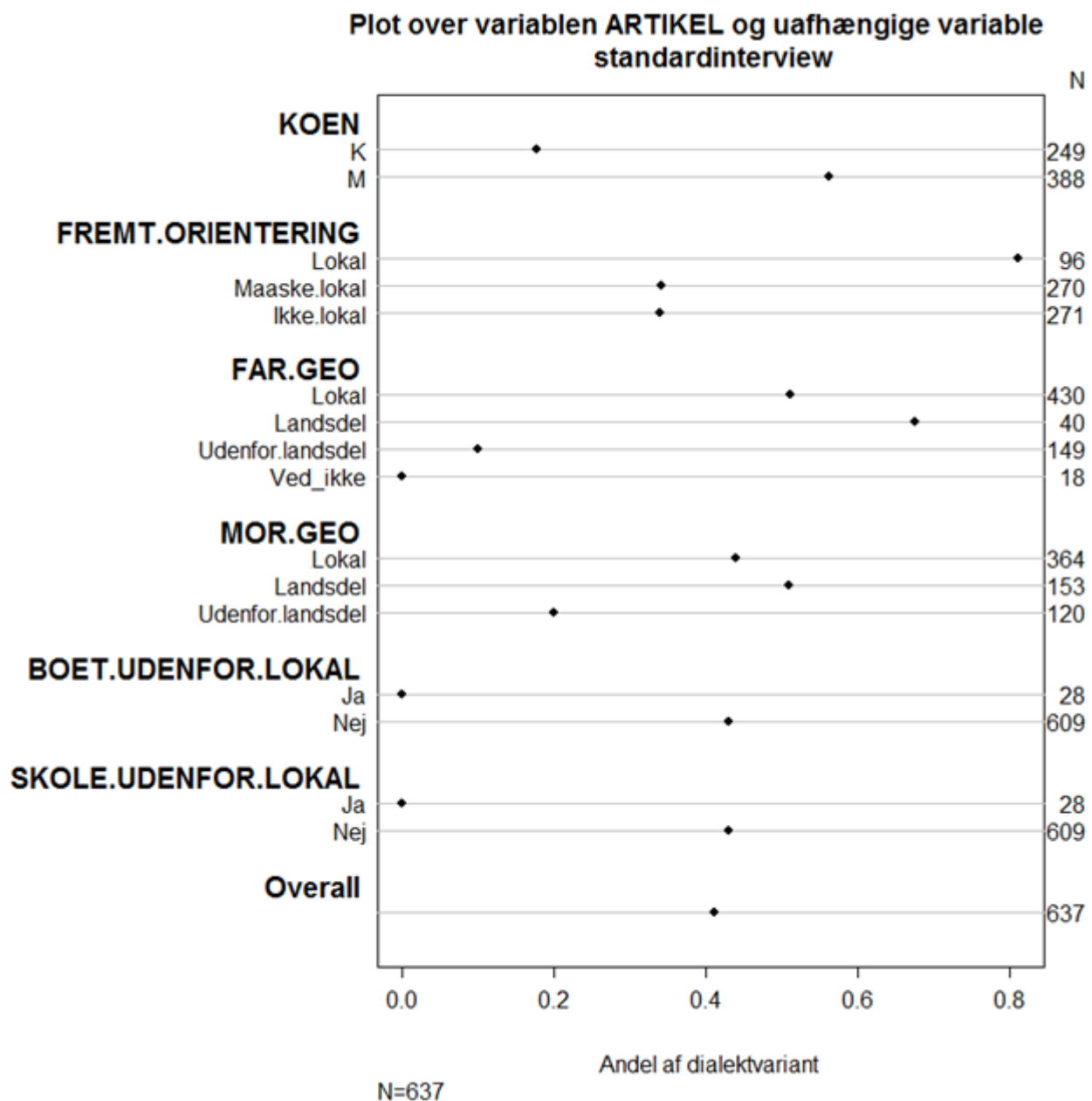
Figur 40: Distributionsplot for variablen ARTIKEL, dialektinterview

Dialektprocenten for deltagergruppen er 68%; altså bruges også for denne variabel dialektvarianten i langt de fleste tilfælde. Igen ses af plottet en forskel på drengenes og pigernes brug af varianten; drengene bruger gennemsnitligt dialektvarianten i 87,5 % af tilfældene, pigerne i 41,9 %. Dette svarer stort set til fordelingen for PERS.PRON. Deltagere, som er lokalt orienterede i fremtiden bruger dialektvarianten markant mere end deltagere, som enten er "måske lokalt" eller "ikke lokalt" orienterede – men for denne variabel er der ikke forskel på disse sidstnævnte kategorier. Foranstillet artikel er altså en variant, som bliver brugt kategorisk af deltagere, som er lokalt orienteret, men hvor der ikke er forskel på fordelingen hos deltagere, som er klart

orienteret væk og deltagere, som er relativt indifferente eller uafklarede mht. fremtidig orientering.

Deltagere med fædre fra landsdelen bruger dialektvarianten en anelse mere end deltagere med fædre fra lokalområdet, og lavest ligger deltagere med fædre fra andre steder. Det skal dog bemærkes, at de 34 dialektbelæg fra deltagere med en far fra landsdelen kommer fra én og samme person. Hvad mødrene angår, hænger en høj brug af dialektvarianten sammen med at have en mor, der kommer fra lokalområdet; deltagere med mødre fra landsdelen bruger dialektvarianten mindre end deltagere med lokale mødre, men mere end deltagere med mødre fra andre dele af landet. Igen ses en meget klar sammenhæng mellem at have boet og gået i skole uden for lokalområdet og at bruge standardvarianten, men igen dækker dette over få belæg fra blot to deltagere, Rona og Anna.

Et tilsvarende plot for standardinterviewet viser følgende (tallene, som plottet bygger på, ses i bilag 7.10):

Figur 41: Distributionsplot for variabelen ARTIKEL, standardinterview

Overordnet ses det, hvordan dialektprocenten for deltagergruppen som helhed er lavere (41) % end i dialektinterviewet (68 %). Derudover ses samme tendenser som for dialektinterviewet: Drengene bruger dialektvarianten mere end pigerne, andelen af dialektvarianten er større hos lokalt orienterede deltagere end hos måske-lokalt og ikke-lokalt orienterede; men også i denne situation har de sidstnævnte helt samme dialektandel. Det at have forældre, som kommer fra landsdelen eller lokalområdet hænger sammen med en højere brug af dialektvarianten end det at have forældre, som kommer fra et andet sted i landet. Igen hænger det at have en far fra landsdelen sammen med en højere dialektprocent end det at have en far fra lokalområdet. Denne

gang gælder det også for mødrene. Og endelig er dialektandelen meget lavere for deltagere, som har boet og gået i skole uden for det lokale område; det er her, som tidligere, Anna og Rona, der er tale om.

6.7.4 Mixed model-analyse for variabelen ARTIKEL

En mixed model-analyse for variabelen ARTIKEL i dialektinterviewet viser signifikante effekter af KØN og MORS GEOGRAFISKE BAGGRUND. Der er ikke effekter af de andre faktorer. FARS GEOGRAFISKE BAGGRUND kan ikke medtages i modellen.

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		2.593	0.4563
Køn	M	9.769	0.0132 *
Mors geografiske baggrund	Landsdel	-4.195	0.3619
Mors geografiske baggrund	Udenfor landsdel	-10.567	0.0313 *

Observationer i alt: 646; Deltagere: 28.

Vilkårlig effekt:

Deltager (intercept), varians 51.77, standardafv. 7.195

Tabel 10: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel ARTIKEL, dialektinterview

Der er positiv effekt af være dreng med et estimat på 9.769 ($p < 0.05$), og der er negativ effekt af at have en mor født uden for landsdelen i forhold til at have en mor, der er født i lokalområdet ($p < 0.05$). Modellen viser ikke interaktioner mellem KØN og MORS GEOGRAFISKE BAGGRUND.

Samme beregning for standardinterviewet viser alene signifikant effekt af KØN, men denne gang en meget stærk effekt af at være dreng ift. pige, med et estimat på hele 20.651, $p < 0.001$. FARS GEOGRAFISKE BAGGRUND kan heller ikke her medtages i modellen.

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-10.932	1.20e-05 ***
Køn	M	20.651	4.04e-07 ***

Observationer i alt: 637; Deltagere: 28.

Random effekt:

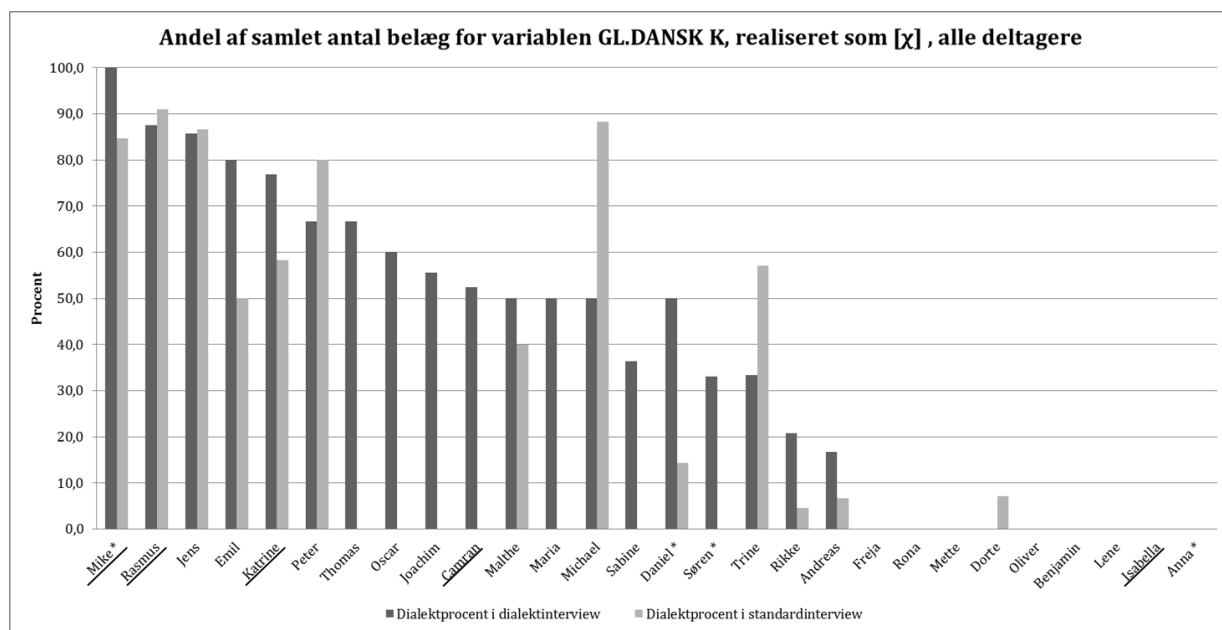
Deltager (intercept), varians 244, standardafv. 15.62

Tabel 11: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel ARTIKEL, standardinterview

Den stærke effekt af KØN bunder i, at pigerne stort set over én kam fravælger dialektvarianten af denne variabel i standardinterviewet, hvilket de ikke i samme stil gjorde for det personlige pronomen.

6.7.5 Variablen GL.DANSK K

Nedenfor ses et søjlediagram for deltagernes brug af dialektvarianten af GL.DANSK K. Tallene fremgår af tabellerne 7.11 og 7.12. Deltagere med færre end fem belæg i dialektinterviewet er markeret med *.

Figur 42: Søjlediagram over deltagernes procentvis brug af dialektvarianten, variabelen GL.DANSK K, i interview med hhv. dialekt- og standarddansk-talende interviewere

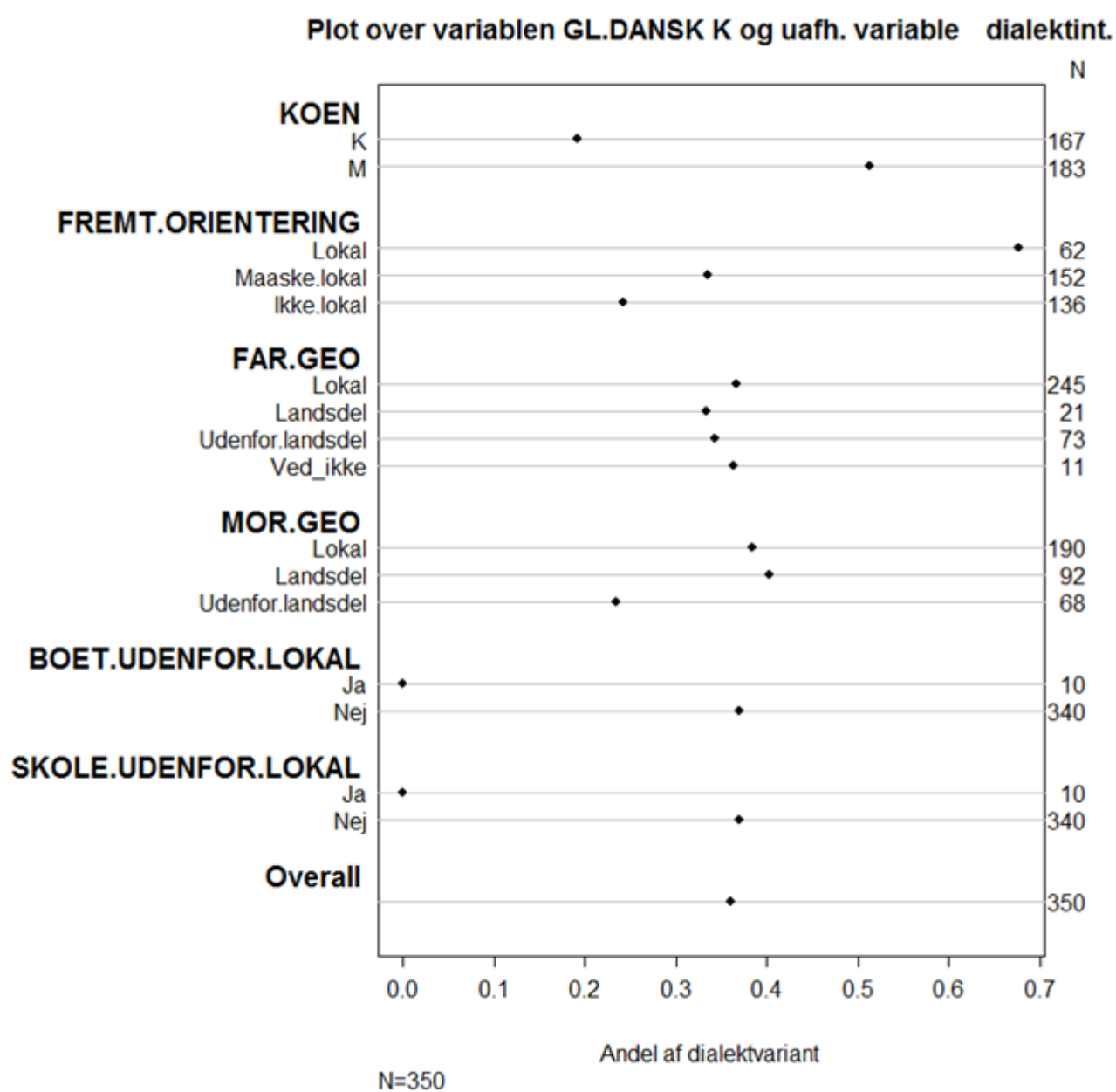
Billedet er her temmelig forskelligt fra de foregående variable. Der er overordnet langt færre deltagere, som bruger dialektvarianten kategorisk eller nær-kategorisk, og flere end ved de andre variable skifter helt til kategorisk brug af standardvarianten i standardinterviewet. Brugen af dialektvarianten i dialektinterviewet forekommer mere som et kontinuum hen over deltagergruppen end de andre to variable, som var mere kategorisk fordelt i dialektinterviewet. Hvor langt størstedelen af deltagerne brugte dialektvarianten mindst én gang i såvel dialekt- som standardinterviewet for PERS.PRON. og ARTIKEL, gælder det for GL.DANSK K, at ni deltagere aldrig bruger dialektvarianten i dialektinterviewet, og hele 15 ud af 28 bruger aldrig dialektvarianten i standardinterviewet.

Overordnet ses dog samme mønster for 'type' af sproglig opførsel i forhold til interviewsituation. Katrine og Trine er de piger, som bruger dialektvarianten mest i begge typer interview, mens Sabine som for de andre variable bruger dialektvarianten noget (men ikke kategorisk) i dialektinterviewet og standardvarianten kategorisk i standardinterviewet. Det er fortsat Mike, Rasmus, Jens og Peter, der er mest konsekvente i deres brug af dialektvarianten i begge interviewsituationer. Oscar og Camran skifter som ved de andre variable mellem

overvejende brug af dialektvarianten i dialektinterviewet til kategorisk brug af standardvarianten i standardinterviewet, men de har nu fået følgeskab af Thomas og Joachim.

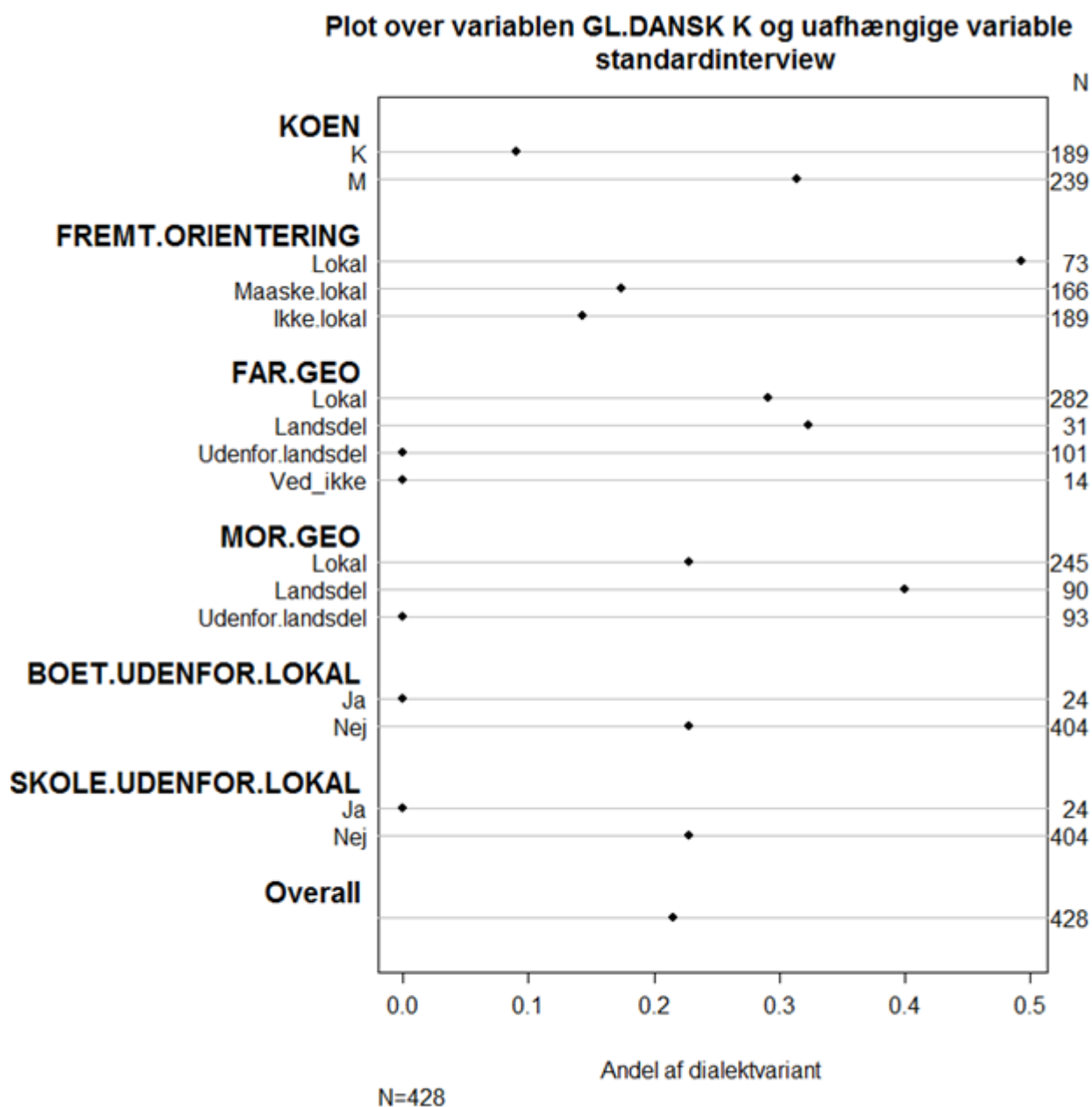
I standard-enden af kontinuet ses fortsat Isabella og Anna, men også Lene, Mette, Rona og Freja har nu helt lagt dialektvarianten fra sig til fordel for standardvarianten i begge interviewsituationer. Oliver og Benjamin er også for denne variabels vedkommende kategoriske standardbrugere.

Distributionsplots over GL.DANSK K og de uafhængige variable viser følgende (tallene, som disse plots bygger på, ses i bilag 7.14 og 7.15:

Figur 43: Distributionsplot for variablen GL.DANSK K, dialektinterview

Figur 44: Distributionsplot for variabelen GL.DANSK K, standardinterview

I begge interviewsituationer er der som for de øvrige variable markant forskel mellem drenge og pigers brug af dialektvarianten. Drengene bruger dialektvarianten i større grad end piger, men forskellen mellem kønnene er mindre i standardinterviewet end i dialektinterviewet. Det er drengene, der rykker sig i retning af pigerne; pigerne har en gennemsnitlig dialektprocent i dialektinterviewet på 19,2 % mod 8 % i standardinterviewet, mens drengene har en gennemsnitlig dialektprocent i dialektinterviewet på 51,4 % mod 31,4 % i standardinterviewet.

Ud over kønsforskellen ses her som før en sammenhæng mellem fremtidig orientering og brug af variablen; de deltagere, som er orienteret mod det lokale i fremtiden (og som altså afviser andre steder), bruger dialektvarianten markant mere end deltagere, som overvejer andre steder end det lokale i fremtiden. Det gælder i begge situationer. Det interessante er, at den store forskel går mellem deltagere, som er strikt lokalt orienterede, og resten af deltagergruppen. Deltagere, som kunne forestille sig at bo i det lokale område såvel som at bo et andet sted i fremtiden, har altså allerede fravalgt denne variant – i højere grad end de andre to varianter, som stadig blev brugt i relativt højt antal også af deltagere, som var orienterede væk fra det lokale i fremtiden. Men for den geografisk mest afgrænsede variant, GL.DANSK K som [χ], gælder det at den kun er gangbar for deltagere, som entydigt forestiller sig en fremtid i det lokale områder.

Som for de andre variable ses der en sammenhæng mellem forældrenes geografiske baggrund og deltagerens sprogbrug: Hvis moren kommer fra et andet sted end landsdelen eller lokalområdet, har deltageren en lavere dialektandel, end hvis moren har lokal eller landsdelsbaggrund, i begge interviewsituationer. Der ses ikke samme forskel mht. farens baggrund i dialektinterviewet, men det gør der i standardinterviewet.

Samtidig er der som for de andre variable en markant forskel mellem de to interviewsituationer for deltagere med fædre, der kommer fra et andet sted end landsdelen og lokalområdet. Deltagere med fædre, der kommer fra et andet sted i landet eller fra udlandet opfører sig altså stort set som de andre i dialektinterviewet, men fravælger fuldstændig dialektvarianten i standardinterviewet. Denne forskel mellem situationerne kan henføres til deltagerne Camran og Maria, som begge skifter fra en meget høj andel dialektvarianter i dialektinterviewet og en kategorisk brug af standardvarianterne i standardinterviewet – for alle tre variable. Også Joachim med en udenlandsk far fravælger helt dialektvarianten i standardinterviewet, men kun for GL.DANSK K.

6.7.6 Mixed model-analyse for variablen PERS.PRON.

For variablen GL.DANSK K viser en mixed model-analyse for dialektinterviewet signifikante effekter af KØN og FREMTIDIG ORIENTERING. Bemærk, at mødres og fædres geografiske baggrund er udgået af beregningerne for begge interviewsituationer, da modellen ikke konvergerede, når disse faktorer blev taget med. Det betyder altså ikke, at forældres baggrund ikke har effekt, men blot at datasættets fordeling ikke tillader disse faktorer at blive indregnet. Nedenstående udgør dermed den bedste model:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-1.1373	0.25420
Køn	M	2.4063	0.00358 **
Fremtidig orientering	Måske lokal	-0.9104	0.34804
Fremtidig orientering	Ikke lokal	-2.2315	0.01886 *

Observationer i alt: 350; Deltagere: 28.

Random effekt:

Deltager (intercept), varians 2.43, standardafv. 1.559

Tabel 12: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel GL.DANSK K, dialektinterview

Det er interessant, at effekten af fremtidig orientering er signifikant for denne variabel, men ikke for de andre. Jeg har tidligere beskrevet, at varianten [χ] er geografisk mere afgrænset end de andre to dialektvarianter, og at dette kan medføre, at varianten hurtigere fralægges end de geografisk mere udbredte varianter. Det ses af ovenstående, dels at varianten ganske rigtigt bruges i mindre grad end de andre to dialektvarianter, men desuden også at der her er signifikant effekt af at være orienteret ikke-lokalt i fremtiden; varianten [χ] er dermed mere følsom for geografisk orientering end de to andre, geografisk mere udbredte dialektvarianter.

Den tendens er endnu stærkere i standardinterviewet. Her viser KØN for første gang ingen effekt, men det gør FREMTIDIG ORIENTERING:

Faktor	Kategori	Estimat	p-værdi
Intercept		-0.4212	0.7897
Fremtidig orientering	Måske lokal	-3.5025	0.1082
Fremtidig orientering	Ikke lokal	-5.1728	0.0197 *

Observationer i alt: 428; Deltagere: 28.

Random effekt:

Deltager (intercept), varians 13.29, standardafv. 3.646

Tabel 13: Faktorer, som ud fra en mixed model-analyse udviser signifikante effekter ift. den sproglige variabel GL.DANSK K, standardinterview

Det at afvise lokalområdet som fremtidigt bosted har en signifikant effekt i negativ retning på brugen af dialektvarianten [χ], med et endnu mere negativt estimat end i dialektinterviewet på -5.1728 ($p < 0.05$). At den negative effekt er større i standardinterviewet end i dialektinterviewet underbygger fornemmelsen af, at den lokale variant er ikke-attraktiv, hvis man er orienteret væk fra det lokale; af de to interviewsituationer må standardinterviewet formodes at udgøre den mest 'outsider'-associerede ramme, hvor eventuelt stigmatiserede lokalassocierede former bliver fravalgt.

6.8 Sammenfatning – resultater fra Bylderup

Opsummerende kan det konstateres, at mange af deltagerne i Bylderup stadig bruger en høj andel af lokale dialekttræk i interviewene; et resultat, som står i modsætning til undersøgelser fra alle andre områder af Danmark de seneste 50 år.

Der er dog stor forskel på, hvor meget de forskellige deltagere bruger dialektvarianterne, ligesom der er stor variation inden for de unges brug af de undersøgte dialekttræk, alt efter om der ses på interviewet med en dialekttalende interviewer eller med en standarddansk-talende interviewer. En stor gruppe bruger trækkene kategorisk eller næsten kategorisk i dialektinterviewet, men heraf fralægger en del sig dialektvarianterne i standardinterviewet.

Det virkelig bemærkelsesværdige her er dels den store andel af deltagerne, 11 ud af 28, som er (nær-)kategoriske i deres brug af dialektvarianten for alle tre variable i begge situationer, dels deltagerne som bruger flere dialektale varianter i standardinterviewet end i dialektinterviewet. Begge resultater peger på, at en stor del af deltagerne må opfatte dialekten som et gangbart sprogligt valg, også i samtale med standarddansk-talende (i den konkrete situation endda en standarddansk-talende, som indleder interviewet med udfyldning af et oplysningsskema og dermed gør, hvad han kan for at formalisere situationen).

Det mest udbredte dialektale træk af de tre undersøgte er dialektvarianten af PERS.PRON.; herefter følger dialektvarianten af ARTIKEL, som også står stærkt blandt deltagerne i dialektinterviewet, men lidt mindre stærkt i standardinterviewet end PERS.PRON. Dialektvarianten af GL.DANSK K, som har en snævrere geografisk udbredelse end de andre to varianter, bruges overordnet set noget mindre end dialektvarianterne af de to andre variable, og for GL.DANSK K ses det, at langt flere fravælger dialektvarianten i interviewet med en standardtalende interviewer.

Deltagergruppen differentierer sig sprogligt langs kønnede linjer: Drengene bruger de lokale varianter i markant højere grad end pigerne. For alle de sproglige variable er der signifikant effekt af KØN ud fra mixed model-analyser i drengenes 'favør'. Resultaterne viser dog også, at drengene stort set er lige så labile som pigerne, når det gælder akkomodation. I dialektinterviewet vælger de i stor stil de dialektale varianter; i standardinterviewet fravælger mange af dem dialektvarianterne.

Blandt drengene er der både eksempler på fremtidigt lokalt orienterede og deltagere orienteret væk fra det lokale, der bruger dialekt kategorisk i begge interviewsituationer. Her er der (endnu?) ikke sket et fravalg af dialekten blandt dem, der er orienteret væk fra lokalområdet. Blandt pigerne er det alene deltagere, som er lokalt orienteret i fremtidig sammenhæng, der

bruger dialektvarianter kategorisk i begge interviewsituationer; piger orienteret væk har altså allerede på nuværende tidspunkt fravalgt dialekten i samtale med en standarddansk-talende.

Det er alene for variablen ARTIKEL i dialektinterviewet, at morens geografiske baggrund viser signifikant effekt i mixed model-analyserne. Dette siger dog ikke noget om, hvorvidt variabelen rent faktisk betyder noget for sprogbrugen mht. de andre variable; datas fordeling gjorde det umuligt at inddrage mødrenes geografiske baggrund for de andre sproglige variable og fædrenes geografiske baggrund for alle tre variable. Distributionsplottene viser dog forskelle mellem deltagere ift. fædrenes geografiske baggrund, særligt i standardinterviewene.

6.9 Delkonklusion

Resultaterne viser overordnet to deltagergrupper, som gør brug af traditionelt lokale træk i meget forskellig grad. Hvor brugen af dialektale varianter er overraskende høj blandt deltagerne i Bylderup, bruger de vollsmosiske deltagere gennemgående kun i lav grad fynske varianter, når fokus er på segmentale træk. Hvad fynsk intonation angår, ser brugen heraf ud til at hænge sammen med deltagerens grad af tidligere og nuværende kontakt med andre fynske børn og unge uden for Vollsmose. Når man inddrager etnografisk viden om deltagergruppen, fordeler brugen af multietnolektale træk sig langs linjer, der afspejler sociale grupperinger blandt deltagerne, og ser dermed ud til at fungere som sociolingvistiske ressourcer på en måde, de regionale træk ikke gør.

Inddragelsen af mixed model-analyser har vist, at man ikke kan sætte lighedstegn mellem forekomsten af kategoriale forskelle og hvad der har effekt ift. distributionen af de sproglige variable. For såvel Vollsmose som Bylderup viser distributionsplottene, at ikke-standardtræk bruges af drenge i højere grad end af piger, når bortses fra [g]. Dette mønster stemmer overens med størstedelen af de sociodialektologiske undersøgelser, som inddrager køn som faktor. Samtidig ses begge steder intrakategoriale forskelle i brugen af ikke-standard-træk blandt begge køn. Det er ikke alle drenge i Vollsmose, der bruger multietnolektale træk, ligesom det ikke er alle drenge i Bylderup, der bruger dialektale træk; og tilsvarende er der begge steder piger, som bruger trækkene markant mere end de andre. Men kun i Bylderup har køn signifikant effekt, når alle andre faktorer inddrages. I Vollsmose ser der altså ud til at være en mere kompleks sammenhæng mellem køn og de øvrige faktorer, noget som understøtter de etnografiske iagttagelser af en deltagergruppe med større skel mellem grupperinger blandt drengene hvad sproglig adfærd angår end i Bylderup. Hvad dette kan hænge sammen med, må der kvalitative undersøgelser til at belyse. Jeg bevæger mig derfor videre herfra til afhandlingens kvalitative del.

7 Stedsidentitet til forhandling

01 Nhung: der er ikke noget der hedder en ægte
02 [vollsmoser]
03 Ahmed: [jo]=
04 =mig

Sådan lyder startskuddet til en længere forhandling mellem Nhung og Ahmed om kategorien 'en ægte vollsmoser' i den fokusgruppesamtale, de deltager i. De forhandler om betegnelsens rimelighed, om dens beskaffenhed, og de forhandler om, hvem der har legitim adgang til at hævde at være 'en ægte vollsmoser'.

Tidligere undersøgelser af forholdet til det lokale sted og brugen af lokalsproglige træk peger som gennemgået i kapitel 2 entydigt i retning af, at der er en positiv sammenhæng imellem at identificere sig med et sted og bruge sproglige træk associeret med dette sted. Men hvad vil det sige at identificere sig med et sted? I en forståelse af identitet som en processuel, dynamisk størrelse (jf. afsnit 2.2), er identifikation noget, som udføres interaktionelt, ikke noget som bare er. Spørgsmålet bliver derfor, hvordan deltagerne interaktionelt 'gør være lokale' (eller det modsatte) for at parafrasere Sacks (1985); og hvilke aspekter af det lokale, der helt præcis er tale om. Det er spørgsmål, som vil danne afsæt for analyserne i dette kapitel.

Med grundlag i data fra fokusgruppesamtalerne undersøger jeg, hvordan deltagerne konstruerer stedsidentitet (i alle betydninger af ordet, jf. afsnit 2.9) interaktionelt, og hvilke aspekter af stedsidentitet der særligt udgør kilder til diskussion, forhandling og positionering (Bamberg, 1997, 2004a; Bamberg & Georgakopoulou, 2008; Bucholtz & Hall, 2004, 2005; Davies & Harré, 1990; Georgakopoulou, 2007; Wetherell, 1998) og dermed kan tænkes at være relevante i forhold til sproglig variation. Kapitlet søger dermed at besvare følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvordan fremstiller deltagerne deres lokale steder og de mennesker, der bor der?
- Hvordan positionerer deltagerne sig selv og hinanden i forhold til disse fremstillinger?
- Hvordan forholder disse fremstillinger sig til overordnede diskurser om stederne og de mennesker, der bor der?

Jeg minder om Parker og Karners udsagn: "[P]laces confer physical, infrastructural and symbolic resources, and potentially disadvantages, on their residents," (Parker & Karner, 2010:1454). Det er en pointe i kapitlet, at det som nogle deltagere fremstiller som en ressource, fremstiller andre som en begrænsning; stedernes *affordances* gøres altså til genstand for forhandlinger, der på en og samme tid tjener til at positionere deltagerne i forhold til stedet og i forhold til hinanden. Men en

anden pointe er, at der er forskel på, hvilke aspekter af stederne, der trækkes frem og gøres til genstand for forhandling Vollsmose og Bylderup imellem. Med andre ord er det forskelligt, hvad der virker påtrængende for de unge at diskutere de to steder, og dermed også hvilke aspekter af det lokale, der har positionerings- og identifikationspotentialer.

Kapitlet vil vise, at deltagerne især forhandler om og positionerer sig og hinanden i forhold til:

1. Det sociale karakter
2. Det lokale steds grad af 'mangel' eller 'fylde'
3. Stedernes *reputational geography*

1) og 2) fylder meget i både Vollsmose og i Bylderup – men kun i Vollsmose udgør 3) en vedvarende kilde til diskussion og forhandling.

Kapitlet indledes med en beskrivelse af de data, der ligger til grund for analyserne. Derefter følger en kort gennemgang af det teoretiske og metodiske grundlag for analyserne. En del af dette grundlag er allerede behandlet i det teoretiske rammekapitel, men en række begreber er oplagte at genopfriske og udfolde til formålet; det gælder først og fremmest begrebet 'stedsidentitet' og positioneringsbegrebet. Efter en gennemgang af Georgakopoulous (2007) og Bamberg og Georgakopoulous (2008) forslag til en heuristik for små narrativer-i-interaktion (som afsæt for undersøgelser af identitetskonstruktioner og -forhandlinger), følger selve analyserne af de unges fremstillinger af og forhandlinger om deres lokale steder og de karakterologiske figurer, de knytter hertil. Jeg vil særligt følge fokusdeltagerne, som jeg præsenterede i kapitel 5, men da der er stor forskel på, hvor meget de forskellige deltagere bidrager til samtalerne, indgår også eksempler, hvor disse deltagere ikke er med, eller hvor de spiller en mindre fremtrædende rolle.

7.1 Data og metode

I kapitlet analyserer jeg uddrag fra fokusgruppesamtaler optaget i marts og april 2015. På det tidspunkt havde mine kolleger og jeg interviewet de fleste af deltagerne individuelt, men jeg ville gerne have interaktionsdata også, hvor de unge talte sammen, uden at der var forskere til stede. Dels var jeg på det tidspunkt ud fra mine observationer blevet opmærksom på, at der var andre sproglige træk i brug mellem de unge indbyrdes, end der havde været i interviewene (især i Vollsmose, fx syntaktisk variation og leksikalske indlån), dels var det mig magtpåliggende at skaffe data, hvor de unge selv diskuterede stedsopfattelser, frem for at 'rapportere' dem til en udenforstående forsker. Dette var begrundet i flere forhold: For det første ser jeg stedsidentitet

("identity with" og "identity of place", jf. afsnit 2.9) som en dynamisk og relationel størrelse, der får sit indhold igennem menneskers forhandlinger herom. Som Johnstone formulerer det, er steders identitet (*identity of*) i en humangeografisk forståelse "an ideological construct, created in human interaction" (Johnstone, 2013:107).

For det andet peger flere forskere på et behov for at undersøge interaktionsforhold, når stedstilknytning (*identity with*) er i fokus. Størstedelen af den litteratur, som afsøger stedstilknytning og stedsidentitet, tager således afsæt i enkeltmandsinterviews eller uddrager enkeltudsagn fra gruppeinterview, snarere end at medtage interaktionen (fx Beck & Ebbensgaard, 2009; Gustafson, 2001a, 2001b; Ottosen, 2009; Røyneland, 2005). Myers skriver om dette:

Even when participants are asked to talk explicitly about place and identity, researchers often treat it as something already out there to which everyone can refer, something that remains stable in different contexts. And researchers usually give only the statements of participants, not the interactions leading to such statements. (Myers, 2006:320).

Jeg ønskede altså med mit fokus på interaktionelle konstruktioner af stedsidentitet at tage konsekvensen af den humangeografiske tilgang til sted, ikke blot på et teoretisk, men også på et metodisk-analytisk plan.

Det er karakteristisk for fokusgruppesamtalerne, at deltagerne kun sjældent forholder sig kategorisk og entydigt til deres lokale steder; stedernes kendetegn gøres til genstand for både positive og negative værditilskrivninger, og deltagerne udtrykker flere gange en høj grad af ambivalens over for stederne. Greg Myers minder, med reference til Doreen Massey, sine læsere om steders komplekse og multivalente karakter: "[T]he identity of a place' is much more open and provisional than most discussion allows (Massey 1994:168). And it is richer because it is not just a position in space, but also a link to tasks, practices, everyday life" (Myers, 2006:339). Lynne Manzo opfordrer, i samme ånd, forskere til også at medregne "the role of negative/ambivalent feelings and experiences", når de undersøger stedstilknytning (Manzo 2003:48, gengivet i Faber et al., 2013:49). Som det vil fremgå af analyserne, er deltagerne positioneringer i relation til sted (*identity with*) ofte lige så "open and provisional" som de versioner af stederne (*identity of*), de fremstiller.

Fokusgruppesamtaler er en velegnet metode til at undersøge menneskers holdninger til et emne i dybden (Bryman, 2004; Rieper, 1993; Viken, 2012). Metoden er endda særligt velegnet til at udforske menneskers forhold til steder ifølge Viken, som skriver, at den giver mulighed for at opnå indsigt i "pågående prosesser, eksisterende motsetninger og vigtige udfordringer på et sted" (Viken, 2012:207). Idealet er en diskussion og meningsudveksling mellem deltagerne i interviewet, hvorfor nogle ynder termen fokusgruppesamtale frem for -interview. Jeg bruger selv termen fokusgruppesamtale med henvisning til mit valg om helt at holde mig ude af rummet,

mens de unge talte sammen, ikke kun for at mindske observatøreffekten, men også for at lade de unge selv lede vejen igennem de oplæg til diskussion, jeg havde givet dem. Imidlertid er samtalen under alle omstændigheder styret af forskerens rammesætning for hvilke emner, der skal berøres, og den interaktionelle dynamik er påvirket af sammensætningen af grupperne samt af samtalerne "participation framework" (Goffman, 1981 [1979] og Goffman, 1981:226f), deres *deltagelsesramme*, som det vil fremgå i løbet af analyserne.

Et forhold, som er helt centralt i fokusgruppemetoden, er at deltagerne ytrer sig i relation til de andre deltagers udsagn (Bryman, 2004:357ff). Der kan blive tale om, at nogle deltagere kommer til at dominere samtalen, da de andre deltagere kan føle sig nødsaget til at samtykke stiltiende for ikke at udfordre et hierarki eller en relation, som eksisterer uden for fokusgrupperummet. Dette kan fx være tilfældet, når deltagerne kender hinanden så godt, som de gør det i grupperne i denne undersøgelse. Omvendt kan fokusgruppe-'rummet' tilbyde en mulighed for, at nogle som ellers ikke kommer meget til orde i den sociale hækkeorden, får mulighed for at udfolde meninger og holdninger i højere grad end til hverdag, så der bliver plads til deres indspil i debatten på en anden måde end ellers. Ved at vælge at blive uden for rummet under samtalerne, frasagde jeg mig muligheden for at moderere diskussionerne, og dermed også muligheden for at styre i retning af balance mellem, hvor meget de forskellige deltagere fyldte. Det gør det endnu mere påtrængende at have øje for den interaktionelle dynamik i analyserne og ikke lade bestemte fremstillinger være 'gældende' over andre – men snarere påvise dynamikken.

Jeg endte med at sammensætte grupperne ud fra et ønske om at få så stor en spredning som muligt ud fra det indtryk, jeg via mine observationer og samtaler med de unge på det givne tidspunkt havde af deres orientering i forhold til det lokale, således at hver gruppe skulle indeholde unge, der havde udtrykt sig kritisk hhv. positivt over for det lokale område, og som havde givet udtryk for, at de ville bo langt væk fra området i fremtiden hhv. blive i lokalområdet. Hvis der var deltagere, jeg havde lagt særligt mærke til ud fra en sproglig betragtning, inddrog jeg så vidt muligt dem i grupperne. Derudover sammensatte jeg grupperne, så der fra hver klasse var tre grupper: en kun med piger, en kun med drenge og en med deltagere af begge køn. I den ene af klasserne i Vollsmose, hvor der kun gik fem drenge i alt, bestod den rene drengegruppe af de fire af klassens drenge, mens den blandede gruppe kom til at bestå af fire piger og én dreng. En oversigt over gruppernes sammensætning samt hver optagelses varighed ses i bilag 8.

7.1.1 Konkret fremgangsmåde

Alle fokusgruppesamtaler fulgte samme fremgangsmåde: Jeg samlede de unge, som skulle deltage i den aktuelle samtale, og ledte dem ind i rummet, hvor et bord med stole omkring stod klar, og

hvor to videokameraer og to mikrofoner var sat op. De unge satte sig omkring bordet, hvorpå jeg havde lagt to stykker papir med fem diskussionsoplæg (bilag 9.1 og 9.2). Jeg instruerede dem ganske kort i rammen for samtalen: at de først skulle se en kort video og derefter diskutere spørgsmålene på papiret, men at de selv styrede, i hvilken rækkefølge de ville behandle spørgsmålene. Desuden understregede jeg, at det var deres meninger, jeg var interesseret i – der var ingen rigtige eller forkerte svar. Jeg fortalte dem, at samtalen ville blive optaget med lyd og video, men at jeg ikke kunne følge med i, hvad de sagde, undervejs. Derefter fortalte jeg, hvor de kunne finde mig, når de selv skønnede, at de var færdige med samtalen, og forlod så rummet.

Diskussionsoplæggene tog udgangspunkt i de iagttagelser, jeg havde gjort mig gennem mine deltagerobservationer og mine samtaler og interviews med informanterne i månederne, der ledte op til fokusgruppesamtalerne. Det var fx tydeligt både i de individuelle interview og i samtaler deltagerne imellem i Vollsmose, at mediediskurser om stedet fyldte meget hos de unge deltagere. I Bylderup var jeg flere gange vidne til, at de unge trak på større diskurser om folk 'på landet' (jf. afsnit 2.10), når de drillede hinanden fx i forbindelse med gruppearbejde. De stereotyper, som hermed blev artikulert, ville jeg gerne stille skarpt på, men samtidig ville jeg også gerne 'bag om' stereotyperne og have fat i de unges egne narrativer om at bo, hvor de gjorde.

Jeg valgte at lade hver gruppesamtale blive indledt ved, at de unge afspillede en kort video på min computer, som stod i rummet – en video, som i satirisk form behandlede nogle af de stereotyper, der knytter sig til hhv. Vollsmose¹⁰ og til at bo på landet¹¹. Jeg valgte at bruge disse videoer som 'vækkere', så samtalen forhåbentlig fik mindre skoleopgavepræg, end hvis deltagerne blot skulle tage udgangspunkt i et stykke papir med et samtaleoplæg. Afsættet for samtalerne var altså 'blikket udefra' på stederne. Videoerne er imidlertid meget forskellige (simpelthen ud fra, hvad der var tilgængeligt på det givne tidspunkt), og hvor videoen om Vollsmose handler eksplicit om Vollsmose som sted, stammer den anden video fra DR2's satireprogram "Nyt fra Jylland" og handler mere overordnet om stereotyper knyttet til at bo på landet, ikke specifikt til at bo i Bylderup eller Sønderjylland.

Man kan indvende mod denne indgang til samtalerne, at jeg dermed selv er med til at reproducere bestemte diskurser som afsæt for de unges samtaler. Man skal naturligvis have metodedesignet in mente i analysen af samtalerne – ikke mindst, fordi en forståelse af steder som blandt andet diskursive konstruktioner indebærer, at også forskerens udtryk indgår i den løbende

---

¹⁰ Se <https://youtu.be/9uZXSkiq1Ko>

¹¹ Se <https://youtu.be/MNGbD4j5tHM>

stedskonstruktion (Berg et al., 2012:10). Et argument for, at data stadig er brugbare, er imidlertid det faktum, at de stereotyper som videoerne formidler, blev italesat af de unge i vores interview med dem længe inden, de så videoerne. Stereotyperne og diskurserne blev gjort til genstand for samtaler også i flere af de timer, jeg overværede i skoleregion. Der var derfor ikke tale om at 'indpode' bestemte forestillinger, men snarere om at aktualisere dem i den givne situation for derefter at give de unge mulighed for at forholde sig til dem.

7.2 Identitet, positionering, sted

Jeg forstår, som gennemgået i kapitel 2, identitetsbegrebet i overensstemmelse med Hall og Bucholtz' definition: "*Identity is the social positioning of self and other*" (Bucholtz & Hall, 2005:586, kursivering i originalen).

I deres indflydelsesrige artikel fra 1990 gjorde Davies og Harré op med rollebegrebet, som i deres læsning implicerede noget statisk og formalistisk. I stedet foreslog de at sætte begrebet *positionering*, som skaber rum for det dynamiske og processuelle i interaktionsanalyser. Davies og Harré definerer positionering som

... the discursive process whereby selves are located in conversations as observably and subjectively coherent participants in jointly produced story lines. There can be interactive positioning in which what one person says positions another. And there can be reflexive positioning in which one positions oneself. However, it would be a mistake to assume that, in either case, positioning is necessarily intentional (Davies & Harré, 1990:48)

I Davies og Harrés definition er positionering noget, som individer 'udsættes for' gennem "the force of 'discursive practices'" (Davies & Harré, 1990:43). De skriver:

... the constitutive force of each discursive practice lies in its provision of subject positions. A subject position incorporates both a conceptual repertoire and a location for persons within the structure of rights for those that use that repertoire. Once having taken up a particular position as one's own, a person inevitably sees the world from the vantage point of that position and in terms of the particular images, metaphors, story lines and concepts which are made relevant within the particular discursive practice in which they are positioned. At least a possibility of notional choice is inevitably involved because there are many and contradictory discursive practices that each person could engage in. [...] who one is is always an open question with a shifting answer depending upon the positions made available within one's own and others' discursive practices and within those practices, the stories through which we make sense of our own and others' lives (Davies & Harré, 1990:46)

Diskurser tilskriver individer bestemte subjektspositioner, blandt andet ud fra de kategorier, disse individer indgår i. Men Bucholtz' og Halls tilgang til identitet gør plads til en samtidighed af agens og struktur, jf. også Bambergs beskrivelse af individet som både "agent" og "undergoer" (Bamberg,

2004a:335) og positioneringsbegrebet som 'mediator' mellem struktur og performans (Bamberg, 1997). Samtidig tydeliggør Bucholtz og Hall med deres definition "the bivalency of social identification" (Bucholtz & Hall, 2004:493):

On the one hand, the subject is the agent, the subject OF social processes; on the other, the subject is the patient, subject TO social processes. 'Intersubjectivity' emphasizes that identification is inherently relational, not a property of isolated individuals. Thus, tactics of intersubjectivity may position the self, the other, or (most often) both. (Bucholtz & Hall, 2004:493f)

Forholdet mellem lokale og globale/mikro- og makro-ideologier om og fremstillinger af steder, har optaget mange, der har beskæftiget sig analytisk med stedsidentitet (Blommaert, 2010; Blommaert et al., 2014; Sampson, 2011; Vanderbeck & Dunkley, 2003), og vil også blive berørt løbende igennem kapitlet her – primært begrundet i den store forskel, der ser ud til at være mellem de unge i Bylderup og de unge i Vollsmose ift. den rolle, disse diskurser (gennemgået i kapitel 2) indtager i samtalerne, og hvordan de 'blander sig' i interaktionen. Inden for interaktionel sociolingvistik er det netop målet at producere

... an account that respects the uniqueness, deficiency and exuberance of the communicative moment, while, at the same time, describing how participants handle specific forms, strategies and materials, considering the ways in which their use feeds into the communication overall, and trying to understand how this feeds off and into local social life more generally. (Rampton, 2014:5).

Rampton fremhæver her det dialektiske forhold mellem den enkelte interaktionssituation og "local social life". Han fremhæver også, hvordan sprogbrugere inddrager "specific forms, strategies and materials" i interaktion; med denne formulering opfordrer han forskeren til at undersøge, hvordan tilgængelige sproglige former, formater (fx korte narrativer) og diskurser (fx diskurser om 'udkanten' eller 'ghettoen') bringes i spil. "[B]y exploring young people's own accounts of their lives, one can get a sense of how socio-spatial identities are constructed (Jones, 1999) and the ways in which experience is understood and interpreted in relation to various public narratives of place", skriver Vanderbeck og Dunkley (2003:243). De sammenkæder her mikroniveauet med makro-niveauet, som er "those narratives that exist beyond the level of the individual and which are 'attached to cultural and institutional formations'" (Vanderbeck & Dunkley, 2003:243 med reference til Somers 1994:619). Vanderbeck og Dunkley peger på, hvordan det diskursivt konstruerede hierarki mellem land og by spiller ind i forhold til de unges muligheder for at trække på narrativer om rural-urbane forskelle i deres egne ontologiske narrativer. I dette kapitel vil jeg vise, hvordan udkantsdiskursen og ghettodiskursen spiller ind i deltagernes narrativer og forhandlinger på meget forskellige måder.

Der er, som gennemgået i kapitel 2, flere forskellige betydninger af begrebet stedsidentitet, som jeg her ganske kort vil genopfriske.

- *Identity of place* – jeg bruger udtrykket stedets identitet – betegner karakteristika ved det givne sted og omfatter stedets historik, materielle forhold, betydninger knyttet til stedet etc. (og er dermed også genstand for forhandling). Hertil hører også stedets *reputational geography* (Parker & Karner, 2010).
- *Identity with place* – jeg bruger udtrykket stedstilknytning – betegner det at føle sig knyttet til og føle sig hjemme et givet sted.

Derudover kan aspekter af stedets identitet, eller det at komme fra et sted, inddrages i personers identitetskonstruktion og -fremstilling. Røyneland sammenfatter steders potentiale i forhold til identifikationsprocesser på denne måde:

Ved å relatere seg til det geografiske området ein kjenner seg heime i, kan ein fortelje andre kven ein er eller ikkje er. Både stadar, regionar og nasjonar er geografiske kategoriar individet bruker i si sjølvidentifisering overfor andre individ og grupper, og som bliver brukt i andres alterdefinering av individet. (Røyneland, 2005:133).

Dette gælder måske endnu mere for unge, der står for at skulle tage aktivt stilling til, hvor de ser sig selv i fremtiden. I en dansk kontekst har fx Beck og Ebbensgaard i en undersøgelse blandt danske unge i udkantsområder fundet, at "forskellen mellem land og by er altså fortsat med til at skabe selvidentitet og omverdensafgrænsning hos nogle unge" (Beck & Ebbensgaard, 2009:109). Dette "fortsat" peger på, at det ikke er nogen given ting, og andetsteds skriver Beck og Ebbensgaard da også: "[D]et konkrete rum forstået som en udkantslokalitet [kan] stadig [...] have stor identitetsskabende betydning. Afgørende er her, i hvor høj grad lokalområdet afgrænser og udgrænser sig gennem forskellige kulturelle koder og markører" (Beck & Ebbensgaard, 2009:105). Det er altså ikke nødvendigvis alle typer sted, der er lige 'tydelige' eller 'brugbare' som ressourcer i identitetskonstruktion (jf. også Blommaert et al. 2014 om steders forskellige grad af potentiale og 'tydelighed', afsnit 2.11). Eckert skriver om traditionelle lokalsproglige træks indeksikalske potentiale:

... variables that historically come to distinguish geographic dialects can take on interactional meanings based in local ideology. [...] the meaning is based in ideologies about what the locality is about – what kinds of people live there and what activities, beliefs, and practices make it what it is. (Eckert, 2008:462)

Stedets identitet ("what the locality is about") og det at identificere sig med et sted kan ikke forstås uafhængigt af hinanden, men indgår i et dialektisk forhold. "[U]nderstandings of place are

linked to processes of identification and 'othering'", som Vanderbeck og Dunkley formulerer det (Vanderbeck & Dunkley, 2003:243). Som Eckert påpeger:

Local identity is never an association with a generic locale but with a particular construction of that locale as distinct from some other. Local identity claims are about what it means to be from 'here' as opposed to some identified 'there.' (Eckert, 2008:462)

7.3 Identitet og positionering i små narrativer

Narrativer udgør et oplagt datagrundlag for at undersøge identitetskonstruktioner og positioneringsprocesser, idet de både tjener som 'sites' for repræsentationer og som konstruktive i forhold til altid emergent identitet (Bamberg, 1997:14; Bamberg & Georgakopoulou, 2008; Georgakopoulou, 2007). Og de udgør tilsvarende, vil jeg argumentere for og eksemplificere i næste kapitel, et frugtbart datagrundlag for at undersøge konstruktioner af mobilitet og positioneringer i forhold hertil.

En narrativ er en fortælling; en fremstilling af et handlingsforløb. Det er en velkendt genre inden for sociolingvistikken, hvor Labov og Waletzky (Labov & Waletzky, 1967) var pionerer i forhold til at inddrage mundtlige fortællinger som data. Deres fokus var i den forbindelse på narrativ struktur og lingvistisk variation i fortællinger, der blev fortalt som led i sociolingvistiske interview, og altså var fremkaldt af interviewerens. Labov og Waletzky opererede med en bestemt forståelse af narrativer, nemlig det Labov (Labov, 1972b:354) kalder "narratives of personal experience", som havde fundet sted før fortælle tidspunktet. Baggrunden for denne afgrænsning (som fx adskiller "narratives of personal experience" fra simple genfortællinger af et handlingsforløb) er, at Labovs og Waletzky's sigte var at få adgang til den interviewedes "vernacular" ("the form of language first acquired, perfectly learned, and used only among speakers of the same vernacular", som Labov definerer det, 1997:395). Han og Waletzky fandt, at *narratives of personal experience* var særligt velegnede til at elicite den interviewedes vernacular på grund af deres stærkt emotionelt engagerende karakter, som 'overskyggede' det faktum, at interviewerens (som ikke var "speaker [...] of the same vernacular") var til stede. I Labov og Waletzky's udlægning er narrativen et monologisk format; talerens produkt, som ydermere udføres i den sproglige form, som ligger talerens allernærmest. Labov opstillede i 1972 en 'formel' over den prototypiske narrativ: "A complete narrative begins with an orientation, proceeds to the complicating action, is suspended at the focus of evaluation before the resolution, concludes with the resolution and returns the listener to the present time with the coda" (Labov, 1972b:369).

Fokusgruppesamtalerne i undersøgelsen her inkorporerer en lang række forskellige genrer eller formater; passager, hvor de unge fortæller små historier om deres fortid eller deres forestillede fremtid; passager, hvor de diskuterer og argumenterer; passager, hvor de kategoriserer og definerer; passager, hvor de beskriver; og passager, hvor de pjatter, driller hinanden, synger og leger med sproget på alle tænkelige måder. Længere taleture, hvor én deltager har ordet, er relativt sjældne. De fleste passager er samkonstruerede, så deltagerne supplerer hinanden, enten via minimalrespons, overlap eller mere elaborerede indskud, og ofte er det svært at sætte en specifik 'afsender' på et udsagn. Denne heterogenitet er ikke exceptionel, når man har med talesprog at gøre; den er et udtryk for, hvordan sprog fungerer i grupper, hvor der sjældent er tale om entydige og klart afgrænselige afsender-modtager-forhold. Snarere er der tale om, at de forskellige deltagers bidrag blander sig til en levende, dynamisk og nuanceret artikulation af deres sted og dets betydning for dem. Det klinger imidlertid dårligt med den kanoniske, labovianske definition af narrativer som monologiske produkter, som fremstiller en hændelse som er afsluttet på fortælle tidspunktet. Der er snarere tale om det, Georgakopoulou (2007, med afsæt i Bamberg, 1998 og 2004) kalder "small stories", hvilket jeg her oversætter med *små narrativer*. Termen dækker over "a gamut of under-represented narrative activities" (Georgakopoulou, 2007:2), fx "tellings of ongoing events, future or hypothetical events [...] typically small" (Georgakopoulou, 2007:vii).

Med sit fokus på små narrativer ønsker Georgakopoulou at udvide datagrundlaget for sociolingvistiske narrativanalyser. Men hun ønsker samtidig at gøre op med forståelsen af narrativer som den enkeltes suveræne produkt. Hun kritiserer blandt andet den traditionelle tilgang for at se bort fra det dialogiske aspekt af narrativer; dermed forstås narrativen som en monologisk form, hvor fortælleren har en solorolle, og de andre deltagere er passive tilhørere. I stedet, argumenterer Georgakopoulou, er det frugtbart at samtænke den labovianske traditions sprogligt fokuserede analyse med det interaktionelle paradigmes fokus på interaktion.

Georgakopoulou og Bamberg foreslår, med henvisning til Schegloff (1997) at se små narrativer som "talk-in-interaction" (Bamberg & Georgakopoulou, 2008; Georgakopoulou, 2007:2ff), mere specifikt et format blandt andre formater, "selected over others by social actors and that is locally produced and subject to the interactional contingencies of any other format of telling" (Georgakopoulou, 2007:1). En sådan forståelse muliggør, at man kan analysere også narrativer ud fra konversationsanalytiske principper. De står altså ikke 'udhævet' fra en ellers fortløbende streng af dialogisk interaktion, men udviser i lige så høj grad sekventialitet som andre former for interaktionsformater. En interaktionel tilgang muliggør fokus på samkonstruktion og dialogitet, men også på hvordan adgangen til og allokering af turene ikke er ligeligt fordelt (Georgakopoulou, 2007:91).

... the distinction between a teller and an audience, so common in the analysis of (prototypical) storytelling, is too restrictive for the co-construction that is going on in storytelling events in general [...] At the same time, co-construction does not mean that the participants equally and in the same ways contribute to the activity under way. (Georgakopoulou, 2007:91).

Deltagerrollerne eller bidragsrollerne i forbindelse med små narrativer kalder Georgakopoulou *initiator*, *plotline-contributor* (hvilket jeg vil kalde plotlinje-bidrager) og *evaluator*, hvor de sidste to roller typisk veksler frem og tilbage mellem deltagerne i løbet af historien (Georgakopoulou, 2007:93). I stedet for én fortæller er der altså typisk flere medskabere involveret i en lille narrativ.

7.3.1 Analyse af små narrativer

Bamberg og Georgakopoulou (2008) foreslår en heuristik for analyser af små narrativer, som undersøger positionering på tre niveauer:

(i) how characters are positioned within the story (level 1); (ii) how the speaker/narrator positions himself (and *is* positioned) within the interactive situation (level 2); and (iii) how the speaker/narrator positions a sense of self/identity with regard to dominant discourses or master narratives (level 3). (Bamberg & Georgakopoulou, 2008:8)

I denne forståelse ses interaktionspositioner som emergente i og med den interaktionelle situation:

... just as characters in the course of the telling gain their shape as protagonists and heroes, or antagonists and villains (or simply as agents, undergoers, and sufferers), the teller of the story gains his or her interactive positions as advice giver, teacher, gossip, advice seeker, or as male and adolescent [...] speaker and audience orient each other toward a particular type of 'discursive relationship'. Both the order inside the story and the emerging order between the interactants are interwoven and relevant for the outcome of the interaction and for the construction of 'who we are' in terms of locally emerging selves and identities. (Bamberg, 2004a:333)

Det første positioneringsniveau (og analyseniveau) omhandler altså fremstillingen af karakterer i narrativen, det andet omhandler interaktionsdeltageres *footing* (Goffman, 1981 [1979]) i forhold til hinanden og til interaktionssituationen, og det tredje omhandler interaktionsdeltageres *footing* i forhold til de større diskurser. I Bambergs analytiske begrebsapparat (også hos Wetherell, 1998 og Georgakopoulou, 2007) omfatter konstruktionen og fremstillingen af karakterer i den fortalte verden potentielt såvel beskrivelse som vurdering af karakterernes egenskaber. Georgakopoulou anbefaler – på linje med afhandlingen her – et øget fokus på "the participants' practised place, the social topography of the spaces they inhabit, tell their stories in and semiotically orient to and rework" (Georgakopoulou, 2007:79).

Hvis vi skal udvide Bambergs analytiske fremgangsmåde til at inkludere analyser af konstruktionen af *steder* og ikke blot karakterer, er der derfor to elementer; beskrivelser af stedernes kendetegn (fx at der er mange grønne områder) og evaluering af disse kendetegn (fx at det er dejligt med disse mange grønne områder). Det, som er væsentligt, er ikke 'hvad der virkelig skete' eller hvordan noget 'virkelig er', men at narrativerne udgør en fortolkende fremstilling af begivenheder eller sagsforhold (Bamberg, 1997). Fremstillingen af stedet vil jeg her kalde 'toposkonstruktion' for at vise, at det ikke er stedet 'som sådan' men stedet som topos, som et 'imaginary', der er i fokus. Toposkonstruktion i narrativer kan dermed forstås som "interactionally co-drafted and negotiated; integrally connected with a story's narrative action; and, finally, indexical inasmuch as it evokes associations and meanings for the participants which are in turn instrumental for allowing or disallowing certain scenarios in the course of a story's telling" (Georgakopoulou, 2007:79).

Bamberg og Georgakopoulou inddrager analytiske greb og begreber fra narratologi og fra konversationsanalyse (CA), hvilket jeg også vil gøre i mine analyser. Analyser af positioner på niveau 1 vil fx undersøge fremstillinger af protagonisten, plotlinjen og narrativens komplicerende begivenhed. Analyser af positionering på niveau 2 vil undersøge deltagernes bidrag til niveau 1 og deres *footing* i forhold til hinanden og inddrage fx overvejelser om overlap og turallokering¹². Derfor er interaktionerne udskrevet som de er, med overlap, markeringer af pauser, øget volumen etc. (se udskriftskonventioner i bilag 1).

Jeg gør altså brug af et metode- og begrebsapparat fra CA, men med et videnskabsteoretisk afsæt inden for dialogismen, inden for hvilken "[s]prog og kontekst [forstås som] en totalitet, og forsøger man at studere sprog uden at bringe brugskonteksten ind i billedet, studerer man noget andet" (Scheuer, 2005:33f). Som Scheuer påpeger, er konteksten en dynamisk størrelse. Første gang, spørgsmålet om, hvad der karakteriserer en ægte lokalbeboer behandles i fokusgruppesamtalerne, indgår fx som en del af konteksten for den næste gang, spørgsmålet bringes op, hvor der da allerede er en forudgående behandling at vise tilbage til og spille op ad. De forskellige bidrag til spørgsmålets besvarelse er alle en del af et samlet hele. Det er oplagt, skriver Scheuer, at "en turs betydning er et resultat af flere samtaledeltageres handlinger. Betydning i samtaler er ikke den enkelte taler i hænde. Betydning opstår i samtalens proces, ikke som et resultat af den enes eller den andens handlinger, men som et resultat af begges sam-handlinger" (Scheuer, 2005:38).

---

¹² Jeg har i det følgende brugt danske betegnelser i det omfang, der er enighed om disse inden for CA-miljøet i Danmark – jf. listen i Steensig 2001:321-322. Listen indeholder dog ikke oversættelser af alle termer, og i disse tilfælde har jeg holdt mig til de engelske udtryk

Jeg går herfra videre til selve analyserne, som jeg indleder med et uddrag fra en fokusgruppesamtale i Vollsmose, hvor en gruppe deltagere diskuterer, hvad det værste ved at bo i Vollsmose er. Bemærk, at ikke alle interaktionsuddrag i det følgende har form af små narrativer; der vil også være analyser af uddrag, som omfatter toposkonstruktion og dertilhørende beskrivelser og evalueringer, uden at dette tager form af små narrativer.

7.4 Det værste i Vollsmose: stedets omdømme

I uddrag 10.2 (se bilag 10) beskriver Bilal, hvad der for ham at se er det værste ved at bo i Vollsmose, ved at fortælle en lille narrativ om et hypotetisk møde med andre unge uden for Vollsmose. Efterfølgende overtager Ahmed turen og initierer en kontrasterende narrativ, hvor det er unge fra København, han møder, før Bilal igen kommer på banen med endnu en narrativ. Uddraget omhandler et af de genkommende temaer fra samtalerne i Vollsmose, nemlig stedets ry udadtil, dets *reputational geography*. Analysen giver indblik i den fælles interaktionelle konstruktion af sted og identitet og i de forskellige typer positioneringer og forhandlinger, der er på spil i den forbindelse.

Omdrejningspunktet i de tre første narrativer (narrativen om at tage til ungdomsuddannelser l. 1-16, til København l. 19-26 og at gå over til en dansker l. 27-37) er den velkendte situation, hvor man skal fortælle andre, hvor man kommer fra. I Bilals udlægning i den første narrativ er situationen imidlertid ikke – som forventet, jf. Myers (2006) – rutinepræget og ukompliceret, men udgør et potentielt problem i mødet med andre. Den fremstilles ligefrem som eksempel på 'det værste' ved at bo i Vollsmose og udgør således en komplicerende begivenhed.

Bilal benytter generisk 'du' til at benævne protagonisten i sin narrativ, et valg af pronomen som kan signalere, at narrativen har bred gyldighed (modsat den specificerede protagonist i Ahmeds narrativ l. 19f). Dette 'du' befinder sig i en uddannelses-setting uden for 'du'ets vante rammer (jf. at 'du'et "tager til" de nævnte ungdomsuddannelser). Den stedslige kontekst placerer altså protagonisten på udebane, i en kontekst som har at gøre med det næste formaliserede trin i et ungdomsliv, og her møder protagonisten karakteren 'dem'. Dette 'dem' bliver introduceret i og med sin rolle som interaktionspartner, som modtager af protagonistens udsagn ("og du siger til dem", l. 5). Så langt er 'du' og 'dem' positionerede som ligeværdige samtaleparter. Efter ytringen "og du siger til dem", er det forventeligt, at det næste som følger, er den annoncerede replik. Men i linje 6 kommer Bilal med et bidrag, som ikke følger logisk turen i linje 5. I stedet for en replik indlejret i den fortalte verden fortæller han, hvad 'du' *ikke* kan sige til 'dem', nemlig "jeg er fra Vollsmose" (l. 7). Skiftet i pronomen, fra 'du' til 'jeg', placerer udsagnet direkte hos 'du'et, der hermed bliver udsiger af replikken. Med den alternative, 'umulige' replik i

linje 7 indlejrer Bilal en ny narrativ i den fortalte verden; en narrativ, hvor 'du'et siger det, vedkommende ikke kan sige; altså en kontrafaktisk narrativ, som udløser de følgende ture. I linje 8 begynder Bilal nemlig at fremstille 'deres' reaktion på det usigelige (men nu alligevel sagte), men signalerer med sin selvafbrydelse og sine tøvetyde, at narrativen har nået et turovergangsrelevant punkt (Steensig, 2001:49).

Szaza træder ind som evaluator og plotbidrager. Hendes bidrag i linje 9 ratificerer Bilals hidtidige udlægning med det evaluerende "wallah", ligesom det udbygger karakteristikken af 'dem' (og dermed bidrager til plottet). Szazas tur tillægger 'dem' en bestemt indstilling til 'du'et: "de forventer det værste af dig" (l. 9). Hermed fremstilles 'de' som fordomsfulde udøvere af den herskende diskurs om Vollsmose, der sammenkæder stedet og dets beboere med "det værste". Bilal gentager stort set ordret Szazas bidrag i linje 10-11 og evaluerer dermed hendes karakteristika af 'dem' som relevant (Georgakopoulou, 2007:104); deres fælles fremstilling artikulerer i narrativ form en 'skabelon' for mødet mellem folk fra Vollsmose og udefrakommende, hvor 'de', som udgør en generaliseret, forestillet Anden i forhold til protagonisten (Koefoed & Simonsen, 2010:58), møder vollsmoseren ud fra et forudindtaget, ideologisk farvet ståsted, formet af stedets *reputational geography* (Vanderbeck & Dunkley, 2003). Distinktionen mellem protagonisten (som skiftevis benævnes 'du', 'dig', 'jeg', 'vi', 'os') og den anden (skiftevis 'de', 'dem', 'de her personer') har altså et geografisk grundlag ('du' er fra Vollsmose, 'de' er fra et andet sted), men også en ideologisk dimension. Protagonisten fremstilles som begrænset i sin mulighed for at vedkende sig sin herkomst, mens 'de' fremstilles som fordomsfulde og diskriminerende.

Bilal runder den første narrativ af; han leverer en resolution, hvor et alternativt svar stilles op: "hvis jeg siger til dem fra Odense du ved (.) de tænker arh okay" (l. 14-16). Det alternative stedsnavn, Odense, er tilstrækkeligt specifikt og samtidig tiltrækkeligt neutralt til at fungere som tilfredsstillende svar for den forestillede Anden, som accepterer svaret og dermed også protagonistens foreslåede stedsidentitet. Bilal taler her som et 'jeg', som animator for protagonisten (Goffman, 1981), og Bilals brug af diskursmarkøren "du ved" signalerer delt viden i forhold til de andre deltagere i samtalen; han behøver ikke eksplicitere, hvorfor Odense er neutralt at bruge som lokalitet i mødet med andre. Bilal foreslår med denne narrativ en taktik for at imødegå konflikter i mødet med andre; konflikter relateret til at 'afsløre', at han er fra Vollsmose. Mødet mellem 'du'/'jeg' og 'dem' kan dermed forløbe videre uden problemer. Bilals forslag til en resolution i narrativen kan ses som eksempel på det, Secor kalder "tactical silence" (Secor, 2004:363), eller Goffman kalder at "passere" (Goffman 2014 [1963]:113ff) – protagonisten siger ikke noget usandt, men tier alligevel om sit specifikke sted at bo, og undlader dermed at afsløre det stigma, det indebærer at komme fra dette sted. Men det er protagonisten, der skal skjule noget; det er ham, der har et forklaringsproblem og må gøre brug af en taktik. Der er altså

også et magtforhold i spil mellem protagonisten og den Anden, hvor sidstnævnte har magten til at afgøre 'vellykketheden' af protagonistens svar. I ovenstående narrativ er der tale om, at det at komme fra Vollsmose udgør en type stigma, som er "potentielt miskrediterende" med Goffmans ord (Goffman, 2014 [1963]):83f), idet det kan skjules, at man er derfra. Jacobsen og Kristiansen udtrykker det på denne måde:

Den potentielt miskrediterede kan forsøge at tilbageholde og afgive bestemte informationer om sig selv med henblik på at holde sit potentielle stigma skjult for situationens øvrige deltagere. Kodeordet er her 'informationskontrol'. [...] Selv om det lykkes for en person at passere og dermed at bevare sin identitet som 'normal', er dette arbejde ikke uden omkostninger og farer. (Jacobsen & Kristiansen, 2014:23)

En sådan fare kan være, at man ved at tie om, hvor man bor, også frasiger sig sit gruppetilhørsforhold og dermed en i andre sammenhænge værdifuld del af sin sociale identitet.

Uddraget er et eksempel på, hvordan deltagere samkonstruerer en narrativ om forestillede Andres "ideologies about what the locality is about – what kinds of people live there" (Eckert, 2008:462). Bilal er initiator til narrativen, men konstruktionen af karaktererne udføres af ham og Szaza (der dermed agerer plotline-bidrager) i tæt parløb, ligesom også Ahmed deltager som evaluator med sin bekræftende minimalrespons i l. 12. Samtidig med fremstillingen af forestillede Andres ideologier om Vollsmose fremstiller Bilal protagonisten, en fra Vollsmose, som en karakter, der er i stand til at imødegå potentielt problematiske situationer ved hjælp af taktisk tavshed.

Imidlertid signalerer Ahmed med sit "nej nej" i linje 17, at han har et alternativ til Bilals og Szazas udlægning af situationen 'at møde andre og fortælle, hvor man kommer fra'. Hvor den første narrativ udspillede sig i en institutionel kontekst (ungdomsuddannelser), er det en ganske anden kontekst, der udgør scenen for Ahmeds narrativ. Han fortæller om, når "jeg er i København" (l. 19). Tidligere i samtalen har Ahmed fremstillet København som et attraktivt sted, der i modsætning til Vollsmose er fyldt med muligheder og underholdning, og som han opsøger, når Vollsmose føles for trangt. Ahmed trækker altså i sin narrativ på tidligere ekspliciterede "ideologies about what the locality is about", denne gang lokaliteten 'København'. Den setting giver andre narrative *affordances* end institutionssettingen i første narrativ. For det første er det en anden type karakterer, jeg'et omgiver sig med; for det andet bliver jeg'et potentielt også lige lidt sejere, når det befinder sig i en urban, cool setting end på en ungdomsuddannelse.

Ahmed angiver med sin brug af pronomenet jeg, at han gengiver egne oplevelser. Han indsætter altså sig selv som karakter i narrativen – et *fortalt jeg* (og muliggør dermed en forbindelse mellem sig selv og den urbane setting). Som Goffman skriver i forbindelse med sin analyse af talerrollen:

... as speaker, we represent ourselves through the offices of a personal pronoun, typically "I", and it is thus a *figure* – a figure in a statement – that serves as the agent, a protagonist in a *described* scene, a 'character' in an anecdote, some, after all, who belongs to the world that is spoken about, not the world in which the speaking occurs. And once this format is employed, an astonishing flexibility is created. (Goffman, 1981:147).

'København' udgør som sagt en cool, urban setting. Men Ahmed specificerer yderligere, at det er i samvær med en bestemt type andre, at den følgende narrativ udspiller sig: "hvis jeg er sammen med a- andre! indvandrere" (l. 20-21). Med udtrykket "andre indvandrere" kategoriserer Ahmed samtidig 'jeg'et som indvandrer. Etnicitet bliver hermed en del af karakteristikken af protagonisten, hvilket det ikke var i Bilals narrativ. Efter at have placeret narrativen og introduceret karaktererne initierer Ahmed en dialog mellem 'jeg'et og de andre, hvor sidstnævnte stiller 'jeg'et det nu velkendte spørgsmål om, hvor han er fra. I Ahmeds narrativ har 'jeg'et ikke besvær med at fortælle om sin geografiske herkomst. Letheden ved at sige, at han kommer fra Vollsmose, understreges af brugen af adverbiet "bare" (l. 23). Bilal producerer en overlappende tur i linje 24, men Ahmed holder fast i sin tur og leverer i linje 25 de "andre indvandreres" replik (som er essentiel i forhold til at forstå Vollsmoses 'effekt' i denne narrativ, i kontrast til den anden narrativ): "så siger de EOW EOW VOLLSMOSE EOW DIG" (linje 25-26).

Georgakopoulou opfordrer i sin heuristik for narrativanalyse til at være opmærksom på "the shape of a participant's story turn, that is, the local linguistic choices and devices in operation" (Georgakopoulou, 2007:92), noget som ligger lige for inden for rammen af interaktionel sociolingvistik. Ahmed indekserer med de 'andre indvandreres' replik en bestemt social identitet ved at lægge dem en række multietnolektale træk i munden: Interjektionen *eow* (Quist beskriver den i 2008:47 som et indlån fra kurdisk, som bruges som diskursmarkør med betydningen 'hey', også Stæhr, 2010:68) og brugen af 'dig' i ekstraposition er begge eksempler, som de unge i Vollsmose trækker frem i de individuelle interview som eksempler på "perkerdansk", som vist i afsnit 4.3.2. De "andre indvandrere" fremstilles altså i og med Ahmeds stilistiske valg som nogen, der taler "perkerdansk" (jf. Ahmeds egen brug af denne term, afsnit 4.3.2). Ahmed fungerer som animator for de "andre indvandreres" replik, og med sine stilistiske valg viser han, hvordan multietnisk ungdomsstil opererer på en skala, som rækker ud over det lokale; stilen er i Ahmeds fremstilling i brug også i det attråværdige København – og, kan man foreslå, er noget af det som indeksikalsk forbinder ham selv med dette eftertragtede sted, eftersom han selvidentificerer som "perkerdansk"-talende.

Replikken leveres med en intonation, som i mangel af bedre kan kaldes 'imponeret', og med øget volumen i forhold til det foregående inkvit. Budskabet virker til at være, at det at komme fra Vollsmose giver jeg-karakteren status og udløser respekt fra karakterne "andre indvandrere".

Ahmed får med citatet desuden fremstillet jeg-karakteren som en, der er sammen med sådanne seje typer og som derved indgår i samme indgruppe som dem og i samværet med dem har en særlig status i og med sin geografiske herkomst (positionering på niveau 1). Hans narrativ spiller potentielt tilbage på ham selv i den aktuelle interaktionssituation (positionering på niveau 2). Med sin lille narrativ får han altså for det første fremstillet sig selv som en, der er urbant orienteret, som hænger ud med *street-wise* københavnske indvandrere, og som får respekt fra dem i og med at han kommer fra Vollsmose; en revaluering af Vollsmoses *reputational geography*. Uden at beskrive selve Vollsmose i narrativen viser Ahmed med sin version af motivet 'at møde andre og fortælle, hvor man kommer fra', at det at komme fra Vollsmose også kan afføde ønskværdige reaktioner – helt afhængig af, hvem de andre karakterer i narrativen er, og hvad settingen er for mødet; i denne sammenhæng en cool, urban setting frem for den 'skoleorienterede' setting, Bilal placerede mødet mellem protagonist og Anden i. Georgakopoulou skriver om steders rolle i narrativer:

... the socio-symbolic dimensions of practised place (De Certeau 1984) can be instrumental in piecing together a perspective on events that is naturally open to interactional negotiation and redrafting. Finally, a specific configuration of time and place is not only associated with a specific version of events or perspective on them; it also invokes and allows for or generates certain roles and identities for the participants involved. (Georgakopoulou, 2007:14)

I deres artikel om sociolingvistiske skalaer beskriver Blommaert, Westinen et al., hvordan det at komme et sted fra kan bringes i spil med forskellige effekter: "‘Being from Helsinki’, therefore, allows the indexicals of ‘Helsinki-ness’ to be played out in a wide variety of ways and from a range of speaker positions – the translocally presupposable nature of these indexicals makes such forms of deployment possible, it makes them iterative and productive" (2014:8). Vollsmose 'betyder' noget forskelligt i mødet med en forestillet Anden på en ungdomsuddannelse i Odense, end det gør i mødet med 'andre indvandrere' i København.

Igen fungerer Szaza med sit bidrag i linje 28 som evaluator, denne gang i forhold til Ahmeds narrativ; hun giver ham ret og 'udlægger' pointen som en art coda: "ja wallah du **er** noget". At komme fra Vollsmose kan altså også medføre, at man bliver 'tydelig' som social aktør; man 'er noget', har status og en position i social sammenhæng. Stedet Vollsmose bliver hermed i begge narrativer tydeligt og brugbart i identifikations- og positioneringsøjemed, men med forskelligt fortegn i de to forskellige narrativer.

I begge sine evaluerende og 'fortolkende' bidrag siger Szaza *wallah*, endnu et eksempel på et multietnolektalt træk, som det fremgik af afsnit 4.2.6. *Wallahs* funktion er dobbelt; dels understreger det validiteten af de foregående ture (i og med sin referentielle betydning, "jeg

sværger”), dels får det tilnærmende funktion (Bucholtz & Hall, 2004) i relation til Ahmed og Bilal, der har brugt udtrykket mange gange i løbet af samtalen op til uddraget. Szaza ratificerer dermed drengenes versioner af det lokale – og af det lokales effekt – i en sproglig form, som positionerer hende selv som en bestemt slags lokal, nemlig en del af indgruppen. I løbet af hele samtalen er Szaza, Bilal og Ahmed flittige *wallah*-brugere, mens Ekin og Nhung på intet tidspunkt bruger udtrykket.

Efter Ahmeds narrativ bryder Bilal ind med endnu en overlappende tur, denne gang tydeligt markeret som kontrast til Ahmeds foregående ture ved hjælp af den adversative konnektor ”men” (l. 27). Bilal fortæller yderligere en alternativ narrativ; en narrativ, som underbygger den (måske udfordrede) validitet af hans første narrativ, som nu ses i lyset af Ahmeds alternative narrativ. Han gentager sin første udlægning af Vollsmoses ry, men denne gang ved at trække kategorien ’dansker’ ind i forbindelse med Anden-karakteren. Hvor den Anden i Bilals første narrativ ikke var specificeret i forhold til etnicitet eller køn, er der i linje 29-34 tale om en dansker af hankøn. Bilal fremhæver kategorien ’dansker’ ved hjælp af den prosodiske bevægelse, som Christensen har benævnt ”fortsætterintonation” (Christensen, 2012:123), og som jeg har identificeret flere gange i mit materiale. Christensen skriver om fortsætterintonationens interaktionelle funktion:

Taleren gør i dette tilfælde brug af de prosodiske resurser – herunder den finale tonale stigning – for at signalere ytringens strukturelle rolle som indskud, som orienteringselement i narrativen. Den finale, tonale stigning signalerer der til samtalepartnerne at der ikke er tale om et turovergangsrelevant sted – taler har tænkt sig at fortsætte. (Christensen, 2012:125)

Det ser ud til, at der er noget tilsvarende på spil i Bilals brug af fortsætterintonationen i linje 30. Han har i linje 18 oplevet, at Ahmed overtog turen med en narrativ, som fremlagde en konkurrerende udlægning af Vollsmoses ’effekt’ i forhold til Bilals første narrativ. Nu lægger han i linje 27 billet ind på turen, mens Ahmed stadig taler, og Szaza byder samtidig, i linje 28, ind med sin evaluering. Man kan derfor forestille sig, at det er vigtigt for Bilal at signalere, at han vil beholde turen i linje 29, ikke mindst fordi Ahmed overlapper den sidste del af hans tur med sit stort set enslydende bidrag i linje 30.

Bilal løber imidlertid med retten til turen og fortæller videre om mødet med en dansker fra linje 31 og frem. Denne narrativ udspiller sig som et replikskifte mellem protagonisten, endnu engang i form af et ’du’, som går over til danskeren og ”siger til ham Vollsmose” (l. 31). Bilal fremstiller denne replik i en elliptisk, syntaktisk reduceret form, hvor ’du’et kun behøver sige ét ord: Vollsmose. Det står i modsætning til linje 7’s syntaktisk fuldt udbyggede ”jeg er fra Vollsmose” og kan yderligere ses som element i multietnisk ungdomsstil (Christensen, 2012:105). Man kan

foreslå, at Bilal dermed sprogligt lægger sig på linje med Ahmed, som introducerede denne syntaktiske reduktion med sin protagonists replik i linje 23 og 25. Ahmeds narrativ har dermed sat en standard både plotmæssigt og sprogligt set, som Bilal bygger sin anden narrativ over.

Danskeren karakteriseres her som en 'han', og som en, protagonisten bevæger sig over til. Igen ses en implicering af bevægelse, hvor det er vollsmoseren, der bevæger sig hen til den anden karakter, ligesom i Bilals første narrativ og i Ahmeds narrativ. Mødet med andre og 'vedkendelsen' af herkomst foregår dermed i alle tre tilfælde på udebane. Bilal citerer herefter danskeren for at reagere på stedsnavnet Vollsmose med forskrækkelse ("uh", l. 32), med eksplicitte negative evalueringer af stedet ("er det ikke dårligt at bo derovre mand", l. 33) og med forestillinger om, hvad der sker i Vollsmose: "bliver du ikke stukket ned om natten eller sådan noget", linje 34. Disse replikker tegner et billede af dansker-karakteren som en, der eksplicit artikulerer det, som i Bilals første narrativ kun var formuleret som tanker og som en forudindtaget indstilling, nemlig Vollsmoses dårlige ry. Det kan ses som en 'one-up', hvor Bilal 'topper' Ahmeds narrativ (ved at eksplicitere det rå og farlige, som Vollsmose forbindes med, og som i Ahmeds narrativ stadig kun var antydnet), samtidig med at han hævder legitimiteten af sin egen første narrativ. Samtidig tiltaler dansker-karakteren protagonisten med et "mand" (l. 33). Bilal fremstiller altså protagonisten som en, der i dansker-karakterens øjne har voksne og maskuline karakteristika, en som lever i en underverden fyldt med farer. Samtidig signalerer Bilal, ved at levere dansker-karakterens replik med smilende stemme, en vis distance til det propositionelle indhold af replikken. Ikke desto mindre har han med denne narrativ positioneret protagonisten som en, der vedkender sig at komme fra Vollsmose (i modsætning til i den første narrativ), og som en "mand" associeret med en rå, farlig verden. Ahmed har med sin narrativ signaleret, at han uden tøven vedstår at komme fra Vollsmose; det kan Bilal tilsyneladende ikke sidde overhørig.

Det, som skifter i løbet af uddraget er altså ikke så meget fremstillingen af Vollsmoses *reputational geography*: I alle tre versioner er det et ry, som signalerer noget råt og farefuldt, men som kan fremkalde forskellige effekter alt afhængig af interaktionspartner ('dansker' eller 'indvandrere'). Det, som snarere bevæger sig, er positioneringen af protagonisten (og dermed potentielt de fortællende deltagere) i forhold til Vollsmose. Bilals første narrativ præsenterede altså en vollsmoser, som ikke vedkendte sig sin herkomst. Ahmeds narrativ præsenterede en vollsmoser, som i samværet med andre *med samme etnicitet som protagonisten selv* vedgik sig sit lokale sted, og han introducerede altså muligheden af, at det var attraktivt at udtrykke et tilhørsforhold til Vollsmose. Bilal går endnu videre i den tredje narrativ. Det er ikke blot i samværet med 'andre indvandrere' protagonisten her vedkender sig Vollsmose fuldt og helt; det er nu også i mødet med 'en dansker'. Bilals 'protagonist version 2' vedkender sig altså i alle typer interaktion sit lokale ophav. Det at vedkende sig sin herkomst emergerer dermed i samtalens

forløb som attraktivt. Dette forløb peger på, hvordan narrativer fremstiller versioner ikke blot af stedets identitet, men også af grader af identifikation med stedet, og hvordan den narrative aktivitet blandt mange andre funktioner medvirker til at positionere deltagerne forskelligt i forhold til stedet.

Endnu engang evaluerer Szaza narrativens propositionelle indhold, fremstillingen af mødet med den anden, ("ja er du ikke **bang:e** er du ikke bange >what the fuck<", l. 35-37) og udbygger det med udvidelse af dansker-karakterens replik. Hun ratificerer dermed endnu engang Bilals bidrag. Replikken "er du ikke bang:e er du ikke bange" leveres med en vrængende stemmeføring, som en stilisering (Coupland, 2007; Rampton, 2006), der latterliggør dansker-karakteren, ligesom gentagelsen har en stilistisk effekt, der i kombination med det vrængende tonefald fremstiller danskeren som barnlig og frygtsom. Det efterfølgende "what the fuck", hvor Szaza ikke længere vrænger, kan yderligere signalere, at danskerens udsagn er overdrevet og bliver afvist. Uden selv at initiere en narrativ, har Szaza altså i løbet af uddraget gentagne gange fungeret som evaluator og 'opsummerende' eller 'udlæggende' instans, som har fremstillet Bilals og Ahmeds narrativer som relevante samt bygget videre på dem. Nhung og Ekin, samtalens to andre deltagere, har imidlertid forholdt sig tavse i løbet af uddraget. Først i linje 38 kommer Nhung på banen med et udtrykket "øh::", som lægger billet ind på næste tur, men som måske samtidig signalerer, at hans kommende bidrag ikke er helt præfereret (jf. Steensig, 2001:168).

Det ligger i passagen linje 31-37, at 'danskerens' forestillinger om Vollsmose er overdrevne og uden hold i virkeligheden. I linje 39-40 forsøger Nhung sig imidlertid med en narrativ, som potentielt formidler en anden version af Vollsmose. Hans brug af det adversative adverbium "faktisk" kan signalere, at der nu kommer noget, som går imod indholdet i det foregående – en præ-uenighedsmarkør (Schegloff, 2007:68). Nhung når dog ikke langt i sin narrativ – han når kun at annoncere, at han nu vil fortælle om "en oplevelse" (l. 40), før Ahmed afbryder ham med en overlappende tur, hvor han afviser Nhung som legitim taler (l. 41). Ahmed adresserer her Nhung som "China", en term som henviser til Nhungs etnicitet (han har asiatisk – men ikke kinesisk – baggrund). Det lykkes Ahmed at bremse Nhungs narrativ, og samtalen går videre i en anden retning. Her ses altså et eksempel på, hvordan en alternativ version af det lokale, som potentielt ville have udfordret billedet af Vollsmose som uretmæssigt behæftet med et stigmatiseret ry, afvises og afbrydes.

Analysen har vist følgende positioneringer (niveau 2) i forhold til det lokale: En position, som udtrykker identifikation med det lokale, hvor deltagerne dels italesætter den stereotype version og anfægter dens rimelighed vha. inddragelse af en 'dansker-karakter', som omtaler Vollsmose i overdrevne termer. Bilal og Ahmed fremstiller i kraft af deres narrativer (og Szaza i kraft af sine evalueringer) sig selv som 'repræsentanter' for Vollsmose og udfører på den måde

identifikation med stedet. Omvendt har Nhung forsøgt sig med en alternativ narrativ, hvor han snarere lægger sig på linje med 'dansker-karakterens' version af Vollsmose. Han opponerer altså imod Bilals, Ahmeds og Szazas position – noget, som bliver endnu tydeligere senere i samtalen. Samtidig har Bilal og Ahmed med deres fremstilling af 'dansker-karakterens' opfattelse af Vollsmose distanceret sig fra den gængse diskurs om Vollsmose (positionering niveau 3), samtidig med, at de bruger aspekter af den strategisk til at positionere sig over for hinanden i selve interaktionssituationen (positionering niveau 2). Nhung har derimod nærmet sig en position som enig i den gængse fortælling om Vollsmose (positionering niveau 3) og *misaligned* med Bilals og Ahmeds fremstillinger.

Vollsmoses ry og ryets rolle i mødet med Andre trækkes gentagne gange frem i fokusgruppesamtalerne som det værste ved stedet. Parker og Karner argumenterer for, at et steds omdømme hele tiden er til forhandling, blandt andet via de forskellige typer praksisser, beboere og brugere af stedet udfører:

... while constrained by the multiple power structures to which they are subject, individuals are also capable of resistance. They continually negotiate their identities, they may contest and reinterpret dominant frameworks of understanding and thus become agents of cultural change and political transformation. (Parker & Karner, 2010:1464)

Imidlertid er det ikke alle praksisser eller begivenheder, der kommer til orde og bliver synliggjort i de kanaler, som medvirker til at forme stedets ry i offentligheden, hvilket de unge flere gange er inde på. De giver udtryk for at opleve et stærkt fokus på negative hændelser i medierne, mens positive modbilleder ikke finder vej til forsiderne, og fremstiller på den måde Vollsmose som hierarkisk underordnet 'danske' steder, som når Szaza lidt senere i samtalen siger "hvorfor er det man altid lægger vær- mærke til når der sker noget lille i Vollsmose så lægger man altid mærke til det øh men når der er noget der sker i de danske byer man lægger aldrig mærke til det". Hun installerer her en distinktion mellem Vollsmose og 'danske byer', som således fremstilles som ikke ligestillede.

7.5 Det værste i Bylderup: afstand og mangel

I samtalerne fra Bylderup indgår stedets *reputational geography* ikke i samme omfang i de unges interaktioner. En af de afgørende forskelle er formentlig, at stedsnavnet Vollsmose i sig selv er kendt vidt og bredt, og at det dermed medfører en lang række præsupponerede forestillinger, som virker formativt i mødet med andre (enten stigmatiserende eller som en form for modidentitet, som vi så i uddraget ovenfor). Dette kan, vil jeg argumentere for, forstås i lyset af Vollsmoses

'tydelighed' som sted; alle kender Vollsmose. Bylderup er ikke på samme måde et stednavn, der knytter sig en lang række associationer til. Her er det snarere stedstypen 'landet' eller 'Udkantsdanmark', de unge diskuterer, når de forholder sig til *reputational geography* – men dette er hurtigt overstået i modsætning til passagerne i Vollsmose, hvor deltagerne diskuterer det samme. Bylderup tilbyder ikke på denne måde en 'tydelig' fortælling, som fungerer som identifikationselement i fremstilling af møder med andre (jf. Beck & Ebbensgaard, 2009; Vanderbeck & Dunkley, 2003).

Det, som derimod igen og igen trækkes frem som 'det værste' i samtalerne i Bylderup, er det lokales 'mangel'-aspekt og afstanden til andre, mere 'fyldige' steder (jf. afsnit 2.10 om diskurser, som sammenkæder livet på landet med mangel og afstand). Disse karakteristikker af det lokale spiller ind i konstruktionen af et hierarki, hvor lokalområdet, i dette tilfælde Bylderup, underordnes andre steder, i dette tilfælde byer med butikker og uddannelsesmuligheder, som det ses i uddragene 10.3 og 10.4 (se bilag). Deltagerne fremstiller i disse uddrag en karakter, som er placeret langt fra der, hvor det hele sker, et *man* eller et *du* som skal køre langt for at få sine behov opfyldt, og som dermed er udsat for 'afstandens friktion' – noget, som jeg går nærmere ind i i kapitel 8.

Bamberg beskriver, hvordan "characters in the course of the telling gain their shape as protagonists and heroes, or antagonists and villains (or simply as agents, undergoers, and sufferers)" (Bamberg, 2004a:333). I de ovenstående uddrag fremstår karakteren som 'undergoer' eller 'sufferer'; noget som understreges af brugen af modalverberne "skal", der implicerer nødvendighed frem for frit valg. I uddragene er dette en version af det lokale, som alle deltagerne erklærer sig enige i. Men bemærk, hvordan der er en intern distinktion mellem deltagerne på spil i uddrag 10.4: Peter og Oscar foreslår begge, at det er afstanden til McDonald's, en destination som flere gange bringes op i samtalen som et attråværdigt sted, som er problematisk, og samkonstruerer dermed denne karakteristik. Jens foreslår derimod det at hæve penge som eksempel på noget langt væk; og dette giver anledning til at Oscar og Peter (som bor i Bylderup) efter en pause, der kan signalere uenighed med hans bidrag, kan pege ham ud som en, der i kraft af sin bopæl (i Ravsted) har *endnu længere* til relevante steder end dem. Der er en vi/du-distinktion i spil, begrundet i grader af 'mangel', som bliver yderligere forstærket i løbet af samtalen, som vi skal se senere.

Georgakopoulou identificerer i sine analyser, hvordan "social roles", som fx køn eller alder er "made visible by and inform local telling roles" i løbet af narrativeverne (Georgakopoulou, 2007:90). Hun finder, at "participants are differentiated in the degree in which their contributions are ratified and taken on board by others, or, equally, challenged and delegitimated" (Georgakopoulou, 2007:90). I tilfældet med uddrag 10.4 spiller 'rollen' som en, der bor i Ravsted

en betydning for, hvorvidt Jens' bidrag ratificeres eller afvises. På denne måde kan "eksogene" (Georgakopoulou, 2007:90) forhold blive bragt i spil i interaktionen og få betydning for, hvilken position en deltager får lov at indtage i interaktionen. Sådanne eksogene forhold kan beskrives som ressourcer (men kan, som det ses, også udgøre en begrænsning), "*brought along* resources that can in principle but not necessarily or automatically be *brought about* in any spate of interaction. We are of course not talking about deterministic relationships between such large roles and a story's sequential management, but about a 'loose coupling' (Zimmerman 1988:88)" (Georgakopoulou, 2007:90).

Den gennemgående fremstilling af det lokale som 'langt fra alting' udfordres imidlertid i den samtale, hvor Rasmus deltager, som det ses i uddrag 10.5 (bilag 10). Oliver, Anna, Trine og Camran deltager alle i beskrivelsen af det værste ved området, hvor afstanden til "andre byer" trækkes frem, mens Rasmus og Katrine forholder sig tavse. Da Oliver efterfølgende hævder, at "der sker ikke en skid herude nu" (l. 10), og Anna bygger videre på udsagnet med en negativ evaluering af det lokale: "nej og det er pisse kedeligt" (som Trine støtter, l. 12-14), opponerer Rasmus imidlertid med indvendingen: "vi har sgu da fest i æ hytte hver weekend næsten mand", altså en alternativ beskrivelse af stedet, som sammenkobler et konkret sted, "æ hytte", med en genkommende tidsperiode, "hver weekend". Med sin næste tur tilskriver Rasmus på 'entreprenør-vis' protagonisten 'vi' evnen til aktivt at forme stedets identitet gennem sine handlinger: "det sørger vi fanden gale mig for" (l. 20). Placeringen af agens – som noget der tilskrives protagonisten (som i Rasmus' bidrag ovenfor) eller placeres uden for protagonisten (som i uddrag 10.3 og 10.4, se også kapitel 8) – forekommer afgørende i forhold til deltagernes evalueringer af det lokale. Som det ses, reintroducerer Camran i linje 28 spørgsmålet om det lokales negative aspekter – med en 'indbygget' distance til det lokale i og med betegnelsen "sådan et sted" frem for fx 'her', hvormed han slår Bylderup og omegn i hartkorn med andre 'sådanne steder' og således forgrunder *stedstypen* frem for det konkrete, lokale sted. Katrine og Rasmus afviser i de efterfølgende ture blankt at knytte negative egenskaber til det at bo "sådan et sted"; de positionerer sig altså som loyale over for det lokale, mens Camran har positioneret sig som distanceret herfra med sin gentagne fisker efter negative aspekter, jf. at han i linje 32 ydermere understreger, at "det var bare mig", som genintroducerer dette spørgsmål. Camran har, på niveau 3, lagt sig på linje med gængse diskurser om 'Udkantsdanmark' ved at betone afstand (og Oliver, Trine og Anna har understøttet dette), mens Rasmus og Katrine udfordrer og afviser disse diskurser. Man kan imidlertid bemærke, at Camran siger "sådan et sted" (l. 28) på sønderjysk; han har i resten af samtalen stort set kun talt standarddansk, men nærmer sig med sin sønderjyske udtale af "sådan et sted" Rasmus' og Katrines sproglige praksis – de snakker sønderjysk hele samtalen igennem.

Dette kan muligvis tolkes som et mitigerende træk, hvormed han tager lidt af brodden fra sin konfrontatoriske position.

I uddraget bliver det også klart, hvordan geografisk orientering og forhold til sted samvirker med andre forhold, fx socio-økonomiske aspirationer. Camran positionerer sig i uddraget som akademisk orienteret, mens Rasmus gør det modsatte. Disse dynamikker stemmer overens med Skifter Andersens beskrivelse:

For de unge er uddannelsesvalg en meget væsentlig årsag til migration, da især de højere uddannelser er lokaliseret nogle få steder i landet. [...] Valg af uddannelse og flytning i forbindelse hermed er en meget kompleks beslutning for de unge, som indebærer flere dimensioner. De vælger primært en uddannelse som opfylder deres ønsker til den fremtidige beskæftigelse og tilværelse. Men dette er stærkt betinget af de konsekvenser som valget får i form af fraflytning fra forældre og fra opvækststedet, og af forestillinger om og præferencer for deres fremtidige liv i henholdsvis byer og yderområder. (Skifter Andersen, 2016:2).

7.6 Stedernes nære sociale liv: frigørende eller klaustrofobisk?

En stor del af diskussionerne i Bylderup og i Vollsmose angår det sociale karakter. Begge steder udtrykker stort set alle deltagere enighed om, at et tæt socialt fællesskab er et kendetegn ved stedet, men *evalueringen* af dette fællesskab udgør et vigtigt positioneringsparameter: Er det med andre ord godt eller skidt, at alle kender alle? Som vist af blandt andet den Besten (2010), Lewicka (2011) og Fallov, Jørgensen & Knudsen (2013) har sociale netværks beskaffenhed betydning for stedstilknytning; hvis man føler sig integreret i de lokale sociale netværk og vurderer disse positivt, vil man altså typisk føle større tilknytning til et givet sted.

I uddrag 10.6 (bilag 10) fremhæver Aaryan fællesskabet som et særkende ved Vollsmose. Den ubetingede loyalitet, han udviser over for det lokale i uddraget er kendetegnende for Aaryans positionering i forhold til Vollsmose i hele fokusgruppesamtalen. Aaryans toposkonstruktion bygges op over en meget lang, ubrudt tur, som indeholder flere turovergangsrelevante steder (fx l. 2, 5, 6), men hvor ingen af de andre selv vælger turen. Det er typisk for samtalens dynamik: Aaryan lægger ud med en tur, hvis indhold de andre i gruppen ratificerer og eventuelt agerer plotline-bidragere i forhold til. Aaryan indleder med at sige, at han synes "alt er godt ved Vollsmose", begrundet i at "vi har alt det vi har brug for". Han introducerer altså en karakter, 'vi', og giver på den måde stemme til flere end sig selv, evt. Vollsmoses beboere som helhed, ligesom han fremdrager en 'fylde'- frem for en 'mangel'-dimension ved Vollsmose. Derefter går han videre til at betone et særkende ved Vollsmose, nemlig "et fællesskab som ingen andre har". Aaryan eksemplificerer efterfølgende sit udsagn via en lille narrativ om at have sovet i København, en

narrativ som giver anledning til en sammenligning med dette specifikke andet sted, hvor han har familie. I denne narrativ fortæller Aaryan som 'jeg' og giver dermed specificitet til det generaliserende 'vi', han tidligere har brugt. Aaryan bruger betegnelsen "ghetto" som fællesnævner mellem Vollsmose og København, men påpeger samtidig, at der trods denne lighed (stederne indgår i samme overordnede kategori, "ghetto", en stedstype som ikke normalt forbindes med hjemlighed) er forskel, nemlig følelsen af "hjemlighed" som er noget "man [altid] kan mærke". Aaryan bevæger sig her fra det specifikke tilbage til det generelle, hvilket markeres både via pronominet "man" og tidsadverbialt "altid" med "unhedged modality" (Georgakopoulou, 2007:113). Han fremdrager efterfølgende fællesskabet igen. Beboernes kendskab til hinanden afværger i Aaryans version af det lokale anonymitetens skyggeside, disintegration og opløsning. Det kan virke paradoksalt at hævde, at "alle kender alle", når det er kendetegnende for Vollsmose, som for mange andre socialt udsatte boligområder, at der er en høj flyttefrekvens, som sågar har givet anledning til brugen af metaforen "gennemgangslejr" om Vollsmose i Vollsmosesekretariatets rapport om området (Vollsmosesekretariatet, 2004:11). Men ingen steder i fokusgruppesamtalerne gøres flyttefrekvensen til genstand for udtryk for ustabilitet. I linje 17-23 inkorporerer Aaryan tværtimod denne transition i sin fremstilling af fællesskabet: Der er ganske vist forandring, men man ved, hvem der flytter, og hvem der kommer til. Aaryan foregriber herefter eventuelle indvendinger mod det foregående ved at sige: "det er ikke negativt det er meget positivt". Han præciserer og ekspliciterer altså, hvordan dette nære kendskab skal evalueres.

Det første bidrag fra en anden i gruppen i dette uddrag har form af et *alignment* med Aaryans version: Yacoub fremstiller i den efterfølgende tur den potentielle trussel mod det tætte fællesskab (tilkomsten af nye beboere) som noget, der afbødes af en bestemt attitude over for de nye: "og plus tager man også godt imod hinanden" – et bidrag, som Aaryan evaluerer positivt ("ja præcis"). Yacoub lægger sig altså på linje med Aaryans version og bygger videre på den ad samme linje, en dynamik som er karakteristisk for denne samtale. Aaryan fremstår som den mest entydigt loyale over for Vollsmose i fokusgruppesamtalerne. I Aaryans version udgør Vollsmose et både 'fyldigt' og trygt sted, med et fællesskab som alene er positivt. Han indtager altså en position, hvor han på niveau 1 fremstiller en rent positiv toposkonstruktion, hvis karakterer kender hinanden og har et harmonisk fællesskab, på niveau 2 trumfer de andre deltagere interaktionelt, og på niveau 3 opponerer mod den herskende diskurs om Vollsmose. Bo, som deltager i denne samtale, stemmer som den eneste i Vollsmosesamtalerne (ud over – til dels – Nhung, som vi skal se) ikke i med en alignment med fællesskabet. Da han bliver udpeget som næste taler af Yacoub i linje 26, foreslår han i stedet et ikke-socialt aspekt af det lokale som det bedste ved at bo i Vollsmose; naturen og roen. Bo hedger ad flere omgange vha. adverbialt "nok", som signalerer epistemisk usikkerhed,

noget som står i modsætning til Aaryans gentagne markering af epistemologisk sikkerhed. Bos bidrag til toposkonstruktionen bliver ikke ratificeret af de andre i gruppen; der er en meget lang pause på næsten fire sekunder, da hans tur er slut, før Yacoub læser næste punkt på oplægget op.

Som vist i kapitel 5 fremstår Bo som en udpræget *outsider* i 9.y, og den interaktionelle dynamik i fokusgruppesamtalen understreger denne position. Hans forskellige, tøvende og forsigtige forslag til bidrag til den toposkonstruktion, som først og fremmest Aaryan står for, bliver ikke inddraget i den samlede fremstilling. Som Georgakopoulou påpeger er "participants [...] differentiated in the degree in which their contributions are ratified and taken on board by others, or, equally, challenged and delegitimated" (Georgakopoulou, 2007:90). Dette gælder altså også hvad angår toposkonstruktion.

Også i Bylderup fremstilles et nært sammenhold af de fleste som et kendetegn ved det lokale sted, som i uddrag 10.7, bilag 10. Olivers udsagn om "godt sammenhold" forankres deiktisk tæt på via adverbialt "herude" (l. 1), og han sammenstiller det lokale med et forestillet andet sted, en uspecificeret "større by" i linje 4, hvor man ikke "kender alle sammen". Den sammenligning mellem 'her' og 'der', som ellers ofte falder ud til det andet steds fordel i de unges samtaler, fører her til en opvurdering af det lokale, som ratificeres af Camran.

Det kan virke overraskende, at et nært sammenhold fremdrages som positive særkender begge steder, eftersom Vollsmose for en umiddelbar betragtning må forstås som urbant med sin beliggenhed i Odense, sine højhusbyggerier og sin høje befolkningstæthed. 'Byen' som topos er som tidligere behandlet kendetegnet ved at være rum for møder mellem fremmede: "[C]ity life is carried on by strangers among strangers," skriver Bauman (1995:126), hvilket langt fra stemmer overens med Aaryans ovenstående fremstilling (og mange tilsvarende). Beck og Ebbensgaard skriver: "I de livsformer, man finder i specielt byerne, er tryghed ved det nære som regel ikke baseret på de lokale – altså geografisk bestemte – fællesskaber [...] I udkantsområder bestemmes fællesskabernes karakter af geografien" (Beck & Ebbensgaard, 2009:86). Det er således et ikke typisk urbant aspekt ved Vollsmose, der opleves og fremdrages som det bedste ved at bo der. Uagtet stedernes forskellighed, og uagtet den senmoderne kontekst, de indgår i, fungerer begge steder qua fællesskabet altså som ontologiske ankre (Giddens, 1991:36), der giver anledning til en følelse af velkendthed og ontologisk sikkerhed. I stedet for *flux* og *flow* repræsenterer de to steder i deltagernes fremstillinger stabilitet og orden. Der ser altså ikke ud til at være tale om et "loss of a locale that marginalized urban populations identify with and feel secure in" som Wacquant har argumenteret for i forbindelse med ghettoer (Wacquant, 1996:126). Tværtimod har vi i det foregående uddrag set eksempler på en stærk identifikation med Vollsmose, en position som dog ikke fremstår ligeligt tilgængelig for alle.

Det tætte fællesskab fremstilles ikke som entydigt positivt af alle deltagere i samtalerne. Ganske illustrativt nævner Szaza fællesskabet som både det bedste og det værste i uddrag 10.8 (se bilag 10). Nhung besvarer spørgsmålet om det bedste ved at bo i Vollsmose med, at ”der er mange legepladser faktisk”, (l. 3 – en ytring som indgår i hans konstruktion af en lidt ’barnlig’/’drenget’ persona, og som i øvrigt ytres med tydelig fynsk intonation), mens Bilal foreslår ”at du kender alle”, noget som Szaza ratificerer via en let omformulering i linje 5. Kort tid efter går gruppen videre til at diskutere det værste ved Vollsmose, og her svarer Szaza ”at alle kender alle”, hvilket Ahmed og Bilal reagerer på ved at implicere, at hun har svaret på ’det bedste’ igen. Szaza begrundet imidlertid sit svar med ”JAMEN DET ER **IRRITERENDE** alle kender dig og du kender ikke dem >what the fuck<”. Ahmed støtter hende i denne fremstilling og tager Bilals opfordring til at begrunde holdningen op vha. en narrativ om en forestillet begivenhed (l. 19-27), hvor han går på gaden med ”nogle danskere piger du ved” uden at uddybe, hvad udfaldet ville være af at blive set. Szaza og Ekin virker imidlertid til at behandle den hypotetiske hændelses udfald og implikationer som delt viden i og med deres latter og Szazas udbrud i linje 28. Ahmed fremstiller her en problematik, som bliver berørt i flere af samtalerne fra Vollsmose, nemlig spørgsmålet om forhold (venskabelige eller romantiske) mellem piger og drenge.

Både Szaza og Ahmed peger altså på oplevelser af overvågning og rapportering, som de vender tilbage til flere gange i løbet af samtalen, men de tilskriver det forskellig betydning. Szaza beskriver et ubehag ved at blive genkendt af nogen, hun ikke selv kender, mens Ahmed beskriver en ufrihed i forhold til at kunne gøre, hvad han vil. To af de tætte fællesskabs skyggesider fremstilles dermed som hhv. manglen på anonymitet og oplevelsen af social kontrol. Både Szaza og Ahmed lokaliserer deres narrativer ved hjælp af verbet ”gå” og retningsadverbiet ”ud” (”jeg kan gå ud af døren og så...”, ”hvis jeg går ud”) og implicerer dermed en sammenhæng mellem oplevelsen af overvågning og det at være i det åbne, offentlige rum. Protagonistens bevægelse ud fra hjemmet medfører en eksponering for andres nyfigne blikke, som hjemmets fire vægge skærmer imod. I det offentlige rum er der en risiko for at blive ufrivilligt set og genkendt, som ikke eksisterer derhjemme. Trygheden og fællesskabet kan nemt kamme over i klaustrofobi. Tuan skriver, i sin behandling af urbaniseringsprocesser i Europa og Amerika:

Paradoxically the city seemed less ‘crowded’ and ‘hemmed in’ than the countryside of diminishing opportunities. Crowding is an awareness that one is observed. In a small town people ‘watch out’ for one another. ‘Watch out’ has both the desirable sense of caring and the undesirable one of idle – and perhaps malicious – curiosity. (Tuan, 2011 [1977]:61).

Igen ses det altså, hvordan aspekter, der traditionelt forbindes med ’lillebyen’ eller landsbyen, gøres til genstand for diskussion blandt de unge i Vollsmose. Men det ses også, hvordan Nhung

som den eneste i sin gruppe ikke stemmer i mht. eksistensen af et tæt fællesskab. Han stiller sig altså på flere måder frem som en, der står for *en anden version* af det lokale end de andre.

Også i Bylderup bliver det nære kendskab og fællesskab af og til problematiseret. I uddrag 10.10, hvor deltagerne diskuterer "det værste" ved at bo, hvor de gør, fremstiller Isabella Bylderup som *for* tæt og velkendt. I uddraget betoner Isabella kontinuiteten og det repetitive ved at bo i Bylderup og knytter det til begrænsning qua negationen af modalverbet "kan": "man kan ikke lære så mange andre nye mennesker at kende", siger hun, og fortsætter med en beskrivelse af status quo: "lige nu (.) der kender vi (.) dem vi har og så kan vi måske lige møde en eller to". Isabella fremstiller på denne måde en toposkonstruktion, hvor *her* og *nu* udgør en ramme om det kendte, men ikke muliggør forandring. 'Her' rummer altså ikke et fremtidigt potentiale. Det gør derimod en anden lokalitet, som Isabella bringer ind lidt senere i turen, nemlig "gågaden", som symbol på byens rum, hvor man "bare lige (.) møder nogen andre". Bylderup her og nu repræsenterer altså i Isabellas fremstilling stagnation eller konstans, mens gågaden repræsenterer muligheden for noget nyt. I dette tilfælde, som tidligere, væver det sociale og det spatiale sig ind i hinanden og indgår i konstruktionen af stederne de unge imellem. Der er, her som andre steder i optagelserne, tale om en flertydighed i de unges positionering i forhold til det tætte fællesskab, som fremstilles som både tryghedsskabende og snærende, identitetsskabende (alle ved, hvem man er) og identitetshæmmende (man kan ikke opleve noget nyt og indgå i nye sammenhænge), hvilket svarer til fremstillinger af unges erfaringer med at vokse op på landet i fx Skifter Andersen (2016), Skovse og Steffensen (2009) og Beck og Ebbensgaard (2009). Det interessante i denne sammenhæng er, at dette gælder for deltagere i såvel Bylderup som Vollsmose.

I en passage, der minder meget om den foregående, beklager Ahmed og Bilal sig således over, hvor kedelig Vollsmose er (se uddrag 10.10). Bilal svarer på spørgsmålet om "det værste" ved at bo i Vollsmose med "du bliver træt af dem de samme ansigter", noget som Szaza bekræfter, mens Nhung ikke virker til at opfatte svaret som relevant, eftersom han stiller det indledende spørgsmål igen. Ahmed lægger sig imidlertid på linje med Bilals udsagn og bygger videre på det, hvorefter de to i de efterfølgende ture, linje 7-18, sammen konstruerer et billede af Vollsmose som "kedeligt", hvor "der sker ikke noget nyt". Det gentagne og velkendte kan altså også her opleves som kedeligt og ikke kun som tryghedsgenererende – som røv og nøgler, som Ahmed begynder at sige, før han afbryder sig selv. Ligesom Isabella modstillede det lokale og byen ("gågaden") som steder hhv. uden og med mulighed for at opleve noget nyt, modstiller Ahmed Vollsmose og byen (i dette tilfælde Odense) og København, jf. også hans positionering i uddrag 10.2. Med tidsadverbiet "altid" og verbalforbindelsen "tager til" positionerer Ahmed sig som en, der er i stand til at bevæge sig væk fra 'her' til andre steder, der tilbyder ham det, det lokale sted mangler. Han positionerer

sig altså både som mobil og som urbant orienteret, på baggrund af en karakteristik af det lokale sted.

Dette uddrag, såvel som eksemplet med Isabella ovenfor, er eksempler på, hvordan de unge, når de konstruerer en fremstilling af det lokale steds identitet, samtidig konstruerer udtryk for sig selv i relation til det sted, de konstruerer. Der sker altså en simultan, dialektisk konstruktion, hvor deltagernes fremstilling af det sted, vedkommende bor, peger tilbage på og skaber mulighedsbetingelserne for deltagerne selv. De unge må aktivt positionere sig i forhold til det billede, de tegner op af det lokale sted. "[U]nderstandings of place are linked to processes of identification and 'othering'", med Vanderbeck og Dunkleys ord (Vanderbeck & Dunkley, 2003:243).

I ovenstående uddrag slutter Bilal passagen af med at sige, at "du kan ikke lige du ved tage din pige med i Vollsmose du ved det der du får en eller anden sandal i hovedet". Her som tidligere kobles Vollsmose med begrænsning i forhold til romantiske forbindelser, som kobles til risikoen for sanktioner, selv om Ahmed og Bilal hyppigt illuderer dertil med narrativer om forestillede begivenheder, der involverer piger, som vi har set. Som sådan fremstilles stedets sociale dynamik som hæmmende for et af de aspekter, der adskiller børne- fra ungdomsliv. På samme måde som Isabella knyttede Bylderup til det kendte, men ikke det potentielle, i en social sammenhæng, knytter Ahmed og Bilal, med Szaza som evaluator, Vollsmose til det bestående, men ikke det kommende. Isabella, Ahmed, Bilal og til dels Szaza har blikket rettet fremad og udad, ikke bagud og indad.

7.7 Stederne som mangelfulde eller 'fyldige'

Den anden store differentieringslinje i deltagernes forhold til det lokale sted forholder sig til fremstillingen af stederne som karakteriseret ved *muligheder* eller *mangel*. Et fællestræk i Vollsmosesamtalerne, og i nogle af Bylderupdeltagernes toposkonstruktioner, er betoningen af, at stedet tilbyder mange muligheder for at udfolde sig (fx ved at shoppe, gå til sport og lignende), jf. Aaryans udsagn om, at "vi har alt det vi har brug for" (uddrag 10.6). Som vist af fx Vanderbeck og Dunkley (2003), Beck og Ebbensgaard (2009) og Skifter Andersen (2016), har vurderinger af om det lokale er 'fyldigt' eller mangelfuldt betydning for, om det indgår som en positiv kilde til selvidentificering og om den fremtidige orientering går mod eller væk fra det lokale; og især stedstypen byen fremstilles som 'fyldig' i de dominerende diskurser.

Når man ser nærmere på, hvilke muligheder og hvilke eksempler på 'fylde', der er tale om i de unges beskrivelser af Vollsmose, er det imidlertid langt fra kun prototypisk urbane (eller

prototypisk 'unge') elementer, de trækker frem. I uddrag 10.11 kobler deltagerne oplevelsen af fylde ("der er alting") til såvel prototypisk urbane elementer som butikker og shopping, men også til oplevelser af natur og rummelighed, og til kropslige og sociale praksisser som at grille, kælke, gå ture – alt sammen levede erfaringer, hvor stedet fremstilles som særegent i og med at det danner ramme herom i modsætning til "andre steder" (linje 9 og 12).

Denne samkonstruerede toposkonstruktion fremhæver altså stedets mulighedsaspekt med særlig vægt på det, man kan kalde dets "sociomaterialitet" (jf. Koefoed og Simonsen, 2010:125), hvor de materielle forhold danner ramme om samvær med venner og familie. I modsætning til konstruktionen af Vollsmose som et sted med mange muligheder, hvor man altid kan finde på noget at lave (og hvor man altså ikke keder sig, jf. Ahmed og Bilals indspil i uddrag 10.10) foreslår Souza et forestillet "andre steder", linje 12, som hun giver en udpræget 'mangel'-karakteristik: "der er kun huse der er ikke noget som helst" (l. 16). Betoningen af Vollsmoses fylde over for 'andre steder's mangler bidrager til konstruktionen af et sted, der opfylder pigernes behov og som udhæves som attråværdigt i forhold til andre steder. Denne version af stedet tilbyder altså et stort identifikationspotentiale.

Netop spørgsmålet om Vollsmoses grad af 'fylde' er centralt i uddrag 10.12, hvor Sahara presses af Sandara til at tage stilling for eller imod Vollsmose. Som den eneste i deltagergruppen bor Sahara uden for selve Vollsmose, i området Rising, og dette aktualiserer hun i flere omgange i den samtale, hun deltager i. I begyndelsen af samtalen fremhæver hun Rising på bekostning af Vollsmose. Hårdt presset for at give begrundelser for sine holdninger skifter hun imidlertid position i løbet af samtalen, som det ses nedenfor. Positioneringsdynamikker på niveau 2 (Sandaras udfordring) får her betydning for positionering på niveau 1, det vil sige Saharas toposkonstruktion og hendes *stance* i forhold til den.

Da fokusgruppesamtalen nærmer sig sin afslutning, åbner Sandara gulvet for uorkestrerede bidrag, en chance, Sahara benytter til at fremhæve Rising på bekostning af Vollsmose. Sahara tager dermed initiativ til det, man kan kalde en konkurrenceramme (Goffman, 1974), og Sandara er ikke sen til at holde hende ansvarlig for denne *stance* og afkræve hende begrundelser for positionen; et krav, Soniya og Sorena støtter op om. Sorena holder Sahara ansvarlig for en tidligere karakteristik af Rising som 'mangelfyldt' snarere end 'fyldig'; der er ingen klubber, og der bor kun gamle mennesker. Rising tilbyder i den udlægning ingen attraktive elementer til konstruktion af ung identitet. Sahara forholder sig tavs fra linje 12-27, en ikke-præfereret type reaktion på et spørgsmål (Levinson, 1983:332f), men efter de andres gentagne krav om en redegørelse for hendes position tilbyder hun noget helt andet, nemlig en revaluering af Rising, som samtidig omvender hierarkiet mellem Rising og Vollsmose. Det er nu Rising, som i Saharas udlægning er "fucking ked-" (eligt?, l. 28), et prædikat hun virker til at samle op fra Soniyas

karakteristik nogle ture forinden. Og straks efter placerer hun en jeg-karakter i Vollsmose; endda "hver dag". Det kan læses som et forsøg på tilnærmelse (positionering niveau 2) mellem Sahara og de andre tre, som har en ikke-udfordret adgang til at hævde tilhørsforhold til Vollsmose i kraft af, at de bor der; altså i kraft af eksogene forhold (Georgakopoulou, 2007:90).

Også Vollsmose kan altså udgøre et attraktivt sted at udtrykke tilknytning til, hvis dette er den dominerende position i den interaktion, man deltager i. Sahara holder Sandara ansvarlig for at verificere sin position ("ser du mig ikke...", l. 28), men Sandara indholdsudfylder ikke den næste tur på en forventelig måde – med et *jo* eller *nej*. Hun indleder tværtimod et modspørgsmål, som fastholder Sahara som ansvarlig for at redegøre for sin nu ambivalente position, og Sahara melder sig med en klar position, der afmonterer Risings privilegerede position: Rising er ikke bedre, det er bare et område. På denne måde 'udvisker' Sahara altså Risings særkender og gør det dermed til noget nær et ikke-sted (Gustafson, 2001a); en måde samtidig at 'udviske' sin egen position og dermed en art bagudrettet reparatur, som gør det muligt for hende at undlade at indtage en *stance*. Men det er ikke nok for Sandara: Hun afkræver Sahara en klar stillingtagen for ét af de to steder, som altså ikke kan være ligestillede, når der én gang er etableret en konkurrenceramme. Sahara giver hende i linje 41 i første omgang, hvad hun beder om. Vollsmose er bedre – men straks efter afmonterer Sahara selve rammen for interaktionen. I linje 42-47 fortæller hun en ultrakort, hypotetisk narrativ med en jeg-karakter, som er tilfreds, bare hun har tag over hovedet og internetadgang. Sandara genintroducerer imidlertid konkurrencerammen; hun giver nu de begrundelser for en plads på toppen, som Sahara ikke kunne komme med tidligere, men denne gang til Vollsmoses fordel. Lejlighederne i Vollsmose er, i Sandaras toposkonstruktion, meget flottere og meget større end dem i Rising. Sorena og Soniya bakker op om denne konstruktion, og i linje 57-58 leverer Sorena tilsyneladende dødsstødet: "Rising det ligner en ghetto mere end her". Den stedstype, som tidligere i samtalen blev konstrueret som noget attraktivt (se analyse i kapitel 8, afsnit 8.5), bliver her brugt som kategori med 'indbygget devaluering'; noget, som trækker Rising ned i sammenligningsøjemed. Sahara lader sig ikke slå ud af denne udfordring, men hæver indsatsen. Efter først at have gjort indrømmelser til de andre tres bidrag, hvor hun via emphatisk tryk på "jeres" (l. 62) reaktualiserer den distinktion mellem hende selv og de andre tre, som hun forsøgte at slette nogle ture forinden, smider hun økonomisk kapital på bordet: Det kan godt være, at "jeres" lejligheder er pænere etc., men "vores er dyrere". Hun kobler økonomisk og geografisk-symbolsk kapital i trumfen: "vi bor i C". Over for dette argument, som hun gentager få ture senere, nytter indvendinger om æstetik og størrelse ikke meget, og Saharas tur i linje 71 afslutter denne passage. Det ses altså, hvordan Sahara har forsøgt at fremstille sig selv som insider i Vollsmose via henvisning til sin daglige færden i området; en position, som imidlertid ikke bliver ratificeret af de andre, formentlig pga. hendes tidligere fremstillinger af Vollsmose, hvor hun har betonet distance

dertil og har nedvurderet området i forhold til Rising. I en forståelse af steder som tilskrevet værdi blandt andet ud fra deres relative placering og relative afstand til andre steder er det ikke ligegyldigt, at Rising hører til postdistriktet Odense C frem for Odense NØ, som Vollsmose hører til. Tidligere i samtalen har Sahara beskrevet, at "C det er centrum det er der hvor man arbejder". Der er altså forskellige typer *affordances* forbundet med de to steder Rising og Vollsmose i samtalen her; hvad Vollsmose angår, først og fremmest en position som insider, som lig med de andre – hvad Rising angår, en position som forlener protagonisten med status via det eftertragtede "C", der indekserer noget ganske andet end "NØ". Og Vollsmoses 'fylde' – dynamik og ungdommelighed – punkteres tilsyneladende af introduktionen af et økonomisk hierarki.

I Bylderup er det, som vi skal se nu, en anden type 'fylde'-aspekt, der trækkes frem i en række tilfælde; nemlig en fylde knyttet til frihed. I uddrag 10.13 læser Camran diskussionsoplæggets spørgsmål om det bedste ved at bo i Bylderup op. Katrine, Trine og Rasmus melder sig på banen – efter en pause, der overskrider 'grænsen' for det potentielt problematiske med sin længde (Jefferson, 1989) – med svar på spørgsmålet om det bedste ved det lokale, hvorimod Anna og Oliver forholder sig tavse. Katrines svar er "frihed", mens Rasmus svarer "ingen politi", hvilket kan kobles til muligheden for personlig udfoldelse uden regulering, og dermed frihed for overvågning. Camran allokerer derefter turen til Katrine, og hun svarer endnu engang "frihed". Det stiller dog tilsyneladende ikke Camran tilfreds, for han spørger nok en gang, og Katrine svarer, nu for tredje gang, med ét ord, nemlig "frihed". Camrans gentagne spørgsmål og hans gentagelser af Katrines svar kan tolkes som en art anden-reparatur, der kalder på uddybning eller omformulering fra hendes side og dermed behandler hendes svar som ikke-relevant eller ikke tilstrækkeligt. Efter en kort pause uddyber Katrine: "ja der er stille og roligt", hvilket Rasmus bifalder med et "ja". Da ingen derefter tager turen, beder Camran endnu engang om uddybning ved hjælp af "mm" med spørgende intonation, hvorefter Katrine svarer, at der ikke er "så meget larm". På behørig opfordring forbinder Katrine altså begrebet frihed med ro og fred. Rasmus, derimod, virker til at forbinde det med muligheden for at kunne navigere uden reguleringer. Det er næppe tilfældigt, at Katrine og Rasmus, som betoner frihedsaspektet ved at bo i lokalområdet, og som de eneste ikke stemmer med i koret om afstandens besværlighed, begge forestiller sig at blive boende i området (for Rasmus' vedkommende) hhv. flytte tilbage dertil efter endt uddannelse (for Katrines vedkommende).

7.7.1 Opsamling

I samtalerne fra Vollsmose konstrueres det lokale i de fleste fremstillinger som 'fyldigt', en 'fylde', som involverer såvel prototypisk urbane elementer (såsom butikker), elementer som typisk

forbindes mere med at bo på landet (flot natur, stille og fredeligt), elementer associeret med barndoms- og familieliv (såsom legepladser og kælkebakker) og elementer associeret med ungdom (klubber, muligheder for at hænge ud). Det er forskelligt, hvilken type 'fylde' de forskellige deltagere trækker ind i toposkonstruktionerne. Fx fremhæver Nhung Vollsmoses gode legepladser, Bo fremhæver freden og roen, mens Aaryan fremstiller Vollsmose som et sted, der har 'alt'. Disse versioner tages op af de andre deltagere i samtalen og bruges som led i selv- og andre-positioneringer; Nhungs forslag affærdiges gentagne gange af Ahmed og Bilal, Bos bidrag forbigås typisk i tavshed, mens Aaryans versioner gennemgående ratificeres. Det er desuden et positioneringsparameter deltagerne indbyrdes, hvorvidt Vollsmose vurderes som *tilstrækkeligt* fyldig, eller om de giver udtryk for at søge til andre – mere urbane – steder for at få opfyldt behovene for dynamik og 'noget nyt', som Ahmed og Bilal gør.

I Bylderup er der to overordnede positioner, hvad angår 'fylde'-dimensionen: En position, hvor Bylderup fremstilles som 'mangelfuldt', og hvor der lægges vægt på afstanden til andre, mere 'fyldige' – og urbane – steder. Her står især Isabella, Camran, Oliver, Anna, Mike. Og en position, som fremstiller Bylderup som 'fyldigt' qua den frihed, stedet tilbyder. Det er især Katrine og Rasmus, der fremstiller denne version og altså delvist udfordrer det etablerede stedshierarki mellem by og land.

7.8 En ægte bylderupper

I det følgende undersøger jeg, hvordan deltagerne konstruerer karakterologiske figurer associeret med det lokale sted, og hvordan de positionerer sig selv og hinanden i relation hertil. Spørgsmålet retter fokus mod et niveau, som ligger mellem mikro og makro – mod personaer eller figurer. Begrebet *figur* er begrundet i Goffmans brug af ordet, "someone who belongs to the world that is spoken about" (Goffman, 1981 [1979]:147), og i Aghas definition af en karakterologisk figur (Agha, 2007:177). "Characterological figures," skriver Agha, "linked to registers motivate patterns of role alignment in interaction at both micro- and macro-sociological scales of social life" (ibid.). Sådanne figurer kan altså bruges som modeller og forståelsesrammer, som folk kan udnytte interaktionelt – trække på, betvivle rimeligheden eller rigtigheden af, lægge sig på linje med eller distancere sig fra i interaktion.

Noget andet er imidlertid deltageres personaprojiceringer, hvor de trækker på ressourcer knyttet til sted. Man kan fx forestille sig, at en deltager fremstiller sig selv som loyal over for det lokale og som orienteret mod det lokale i fremtidig sammenhæng uden af den grund at *aligne* med den stereotype, karakterologiske figur, der forbindes med det lokale sted. Jeg vil her bruge begrebet socio-spatial persona om de unges selvfrestillinger i forhold til steder, jf.

definitionen af persona som "individets stilistiske præsentation af et selv" (Maegaard, 2007:55); her altså en stedsassocieret persona. Der er her et større agentivt og kreativt potentiale end i figur/rolle-begrebet.

Begge steder fremstiller deltagerne karakterologiske figurer knyttet til forestillinger om det lokale, som i høj grad stemmer overens med overordnede diskurser om de to steder – 'bonderøven' i Bylderup og 'gangsteren' i Vollsmose. Men som analyserne vil vise, er der forskel på figurerne rolle i interaktionerne og narrativerne de to steder. Hvor figurerne i Bylderup udgør karakterer, som deltagerne forholder sig legende til og i vid udstrækning tilskriver hinanden frem for sig selv, fremstår de i flere af Vollsmose-deltagernes narrativer og interaktioner som påtrængende stereotyper, som deltagerne bruger meget tid og mange ord på skiftevis at distancere sig fra og *aligne* med. Uddragene i det følgende afsnit eksemplificerer, hvordan deltagerne de to steder trækker på eksisterende ideologier og stereotyper og anvender dem til situerede positioneringsformål. Der er i disse interaktionsuddrag i mindre grad tale om små narrativer og i højere grad tale om beskrivelse af figurer og *stance taking* i forhold hertil.

I uddrag 10.14 foretager en gruppe drenge fra Bylderup distinktioner mellem forskellige lokale karakterologiske figurer igennem at tilskrive dem forskellige grader af stereotypisk ruralitet. Oscar, som selv bor i Bylderup, tager i uddraget turen i forhold til at beskrive 'en ægte bylderupper'. Lidt senere falder Peter og Thomas, som også bor i Bylderup, ind med en beskrivelse, der lægger sig på linje med Oscars og underbygger den (se bilag 10).

Oscars og Peters samkonstruerede figur, 'den ægte bylderupper', har styr på tingene og er en rå gangster. Thomas supplerer med en distinktion til "dem fra Ravsted", som han beskriver som "bonderøve alle sammen," et udsagn som Peter og Oscar *aligner* med, hvorefter Oscar i linje 7-8 placerer synsvinklen hos et "vi". Igen bekræfter Peter og Thomas med minimalrespons. I løbet af disse ture har Oscar, Thomas og Peter altså samkonstrueret en karakter, den ægte bylderupper, som har attraktive egenskaber. Hermed har de afvist de gængse fremstilling af en beboer på landet; figuren 'en rå gangster, der har styr på tingene', er ikke i samsvar med billedet af den tilbagestående, gamle bondemand. Men det er ikke alle, som inkluderes i denne kategori. Med betegnelsen "dem fra Ravsted" installerer Thomas – med støtte fra Oscar og Peter – en distinktion mellem et 'vi' og 'dem', og kort efter mellem 'vi' og 'jer'. I linje 12 adresserer Peter nemlig de tilstedeværende ravstedboer direkte. Han centrerer perspektivet hos bylderupperne både ved hjælp af pronominet "vi" og det deiktiske "her" i linje 15. Ved at positionere sig deiktisk hævder han interaktionel autoritet til at udtale sig om lokale forhold (jf. Myers: "Being from a place not only provides evidence, it warrants the speaker as entitled to have a view." (Myers, 2006:338)). Og ved at tale på vegne af en gruppe større end ham selv udvider han udsagnets rækkevidde.

Omtalen af ravstedboere som "bonderøve", der taler om "traktorer og sådan noget", lægger sig på linje med gængse fremstillinger af beboerne i udkantsområderne. Den sammenkæder stedet Ravsted med en livsform, der er knyttet til bondeerhvervet, og denne livsstil karakteriseres som "mærkelig"; den denaturaliseres. Fremstillingen af de forskellige figurer kan dermed siges at installere et hierarki mellem dem fra Bylderup og dem fra Ravsted, med sidstnævnte som underdogs. "Totalt rå gangsters" implicerer desuden en meget anden type livsstil end "bonderøve"; en livsstil knyttet til det urbane liv og til underverdenen. Jens, som selv bor i Ravsted, ler af fremstillingen af "dem fra Ravsted" og supplerer med en tilføjelse, der distancerer ham selv fra denne stereotype bonderøv: "ja en rigtig ravstedbo den er en der er gammel", som han siger i linje 19 – en karakteristik som også er på linje med diskurser om 'Udkanten', der sammenkobler livet på landet med det ikke-unge og livet i byen med ungdom (Beck og Ebbensgaard 2010, Sørensen m.fl. 2014, Hermansen 2011, Skifter Andersen 2016). Jens afviser altså Peters forsøg på at positionere ham som en rigtig ravstedbo med de karakteristika, den position indebærer, og hans sammenkædning af ravstedbo-identitet med at være gammel lukker beskrivelsen af en ægte ravstedbo. Peter fortsætter derefter sin nedrakning af andre karakterologiske lokalfigurer ved at beskrive et sted, der ligger endnu længere fra Bylderup end Ravsted, nemlig Fogderup. Hvor "dem fra Ravsted" i Peters fremstilling var bonderøve og talte om "mærkelige" ting, denaturaliseres "dem fra Fogderup" endnu mere: "de er bare skø- de er skøre i potten mand", siger Peter, og Thomas aligner med "de er svage i hovedet (.) ha". Peter og Thomas implicerer yderligere en skarp distinktion til "dem fra Fogderup" ved at sige "føj" og "dem skal man holde sig fra", for "ellers smitter de kraftedeme". At komme fra Fogderup lignes altså med at være bærer af en sygdom, der kan smitte ved fysisk nærhed. Derudover er "dem fra Fogderup" fysisk uattraktive: De er "tykke". Jo længere geografisk distance mellem taleren selv og de omtalte, jo stærkere denaturaliseringstaktikker bringes i spil. Man kan bemærke sig, at der ikke er nogen fra Fogderup til stede i samtalen; der er dermed ingen til at indtage den position, der er blevet konstrueret, og dermed heller ingen til at udfordre den. "Dem fra Fogderup" bliver et fælles tredje, en position, som de andre kan rakke ned uden risiko for sanktioner. Der er ingen i samtalen, der virker til at tage anstød af disse karakteristikker. Snarere konstruerer de dem i fællesskab ved at 'toppe op' og bygge videre på tidligere ytringer. Dermed forekommer denne udveksling som et eksempel på den interaktionelle struktur eller talehandling, Labov har kaldt "ritual insult" (Labov, 1972b:297), som kan beskrives som en legende udveksling af fornærmelser. Rituelle nedrakninger muliggøres af en bred mængde delt viden. I tilfældet med denne rituelle nedrakning af karakterologiske figurer synes den delte viden at være, at jo længere man bor fra 'centrum' (som er en relativ lokation, jf. også Beck & Ebbensgaard, 2009:23, Pietikäinen, 2016), her Bylderup, jo mere tilbagestående og "mærkelig" er man. Sammenkoblingen mellem perifer

geografisk position og social udgrænsning, altså social perifær position, kan læses som et eksempel på *fractal recursivity* (Irvine & Gal, 2000), hvor den nationale centrum-periferi-distinktion projiceres ned på lokal skala, med en diskursiv skelnen mellem de socialt overlegne bylderuppere, de bonderøvsagtige, mærkelige ravstedboere og de skøre, smittefarlige fogderuppere. "...there appears to be an almost infinite possibility for introducing more scales-within-scales," som Blommaert, Westinen et al. (2014:2) udtrykker det.

Her situeres altså forestillinger, som generelt kan siges at knytte sig til livet på landet (at beboerne er bonderøve, der taler om traktorer), og de situeres i lokaliteter, som alle i samtalen kender til. Distinktionerne mellem de socio-spatiale figurerer trækkes i denne Bylderup-samtale op på grundlag af forskelle i *alder, fysisk attraktivitet og psykisk sundhed/normalitet*, og overordnet set på grundlag af en hævvelse af forskelle i grad af *normalitet* hhv. *afvigelse* knyttet til forskelle i *grader af ruralitet*, jf. også Vanderbeck og Dunkley (2003:250), som fandt, at deltagerne i deres undersøgelse forholdt sig til det rurale som et kontinuum snarere end som en homogen kategori. Graden af positiv værditilskrivning er omvendt proportional med vurderingen af stedernes grad af ruralitet: Det landlige associeres først og fremmest med en marginaliseret, uønsket, tilbagestående, mangelfuldt position i konstruktionen af lokaliserede identiteter.

I uddrag 10.15 fra samtalen mellem Rasmus og de andre ses det imidlertid, hvordan fremstillingen af Fogderup som ikke-attraktivt ikke deles af alle, jf. Eckerts opfordring til at undersøge "the community [as] a contested entity that is differentially constructed in the practices and in the speech of different factions, as well as different individuals" (Eckert 2004:108). Det hierarki, som i samtalen mellem Thomas, Peter etc. blev installeret med Bylderup på toppen, Ravsted i midten og Fogderup i bunden, ser ganske anderledes ud i samtalen hvor Rasmus indgår (se bilag 10).

Anna distancerer sig indledningsvis fra betegnelsen 'en ægte lokalbeboer', mens Katrine i turen efter identificerer sig med betegnelsen. Rasmus foreslår imidlertid en alternativ betegnelse: "jeg er en rigtig fogderupper" (l. 4). På dette tidspunkt i samtalen er der altså indtaget to positioner: en, hvor deltageren *aligner* med betegnelsen ægte lokalbeboer (Rasmus og Katrine) og en, hvor deltageren *disaligner* med betegnelsen (Anna). De foreslåede betegnelser er imidlertid ikke dækkende; med sin alternative betegnelse installerer Rasmus en opdeling mellem de forskellige lokale steder, som er mere finmasket end den, jeg som udenforstående har foreslået. Sådanne interne distinktioner konstruerer en topografi over området fra et emisk perspektiv. Som det kan ses af Annas reaktion på Katrines latter, hvor hun forsvare sin positions legitimitet, er disidentifikation med det at være en ægte lokalbeboer ikke nødvendigvis ligetil, i hvert fald ikke i den umiddelbare kontekst, hvor Rasmus og Katrine indtager den modsatte position. Camran intervenserer med en ordstyreragtig opfordring til at tale en ad gangen, og Anna gentager, igen som

den første i rækken, sin position som 'ikke-ægte', mens Katrine efterfølgende gentager sin position som 'ægte'. Camran afkræver hende en bekræftelse på det, hun lige har sagt, på en måde som giver mindelser om hans adfærd i uddrag 10.13, hvor han også behandlede Katrines positioneringer som potentielt problematiske og med behov for reparation. Han spørger derefter Trine, som svarer bekræftende, om end med mindre epistemisk sikkerhed end de foregående: "det synes jeg også", linje 32. På dette tidspunkt er der altså blevet etableret en præference for at identificere som ægte lokalbeboer, med tre ja'er og ét nej fra Anna, som er tilflytter til området og på optagetidspunktet har boet i Ravsted et halvt års tid. Camran selv har undladt at tage stilling til spørgsmålet. Ved at indtage en deltagerrolle som 'ordstyrer' fjerner han sig selv fra spørgsmålets *scope*.

Olivers svar på spørgsmålet signalerer via det indledende "altså" (l. 39) forbehold: Han situerer sit udgangspunkt i Sønderborg, hvor han "er blevet født". Brugen af præsens participium kan implicere, at indholdet i udsagnet stadig er relevant for udsigelsestidspunktets kontekst, modsat hvis Oliver havde brugt præteritum. Det er da også netop spørgsmålet om varigheden af relationen til det nuværende sted, der er i fokus i resten af turen: "men jeg har levet i Ravsted i snart (.) siden jeg var tre". Brugen af den adversative konnektor "men" peger på, at det at være født et andet sted 'trækker fra' i forhold til spørgsmålet om ægthed, mens den efterfølgende betoning af en langvarig relation understøtter, at Oliver alligevel kan hævde legitim adgang til betegnelsen en ægte lokalbeboer. Rasmus' adresseringsterm "djævel" falder i løbet af Olivers tur, og det er uklart, om det er Olivers fødested eller nuværende bosted, der fører til denne kategorisering. Under alle omstændigheder installerer Rasmus med sit "djævel" en sammenknytning mellem Olivers stedshistorik og negative egenskaber. Camran samler, efter fælles latter over Rasmus' udråb, op på Olivers udsagn: "siden du var **tre** (.) men du er stadig væk en del af det". Denne udlægning af Olivers fremstilling implicerer (ved hjælp af den adversative konnektor "men" og adverbiet "stadig væk", som signalerer, at kategoriseringen sker på trods af forholdene), at det ikke helt kvalificerer Oliver til at være en ægte lokalbeboer at have boet i Ravsted siden han var tre. Der er således både et stedskriterium og et tidskriterium i spil i forhold til legitimitet og autenticitet. Rasmus reagerer da også med et "arh sådan sådan", som sår tvivl om legitimiteten af Olivers selvidentificering. Denne udveksling fremkalder latter hos de andre og medfører, at Oliver opfordrer Rasmus til at holde kæft.

Camran går imidlertid videre ved at udpege Rasmus som næste taler, og i den forbindelse genoptager han Rasmus' eget begreb fra tidligere i passagen, da han spørger: "Rasmus hvad med dig (.) er du rigtig fogderupper", linje 65-66. Rasmus selvidentificerer uden videre falbelader som en sådan. Han modstiller i den følgende tur Fogderup med Ravsted ved at hævde, at det skal "væk", en måde at udføre distinktion og illegitimering, og en regulær krigserklæring, hvor

Fogderup og Ravsted bliver spillet ud imod hinanden. Det virker. Katrine går i forsvar for Ravsted og beordrer Rasmus til at holde kæft, og Oliver slår fælles front med Katrine og erklærer, at Ravsted "er æ hovedstad" i linje 74. Dette bidrag fra Oliver er bemærkelsesværdigt, eftersom han, som det fremgik af kapitel 6, ellers ikke bruger foranstillet artikel i hverken dialekt- eller standardinterviewet. Imidlertid bruger han det her, hvor han går i forsvar for sin landsby i lyset af Rasmus' trussel om, at den skal væk. Olivers brug af foranstillet artikel kan ses som en yderligere hævde af Ravsteds legitimitet, en forstærkning af dens væsentlighed, som ellers er udtrykt i brugen af betegnelsen "hovedstad" med betegnelsens konnotationer af magt og dominans. Det kan også forstås som en hævde af det tilhørsforhold, Rasmus tidligere har sæt tvivl om. Brugen af foranstillet artikel får altså karakter af sproglig ressource, som kan bruges til at gøre socialt arbejde.

Hvad denne lille udveksling peger på, er, som jeg fortolker det, at "authenticity matters", som Coupland formulerer det (Coupland, 2003:417). Han fortsætter: "It remains a quality of experience that we actively seek out, in most domains of life, material and social" (ibid.). Og, som vi har set, også en 'quality of identity construction'. Oliver tager forskellige sproglige midler i brug for at legitimere sin position som ægte lokalbeboer. Som Coupland skriver: "language is every bit as much a means of *achieving* authenticity as it is a means to discrediting it." (ibid.) En af de attributter, Coupland oplister i forbindelse med prædikatet 'autentisk' er historicitet, i særdeleshed historisk kontinuitet, jf. Olivers tidligere henvisning til, at han har boet i Ravsted, siden han var tre år.

Rasmus reagerer imidlertid på denne trumf (brugen af foranstillet artikel, prædikatet "hovedstad") ved at frakende Oliver stedstilhørsforhold til Ravsted i linje 75-76. Ravsted og Fogderup er 'lillebrødre' i forhold til Ravsted, hvor den lokale skole op til sjette klasse ligger, ligesom børneinstitutioner og en enkelt dagligvarebutik. Efter denne deligitimering af hans stedstilhør kan Oliver ikke gå videre med sit forsvar fra Ravsted – og også Katrine trækker sig fra Ravsted-holdet i linje 77.

Sådanne små venskabelige kampe om væsentlighed og legitimitet er der mange eksempler på i samtalerne fra Bylderup. De viser blandt andet, hvordan spørgsmålet om skala er relationelt; hvilken skala, det er relevant at bringe ind, kan ændre sig afhængig af den aktuelle interaktionelle kontekst – fra passage til passage, eller som her, fra tur til tur. Oliver mobiliserer et lokalsprogligt træk, foranstillet artikel, da han skal hævde legitimitet i forhold til den lokale skala, men ikke ellers i løbet af samtalen.

Som Myers (2006) har vist, er henvisning til "hvor jeg kommer fra" med til at forankre en person og gøre vedkommende genkendelig som subjekt, der taler fra et ståsted. I dette tilfælde er deltagerne i samtalen på den ene side 'stedsligt ligestillede' i og med, at de går i samme klasse og

bor i samme skoledistrikt. Men som det fremgår af ovenstående, er der andre kriterier for legitimitet på spil, hvad 'stedstilskrivning' og hævde af autentisk tilhørsforhold angår, end hvor man bor her og nu. Tidslig kontinuitet (hele livet vs. siden man var tre) indgår som en ressource, der understøtter legitimiteten og vellykketheden af en position. Tilhørsforhold kan også gøres til genstand for forhandling, og nogle deltagere har mere at sige, hvad positioneringer angår, end andre har. De andre samtaleparters tilskrivning af legitimitet i forhold til de hævdede tilhørsforhold er afgørende for, hvorvidt en brug af en ressource 'går igennem'. Her er "brought along" positioner væsentlige i forhold til, hvad der kan være virksomt som "brought about" ressource (Georgakopoulou, 2007:90).

I uddrag 10.16 ses det, hvilke dynamikker der er på spil i pigegruppen (se bilag 10). Her er det Isabella, der kan tildele og frakende andre legitimt tilhørsforhold til betegnelsen 'ægte lokalbeboer'. Sabine placerer først alle de tilstedeværende i kategorien 'en ægte lokalbeboer' via pronominet "vi" i linje 9, men Rona afviser at være en del heraf og frasiger sig samtidig taleret eller talelegitimitet: "jeg føler ikke jeg kan snakke om det" (l. 13). Igen kan man ihukomme Myers ord: "Being from a place not only provides evidence, it warrants the speaker as entitled to have a view" (Myers, 2006:338) – eller det modsatte. Isabella ratificerer Ronas distance fra kategorien ("men du du er fandeme ikke nej du du er ikke en rigtig", linje 14), men godtager ikke hendes fraståen fra turen: "du kunne jo beskrive hvordan du ser en (.) rigtig bylderupper", linje 17-18. Hårdt presset beskriver Rona derefter en ægte bylderupper som en der "har en gård (.) og en der er bare sådan årh ja vi skal hjem og malke eller sådan noget (.) ja sådan virkelig glad øh dyrepersonagtig noget gris ko ja", linje 36-45. Hun konstruerer altså ligesom deltagerne i uddrag 10.14 en karakterologisk figur sammenkædet med en traditionel, rural livsstil i form af en bestemt boform (bo på en gård), bestemte aktiviteter (at malke) og bestemte præferencer (glad for dyr). Men hvor deltagerne i uddrag 10.14 henførte denne figur til lokaliteten Ravsted – da de selv var baseret i Bylderup – har Rona allerede fra begyndelsen af uddraget her distanceret sig fra betegnelsen 'en bylderupper'. Hun kan dermed uden risiko fremstille også en bylderupper som en gammel bonde. Rona færdiggør sin beskrivelse ved at henvise til sprogbrug: "og så en der snakker virkelig sønderjysk så man slet ikke kan forstå det", linje 53-54. Hermed laver Rona en sammenkædning mellem ruralitet og sønderjysk dialekt, som minder meget om medierede fremstillinger af dialekten. Men Rona graduerer også det at tale sønderjysk. Det er ikke nok med et par træk hist og her; det skal være uforståeligt for at være 'rigtigt'. Med sin afvisning af selv at være ægte bylderupper distancerer Rona, som jf. kapitel 6 faktisk bruger nogle sønderjyske træk, sin egen sproglige praksis fra 'rigtigt' sønderjysk.

Efterfølgende tager Isabella turen i forhold til at beskrive en ægte bylderupper i uddrag 10.17. Først identificerer hun sig med betegnelsen, for derefter at distancere sig fra den i linje 3-5.

Dette skift i *alignment* i forhold til kategorien begrundes af Isabella i sin sproglige praksis: ”jeg snakker ikke særlig meget sønderjysk hvilket jeg vil mene ægte bylderupper skulle”, linje 8-9. Hun lægger sig altså på linje med Ronas forslag om, at en ægte bylderupper snakker sønderjysk, endda ”meget” sønderjysk, og indskrifter en nærmest moralsk fordring i kravet om at tale meget sønderjysk, hvis man skal påberåbe sig betegnelsen ’ægte’. Også i Isabellas fremstilling er historisk kontinuitet i forhold til stedet desuden et kriterium for autenticitet (som i Rasmus’ fremstilling i uddrag 10.15), ligesom det er et kriterium, at alle skal kende hinanden, og en ægte bylderupper skal således være indlejret i det lokale fællesskab. Der sker imidlertid en interessant udvikling i samtaleløbet. I takt med, at Isabella *aligner* mere og mere med betegnelsen ’en ægte bylderupper’, bruger hun flere dialektale træk. Anvendelsen af dialekttræk finder i første omgang sted godt 22 minutter inde i samtalen, hvor Isabella citerer sig selv fra en situation på arbejdet i den lokale købmand for at give de andre syn for sagen i forbindelse med, at hun hævder at tale sønderjysk i arbejdssituationer. Det sker i forlængelse af, at der er gået konkurrence i, hvem der er mest bylderupper af samtaledelegerne. Her udfordrer Sabine Isabella ved at hævde, at hun selv er mest ægte (se bilag 10.19).

Før uddrag 10.19, i uddrag 10.18, har Sabine i modsætning til Rikke, Isabella og Rona hævdet at være en ægte bylderupper. Kontrasten til de andres udsagn understreges af Sabines brug af modsætningstryk på ”jeg” i linje 8. Sabine bruger her den standarddanske variant af det personlige pronomen og ikke – som ellers ofte i løbet af samtalen – den dialektale variant *æ*. Der er altså nu to positioner i spil: en, hvor flertallet i gruppen har distanceret sig fra betegnelsen ”en ægte bylderupper”, og en, hvor Sabine har identificeret sig med betegnelsen. Efter en kort, men dog mere end minimal pause, afviser Isabella Sabines påstand. Rikkes tur i linje 10 støtter derimod op om Sabines position. Isabella bygger videre på sin afvisning af Sabines påståede position ved at påstå, at hun ikke ”snakker nok sønderjysk til at være en ægte bylderupper”, og da Rikke indvender, at det ikke er et krav, viser Isabella tilbage til den tidligere etablerede norm om, at ægte sønderjyder snakker sønderjysk. Hun gør det ved hjælp af pronominet ”de” (linje 15). Selv om forbindelsen mellem at snakke sønderjysk og være en ægte bylderupper er en, Isabella selv har konstrueret nogle ture forinden, henviser hun her til den som noget, ”de”, altså andre end hende selv, har etableret. Isabella forskyder hermed forbindelsens epistemiske gyldighed ved at forankre den i andre end sig selv og gøre den til en fælleskonstrueret norm.

På den måde angriber Isabella Sabines *accountability* på basis af en til lejligheden hævdet norm, som Rikke imidlertid stiller spørgsmål ved gyldigheden af. Hun afviser i linje 17 at blive taget til indtægt for normens indhold. Efter en kort pause tager Isabella turen, og uden at forholde sig til indvendingen fra Rikke på anden måde end ved at bruge den adversative konnektor ”men”, lægger hun op til at definere, hvem der er ”tættest på at være en ægte bylderupper” (linje 18). Hun

tilkender altså stadig ikke Sabine en retmæssig adgang til betegnelsen, men åbner dog for, at Sabine kan være tæt på at opnå en sådan.

Rona bryder ind med en overlappende tur, som meget eksplicit udfordrer Isabellas tidligere henvisning til en norm, der knyttede lokal identitet og sprogbrug sammen. Ifølge Ronas tur i linjerne 21-22 er Sabine en ægte bylderupper, hvis hun selv hævder at være det. Hun konkluderer, at "det er ens definition af det" (linje 24). Isabellas forsøg på at etablere 'objektive' standarder for, hvornår man retmæssigt kan hævde lokal identitet, undermineres her med henvisning til en subjektiv position. Ronas meget direkte opposition, der blandt andet signaleres ved hjælp af interjektionen "hallo ma-" (mand?) og øget volumen og bandeordet "kraftedeme", er et *one-up* i forhold til Rikkens mere forsigtige opposition i linje 17.

Lidt senere går samtalen videre som det ses i uddrag 10.19. I linjerne 1-14 etablerer Isabella og Sabine i fællesskab en ranglistning af pigerne i forhold til graden af 'ægthed'. Sabine har i det foregående uddrag fremhævet sig selv og dermed placeret Isabella i gruppe med Rikke og Rona – men i linjerne 1-6 reetablerer Isabella og Sabine et fælles ståsted, hvor de gensidigt anerkender hinandens ret til betegnelsen og i munden på hinanden slår fast, at "vi to"/"os to" (linje 5-6) er mest 'ægte' ud af gruppen på fire. Der finder altså her både en tilnærmelse og en distinktion sted – tilnærmelse mellem Isabella og Sabine (som også uden for fokusgruppesamtalen er bedstevenner), og distinktion i forhold til de andre to deltagere. Isabella understreger derefter yderligere distinktionen mellem på den ene side Sabine og hende, på den anden side Rikke og Rona, ved at sige, at de to sidstnævnte er "meget langt fra" at være 'ægte', og udpeger derefter yderligere Rona ved at sige "især dig", før hun siger hendes navn og derefter tydeliggør hendes placering med et udtrykket "si:dst" (l. 11). Isabella placerer derefter Rikke på tredjepladsen og tildeler så sig selv og Sabine en delt førsteplads (l. 14) – noget, som altså giver indrømmelser til Sabine, men samtidig bibeholder Isabella som 'vinder' inden for den konkurrenceramme, der er i gang. At Isabella ytrer denne indrømmelse i øget tempo i forhold til det nærmest dvælende tempo i de foregående ture (karakteriseret ved flere pauser), kan pege på, at det ikke huer hende at måtte dele førstepræmien.

Sabine lader sig imidlertid ikke stille tilfreds med Isabellas forslag til en rangorden. Hun hævder i linje 17-18: "jeg tager førstepladsen". Det gør hun med brugen af standardvarianterne *jeg* og efterstillet enklitisk artikel. Selv om brugen af sønderjysk er blevet foreslået som adgangsbillet til betegnelsen 'ægte', bruger Sabine altså standardvarianter på dette tidspunkt – men kort tid senere går hun over til dialektvarianter, som vi skal se. I linje 22 indleder Isabella en lang taletur, hvor hun vender tilbage til brugen af sønderjysk som krav i forhold til at være 'ægte' lokalbeboer. Her ridser hun en række situationer op, hvor hun bruger sønderjysk. Som første eksempel fortæller hun, hvordan hun "taler rigtig meget sønderjysk" med sin familie (linje 23-24). Hun

bruger to forstærkere (*rigtig meget*) til at understrege sin brug af sønderjysk. Der er altså et kvantitetsaspekt i spil her. Med de generelle udvidere "o:g så noget og sådan" i linje 24 holder hun taleturen, indtil hun har flere situationer at bringe ind. Denne gang er det arbejdssituationen, hun bruger som eksempel. Også her betoner Isabella mængden af sønderjysk; hun taler "**meget i butikken**" (l. 25). I hele denne lange taletur bruger Isabella standardvarianten af den bestemte artikel og det personlige pronomen, men det er interessant at iagttage, hvordan hun går fra at sige "taler" (l. 23) til "snakkede" (l. 29-30). Isabella har altså i denne taletur hævdet at snakke meget sønderjysk, formentlig som skyts mod Sabines vedvarende krav på førstepladsen ift. ægthed, men har hele tiden gjort det på standarddansk.

I linje 34 sker der imidlertid noget. Sabine byder ind med en ytring, som ganske vist *aligner* med indholdet i det, Isabella lige har sagt (hun blander også), men denne gang med brug af sønderjyske varianter *æ* for *jeg* og *møj* for *meget*. I overlap med sidstedelen af Sabines tur forsøger Rikke at byde ind, efter at hun to gange er blevet afbrudt (linje 16 og 22). Hun bruger her også den dialektale variant af det personlige pronomen, i modsætning til tidligere ture i passagen, hvor hun brugte *jeg*. Det lykkes dog heller ikke denne gang for Rikke at få turen, eftersom Isabella i linje 36 tager turen med et højlydt og udtrukket "go mo:rn". Det bemærkelsesværdige er, at Isabella i linjerne 36-39 først og fremmest kan siges at snakke 'servicesprog'; hun citerer sig selv i en servicesituation, hvor hun taler med kunder. Hendes volumen er højere, og hendes intonationsudsving større end i de foregående ture, men hun bruger i disse linjer ikke direkte nogen dialektale træk ud over en mere sænket a-kvalitet i *skal* og *have* samt j-udtale af /d/ i *morgenbrød* (et regionalt træk, ifølge Pedersen, 1977). Alligevel ratificerer Rikke dette som sønderjysk i linje 41 – måske fordi Isabella selv har *framet* sin sprogbrug som sønderjysk via annonceringen i linje 31. Som Agha peger på, kan rapporteret sprogbrug fra én situation bringes ind som ressource i en anden interaktion, som her, hvor Isabella repræsenterer sin egen sprogbrug i en anden situation end den nuværende (Agha, 2007:30). En kvalitet fra den rapporterede situation bliver derved aktualiseret i den nuværende og øger Isabellas legitimitet i forhold til kravet om 'ægthed'. Som Bamberg udtrykker det: "Both the order inside the story and the emerging order between the interactants are interwoven and relevant for the outcome of the interaction and for the construction of 'who we are' in terms of locally emerging selves and identities" (Bamberg, 2004a:333). Rikke reagerer med behørig overraskelse. Hun siger, at hun faktisk aldrig har hørt Isabella snakke sønderjysk. Og hun gør det med brug af en række sønderjyske varianter, som ellers ikke er meget i brug i løbet af samtalen, herunder udtalen af *dig* som [dɛ], og diftongeret /ø/ i participiumsformen *hørt*, der desuden bøjes med *-n* frem for *-t* i linje 41 – et tidligere udbredt jysk træk (T. J. Jensen & Maegaard, 2012).

Uagtet at pigerne i uddrag 10.18 har argumenteret imod Isabellas henvisning til 'kravet' om sønderjysk ift. at være en retmæssig 'ægte' lokalbeboer, virker det til, at det alligevel har virket. Alle deltagerne i samtalen taler dialekt i højere grad fra og med linje 34 i uddrag 10.19, end de gjorde i uddragene 10.16-10.18. Det virker til, at Isabellas tematisering af brugen af dialekt har sat den sproglige ramme for samtalen, på trods af Ronas og Rikkens afvisning af, at en ægte bylderupper taler sønderjysk. Selv om Isabella i flere tilfælde har afvist at være en ægte lokalbeboer – og i mange af sine udsagn har betonet mangelaspektet ved Bylderup – forekommer det at kunne hævde autentisk lokalhed altså alligevel som en attraktiv position, som hun kan påberåbe sig både indholds- og formmæssigt efter behov, og som de andre deltagere i samtalen efter nogen forhandling godtager.

For at opsummere, er de karakterologiske figurer i Bylderup-samtalerne især konstrueret ud fra forestillinger om forskelle i *grad af ruralitet*, som derved fremstår som et kontinuum snarere end som en homogen kategori. Graden af positiv værditilskrivning er i de fleste fremstillinger omvendt proportional med vurderingen af stedernes grad af ruralitet. Nedvurderingen af det rurale betyder dog ikke, at deltagerne nødvendigvis nægter at være ægte lokalbeboere. Når spørgsmålet om autenticitet og legitimitet er i centrum, bliver positionen 'en ægte lokalbeboer' attraktiv, også for deltagere som tidligere har distanceret sig fra dele af det lokale, som vi har set det i uddrag 10.15 og 10.19. Her inddrages såvel henvisninger til historisk kontinuitet som sproglige elementer som indekser for autentisk lokalhed. At være en ægte lokalbeboer kan altså være både attraktivt og ikke-attraktivt; en position, som deltagerne kan aligne med og misaligne med. Det fremgår af analyserne, at positionen 'ægte' i betydningen 'typisk' ikke fremstår attraktiv, men at deltagernes egen-definerede figurer udgør en attraktiv position. Positionen 'ægte' i betydningen 'autentisk' fremstår ligeledes attraktiv, men det er ikke alle, der tilkendes (og kan tilkende) denne position. For at kunne positionere sig som autentisk, skal visse kriterier være opfyldt; kriterier, som har at gøre med historisk kontinuitet (både bagudrettet og fremadrettet) og at mestre det lokale sprog.

7.9 En ægte vollsmoser

Også i Vollsmose kan det at være 'en ægte lokalbeboer' være henholdsvis attraktivt og ikke-attraktivt. Som det fremgik af analysen af uddrag 10.2 oplever deltagerne, at der knytter sig helt bestemte, stereotype forestillinger til det at komme fra Vollsmose, når de møder andre. Og som Szaza udtrykte det, var dette ikke kun en ulempe: "ja wallah, du *er* noget". I fokusgruppesamtalerne udgør diskussionerne af, hvordan 'en ægte vollsmoser' skal defineres, og

hvorvidt deltagerne identificerer sig med betegnelsen, et af de helt store positioneringsparametre, som vi skal se nu.

Det er kendetegnende for 'den ægte vollsmoser', at denne karakterologiske figur gennemgående beskrives som maskulin, *street-wise* og gangsteragtig. Som sådan svarer figuren til beskrivelserne i Madsen (2008, 2015) og i Stæhr (2010). I uddrag 10.20 (se bilag 10) ses det, hvordan Bilal fremstiller en ægte vollsmoser ved at inddrage stilelementer knyttet til meget forskellige typer modus: musik, valg af bilmærke, opførsel. Bilal fremmaner en figur, der hører "ordentlig gangstermusik" og kører Honda, der er tunet, så den siger en bestemt lyd, og som kører råddent for så bare at forlade gerningsstedet efter at være kørt ind i et træ. Med sin selvrettelse fra BMW til Honda nuancerer Bilal figuren; det er ikke ligegyldigt, hvilket mærke bilen har. Med interjektionerne "du ved" og "ikke også" involverer Bilal sine lyttere, og han inviterer til ratificering, som han da også opnår fra Ahmed i linje 7 og 9, og fra Ekin og Szaza i kraft af deres latter i linje 14 og 17. I hele uddraget bruger Bilal staccato-lignende prosodi, og han benytter sig af de tre multietnolektale træk overgeneralisering af fælleskøn (*en hul i*, linje 8), V3-ordstilling i linje 13, og ikke-bestemthed af substantiver (*tager ved rundkørsel*, linje 15). Bilal benytter sig af dramatisk præsens i sin narrativ om den ægte vollsmosers opførsel og forankrer den endnu tættere på udsigelsessituationen ved hjælp af pronominet "du" frem for "han" linje 12-16. Den detaljerede beskrivelse (og mange tilsvarende, både i denne og i de andre samtaler fra Vollsmose) peger på, hvordan den stereotype figur, indfanget i begrebet 'en ægte vollsmoser', fremstilles som "situerede kropslige attituder [...] måder at relatere sig til og interagere med den omgivende verden på" (Koefoed & Simonsen, 2010:48).

Umiddelbart derefter udfordrer Nhung imidlertid Bilals fremstilling (og de andres *alignment* med fremstillingen), som det ses i uddrag 10.21. Med sit spørgsmål betvivler Nhung rimeligheden i Bilals fremstilling. Szaza peger på, at denne fremstilling forholder sig til "altså det man forventer af os ja" og peger dermed på, hvordan de unges ontologiske narrativer opererer i et spændingsfelt mellem stereotype forventninger og egne oplevelser. Ahmed afviser Nhungs bidrag ved at *recaste* Bilals fremstilling som en joke (linje 7) og Nhung som uforstående, og Bilal positionerer sig selv og Ahmed som "rigtige vollsmosere" (l. 11). I denne korte passage har Szaza, Bilal og Ahmed endnu engang dannet fælles front mod Nhung, som udfordrer deres versioner, og mod Ekin, som ikke samler joke-delen op, men snarere betoner, at piger ikke svarer til den figur, der netop er blevet fremstillet, eftersom de ikke er kriminelle.

Georgakopoulou kritiserer tidligere positioneringsteori for at være for statisk i sit sigte og forudsætte allerede eksisterende strukturer, hos forskellige forfattere skiftevis kaldt "master narratives, dominant discourses, cultural texts", som Georgakopoulou sammenfatter det (Georgakopoulou, 2007:123), eller subjekspositioner. Der er i mine data tale om, hvilket er i tråd

med en opfattelse af identitet som relationel og performativ, at "speakers actively and agentively select, resist and revisit positions" (Georgakopoulou, 2007:123). Men samtidig er det evident, at de unge føler sig interPELLERET (Althusser, 1971; Butler, 1990) af den allerede eksisterende stereotyp, som hele tiden lægger sig over deltagerne egne versioner. Der bliver dermed tale om en vedvarende balancegang mellem den stedstilknytning, som flere af deltagerne giver udtryk for i uddragene, og en fare for 'sammensmeltning' mellem dem selv og den stereotype figur associeret med Vollsmose.

Nhung står alene med sine alternative fremstillinger i den fokusgruppe, han deltager i – men i en anden gruppesamtale, hvor hans venner deltager, er de flere om at foreslå alternative versioner af karakteren 'en ægte vollsmoser' (se uddrag 10.22). I uddraget positionerer Antam indledningsvis et "vi" som udenfor kategorien 'ægte vollsmosere' ad to omgange, linje 1 og 3. Luong foreslår, at der findes to typer eller slags vollsmosere, og Antam spiller ind med betegnelser for den ene slags, nemlig "skolevollsmosere" (som han positionerer sig selv og potentielt de andre tilstedeværende som, i kraft af pronomenerne "vi", linje 6). Luong kommer med en indleder til en opstilling, "den ene type", hvorefter Marley tager turen og udfylder det *slot*, Luong netop har projiceret: "det er de hårde typer, ", linje 8. Luong ratificerer Marleys bidrag ved at gentage det ordret og derefter gå videre til næste del af listen: "den anden det er sådan", fulgt af en kort pause. Luong udfylder dermed ikke selv det *slot*, han har projiceret for listens andet element, men det gør Antam, som gentager sit eget bidrag fra linje 10: "skoletyperne". Han gentager det imidlertid ikke fuldstændig identisk, men inkorporerer betegnelsen "typer", som Luong har foreslået i sine ture, og som Marley har brugt i sin kategorisering i linje 8. Disse to figurer, 'skolevollsmoserne' og 'de hårde typer', forbindes i den videre samtale med meget forskellige *affordances* (se fx bilag 10.23).

Som det er fremgået af valget af pronomener i de foregående uddrag, betegnes figuren 'en ægte vollsmoser' som udgangspunkt som en 'han'; dette kan eventuelt have at gøre med, at beskrivelserne indtil nu har været yttret af mandlige deltagere. I det følgende ser jeg imidlertid nærmere på, hvordan 'en ægte vollsmoser' fremstilles i en interaktion mellem kvindelige deltagere, som det ses i uddrag 10.24 (Mustafa er også med i gruppen, men deltager kun med ganske få bidrag i løbet af samtalen, og slet ikke i nedenstående uddrag).

Souz selv vælger som taler efter Hayahs oplæsning af spørgsmålet og begynder på en beskrivelse af kategorien (hvor interjektionen "okay" kan opfattes som projicering af, at hun sætter gang i en sådan længere tur). Samtidig kommer Sjamilla med et alternativt bidrag, hvor hun nævner en beklædningsgenstand ("øh kasket"), men afstår fra at tage turen videre. Souz fortsætter med en prædikativ som først kategoriserer 'en ægte vollsmoser' som af hankøn ("det er ham"), for så at fortsætte med en ledsætning, der beskriver en attitude hos denne "ham": "ham der tror at ligesom han er den bedste ikke også", hvorefter hun indtager rollen som netop denne ægte

vollsmoser: "jeg er noget" og altså fungerer som *animator* for hans stemme (Goffman, 1981). Et kendetegn ved den ægte vollsmoser er altså i Souzs fremstilling, at han indtager en position som "noget", som "den bedste" i sin egen selvforståelse. En ægte vollsmoser er *tydelig* og kan *udsige sin egen position*. Souz bruger staccato-lignende prosodi i denne tur, men ikke længere fremme i uddraget. Når hun fungerer som animator for 'en ægte vollsmoser', trækker hun altså på både semantiske og fonologiske ressourcer.

Derefter går Souz ud af rollen igen og beskriver en række stil-elementer, som de andre deltagere ratificerer. Benævnelsen af "rundkørselselfrisuren" markerer afslutningen af den passage, som udgør beskrivelsen af den ægte vollsmoser. Souz fortsætter: "det er hvis det er en dreng piger: du ved det faktisk ikke", linje 19-20. Souz opstiller her en skelnen mellem kategorier, som er begrundet i køn. Hun forlænger "piger:", hvilket kan være en invitation til andre deltagere om at turen er tilgængelig, men som også kan opfattes som en fremadrettet reparation (M. F. Nielsen & Nielsen, 2005:83), der signalerer, at her er der tale om en "problemkilde" (Steensig, 2001:182f). 'Problemet' består måske i sammensætningen af kategorierne "pige" og "en ægte vollsmoser", som nærmest kan sige at være konstrueret som gensidigt udelukkende jf. den dominerende brug af maskuline pronominer i alle fokusgruppesamtalerne, når sidstnævnte bringes på banen. Souz konstaterer da også selv efterfølgende: "du ved det faktisk ikke" og afstår dermed fra at indholdsudfylde den hypotetiske kategori 'en kvindelig ægte vollsmoser'. Souz fremstiller dog ikke 'umuligheden' som delt viden, snarere signalerer hun med brugen af ytringsadverbiet "faktisk", at indholdet af hendes tur er overraskende (hvilket underbygger den naturaliserede karakter, sammenkoblingen af "en ægte vollsmoser" og "hankøn" har). Sjamilla melder derefter ind med en tur, som bekræfter Souzs udsagn: "piger faktisk vi: vi", linje 21. Igen ses brugen af "faktisk", men denne gang forankrer Sjamilla beskrivelsen og kategorien i et "vi". Hun laver ligeledes en fremadrettet reparation med det udtrukne "vi:", men beholder turen med det næste "vi" og fortsætter med en konnektor, der signalerer forklaring: "fordi pi- de fleste piger er meget stille", linje 23. Det at være stille står i modsætning til at tale, som den animerede 'ægte vollsmoser', der i Souz' udlægning sagde "jeg er noget".

Hayah foreslår et andet kendetegn, tørklædet, som om noget er emblematiske i forhold til at indeksee et muslimsk tilhørsforhold – for kvinder. Dette bidrag bliver imidlertid ikke taget op af de andre på samme måde, som forslaget om "de stille piger" gør det, og Hayah bringer det ikke selv op igen. Sjamilla tager derefter emnet op igen med henblik på en videre uddybning: "hvad mere er der ordentligt vollsmoser", spørger hun, og Souz foreslår sproglig praksis som et kendetegn ved den ægte vollsmoser: "vollsmoser også dem der snakker xxx snakker også på", linje 29 (her igen med staccato-lignende prosodi), hvilket Zubaida erklærer sig enig i, men med den forskel, at hun forankrer det i et "vi"; "den måde vi snakker på ja" – noget, som hun dog ikke

udfolder yderligere i den efterfølgende samtale. Mens den mandlige vollsmoser altså fremstår *tydelig* i såvel pigers som drenges fremstillinger, beskriver deltagerne i ovenstående uddrag den kvindelige vollsmoser som *diffus*. Der er en tydelig kontrast mellem den måde, den mandlige vollsmoser samkonstrueres, med hurtige, ivrige bidrag præget af stor nuancerigdom, og reaktionen på Souzs ”piger: du ved det faktisk ikke”, som efterfølges af tøven, søgen efter ordene, langsom tale og ganske få forslag til stil-elementer.

Der er et enkelt eksempel på beskrivelse af forestillinger kædet til ’en ægte vollsmosepige’ i fokusgruppesamtalerne, nemlig i Szazas narrativ om engang, hun var i København og stødte på forestillinger om, hvordan en ægte vollsmoserpige er (se uddrag 10.25).

I Szazas narrativ har protagonisten været i København, hvor hun af en ældre kvinde er blevet mødt med en forestilling om, at hun som ”en vollsmosepige” har ”sovet med ti andre før”. Denne forestilling udgør en komplicerende begivenhed, som udløser stor opstandelse i deltagergruppen, da de efter en del forvirring finder ud af, hvad indholdet i Szazas fortælling er, nemlig at der knyttes en forestilling om sex før ægteskabet til det at komme fra Vollsmose, hvis man er pige. Bilal reagerer med et korrektiv, hvor han kobler etnicitet og gruppetilhørsforhold (”os arabere”) til en bestemt køns- og seksualmoral, hvor ”ens søster eller øh bare en pige (.) de går ikke ud med andre”. Bilal peger altså her på, hvordan køn er knyttet til bestemte normer for opførsel, på linje med uddragene i kapitel 8, hvor det at være pige bliver sammenkoblet med en mere indskrænket mobilitetsradius end det at være dreng.

Deltagerstrukturen er ikke helt ligetil i denne passage: Med sit ”ser du” implicerer Bilal, at han fortæller noget, som ikke er bekendt af modtageren. Men eftersom den foregående taler er Szaza, som må formodes at kende til de normer, han udlægger, må modtageren af denne passage snarere formodes at være mig som analytiker. Den ældre kvindes billede af, hvordan vollsmosepiger er, udgør måske så groft et brud på Bilals fremstilling, at han føler sig nødsaget til at korrigere det, modsat hans tilgang til figuren ’en mandlig vollsmoser’. Men samtidig peger Szazas narrativ på, hvordan spørgsmålet om karakterologiske figurer altid involverer en række identitetsaspekter, og hvordan figurerne får deres indhold igennem deres særlige konfiguration. At være en pige i Vollsmose er noget andet end at være en dreng i Vollsmose – også i forhold til de præsupponerede forestillinger og *affordances*, der knyttes til den karakterologiske figur. ”In this process of self- and other-identity attributions, larger social identities constitute the relevant context of the moment”, som Georgakopoulou udtrykker det (Georgakopoulou, 2007:106). Spørgsmålet om, hvorvidt deltagerne selv er ’ægte lokalbeboere’ er derfor stillet fra et naivt ståsted; et ståsted, som postulerer, at alle har ligelig adgang til den position, og som implicerer, at den kan rumme alle.

Som det fremgår af ovenstående analyser, fremsætter deltagerne i Vollsmose nogle tilgængelige positioner for mandlige vollsmosere: henholdsvis 'den hårde type', som er på linje med de stereotype fremstillinger af beboerne – ung, rå, lidt truende, i berøring med kriminalitet – og 'skolevollmoseren', som i modsætning til førnævnte passer sin skole og holder sig på dydens smalle sti. De mandlige deltagere i samtalerne positionerer sig selv og hinanden i relation til disse to typer. Det interessante i sproglig sammenhæng er, at Antam, Nhung og Hakim, som distancerer sig fra den stereotype figur i fokusgruppesamtalerne, inkorporerer mange fynske træk, men kun meget få multietnolektale træk. Omvendt bruger Bilal, Ahmed, Aaryan og Mustafa, som alle selvidentificerer som ægte vollsmosere, mange multietnolektale træk.

Hvad de kvindelige vollsmosere angår, er der derimod ikke på samme måde nogle lettilgængelige positioner. Her foreslås på den ene side egenskaber som "stille i det", og på den anden side en 'løs på tråden'-karakter, som har "sovet med ti andre før". Ingen af disse positioner virker til at fremstå attraktive for deltagerne, som ikke virker til at identificere sig med hverken den ene eller den anden figur.

7.10 Delkonklusion

Kapitlet har via analyser af passager fra fokusgruppesamtaler undersøgt deltagernes fremstillinger af det lokale sted samt deres forhandlinger og positioneringer i relation hertil. Hvad deltagerne forbinder med det lokale sted, og hvordan de forholder sig dertil, må forventes at spille ind på, hvilken funktion sproglige træk associeret med det lokale sted kan have.

Jeg har identificeret tre temaer som centrale i deltagernes diskussioner:

- Det sociale karakter
- Stedernes grad af 'mangel' eller 'fylde'
- Stedets *reputational geography*.

Analyserne har vist, hvordan fremstillinger af og positioner i relation til det lokale sted kan skifte i løbet af interaktionerne, og hvordan de er under påvirkning af interaktionelle dynamikker (som fx ulige adgang til at allokere positioner) og kan tjene interaktionelle formål (som fx at hævde sig i relation til en anden).

Det fremgik af kapitel 2, at jeg anskuer steder som sociale, symbolske og materielle rammer om mennesker hverdagsliv. Det gælder i såvel Vollsmose og Bylderup, at stedernes sociale fællesskaber gennemgående fremstilles som tætte og som kilde for en oplevelse af stedstilknytning, uagtet at dette typisk er et forhold som forbindes med livet på landet. Såvel det

'traditionelle' og det 'nye' sted ser dermed ud til at fungere som "significant centre[s] [...] of our immediate experiences of the world" (Relph, 1976:141). "Thus cities [...] might remain places; diasporic and global mobility need not dissolve them altogether", som Hall skriver (2009:574). Tværtimod, vil jeg sige med afsæt i ovenstående analyser. Begge steder er der dog også deltagere, som problematiserer og udfordrer fremstillingen af fællesskabet som en ressource med henvisning til de tætte fællesskabers begrænsende rolle.

Hvad det symbolske aspekt angår, er såvel Bylderup som Vollsmose indvævet i diskurser, der forbinder stederne med noget problematisk. Og såvel i Vollsmose som Bylderup forholder deltagerne sig til disse større diskurser i deres egne toposkonstruktioner, men det er forskelligt, hvilke aspekter deltagerne selv lægger vægt på og inddrager i toposkonstruktionerne i fokusgruppesamtalerne.

I Bylderup er det især de materielle forhold, med særlig vægt på afstanden til 'muligheder' som shopping og uddannelse, der fremstilles som begrænsende. De unge i Bylderup giver ikke udtryk for at være personligt anfægtede af diskurser om 'landet' eller 'udkanten', der fremstår som en genkendelig, artikulerbar diskurs, men ikke som en diskriminerende barriere mellem dem selv og andre.

I Vollsmose er det især stedets omdømme, der diskuteres og inddrages som et centralt element i narrativer om møder med andre mennesker og andre steder. Omdømmet fremstilles i flere omgange som en barriere mellem deltagerne og andre, men kan også fungere som kilde til status i mødet med bestemte andre, jf. analysen af uddrag 10.2. En frasigelse af stedet indebærer imidlertid risiko for en frasigelse af en kilde til identitet, også i social sammenhæng, og virker ikke som en attraktiv position i interaktionen. De unges meget skiftende positionering i forhold til det lokale peger på, hvordan der kan være interaktionelle krav *inden for stedet* (loyalitet over for det lokale, affilierung med indgruppe), som støder imod oplevelsen af de muligheder eller mangel på samme, som identifikation med stedet vil give *uden for stedet*.

Dette er den altafgørende forskel mellem Vollsmose og Bylderup, når man lytter til, hvad de unge selv siger om deres steder i fokusgruppesamtalerne. Begge steder fremstilles positivt af nogen og negativt af andre; begge steder omtaler deltagerne deres lokale sted gennem levet erfaring. Men kun i Vollsmose er stedets *reputational geography* et allestedsnærværende bagtæppe for diskussionerne om stedets identitet.

I såvel Bylderup som Vollsmose involverer diskussionerne om 'en ægte lokalbeboer' karakterologiske figurer, der svarer til de stereotyper, som på makroniveau forbindes med stederne; den gamle bonde i Bylderup henholdsvis den småkriminelle, unge indvandrermand i Vollsmose. I Bylderup gælder det, at så længe det er denne karakterologiske figur, der er i spil, distancerer deltagerne sig gennemgående fra betegnelsen 'en ægte lokalbeboer'. Men når

spørgsmål om autenticitet og legitimitet forgrundes, eller når der er tale om en egen-defineret figur (forbundet med urbanitet og ungdom), frem for den gængse stereotyp (forbundet med ruralitet og alderdom), fremstår positionen 'en ægte lokalbeboer' attraktiv. I Vollsmose indtager den stereotype karakterologiske figur en anden rolle. Den fremstår som et centralt positionerings- og distinktionselement blandt de mandlige deltagere; nogle distancerer sig fra den, mens andre *aligner* med den. Det fremstår mere diffust, hvad der kendetegner 'en ægte vollsmoserpige'; denne karakterologiske figur tilbyder ikke på samme måde som 'en ægte mandlig vollsmoser' identifikations- og positioneringspotentiale.

8 Hverdagsmobilitet, kontakt og fremtidig orientering

Mobilitet udgør et underbelyst område i litteraturen om sted, sprog og identitet. I tidligere dialektologi og sociolingvistik har mobilitet, som vist i kapitel 2, enten været søgt holdt udenfor i jagten på den stedfæstede sprogbruger og det stedfæstede sprog (jf. fx Britain, 2013, 2016; I. L. Pedersen, 2009), eller også er den blevet inddraget, men da typisk i form af mere 'radikal' mobilitet såsom migration og flytning (fx hos Blommaert, 2010; se også Britain, 2016 for en gennemgang; J. K. Chambers, 2002; Monka, 2013).

Flere aktører inden for mobilitetsstudier efterspørger undersøgelser, som flytter fokus fra mobilitet på en større skala (fx transnational migration) til hverdagslig mobilitet som en strukturerende og betydende praksis i folks liv (Adey, 2009; Cresswell, 2006; Hall, 2009; O. B. Jensen, 2006, 2009). Også inden for sociolingvistikken og dialektologien opfordres der til at tænke hverdagsmobilitet (især i forbindelse med dens konsekvenser for kontakt mellem sprogbrugere) ind i studiet af sproglig variation (Britain, 2013, 2016; Johnstone, 2011). Kapitlet her er en brik i en bestræbelse på at rette fokus mod hverdagsmobilitet som et potentielt betydningsfuldt element i studiet af deltagernes sproglige praksis i Bylderup og Vollsmose og forholder sig dermed til følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvordan spiller deltagernes hverdagsmobilitet og socio-geografiske orientering sammen de to steder?

De forholdsvis få tidligere studier af mobilitet og sprog har, som det fremgik af litteraturgennemgangen i kapitel 2, lagt sig langs to forskellige linjer: Én linje har understreget mobilitetens rolle som vehikel for *kontakt* mellem varieteter (fx Kerswill, 2003) eller mellem sprogbrugere (fx Milroy, 1987 [1980]), en anden har især beskæftiget sig med sammenhængen mellem *geografisk orientering* og sprogbrug, altså hvor sprogbrugere retter sig hen, og hvilket sted de identificerer sig med (Eckert, 2000; Monka, 2013; Røyneland, 2005; Skjekkeland, 2009). Dette kapitel inddrager begge perspektiver: kontakt- og orienteringsperspektivet.

Mobilitetsmønstre har betydning for graden af kontakt med mennesker uden for ens umiddelbare lokalområde – og dermed betydning for muligheden for at møde og eventuelt indoptage sproglige træk, som ikke er 'til stede' der, hvor man bor (Britain, 2002; Johnstone, 2011; Kerswill, 2003). Milroy skriver således om "the crosscutting influences entailed by mobility and access to knowledge of the local linguistic practices of others" (Milroy, 2002:4).

Såvidt den konkret udførte mobilitet. Men mobilitet er mere end bevægelser. Mobilitet har også at gøre med magtforhold og social differentiering. At have kontrol og selvbestemmelse

over hvorhen, hvordan, hvorfor og hvornår man bevæger sig, er at have magt (Bourdieu, 1996; Massey, 1993). Det er altså ikke blot den konkrete udførte mobilitetspraksis, som er væsentlig, men også normer og forestillinger knyttet til mobilitet. Jørgensen, Fallov et al. (2011) formulerer det på denne måde: "Taking the significance of mobility seriously involves a change from focusing on place specifics, or how mobility characteristics change places, to focus on mobility as practice, as ideology, and as symbolic work" (A. Jørgensen et al., 2011:27). Kaufman et al. (2004) foreslår, at studier af mobilitet bør inkorporere motilitet, altså potentialet for mobilitet. Et sådant fokus, skriver de, vil "reveal new aspects of the mobility of people with regard to possibilities and constraints of their manoeuvres" (Kaufmann et al., 2004:749). Motilitet er et mangefacetteret begreb, som blandt andet involverer sociokulturelle aspekter, fx i forhold til forventninger og normer til køn (Cresswell & Uteng, 2008; Hanson, 2010; Law, 1999; Massey, 1994b; Young, 2005 [1980]).

Kaufman et al. argumenterer for, at motilitet fungerer som kapital, der kan veksles til andre former for kapital som fx social eller økonomisk kapital (Kaufmann et al., 2004:754). Der er stor forskel på, om man ikke kan bevæge sig/flytte (fx pga. få økonomiske ressourcer) eller om man ikke har brug for det, selv om man kunne (fx skriver Ottosen, 2009, om beboere i Gentofte, som ikke har brug for at orientere sig andre steder hen end det snævert lokale). Cresswell og Uteng skriver:

Understanding mobility thus means understanding observable physical movement, the meanings that such movements are encoded with, the experience of practicing these movements and the potential for undertaking these movements. Each of these aspects of mobility – movement, meaning, practice and potential – has histories and geographies of gendered difference. [...] How people move (where, how fast, how often etc.) is demonstrably gendered and continues to reproduce gendered power hierarchies. The meanings given to mobility through narrative, discourse and representation have also been clearly differentiated by gender. Similarly, narratives of mobility and immobility play a central role in the constitution of gender as a social and cultural construct. Finally, mobilities are experienced and practiced differently. Acquiring mobility is often analogous to a struggle for acquiring new subjectivity. (Cresswell & Uteng, 2008:2)

På linje med de ovenstående vil jeg i kapitlet her argumentere for, at også motilitet er et væsentligt element at inddrage i et studie af hverdagsmobilitet og sproglig praksis, eftersom oplevelsen af motilitet kan spille ind på, hvorvidt man både her og nu og i fremtidig sammenhæng orienterer sig væk fra eller mod det lokale. Det klinger med Eckerts argument om, at:

Different people in a given community will view the boundaries differently, use different parts of the community, and participate in the surroundings differently. These differences will result in different patterns of contact, which have implications for linguistic influence. They will also relate to different interpretations and ideologies and will enter into the patterns of diversity within the community. Categories, groups, and networks may, as a

result, embody differences in spatial orientations and practices, with important consequences for patterns of linguistic variation. (Eckert, 2004:109).

Kapitlet tager afsæt i data fra hele spektret af indsamlingsmetoder: kortdata, interviewdata, fokusgruppedata, deltagerobservation og mobil etnografi, med henblik på at kunne tegne nogle 'spatial stories' (de Certeau, 2011 [1984]; Secor, 2004) om hverdagsmobilitet og motilitet og disses forbindelser med sted, etnicitet, køn samt deltagernes fremtidige socio-geografiske orienteringer. Allerførst vil jeg med afsæt i kortdata gøre mig nogle betragtninger til sammenligning mellem Vollsmose og Bylderup. Derefter vil jeg analysere feltnoter fra etnografiske observationer, for så at zoome ind på en række af fokusdeltagernes 'spatial stories'.

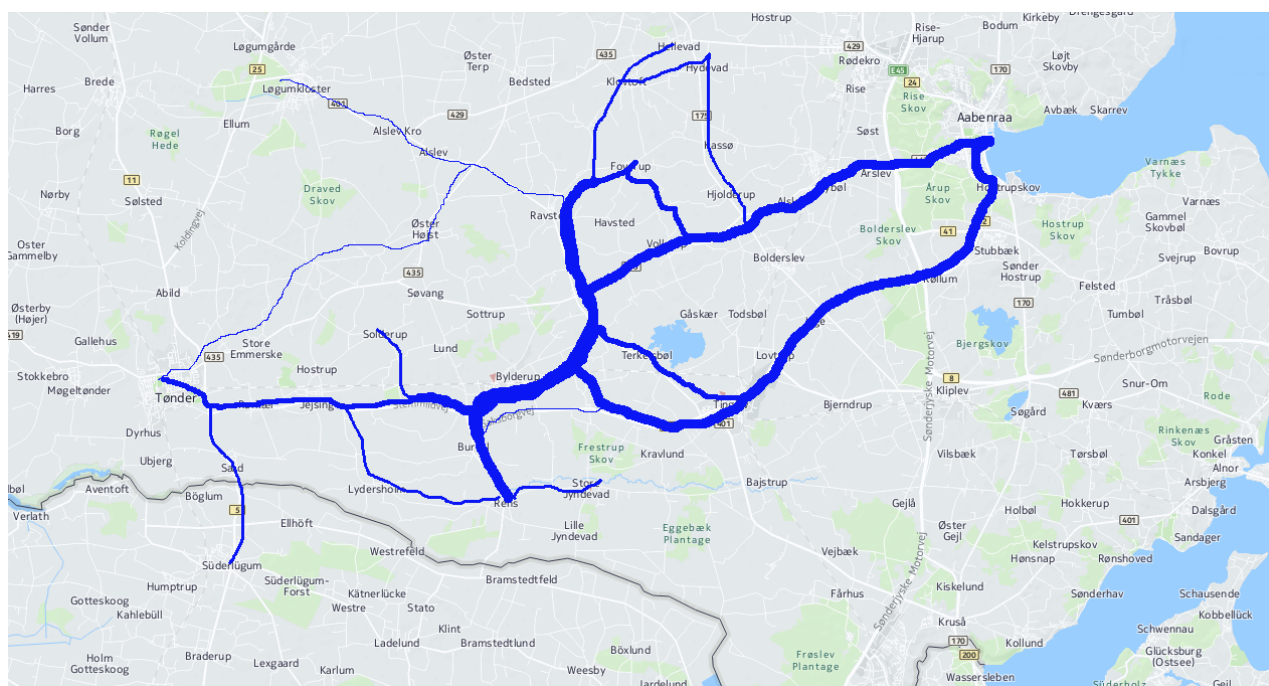
Det viste sig i mit arbejde med fokusgruppesamtalerne, at forhold som havde med hverdagsmobilitet at gøre, meget ofte udgjorde centrale aspekter af plotlinjerne i små narrativer. Deltagerne besværede sig over bussernes køreplaner og over ventetid; de talte om kønnede normer i forbindelse med at bevæge sig i lokalområdet om aftenen; og de diskuterede, hvor det føltes trygt at gå alene rundt, og hvor det føltes utrygt. Alt sammen indlejret i samtaler om det lokale sted, hvor det ikke lå i diskussionsoplægget, at de unge skulle tale om busser, gåture i nærområdet eller kønsnormer og mobilitet. Diskussionerne om hverdagsmobilitet centrerede sig i Bylderup især om "the friction of distance" (Ellegård & Vilhelmson, 2004; Næss, 2008), *afstandens friktion*, mens de i Vollsmose snarere centrerede sig om det, jeg vil kalde 'the friction of difference', *forskellighedens friktion*, som involverede kønnet og etnisk forskelssætten. Som det vil fremgå, knyttes hverdagsmobilitet i Vollsmose sammen med forskellige oplevelser af 'fare' eller 'tryghed', afhængigt af køn.

8.1 Hverdagsmobilitet i Bylderup og Vollsmose – deltagernes repræsentationer

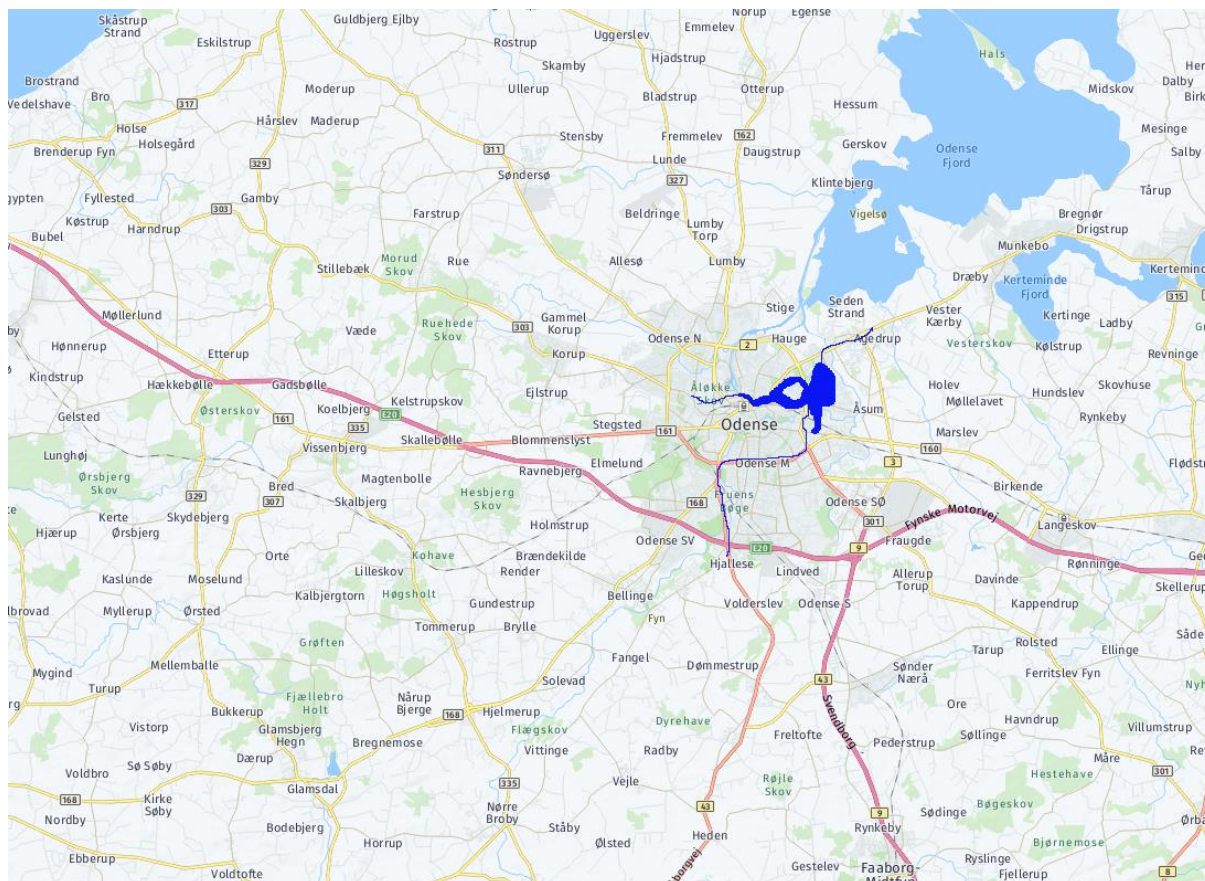
Som beskrevet i kapitel 3 inddrog jeg i dataindsamlingen en eksperimenterende kortmetode, som først og fremmest havde til formål at give mig en fornemmelse af de unges hverdagsruter (med et udtryk fra H. L. Jensen & Fallov, 2014:36) og deres repræsentationer af betydningsfulde steder inden for og uden for det lokale område (H. L. Jensen & Fallov, 2014; Travlou et al., 2008). Målet var blandt andet at skabe mig et billede af, hvor langt, hvorhen, hvordan og hvorfor de unge i Bylderup og Vollsmose bevægede sig i løbet af en typisk uge. Det er væsentligt at holde sig for øje, at der er tale om rapporterede data, og for hverdagsruterne vedkommende om retrospektive data. De udfyldte kort giver derfor ikke et billede af 'den virkelige hverdagsmobilitet'; de giver et billede af deltagernes egne repræsentationer af hverdagsmobiliteten, som må suppleres med data fra andre metoder, hvis jeg vil vide noget om fx kontaktmønstre. Imidlertid tilbyder kortmetoden

et indblik i, hvilke ruter deltagerne vælger at gengive; hvad de lægger vægt på at videreformidle til forskeren.

Nedenfor ses de aggregerede kort over indtegnede hverdagsruter i først Vollsmose, derefter Bylderup. Hverdagsruterne er indtegnet i programmet GIMP2, som kan håndtere visuelle filer med mange lag. Hver rute er indtegnet med punktstørrelse 1, og tykkere streger angiver derfor flere ture indtegnet ad samme rute. Begge baggrundskort er indstillet til samme skala.

Figur 45: Aggregerede hverdagsruter, Bylderup (N = 25)

Figur 46: Aggregerede hverdagsruter, Vollsmose (N = 39)

Det er umiddelbart tydeligt, at rækkevidden for de indtegnede ruter er meget forskellig, når deltagerne kort fra de to steder sammenlignes. Ikke alene spænder de indtegnede hverdagsruter over mere end 50 km i Bylderup (fra Tønder i vest til Aabenraa i øst) og kun 10 kilometer i Vollsmose (fra Hjallesø i syd til Agedrup i nord), antallet af ruter som bevæger sig ud over deltagerne afmærkede hjemmeområder er også meget lavere i Vollsmose end i Bylderup. Forskellen understreges yderligere af, at de aggregerede resultater bygger på 39 besvarelser fra Vollsmose og kun 25 besvarelser fra Bylderup.

I såvel Bylderup som Vollsmose foregår størstedelen af de indtegnede ruter mellem deltagerne hjem og skolen, og den kvantitativt største del af deltagerne hverdagsruter er således ikke selvvalgte, men strukturerede af skolens institutionelle ramme. Hvad selvvalgt mobilitet angår, tegner der sig imidlertid et billede af væsentligt forskellige 'mobilitetsterritorier' de to steder. I Vollsmose foregår langt de fleste hverdagsruter inden for områdets 2 km². Her besøger de unge venner og familie, de går til svømning og på biblioteket i Center Øst, og de går i klub og på ungdomsskole. De fleste angiver at gå til fods; en mobilitetsform som er særligt virksom i forhold til at opnå intimt kendskab til et sted (Hall, 2009). Af de indtegnede ruter, som 'overskrider'

omfartsvejene rundt om Vollsmose, går størstedelen til Rosengårdcenteret syd for Vollsmose og Odense C, hvor FitnessWorld, McDonalds og et større udvalg af butikker befinder sig. Begge disse destinationer beskrives i de individuelle interview af flere deltagere som steder, der tilbyder en mulighed for at hænge ud væk fra de voksnes blikke (jf. også Vanderbeck & Johnson, 2000), på en måde som det lokale Center Øst ikke tilbyder. Kun fire indtegnede, selvvalgte hverdagsruter (her er altså ikke medregnet besøg hos fx læge og tandlæge) går til andre 'eksterne' destinationer end disse to, og i disse fire tilfælde er det begrundet med besøg hos familie og venner.

I modsætning hertil viser kortet fra Bylderup et mere heterogent mobilitetsmønster, hvor deltagerne har markeret en lang række forskellige destinationer. Ud over besøg hos familie, kærester og venner har de fleste af deltagerne i Bylderup markeret at have været på arbejde og deltaget i fritidsaktiviteter rundt om i lokalområdet – noget som bidrager meget til det større antal hverdagsruter og den større mobilitetsradius. Mange har også indtegnet ruter til de to større byer i nærheden, Tønder og Aabenraa, med flest ture gående til sidstnævnte. Begrundelserne for at tage til Tønder og Aabenraa er primært at shoppe og at hænge ud med venner; forskellen i forhold til Vollsmose er blot, at hvor der i Vollsmose er kort til sådanne steder, skal de unge i Bylderup mere end 20 kilometer med bus for at tage på café, købe tøj eller gå på McDonalds. Også hvad transportmidler angår, virker deltagerne i Bylderup til at gøre brug af en bredere 'palet' end deltagerne i Vollsmose. Fra mine observationer, fra skriftlige kommentarer til hverdagsruterne og fra interviewene så jeg, at en bred vifte mobilitetsmåder var i brug blandt de unge i Bylderup. Især nævntes busser, cykler og knallerter (som jeg sætter fokus på i afsnit 8.6), men også ældre søskende og forældre spillede en aktiv rolle for de unges mobilitetspraksis ved at køre dem til arbejde, venner og fritidsaktiviteter.

De aggregerede kort over indtegnede hverdagsruter antyder altså to steder, hvor deltagerne bevæger sig de samme *typer* steder hen (i skole, til venner, til familie, på arbejde, til hæng-ud-steder og til fritidsaktiviteter), men hvor paletten af destinationer er bredere for deltagerne i Bylderups vedkommende, især på grund af deltagernes deltagelse i fritidsjob og organiserede fritidsaktiviteter, hvor de tilbagelagte afstande er markant større i Bylderup end i Vollsmose, og hvor deltagerne i Bylderup i højere grad end i Vollsmose bevæger sig uden for det helt umiddelbare lokalområde. Dette har dels at gøre med forskellene i de to steders *affordances*; for at shoppe, gå på cafe og i biografen mm., er de unge i Bylderup nødt til at tage til Aabenraa eller Tønder (Tinglev er der ingen, der medregner som shoppingmulighed i de individuelle interview), mens de unge i Vollsmose har indkøbsmuligheder og fritidsaktiviteter (som fodbold og ungdomsklub) inden for det umiddelbare lokalområde. Men som jeg vil vise i afsnit 8.3, kan det også have at gøre med oplevelsen af et 'udenfor' og et 'indenfor' hos nogle af deltagerne i

Vollsmose (jf. også beskrivelserne i kapitel 4), som gør det sværere at opsøge steder uden for omfartsvejene.

Som nævnt udgør kortbesvarelsenerne rapporterede data; de skal derfor suppleres med data fra andre metoder og kan ikke bruges som grundlag for konklusioner i sig selv. Imidlertid kan sammenstillingen fra de to steder bruges som afsæt for at dykke nærmere ned i de mønstre, som kortbesvarelsenerne antydede. I det følgende vil jeg se nærmere på det tilsyneladende mønster med en snævrere mobilitetsradius blandt deltagerne i Vollsmose i forhold til deltagerne i Bylderup og undersøge, hvad det kan hænge sammen med. Det gør jeg med afsæt i iagttagelser fra *mobil etnografi*, konkret analyser af to cases med busture fra hhv. Vollsmose og Bylderup. Jeg vil bruge disse to cases dels som belysning af de meget forskellige roller, bussen spiller de to steder, dels til at pege på, hvordan det at bevæge sig uden for lokalområdet i tilfældet Vollsmose knyttes sammen med en oplevelse af at være 'out of bounds', som kan være med til at forklare billedet med den snævrere mobilitetsradius i Vollsmose i forhold til Bylderup som en konsekvens af mere end blot geografisk afstand.

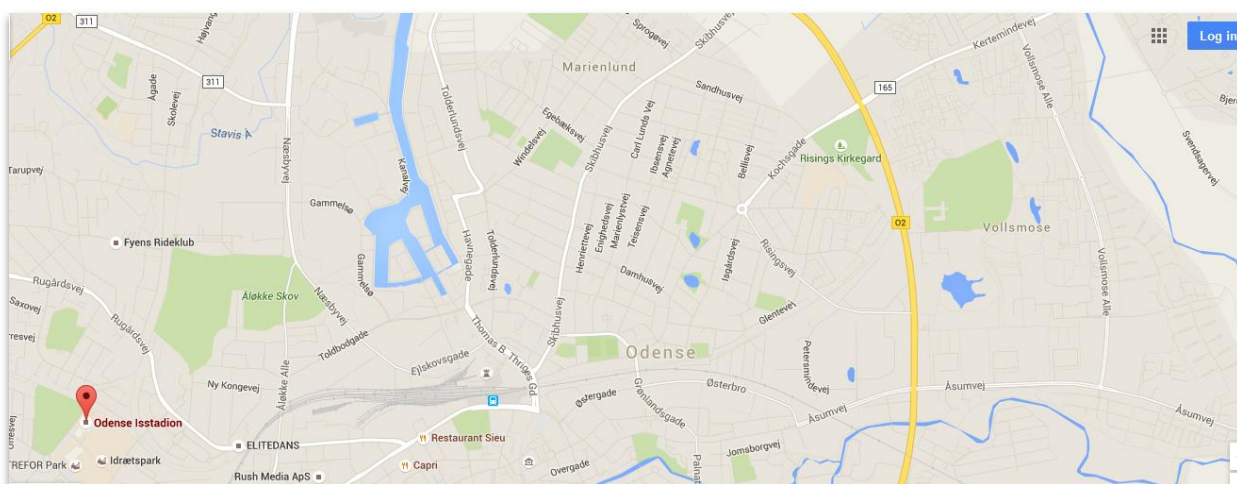
8.2 Hverdagsmobilitet i Vollsmose og Bylderup – mobil etnografi

Som tidligere nævnt udgør de unges transport til og fra skole den kvantitativt største del af deres hverdagsmobilitet i såvel Vollsmose som Bylderup. Denne type mobilitet er blandt andet kendetegnet ved, at den ikke er selvvalgt. Morgen og eftermiddag, hver eneste hverdag, må børn og unge transportere sig til og fra skole, endda på bestemte tidspunkter. For Bylderup-deltagernes vedkommende tager størstedelen bussen i skole, og busturen udgør dermed en hverdagslig, rutinepræget, ikke-refleksiv praksis (Giddens, 1991).

I Vollsmose spiller bussen imidlertid ikke denne hverdagslige rolle i forbindelse med turen til skole, eftersom alle undtagen én deltager bor inden for gå-/cykelafstand af skolen, det vil sige maksimalt en kilometer væk. Bustransport hænger derfor for de unge i Vollsmose sammen med transport uden for selve Vollsmose og udgør en langt mindre rutinepræget måde at bevæge sig på, end den gør for de unge i Bylderup. Jeg erfarede dette en dag, hvor jeg var med de unge i skøjtehallen som en alternativ form for idrætstime. I det følgende afsnit vil jeg, med afsæt fra observationer fra min tur tilbage til skolen sammen med eleverne, vise hvordan en tur med bussen uden for Vollsmoses område fungerede som et "moment af desorientering" for en gruppe af deltagerne (Ahmed 2006, gengivet i Koefoed & Simonsen, 2010:47), og hvilke strategier de bragte i spil for at re-orientere sig.

8.3 Med bus i Vollsmose

Odense Isstadion, hvor idrætstimen var blevet forlagt til den dag, nedenstående episode fandt sted, ligger ca. otte kilometer fra skolen (se nedenfor), hvilket ligger et godt stykke uden for den 'hverdagslige mobilitetszone', som udgøres af de indtegnede hverdagsruter (jf. figur 46).

Figur 47: Kort med Odense Isstadion og Vollsmose

Efter idrætstimen kørte lærerne tilbage til skolen i bil og overlod det til de unge selv at finde tilbage til skolen. Det var ikke første gang, de unge havde været i skøjtehallen i skoleregion, og dermed ikke første gang, de skulle finde tilbage til skolen på egen hånd, men ikke desto mindre var dette ingen ligetil opgave, som det fremgår af mine feltnoter fra dagen (se bilag 5.3).

Af noten ses det, hvordan turen tilbage til skolen snarere end at udgøre en rutinehandling fremstod som en kompleks opgave bestående af en lang række deludfordringer. Først skulle deltagerne finde et stoppested, men for at kunne vælge det rigtige, skulle de afgøre, i hvilken retning Vollsmose lå i forhold til begyndelsepunktet, da et forkert valg af stoppested ville føre dem i den modsatte retning. Dette var et spørgsmål, der skabte forvirring og forhandlinger tværs over vejen. Efter valg af stoppested skulle deltagerne ud fra køreplanen på tavlen afgøre, om det nu også var den rigtige bus, de ventede på. Deres referencepunkt i denne forbindelse var banegården, hvorfra de havde rutinen i at finde vejen tilbage til Vollsmose. De kunne ikke ud fra køreplanen på tavlen afgøre, om de havde fat i den rigtige bus og spurgte derfor chaufføren i den førstkommande bus, om ruten gik til banegården. Men denne afklaring var heller ikke en rutinehandling, eftersom der skulle vælges en 'ordfører', som i dette tilfælde blev Ekin, før oplysningerne blev tilgængelige for gruppen. Det viste sig, at pigerne stod på den forkerte side af vejen i forhold til retningen, og da de opdagede dette, valgte de at gå videre til det næste stoppested (nu på den rigtige side af vejen), da der var godt stykke tid til næste bus mod

banegården kom. Men sagen var endnu ikke helt klar – der var stadig diskussion og usikkerhed blandt pigerne, som jeg fulgtes med, om hvad den bedste rute til skolen var, en diskussion hvor Ekin fremstod som en autoritet, måske fordi hun med sin samtale med buschaufføren havde vist sig i stand til at skaffe brugbare oplysninger. På intet tidspunkt i løbet af diskussionen så jeg pigerne tjekke ruten på deres smartphones, hvilket i betragtning af telefonernes øvrige allestedsnærvær undrede mig. For de unge virkede det først og fremmest påtrængende at finde hen til banegården, hvorfra resten af vejen til skolen var velkendt.

Szazas fortælling på vej til stoppestedet kan læses som en art metakommentar til den aktuelle situation, en "spatial story" (de Certeau 2011 [1984]), som installerer en fortolkningsramme, inden for hvilken den nuværende situation kan forstås. I hendes fortælling medførte det at køre for langt en oplevelse af manglende navigationskompetence hos protagonisten, som kun en anden aktør kunne afhjælpe. Fortællingen om at sove fra sin destination implicerer en kropslig sårbarhed ved at være 'out of bounds', hvor protagonisten var afhængig af andre menneskers velvilje i forhold til at re-orientere sig i det ukendte. Det er dermed også en fortælling om lav motilitet; en fortælling om ikke selv at kunne gøre noget for at ændre situationen og nå til sit bestemmelsessted. De andre pigers bidrag til narrativen udbygger dens scope – det er en 'spatial story', som virker til at sætte ord på en delt og velkendt erfaring.

Med et udtryk fra Ahmed, der skriver i forlængelse af Merleau-Pontys fænomenologi, kan hele situationen forstås som et "moment af desorientering" (Ahmed 2006, gengivet i Koefoed & Simonsen, 2010:47). Koefoed og Simonsen beskriver sådanne momenter af desorientering som situationer, "der kan få kropssubjekterne til at reagere defensivt, når de søger støtte eller søger et sted, hvor de kan re-fundere eller re-orientere deres relation til verden" (Koefoed & Simonsen, 2010:47). Da vi senere skulle gå over gaden, og Femida drillende kommenterede "Hey, vi er indvandrere, vi er ligeglade med hvor vi går, vi følger ikke reglerne", virkede det i forlængelse af de tidligere begivenheder som en måde at stive sig af i en utryk situation præget af desorientering og truende usikkerhed, men pegede samtidig på, hvordan etnicitet oplevedes som et påtrængende faktum, så snart de unge befandt sig uden for deres 'eget revir'. Påkaldelsen af kategorien 'indvandrere' og Femidas sammenkobling med forestillinger om *toughness* og normbrud (jf. også stereotyperne udtrykt i fokusgruppesamtalerne) kan forstås som en re-orienterende handling, der reducerer følelsen af at være 'out of bounds' og geninstallerer råderummet. Femidas brug af staccato-lignende prosodi (som jeg på tidspunktet for feltarbejdet kaldte "multietnolekt-agtig") kan forstås som et yderligere led i projektionen af en persona, der ikke lader sig kue af normer.

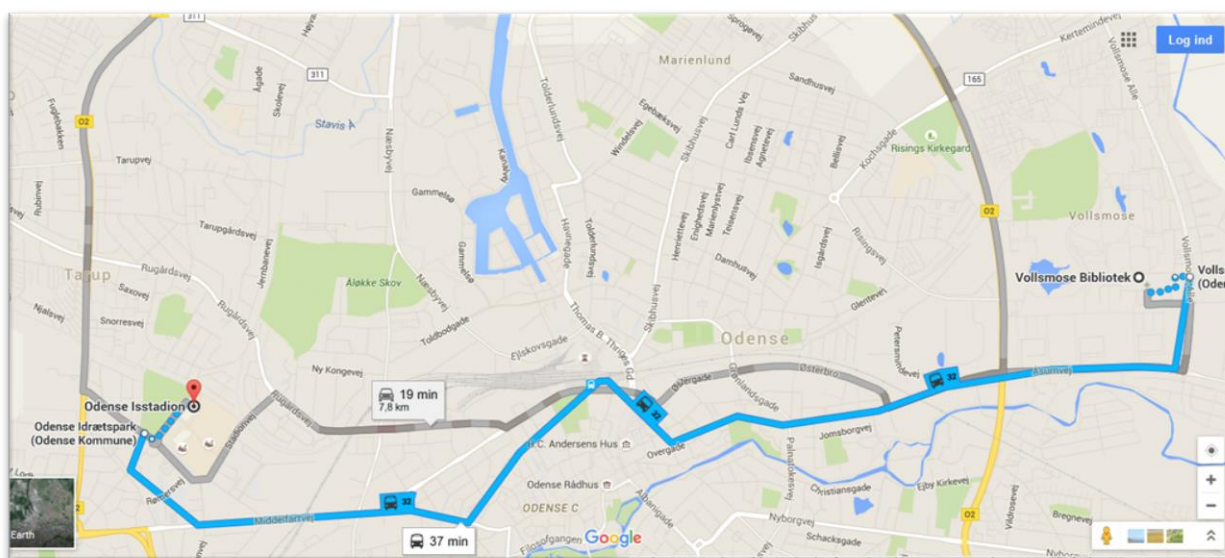
Denne måde at performe 'indvandrerhed' på var meget anderledes end den anden henvisning til etnicitet i løbet af episoden. Da vi stod uden for skøjtehallen, og en politibil kørte forbi, gav pigerne udtryk for en oplevelse af at blive holdt øje med, fordi de var indvandrere (jf. de

mange fortællinger i interviewene og fokusgruppesamtalerne om, hvordan Vollsmose uretmæssigt er i mediernes og politiets søgelys på grund af beboersammensætningen). I den forbindelse blev etnicitet også koblet med forventninger om normbrud, men på en måde, hvor pigerne fremstillede sig selv ikke som agenter, men som recipienter, som genstande for politiets blikke på en måde, som antydede internalisering af dette blik. Det var altså ikke en konstruktiv kategorihenvisning, men en art modtagende andetgjorthed (jf. også Subramanian, 2005:42: "racialization happens in relation to bodies that produce the social space"). Secor skriver, hvordan "[d]ifferent spaces, themselves the product of sociopolitical relations, call forth different performances of ethnic identity and citizenship" (Secor, 2004:361). Hvor oplevelsen af politiets blik kunne bidrage til at indsnævre pigernes oplevelse af legitimt ophold i byrummet, virkede påkaldelsen af kategorien 'indvandrere' i forbindelse med at skrå over vejen snarere som en strategisk "act of identity" (Le Page & Tabouret-Keller, 1985), der udvidede manøvrerummet: Projicering af personaer "can be seen as a strategic move that stakes a claim to space (a neighborhood, a café, a workspace) by asserting unity and power over and through that space against an exteriority" (Secor, 2004:360).

Pigerne, jeg fulgte med denne dag, virkede til at opleve sig selv som malplacerede, som påfaldende i byrummet uden for Vollsmose, mens ophold inden for Vollsmoses område blev koblet med følelser af hjemlighed, som det vil blive klart senere i kapitlet. Denne i sig selv ikke bemærkelsesværdige tur med bussen hjem til Vollsmose forekom dermed produktiv i konstruktionen af identitet og forskelle, som også Secor har påpeget mht. hverdagsmobilitet: "City walkers traverse interlacing 'grids of difference' and find themselves taking up particular subject positions in relation to the various (religiously, ethnically, or class-based) communities and spaces that organize their spatial trajectories" (Secor, 2004:358). I dette citat betones også det intersektionelle aspekt – subjektets positioner relaterer sig til de mange forskellige tilhørsforhold, subjektet tilskrives af sig selv og andre: "The feeling of becoming a stranger thus arises through the logics of alterity as spatial practices of differentiation and identity in the city" (Secor 2004:359). Afstandens friktion virkede her til at være under indflydelse af en oplevelse af forskellighedens friktion.

Gruppen, jeg fulgtes med, endte med at tage bus 32, men selv om ruten gik direkte til Vollsmose, som det fremgår af nedenstående kort, skiftede gruppen bus på Banegården til rute 52.

Figur 48: Busrute fra Odense Isstation til Vollsmose, fra rejseplanen.dk

På den ene side kan det virke underligt, at pigerne ikke valgte at blive i bus 32. På den anden side er det måske ikke så mærkeligt, hvis pigerne gerne så hurtigt som muligt ville skifte til en rute, de kendte, og som ikke udgjorde et fremmed sted, men snarere repræsenterede noget velkendt og noget, de kunne føle sig tilpas i. I øvrigt valgte samtlige elever fra de klasser, der havde været på stadion, at skifte til 52'eren på Banegården. Da jeg kom tilbage til skolen, fortalte lærerne mig, hvordan det var en bevidst strategi fra skolens side at udfordre de unge til selv at navigere ved hjælp af offentlig transport, da de fleste kun havde ringe erfaring med andre busruter end dem, der gik til henholdsvis banegårdscenteret i Odense C og Rosengårdscenteret. Mine øvrige oplevelser fra den mobile etnografi bestyrkede mig i fornemmelsen af, at deltagerne i Vollsmose overordnet set havde en snæver mobilitetsradius.

Der var dog også unge i Vollsmose, der fortalte om at være vant til at tage bussen til andre steder end lige Odense C og Rosengårdcenteret. I disse tilfælde var det begrundet i praktiske erfaringer med disse andre steder, som det ses af uddrag 4.7. Her forklarer Nhung, at det at have gået i skole uden for Vollsmose har givet ham erfaringer med at tage bussen, som har gjort det til en rutinepræget oplevelse, som det fremgår dels af det nedtonende adverbium "bare" og henvisningen til det gentagne, "hver dag". Afstandens friktion forekommer dermed mindsket, og området indgår fortsat i Nhungs tilgængelighedszone, hvor han nogle gange besøger sin ven og tager bussen dertil. Netop Nhung er en af de deltagere, som taler allermest med fynsk intonation,

som det fremgik af kapitel 6, og det virker ikke usandsynligt, at han har fået 'adgang' til denne intonation i kraft af sin kontakt med vennerne fra Højme.

Sådanne fortællinger om erfaringer med området uden for Vollsmose og med andre unge derfra var især udbredt blandt drengene i deltagergruppen, mens pigerne i lavere grad fortalte om at gå eller have gået til aktiviteter uden for lokalområdet. Hvad fokusdeltagerne angår, fremgik det af feltnoten, at Szaza gav udtryk for oplevelser af ubehag i forbindelse med tidligere mobilitet uden for Vollsmose, og både hun og Sandara fortalte, hvordan de ikke havde nogen 'danske venner', hvilket de henførte til det forhold, at de boede i Vollsmose (se afsnit 4.3.2). Omvendt havde både Nhung, Ahmed, Bo og Aaryan 'danske venner' i kraft af henholdsvis at have gået i skole uden for Vollsmose eller at have deltaget i organiseret holdsport. Jeg vender tilbage til forholdet mellem køn og mobilitet i afsnit 8.5.

8.4 Med bus i Bylderup

Modsat oplevelsen i Vollsmose var en tur med bussen i Bylderup ikke noget, som bragte de unge 'out of place'. I kraft af de ret store afstande fra mange af deltagerne hjem til skolen i Bylderup og til andre interessepunkter udgjorde bussen en uomgængelig del af hverdagslivet for disse unge. Mens det i teorien var muligt for deltagere fra Ravsted og fra Rens at cykle i skole (fx er der omtrent otte kilometer fra Ravsted til Bylderup skole), var det i praksis ikke en mulighed, der virkede specielt tillokkende tidligt om morgenen. Særligt i vinterperioden var turen til skole ikke-attraktiv med sine mørke veje uden cykelstier. Da turen med skolebussen foregik hver dag, to gange om dagen, udgjorde det en rutineoplevelse at tage bussen; en integreret del af hverdagen. Ikke blot turen til skole, men også transport til venner og fritidsaktiviteter et vist stykke vej fra de unges hjemadresse foregik ofte med bus, og bus var det klart mest frekvente transportmiddel blandt deltagerne i Bylderup, når skoletransporten medregnes. Bussen indgik dermed både i obligatoriske, institutionelle mobilitetspraksisser (såsom at komme i skole) og i mobilitet til selvvalgte aktiviteter, såsom at se venner, tage ind til Aabenraa for at shoppe eller gå til jagtundervisning i Tinglev.

I flere tilfælde tog jeg med bussen sammen med deltagerne, nogle gange i forlængelse af skoledagen, andre gange om eftermiddagen og aftenen når nogle skulle til fx teater i Aabenraa eller aftenskole i Tinglev. Her gik det op for mig, at bussen gjorde mere end at bringe deltagerne fra A til B. Bussen blev i sig selv et rum for socialt samvær, som i høj grad fungerede som en forlængelse af det sociale rum uden for bussen – med dertilhørende dynamikker for in- og eksklusion, som det vil fremgå af nedenstående analyse af feltnoten fra en tur med bussen fra skole til Ravsted i januar 2015. Eksemplet vil vise, hvordan hverdagslige, habituerede

mobilitetspraksisser kan være virksomme i forhold til opretholdelsen af (stedsbaseret) gruppetilhør. Samtidig peger eksemplet på, hvordan det at udføre mobilitet sammen ikke nødvendigvis er ensbetydende med at interagere. Som Britain argumenterer for i sine studier af hverdagsmobilitet og dialektforandring: "we need to remember that contact and proximity (or what Urry rather eloquently calls 'propinquity') are not the same thing" (Britain, 2013:166).

Se feltnote 5.4: Deltagernes indbyrdes placeringer og dynamikker afspejlede mønstrene fra skolen. De snakkede sammen på kryds og tværs, også Katrine og Maria, som ellers sad langt fra hinanden. Derimod var der ingen der talte med Anna, der som nævnt kun havde gået på skolen siden sommerferien, hvor hun flyttede til Ravsted, og på tidspunktet for mit feltarbejde ikke virkede fuldt integreret i klassens fællesskab. I skoletiden havde hun mest at gøre med Isabella, Rona, Oscar og Lene, hvoraf ingen boede i Ravsted. I en af fokusgruppesamtalerne deltog Anna, Katrine og Rasmus i samme gruppe. Flere gange i løbet af samtalen satte Katrine og Rasmus Anna 'på plads' som en, der ikke kendte til det lokale område og som ikke hørte til; som en outsider. Tilsvarende distancerede Anna sig fra betegnelsen 'en ægte lokalboer', som det sås i afsnit 7.8. Det er et eksempel på, hvordan ikke alle regnes som legitime lokalboere i gruppen. Når det nære sammenhold beskrives, bygger det på bestemte kriterier, som kun 'indfødte' opfylder. Annas placering i bussen – på et sæde for sig selv – og hendes tavshed under hele turen, som stod i kontrast til de andres småsnak på kryds og tværs, virkede som en videreførelse af hendes sociale position i klassen. Denne perifære position blev understreget af hendes blik, som ikke på noget tidspunkt i løbet af turen rettede sig mod de andre, men tværtimod mod omgivelserne udenfor. På denne måde videreførte busturen de sociale dynamikker fra skolens område.

Men den gjorde mere end det: Busturen tillod gruppen (minus Anna) at 'gen-samle' sig som ravstedboere, der delte en fælles stedshistorik. Op til og med sjette klasse gik deltagerne fra Ravsted og omegn i Ravsted skole, hvorefter de begyndte på Bylderup skole. Dette skifte var et genkommende tema i de individuelle interview, og i flere tilfælde beskrev deltagerne, hvordan en distinktion baseret på 'oprindeligt sted' i den første tid, efter klasserne fra de to skoler blev slået sammen, var meget tydelig, en distinktion som fortsat manifesterede sig i flere af deltagernes redegørelser for grupperinger i klassen, og som det sås i 4.3.1 også knyttedes til sproglige differentieringer. Den daglige bustur virkede til at fungere som *re-enactment* af denne distinktion, hvor gruppen 'gjorde være ravstedboere'. Ved at snakke om tidligere fælles oplevelser (festen hos Daniel), hvor 'alle' fra gruppen (men ikke andre fra klassen, og heller ikke Anna) var med, reaktiverede de en fælles oplevelse, som inddrog kun Ravsted-gruppen. Det blev hermed tydeligt, at det fælles samvær i gruppen ikke kun tilhørte tidligere tider, hvor de endnu ikke var begyndt på Bylderup skole, men fortsat fungerede som strukturerende faktor i forhold til, hvem der blev inviteret med til fest hos Daniel. På denne måde blev tiden i bussen brugt produktivt i forhold til

det kontinuerte vedligehold af sociale relationer (og processer af inklusion såvel som eksklusion) og gøre stedsbaseret identitet og sammenhold. Det var i den forbindelse interessant, at netop Maria og Katrine, som begge boede i Ravsted, skilte sig ud fra resten af pigerne i deltagergruppen rent sprogligt, eftersom de begge to modsat resten af pigerne (minus Trine) brugte dialekttræk konsekvent eller nær-konsekvent i interviewene med den dialekttalende interviewer og i venneinteraktion. Anna brugte derimod, som den eneste i den samlede deltagergruppe, aldrig dialektale varianter. Hun var ikke 'indfødt' i området, men det var heller ikke Rona, som desuagtet brugte dialektale varianter i samværet med de andre og i dialektinterviewet.

Britain har peget på skolebussers potentiale som et kontaktpunkt for individer med forskellige sproglige varieteter, men eksemplet her viser, hvordan bussen også kan fungere som det modsatte; en ramme om manglende kontakt. Jørgensen, Fallov et al. skriver, at : " ... the connection between social relations and locality is partly determined by their links to mobility. To understand what characterises people's rootedness in places we have to take into account their routes to and within places and the meanings and practices involved in both" (A. Jørgensen et al., 2011, p. 27). I tilfældet med skolebussen til Ravsted *highlighter* og viderefører deltagerens daglige samvær i bussen det sociale og sproglige skel mellem Anna og resten af Ravstedgruppen på tydeligste måde; hun bor måske nok i Ravsted, men hun er ikke 'ægte ravstedboer'. Samtidig har hun ikke mulighed for at fravælge tiden i bussen og den medfølgende udelukkelse, uden at det fremstår påfaldende. Sådanne indsigter i samspillet mellem mobile praksisser og sociale dynamikker opfanges ikke via statistiske opgørelser over, hvor langt skolebørn kører i bus på daglig basis. Det skal der mobil etnografi til at opfange.

8.4.1 Opsamling

Indtil nu har jeg set på forhold omkring hverdagsmobilitet, som adskilte de to steder Bylderup og Vollsmose. Jeg har vist, hvordan kortmetoden har antydnet meget forskellige mobilitetsradii de to steder, og har diskuteret dette i forhold til stedernes *affordances* og i forhold til oplevelser af *insideness* og *outsideness*. Jeg har også vist, hvordan hverdagsmobilitetspraksisser snarere end at fungere som kontaktflader kan videreføre dynamikker vedrørende in- og eksklusion, hvilket kan tænkes at have konsekvenser for deltagerens sproglige praksisser. I det følgende vil jeg dykke ned i hvert enkelt sted og undersøge forhold, som fungerer som distinktionsskabende i forhold til hverdagsmobilitet – og i forhold til fremtidig geografisk orientering – de enkelte steder.

8.5 Vollsmose: Det lokale som trygt eller utrygt

Det fremgik af afsnit 8.3, hvordan det at bevæge sig uden for de faste ruter uden for Vollsmose førte til momenter af desorientering for de deltagere, jeg fulgtes med, og at pigerne i flere tilfælde henviste til kategorien 'indvandrere' i den forbindelse.

I uddrag 10.26 fra fokusgruppesamtalen mellem Sandara, Soniya, Sahara og Sorena (se bilag 10), kobler Sandara muligheden for at "bo et sted" med muligheden for at "færdes rundt nedenunder" og laver dermed et diskursivt link mellem følelsen af tryghed, mobilitetspraksis og stedstilknytning. Sandaras betoning af, at man kan føle sig tryk i "sin egen ghetto" bliver understøttet af de andre deltagere ved hjælp af minimalrespons og mere udfoldet i Sorenas ytring i linje 8, som spejler Sandaras brug af udtrykket "tryk". Soniya supplerer Sandaras og Sorenas betoning af trygheden ved at bo i Vollsmose i linje 11 (og peger dermed på sammenkoblingen mellem følelser af tryghed og tilknytning), og Sandara genoptager i linje 12-14 sin tur ved at introducere modbilledet til trygheden og hjemligheden, nemlig et sted, hvor man ikke (med enfatisk tryk) kan "færdes rundt nedenunder eller sådan". Hermed gør Sandara mobiliteten til et konkret, praktisk udtryk for tryghed, en fremstilling som Sorena bekræfter i linje 16.

Oplevelsen af tryghed inden for Vollsmoses rammer udtrykkes af flere i både de individuelle interview og i fokusgruppesamtalerne og sættes i kontrast til, hvordan det opleves at bevæge sig uden for Vollsmose (se også fx afsnit 5.4). Det andet sted bliver i disse fremstillinger locus for et forestillet moment af social såvel som geografisk desorientering, hvor man ikke kan "færdes rundt nedenunder" og ikke kan føle stedstilknytning. Disse fremstillinger modstilles Vollsmoses karakter af orienterbart sted, hvor tilhørsforhold og hverdagsmobilitet gensidigt konstituerer hinanden – hvor "roots and routes" ikke er modstillinger, men dialektisk forbundne (også Gustafson, 2001b). Evnen til at orientere sig kan ses som eksempel på det, Giddens betegner som *praktisk bevidsthed*, "incorporated within the continuity of everyday activities [...]" (Giddens, 1991:36), og som baserer sig på habituelle, gentagne praksisser. "Practical consciousness is the cognitive and emotive anchor of the feelings of *ontological security*", som Giddens skriver (Giddens, 1991:36).

Sandaras og de andre piger fremstilling af Vollsmose som trygt og hjemligt kontrasteres imidlertid med andre narrativer, som kredser om en forestillet fremtid, og hvor køn drages ind som aspekt. De fleste af deltagerne i Vollsmose giver udtryk for en høj grad af stedstilknytning her og nu, men giver samtidig udtryk for at ville søge væk fra stedet i fremtiden. Sandara (som ellers hårdnakket forsvare Vollsmose i løbet af optagelsen) begrunder i uddrag 10.27 en sådan fremtidig orientering væk fra Vollsmose i en lille narrativ om en forestillet fremtid, hvor hun er blevet gift. I passagen før uddraget har pigerne talt om følelsen af at være hjemme, og Sorena

kobler denne følelse direkte til Vollsmose i linje 3-4. Hun positionerer jeg-protagonisten som lokalt tilknyttet, som hjemmehørende og -førende i Vollsmose, hvilket Sandara 'topper' med udsagnet om ikke at kunne forestille sig at leve et andet sted end Vollsmose i linje 6-8. Hendes fremstilling af en protagonist, som er lokalt tilknyttet ikke blot nu-og-her, men også i fremtiden (positionering niveau 1) trumfer Sorenas position. På niveau 2 har Sandara altså fremstillet sig selv som mere tilknyttet end Sorena.

Imidlertid forestiller Sandara sig faktisk allerede i næste tur et andet sted, endda med adverbiet "selvf-" (ølgelig?), som hun dog afbryder og erstatter med det mere modificerende "måske" i linje 10. Hun fremstiller derefter et hypotetisk scenarie, "når jeg bliver gift", i linje 10, som hun hedger i linje 11: "men det er bare noget jeg siger nu". Hermed positionerer Sandara sig selv som ikke nødvendigvis *accountable* i forhold til udsagnets gyldighed. Tilsyneladende til sin egen overraskelse fortsætter hun sin narrativ om det hypotetiske giftermål, som implicerer det at flytte væk fra Vollsmose, som få ture forinden var udelukket: "hvis **jeg** nu bliver gift så vil jeg helst (.) bo et (.) **væk** fra Vollsmose", linje 16-17. Sandara afviser Sorena og Saharas bidrag til narrativen og begrundet sit positionsskifte med faren for, at hendes forestillede fremtidige mand "ender som en kriminel" (linje 27) – et scenario, som resten af pigerne ratificerer (linje 32-35). Som i flere andre fremstillinger (fx uddrag 10.21) knyttes de problematiske eller farefulde aspekter ved Vollsmose hermed til køn: Mænd og drenge fremstilles som figurer, der er i risiko for at blive inddraget i kriminalitet (jf. også Bos udsagn i afsnit 5.4), mens piger og kvinder synes uden for rækkevidde i forhold til denne risiko.

Det interessante er, hvordan disse fremstillinger af Vollsmose som risikofyldt forholder sig til de tidligere beskrevne sammenkoblinger mellem Vollsmose, tryghed og mulighed for mobilitet. En mulig forklaring på dette kan være, at fremstillingen af Vollsmose som trygt finder sted i forbindelse med sammenligninger mellem Vollsmose og det omgivende område, hvor oplevelsen af samhørighed og tilknytning, af *insideness*, er i fokus i de unges fremstillinger. Omvendt finder fremstillingen af Vollsmose som risikofyldt sted i forbindelse med passager, hvor fokus er på køn, og hvor det altså ikke er distinktioner på grundlag af etnisk andethed, men på grundlag af køn, der bringes i spil. Disse skiftende betydningstilskrivninger til Vollsmose som sted og tilsvarende til Vollsmose som 'mobilitetsarena' peger på, hvordan toposkonstruktioner er situerede og må forstås i lyset af den interaktionelle kontekst, de konstrueres inden for.

I uddrag 10.28 fra fokusgruppesamtalen mellem Nhung, Ahmed, Bilal, Szaza og Ekin bliver forbindelsen mellem køn og mobilitet yderligere ekspliciteret. Szaza har netop inden uddraget fortalt, hvordan hun er blevet konfronteret med en forestilling om, at piger fra Vollsmose er løse på tråden (jf. afsnit 7.9). Bilal afviser dette med henvisning til det, han kalder "salaf habib", som han beskriver som mænds pligt til at forhindre, at deres søstre eller døtre har

romantiske eller seksuelle forhold, og til at straffe dem, hvis de forbryder sig mod forbuddet (se bilag 10.25). Denne fremstilling af en kønsnorm, som samkonstrueres af Bilal, Ahmed og Szaza, bliver efterfølgende udfordret af Nhung (se uddrag 10.29). Mens Nhungs indledende spørgsmål retter sig mod de forskellige normer, der omgærder drenges og pigers seksualitet, besvarer Bilal og efterfølgende Szaza spørgsmålet ved at henvise til mobilitetsaspekter. I Szazas og Bilals fremstillinger forbindes piger og drenge med helt forskellige normer og praksisser for mobilitet.

"Drengene kan være ude", begynder Bilal, hvorefter Szaza overtager turen og i løbet af en lille narrativ modstiller jeg-karakterens og drenge-karakterernes forskellige udfoldelsesrum i forbindelse med mobilitet. Mens "drengene" kan være ude hele natten uden restriktioner i narrativen, bliver protagonisten "ædt" hvis hun kommer hjem klokken ni. Herefter udspalter diskussionen sig i to spor: Ekin og Szaza diskuterer, hvorvidt Szazas udsagn om "klokken ni" er en overdrivelse (men ikke, hvorvidt der rent faktisk er forskellige normer for pigers og drenges mobilitet), mens Bilal uddyber og begrundet normerne over for Nhung med en lille narrativ, som inddrager henvisninger til pigers og drenges (forestillede) forskellige seksualitet (l. 17-27). Han positionerer sig hermed samtidig som mere vidende end Nhung; som en, der har styr på normer og reguleringer omkring seksualitet, og dermed potentielt som mere voksen end Nhung, der positioneres som mere barnlig, i lighed med tilsvarende dynamikker i løbet af samtalen.

I Bilals narrativ fremstår det maskuline blik som en fare, som piger skal beskyttes fra (se også Mulvey, 1975 om "the male gaze"), som metonymisk for maskulin seksualitet, mens det feminine blik omvendt ikke udgør en risiko for drenge. Denne sammenkobling af (aggressiv, truende) seksualitet og normer og muligheder for mobilitet beskrev Massey i 1993 således: "The degree to which we can move between countries, or walk about the streets at night, or venture out of hotels in foreign cities, is not just influenced by 'capital'. Survey after survey has shown how women's mobility, for instance, is restricted [...] by men" (Massey, 1994b:147-148). Betonningen af det tidsmæssige aspekt er væsentlig; narrative om de forskellige mobilitetsbetingelser handler om mobilitet om aftenen og om natten, som fremstilles som noget andet end mobilitet om dagen. Spørgsmålet er jo ikke, hvorvidt Szazas protagonist må gå ud, men hvorvidt hun må gå ud om aftenen – og hvornår noget tæller som 'sent', jf. Ekins indvending. Oplevelsen af 'ude' som maskulint og risikabelt (om natten) medfører begrænsning af tilgængeligheden af 'ude' for piger. Forestillinger om kønsforskelle ift. seksualitet bliver dermed produktive i forhold til normer for mobilitet. Dikotomien knytter an til en konstruktion af bestemte områder i Vollsmose som kønnede. Det ses altså, hvordan fremstillingen af Vollsmose som utrygt og farligt, som de unge i en række tilfælde opponerer imod i fokusgruppesamtalerne, genfindes og er virksom i forhold til de rammer, som sættes hhv. ikke sættes for (nogle af) de unge i Vollsmose, afhængig af deres køn, og

som fremstilles som naturaliseret af Bilal, Ahmed, Ekin og Szaza, eftersom normen fremsættes som kendt viden i idiom-agtig form ("du ved hvordan drenge er"). Stokoe skriver, hvordan:

Phrases like 'all men are bastards' package and *assert as common knowledge* what people understand about particular category members. If a category-feature formulation 'works', that is, it does not become the object of repair, then it works on the basis that speakers share category knowledge and unspecified inferences enough to progress the sequence underway. (Stokoe, 2012:291)

I den forstand viderefører fremstillingerne af en restriktiv mobilitetsnorm for piger og et større manøvrerum for drenge den traditionelle forestilling, som sammenkobler det feminine med immobilitet og det maskuline med mobilitet (Cresswell & Uteng, 2008; Hanson, 2010; Law, 1999). Pigernes mobilitetsradius fremstår herigennem dobbelt indsnævret; rummet uden for Vollsmose fremstilles som utrygt, men det samme gør Vollsmose i det omfang, samtalerne forgrunder det at være pige.

Det er dog også værd at bemærke, hvordan denne kønnede norm udfordres diskursivt af Nhung og til dels Ekin, som modificerer Szazas fremstilling af en ekstremt rigid og regulerende mobilitetsnorm. Nhung stiller sig på den måde uden for en delt norm, et fortolkningsfællesskab, ved at problematisere den 'category knowledge', som de andre i gruppen knytter til hhv. piger og drenge. Normen står derimod ikke uimodsagt, men virker alligevel til at være præsupponeret blandt størstedelen af deltagerne.

8.6 Bylderup: Det lokale som frit eller begrænset

Også i Bylderup fremstod visse former for mobilitet kønnede, men indlejret i andre former for normdistinktioner end i Vollsmose. Som tidligere beskrevet spillede bussen en helt central rolle for de unges hverdagsmobilitet qua deres alder. Mens bussen på denne måde optrådte som et mulighedsskabende element for de unge (både rent praktisk ift. at bringe dem sikkert og tørskoet fra A til B uden nævneværdig fysisk anstrengelse, og socialt ift. at fungere som ramme for samvær), indebar den også et begrænsende aspekt, især hvad angik rute og timing. Bussen fulgte en køreplan, som ikke var tilpasset de unges behov – de skulle derimod tilpasse deres handlinger til køreplanen, en genkommende kilde til irritation for mange af dem. Jeg vil i det følgende vise, hvordan vurderingen af 'afstandens friktion' er differentieret inden for deltagergruppen, og hvilken rolle busser og knallerter spiller i denne forbindelse.

Som det fremgik i flere tilfælde i kapitel 7, betonedes en del af deltagerne i Bylderup afstanden til andre steder som et irritationsmoment. Det var ikke så meget selve afstanden i kilometer, der havde betydning for oplevelsen af afstandens friktion, som det var tidsforbruget og

det ikke at have kontrol over mobiliteten, som det udtrykkes af Isabella og Rona i uddrag 10.30 (se bilag 10). Isabella er her initiator til en lille narrativ om at skulle vente på bussen og være underlagt køreplanens struktur, hvis man vil på cafe med veninderne (med en indskudt alternativt narrativ om at kunne cykle ned i byen, lige når man vil, i det hypotetiske scenarie, hvor man bor i byen). Rikke, Sabine og Rona bringer undervejs narrativen videre ved hjælp af minimalrespons, der giver Isabella lov til at holde taleturen, og Rona tilføjer til slut den korte ytring "eller flere", der dels evaluerer Isabellas narrativ som relevant (hun giver Isabella ret) og øger dens relevans og betydning (det er endnu værre at vente på bussen i "flere" timer end i én time).

Det er ikke så meget det, at der er langt til cafeerne i Aabenraa eller Tønder, som er i fokus, men snarere oplevelsen af manglende selvbestemmelse og agens i forhold til at kunne komme derhen. I Isabellas fremstilling strukturerer køreplanerne protagonistens bevægelsesmuligheder og hæmmer hendes agens i forhold til at opfylde sine ønsker, når hun selv ønsker det. Det emphatisk betonedede "skal" i linje 12 udtrykker nødvendighed, mens det forestillede scenarie, hvor protagonisten "bare" kan sige "så nu vil jeg afsted" betoner mulighed, handlefrihed og det at kunne bevæge sig når man vil. Tuan skriver om følelsen af frihed:

Being free has several levels of meaning. Fundamental is the ability to transcend the present condition, and this transcendence is most simply manifest as the elementary power to move. In the act of moving, space and its attributes are directly experienced. (Tuan, 2011 [1977]:52)

Hvis følelsen af frihed er knyttet tæt sammen med "the ability to transcend the present condition", en transcendens, som er "most simply manifest as the elementary power to move", er forskellen mellem at skulle vente på en bus og selv kunne smutte ned i byen på cykel afgørende for oplevelsen af henholdsvis frihed og begrænsning. Det er ikke blot, om det tager en halv time mere eller mindre at komme på cafe – det handler om oplevelsen af motilitet, om selv at have agens i forhold til mobilitet. I den forstand er der et spørgsmål om magt og kontrol på spil for Isabella. Den geografiske afstand til andre steder bliver i Isabellas fremstilling friktionsfyldt, snarere end et rum for manøvrering (jf. også Beck og Ebbensgaard, 2009:87 for tilsvarende fortællinger om en opvækst på landet).

Der var i alle samtalerne i Bylderup eksempler på, at deltagerne nævnte afstanden til andre steder som et negativt aspekt ved at bo dér, som det sås i kapitel 7. Isabella var altså ikke den eneste, der bragte afstanden til andre steder (og disse steders muligheder) ind, men hun var den, der mest vedvarende kobledes den til oplevelser af ufrihed. Som hun udtrykker i uddrag 10.31, er deltagerne "tvunget til at skal flytte" i fremtiden. Isabella fortæller her en narrativ om en forestillet fremtid, hvor deltagerne skal videre efter endt ungdomsuddannelse. Hun maksimerer i den forbindelse afstanden til byens muligheder med udtrykket "virkelig flytte langt væk", og

fremmaner dermed et billede af et decideret brud mellem det nuværende og det fremtidige sted. Hendes fremstilling af den geografisk-strukturelle ufrihed, der er forbundet med at bo i Bylderup, modsvarer det, Farrugia kalder et mobilitetsimperativ for unge i rurale områder (Farrugia, 2015), som føler sig nødsaget til at søge mod byerne, dels på grund af centraliseringen af uddannelses- og jobmuligheder, dels på grund af den populærkulturelle valuering af livet i byen over for livet på landet. Hvor Isabella i andre sammenhænge fremstiller sin fremtidige orientering mod storbyen som et frit valg, indskriver hun det her i en ufrihedsdiskurs, som matcher hendes tidligere sammenkobling af geografisk distance og mangel på egen agens. Der er dermed tale om en sammenvævning af geografisk og social mobilitet, en samvirken mellem valg af fremtidigt levested og socio-økonomiske aspirationer, som blandt andre Skifter Andersen også beskriver (Skifter Andersen 2016:2). Også fokusdeltagerne Camran og Mike fremhæver afstanden til videregående uddannelser som et problem i de fokusgrupper, de deltager i.

Man er dog kun tvunget til at flytte, hvis man vil opsøge noget, som ikke er tilgængeligt i nærområdet, og det vil i dette konkrete tilfælde sige videregående uddannelse. Hvis individet får sine behov opfyldt det givne sted, er der ingen grund til at søge andre steder hen. Som sådan understreger uddragene Hummons pointe: "... sense of place may well be influenced [by mobility experiences] in complex ways: by the frequency of mobility, the conditions of mobility (voluntary and constrained moves), the timing of mobility in terms of life stages (e.g. retirement), and the patterns of mobility (e.g. homecoming)" (Hummon, 1992:276).

I modsætning til Camran, Mike og Isabella fremstillede Katrine og Rasmus ikke afstanden til andre steder som et problem. Det kan kobles til to forhold: Dels, at de ikke udtrykte et behov for det, andre steder tilbyder, og dels, at de – især Rasmus – udtrykte en anden grad af agens i forhold til afstande end de andre. Vi har tidligere set, hvordan deltagerne, hvis de skulle med bussen, var underlagt busrutens sekventialitet; bussen kørte altid ad samme rute, og det var dermed altid de samme elever, der kom først hhv. sidst hjem, ligesom flere skulle gå eller cykle et stykke vej for at komme til det nærmeste stoppested. Bussen kørte ikke lige til døren. Dette element af begrænsning, som delvist også var til stede når forældre eller ældre søskende skulle køre deltagerne steder hen, kunne imidlertid elimineres ved hjælp af andre typer transportmidler, som var under de unges egen kontrol.

Qua deres alder havde deltagerne i undersøgelsen endnu ikke adgang til at køre bil, men en anden mulighed åbnede sig for dem, officielt når de fyldte 16 år, i praksis en del tidligere – nemlig knallerter. Allerede under mit første feltbesøg 2.-3. december noterede jeg mig, hvordan knallerter fyldte meget både i de unges snak og i praksis (se feltnoten, bilag 5.1). Det fremgik, hvordan det var drenge, der talte om knallerter, og at de indgik i et emnefelt, der for det første omfattede 'risikable' elementer som narko og rockere, for det andet stereotypiske

ungdomsemner/drengemner som 'damer' (deres ordvalg) og overdreven fuldskab. Det fremgik også, at det ikke var alle drenge i klassen, der deltog i denne snak – således var 'nørdedrengene' aldrig med til at snakke om knallerter. Da jeg deltog i faget *Motorlære*, fremgik det, at Rasmus og Søren havde praktisk forstand på at 'makke' med knallerter, og det viste sig senere, at netop dette praksisfællesskab (Lave & Wenger, 1991) var vigtigt for en bestemt gruppe drenge i klassen. Det at rode med knallerterne, ordne på dem, tune dem og pusle om dem, udgjorde en stor del af deres samvær i fritiden. Igennem disse to observationer fra første dag i felten fik jeg dermed en fornemmelse af, at knallerter udgjorde et relevant samtaleemne og et element i samværet for en bestemt gruppe drenge, samt at de – måske – også var tilgængelige som praktisk transportmiddel uagtet drengenes alder.

Den følgende dag gav mig yderligere indtryk af knallertens rolle og funktion i Bylderup. Under observationer i gymnastiktimen, hvor Oliver pga. en skade sad over, mens de andre øvede spring, talte jeg med ham om løst og fast, herunder knallerter, som det ses i feltnoten, bilag 5.5. Oliver sammenkæder geografisk baseret tilhør – "Ravstedgruppen" med Olivers term – med en bestemt praksis omkring knallerterne, hvor gruppen mødes i Rasmus' garage, der bliver ramme om et bestemt praksisfællesskab, som centrerer sig omkring en "makke og ordne-praksis" som virker lig den, Rasmus og Søren tog del i til *Motorlære*. De forskellige typer knallert er knyttet til forskellige grader af attråværdighed og status. Oliver fremhæver, at han selv har tjent pengene til sin scooter og peger dermed på, hvordan økonomisk kapital kan forvaltes til andre typer kapital; adgang til sociale relationer (i og med, at han kan være med til at makke i garagen), adgang til kulturel kapital (hvilket dog er graderet, eftersom "gamle knallerter" giver mere kulturel kapital i gruppen), og ikke mindst til en øget grad af mobilitet. Fællesskabet er kønnet i en sådan grad, at spørgsmålet om, hvorvidt der nogle gange er piger med, blankt afvises akkompagneret af latter. Det er dog ikke sådan, at det er helt uden for pigers rækkevidde at have en knallert – Oliver afviser ikke muligheden for, at nogle piger kunne have en knallert, fortæller blot at han ikke tror, at det er tilfældet. Tilsvarende kan Katrine, Rona og Lene fortælle en anekdote om en pige, der gik i klassen året forinden, som havde en knallert, men det virker ikke som en relevant mulighed for dem selv. Katrine nedtoner betydningen af knallerten ved med brug af adverbiet "bare" at nævne alternativerne – cykel og bus.

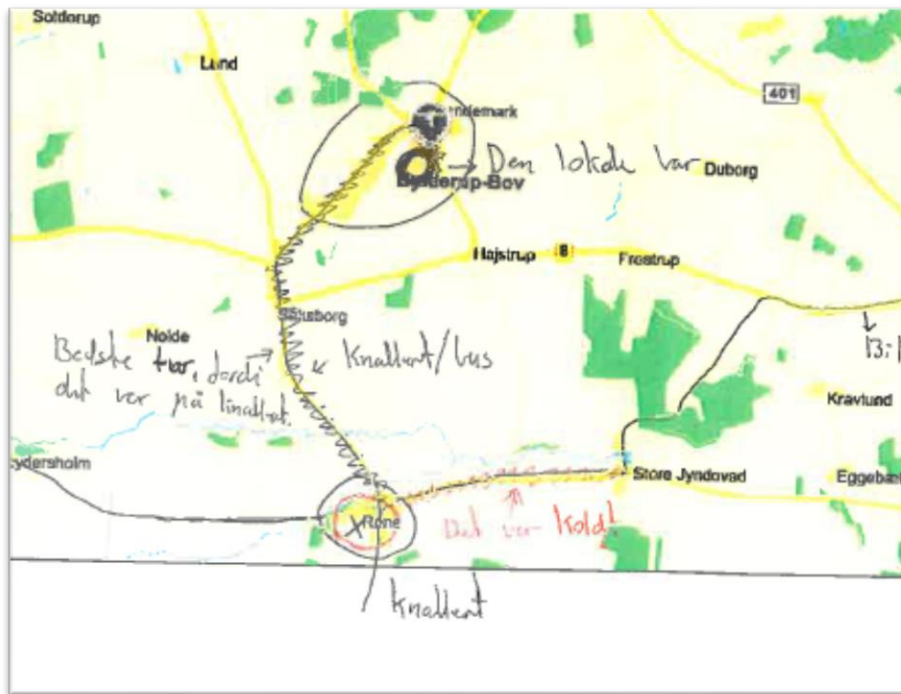
Men for 'knallertdrengene' var det ikke det samme at tage bus eller at cykle som at køre på knallerten. Dens betydning rakte ud over selve den transportmulighed, den udgjorde; den blev på mange måder vehikel for et fællesskab centreret omkring praksisser, der overskred selve det at køre på knallerten. Samværet i garagen, hvor drengene makkede og gjorde ved, blev akkompagneret af en løbende samtale, der virkede som en nærmest 'default' resort, drengene faldt tilbage på ved hver given lejlighed. Det forekom mig, at dette fandt sted i stigende grad i løbet

Knallertens centrale plads er også tydelig i kortdataene, hvor flere af drengene minutiøst har noteret transportform ud for markeringen af deres hverdagsruter, og hvor knallerten som transportmiddel spiller en påfaldende stor rolle, når man betænker, at kun to af deltagerne (Emil og Malthe) faktisk havde knallertkørekort, da kortene blev udfyldt (Jens kom lidt senere 'med på vognen' og begyndte at køre i skole på knallert i marts).

[illegible]

For hver eneste hverdagsrute (ud over den til Aabenraa) har Rasmus noteret transportmiddel, som i langt de fleste tilfælde har været knallert. At han skelner mellem knallert og scooter (og måske bruger dem til forskellige formål) ses af kommentaren "Hygge rute på scooter". Denne kommentar viser også, hvordan mobiliteten i sig selv kan være et mål; at den ikke nødvendigvis har andet mål end sig selv. I alt har Rasmus skrevet "knallert" hele syv gange, og "scooter" én gang, på kortet, mens "bus" optræder to gange, begge gange side om side med knallert. Ingen tvivl om, at knallerten er hans foretrukne transportmiddel, uagtet at han ikke officielt må bruge den.

Også Thomas, som var et kernemedlem, når det handlede om den løbende snak om knallerter, fremhæver transportformen på sit kort over hverdagsruter:

Figur 50: Udsnit af Thomas' kort

Thomas begrundede direkte sin bedste tur med, at den foregik på knallert. Som et yderligere indslag i den form for stereotyp maskulinitet, denne type knallertorientering skriver sig ind i, ses Thomas' kommentar om "Den lokale bar", der udgør et område, hvor han er stedkendt. Knallerten indgår – i udfyldningen af kortene såvel som i drengenes hverdagssnak og sociale praksisser – i et diskursivt felt, der også omfatter andre udtryk for stereotyp voksen maskulinitet såsom at drikke sig fuld, gå på bar, score damer og se stort på loven og politiets tilstedeværelse.

"Acquiring mobility is often analogous to a struggle for acquiring new subjectivity," skriver Cresswell og Uteng (2008:2). En knallert kan i det lys for de unge i Bylderup forstås som et "augmenting tool" (Elliott & Urry, 2010:14), der dels gør det muligt at køre lige hvorhen, føreren ønsker det, hvornår han vil, og som involverer oplevelser af kropslig sanselighed, af muligheder for at indgå i et maskulint fællesskab (som i sig selv finder sted i et bestemt rum, Rasmus' garage), af muligheder for at konsumere/drømme om/tale om at konsumere, af tilfredsstillelsen ved at kunne reparere og ordne knallerter, som går i stykker, af muligheden for at gå fra barn til ung. Tuan skriver:

Spaciousness is closely associated with the sense of being free. Freedom implies space; it means having the power and enough room in which to act. [...] Tools and machines enlarge

man's [sic.] sense of space and spaciousness. [...] A tool or machine enlarges a person's world when he feels it to be a direct extension of his corporeal powers. [...] things once beyond his physical reach and mental horizon now form a part of his world. [...] He conquers space but does not nullify its sensible size; on the contrary, space continues to open out for him. (Tuan, 2011 [1977]:52-54).

En sådan høj grad af hverdagsmobilitet – eller snarere en sådan positiv betydningsladning af den hverdagslige mobilitet – er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med en større grad af mental mobilitet i betydningen at være orienteret væk fra det lokale i fremtiden, måske snarere tværtimod. Rasmus og Jens er begge meget lokalt orienterede i deres fremtidsplaner, og Rasmus sætter eksplicit ord på det i en samtale om fremtidige bosættelsesplaner under pararbejde, som det ses af nedenstående feltnote:

Bylderup, 27. januar 2015

I pararbejde taler Rasmus og Thomas om at køre Puch, og Rasmus siger, at han kan tjene mere som håndværker end dem der tager 10 års uddannelse. Rasmus taler om, hvor langt væk man "må" flytte, grænsen går ved Aarhus, siger Thomas, men Rasmus korrigerer dette til Kliplev og Aabenraa.

Kliplev og Aabenraa (som ligger hhv. 22 og 26 kilometer fra Bylderup) udgør altså for Rasmus grænsen for, hvor man kan orientere sig hen på længere sigt. Rasmus bruger modalverbet "må", som implicerer tilladelse henholdsvis forbud – i forhold til fx et modalverbum som "kan", der implicerer mulighed. Samtidig giver Rasmus udtryk for, at den type uddannelse, han selv har tænkt sig at tage, og som kan gennemføres uden at forlade lokalområdet, trumfer uddannelser, der kræver, at man forlader lokalområdet og tager til en by med muligheder for videregående uddannelser. For Rasmus er det den økonomiske kapital, der vægtes i valget af fremtidig beskæftigelse, ikke den kulturelle. Man kan her genkalde sig det ord, som Rasmus ledsagede sine beskrivelser af lokalområdet med på sit kort og i fokusgruppesamtalen: frihed. Det gælder altså for Rasmus, som opvurderer selve hverdagsmobilitetspraksissen og beskriver den i positive termer, at han ikke oplever det lokale som *begrænsning*, men som *potentiale*, og som *frihed* snarere end *indespærring*. Dette må formodes at spille ind på hans fremtidige orientering, som er særdeles lokal – og det lader sig også høre i hans sproglige praksis, som det fremgik af kapitel 6, idet Rasmus var en af de drenge i Bylderup, som havde den højeste dialektprocent for alle de undersøgte variable.

Denne kønnede praksis vedrørende knallerter kan, jævnfør kønsnormerne i Vollsmose, ses som endnu et eksempel på normer, som knytter en højere grad af bevægelsesfrihed – en større mobilitetsradius – til maskulinitet og det modsatte til femininitet. Mens det på samfundsniveau,

Men det er ikke alle drengene i Bylderup, der kører på knallert eller udviser interesse for det. Knallerten indgår i et komplekst felt af praksisser og diskurser, som emmer af en bestemt stereotyp maskulinitet, og hvor der ikke er plads til nørdedrengene. Walker (1998, 1999) beskriver med termen "hydraulic masculinity" en særlig maskulinitetsnorm, som bliver artikuleret igen og igen i diskurser på forskellige niveauer, hvor egenskaber såsom kontrol og fysisk styrke, følelser såsom aggression samt kompetencer såsom teknisk kunnen kobles med en bestemt, risikobetonet adfærd i trafikken (i Walkers studie med særligt fokus på biler). I Bylderup, hvor deltagerne endnu er for unge til at køre bil – og i teorien også knallert – er det knallerten, disse forestillinger kobles op på. Det lokale sted bliver et mulighedsrum snarere end et begrænsningsrum i og med den frie bevægelse. Eller med Koefoeds og Simonsens ord: "Det er kroppe i bevægelse, der justerer rummet i deres aktive konstruktion af en meningsfuld verden" (Koefoed & Simonsen, 2010:44) – og dermed også kroppe i ikke-bevægelse.

MM: hvad med sådan noget med knallertkørekort kunne du forestille dig at (.)
 Katrine: nej **det** kunne æ ikke ha (.)
 MM: mm
 Katrine: det ved æ ikke lige (.) så langt er der heller ikke rundt for mig at der (.)
 æ har en cykel [også]
 MM: [mm]
 Katrine: der er ikke længere op til Ravsted end at æ kan cykle
 MM: nej (.) okay (.) og det kan du godt gøre (.) selv om det er [mørkt og sådan nogle ting ja]
 Katrine: [ja (.) ja (.)]
 det kan æ godt

263

8.7 Sammenfatning

Kapitlet har gennem analyser af data fra interview, fokusgruppesamtaler, mobil etnografi og mapping-metoden vist, hvordan deltagernes hverdagsmobilitetspraksisser og deres udtryk for mobilitet hænger sammen med forhold vedrørende stedernes *affordances*, men også med stedsfornemmelse og sociokulturelle normer.

Resultaterne fra kortmetoden viser, sammenholdt med data fra de andre kilder, hvordan deltagerne i det rurale område er mere mobile end de unge i det urbane område på hverdagsbasis, hvilket udfordrer den gængse sammenkobling af det rurale med stasis og det urbane med dynamik (jf. Britain, 2009, 2012). Deltagerne i Vollsmose bevæger sig kun i ringe grad uden for det snævre lokalområde, og i de tilfælde hvor de gør det, er det ofte sammen med andre fra Vollsmose. Det kan naturligvis langt fra udelukkes, at de kommer i kontakt med unge fra andre dele af Odense, når de hænger ud i Rosengårdcentret eller træner i Fitness World (det ville kræve mere ekstensivt feltarbejde at afdække dette), men sådanne møder og kontakthaver er ikke noget, de bringer op i interviews og samtaler. Observationer fra den mobile etnografi pegede på, hvordan dagligdags mobilitet uden for Vollsmoses 'rammer' virkede til at udgøre "momenter af desorientering" for en gruppe af deltagere, og hvordan oplevelsen indebar henvisninger til etniske kategoriseringer. I Bylderup viste inddragelsen af eksempler fra den mobile etnografi, hvordan det at sidde alene på et bussæde, tæt nok på til at høre de andres livlige snak, men uden at blive inddraget i den, kunne medvirke til at uddybe skellene mellem et individ og en gruppe; noget, som kan have konsekvenser for oplevelsen af adgang til et socialt og sprogligt fællesskab.

Som Britain argumenterer for i sine studier af hverdagsmobilitet og dialektforandring: "we need to remember that contact and proximity (or what Urry rather eloquently calls 'propinquity') are not the same thing" (Britain, 2013:166). Få hundrede meter – eller afstanden fra ét bussæde til et andet – kan udgøre en mental afstand, som er langt større, end den forekommer fra et rent geografisk synspunkt.

Sammenstillingen mellem stederne viser yderligere, at forskelle ikke blot i stedernes *affordances* (fx afstanden til uddannelse og fritidsaktiviteter), men også i de unges toposkonstruktioner af stederne som fx farlige, kedelige eller mulighedsgivende spiller sammen med oplevelser knyttet til mobilitet. Som Jensen (2006) udtrykker det, kan mobilitet ses som "a co-producer of identity, reflexive identity work, and of culture and norms in the every day life" (Jensen 2006 citeret i Jørgensen et al. 2011:27). For Bylderup-deltagernes vedkommende har differentieringer i forhold til hverdagsmobilitet først og fremmest at gøre med spørgsmål om *selvstændighed*, *agens* og *frihed*, som spiller ind på oplevelsen af det lokale sted som mulighed eller begrænsning, mens de for Vollsmosedeltagernes vedkommende har at gøre med spørgsmål om

risiko og tryghed, knyttet til køn, som i sin tur spiller ind på muligheden for at opleve og fremstille sig selv som mobil agent.

8.8 Delkonklusion

Analyserne af toposkonstruktioner og forhold knyttet til hverdagsmobilitet i kapitel 7 og 8 har tegnet et billede af unge mennesker to steder i Danmark, der ikke normalt forbindes med mainstream ungdomsliv. Generelt fremdrager de unge i både Vollsmose og Bylderup i fokusgruppesamtalerne en række positive forhold ved stederne som særkender ved deres lokale sted – noget, som differentierer stedet fra andre steder, og som kun eller i særlig grad kendetegner netop *deres* sted (Gustafson, 2001a), mens negative forhold snarere henføres mere generelt til *stedstyperne* 'landet' og 'ghettoen'/'byen'. Fremstillingen af Bylderup og Vollsmose som særlige, unikke steder medvirker til at gøre dem tydelige og brugbare i identifikationsøjemed (Beck & Ebbensgaard, 2009; Vanderbeck & Dunkley, 2003), og fungerer som *stance objects*, som de unge positionerer sig selv og hinanden i forhold til (Du Bois, 2007). I den proces trækker deltagerne flittigt på elementer fra de dominerende diskurser omkring 'landet' og 'ghettoen', især hvad angår de karakterologiske figurer associeret med stederne.

Der ser ikke ud til at være tale om, at stedernes stigma umuliggør tilknytning til det lokale her og nu (jf. diskussionen i S. Q. Jensen & Christensen, 2012; Wacquant, 1993). Men begge steder er der en overvægt af deltagere, som orienterer sig væk fra det lokale i et fremtidigt perspektiv. I Bylderup er dette især begrundet i en oplevelse af 'mangel' det lokale sted (på uddannelses- og jobmuligheder, på muligheder for individuel vækst og udfoldelse). I Vollsmose begrundes det ligeledes i en oplevelse af 'mangel' på individuelle udfoldelsesmuligheder, men derudover også i forhold omkring etnicitet; flere af deltagerne giver udtryk for at ville 'ud i samfundet' og bo steder med flere 'danskere'. I det følgende sammenstiller jeg kort de udvidede socio-geografiske profiler, som kan tegnes for fokusdeltagerne på baggrund af de kvalitative analyser, med resultaterne fra de kvantitative analyser, med henblik på at undersøge, hvordan socio-geografisk orientering og sproglig praksis spiller sammen de to steder.

Bylderup

Katrine fremstiller i fokusgruppesamtalen det lokale som muligheds- og frihedspræget. Hun selvidentificerer som 'en ægte lokalbeboer', også da Camran gentagne gange spørger, om hun virkelig mener det. Hun giver desuden udtryk for en høj grad af motilitet i forhold til det lokale; afstandene er ikke, i Katrines fremstilling, noget problem. Katrine er det mest tydelige eksempel

blandt pigerne på en historisk rodfastet, lokalt engageret og fremtidigt lokalt orienteret deltager. Sprogligt skiller hun sig ud fra resten af pigerne ved at bruge dialektvarianterne kategorisk (PERS.PRON. og ARTIKEL) henholdsvis i mere end halvdelen af tilfældene (GL.DANSK K) i begge interviewsituationer.

Blandt drengene er der flere deltagere med en sådan socio-geografisk profil, men også her kan en deltager skilles ud som mest 'indædt' lokal, nemlig fokusdeltageren Rasmus. I lighed med Katrine betoner han frihed og muligheder ved det lokale sted, både her og nu og i fremtidig sammenhæng. Rasmus bevæger sig, som vi har set, frit omkring i det lokale landskab på sin knallert, og giver ikke udtryk for at opleve begrænsninger i forhold til hverdagsmobilitet. Rasmus bruger dialektvarianterne af ARTIKEL og PERS.PRON. kategorisk, og som en af de få bruger han dialektvarianten af GL.DANSK K nærkategorisk i såvel dialekt- som standardinterviewet. Med til Rasmus' og Katrines forestillede fremtid hører, at de modsat de andre deltagere forestiller sig, at de altid vil blive ved med at snakke sønderjysk.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at inden for drengegruppen bruger også deltagere med en anden socio-geografisk profil dialektvarianterne kategorisk. Mike, som forestiller sig en fremtid i en storby eller i Silicon Valley, har dialektandele, der ligner Rasmus'. Mike selvidentificerer også som ægte lokalbeboer i fokusgruppesamtalen. Modsat Katrine og Rasmus sammenkæder han imidlertid ruralitet med negative egenskaber i fokusgruppesamtalen, hvor han sammen med andre af deltagerne fremhæver Bylderups 'urbane fylde' over for Ravsteds og Fogderups 'rurale mangel'. Selv forestiller Mike sig ikke, at han vil blive ved at snakke sønderjysk. Det er altså for ham en sprogbrug, der har værdi og legitimitet her og nu, men ikke i den forestillede fremtid i storbyen.

Camran undlader i fokusgruppesamtalen at svare på, hvorvidt han er en ægte lokalbeboer. Imidlertid distancerer han sig i flere omgange fra det lokale og positionerer sig som urbant orienteret, både i fokusgruppesammenhæng og i de individuelle interview. Sprogligt skifter Camran mellem dialektale og standarddanske former alt efter interaktionspartnerens sprogbrug; i fokusgruppen er der en tendens til, at han bruger sønderjyske varianter, når han henvender sig direkte til Rasmus. Camrans sproglige valg virker som et nuanceret indeks for hans situerede socio-geografiske positioneringer.

Isabella giver på en og samme tid udtryk for et dybt lokalt tilhørsforhold og for at være 'færdig' med Bylderup. Hun fremstiller i fokusgruppesamtalen lokalområdet i termer, der betoner "rural idyll" (Britain, 2009), men også som begrænsende og klaustrofobisk; som et sted, hvor hendes fremtidige drømme om vækst og udvikling ikke kan folde sig ud. Som det fremgik af kapitel 6, brugte Isabella ingen dialektale træk i de individuelle interview, og kun ganske få gange observerede jeg, at hun brugte sønderjysk i samvær med de andre deltagere. Der er dog en

markant undtagelse, nemlig da hendes legitimitet som 'ægte lokalbeboer' bliver udfordret af Sabine i fokusgruppesamtalen. Her inddrager Isabella dialektale træk på en måde, der kan tolkes som led i en hævvelse af legitimt tilhørsforhold og autenticitet – altså som et led i 'at gøre være lokal', noget som åbenbart ikke kun er en attraktiv interaktionel position for drenge.

Der virker overordnet til at være en forskel i 'vægtningen' af temporaliteter blandt pigerne henholdsvis drengene i Bylderup. Blandt drengene gør dialekten 'socialt arbejde' som solidaritets- og indgruppeindeks, også hos drenge som er orienteret væk i fremtidig sammenhæng. Hos pigerne virker fremtidig orientering mere 'sprogligt virksom' her og nu; de piger, som er orienteret væk fremover, har allerede foregrebet skiftet sprogligt.

Vollsmose

I Vollsmose gælder det for såvel Ahmed, Aaryan, Szaza og Sandara, at de selvidentificerer som 'ægte vollsmosere' i fokusgruppesamtalerne og giver udtryk for en høj grad af stedstilknytning, primært begrundet i et tæt fællesskab. Bo, Sahara og Nhung udfordrer på forskellig måde de andres toposkonstruktioner; de sætter spørgsmålstejn ved sammenholdets rummelighed eller forholder sig tavse i forhold til dets eksistens, og samtidig modsætter de sig betegnelsen 'en ægte vollsmoser'.

Det er forskelligt, hvordan de 'tilknyttede' drenge og piger 'gør være lokal', også i sproglig henseende. Ahmed og Aaryan projicerer begge en *streetwise* persona og fremstiller Vollsmose som et sted karakteriseret ved et tæt sammenhold og sig selv som inkluderet i dette sammenhold. De bruger begge meget [tj] og en stor mængde staccato-lignende prosodi, sproglige træk som associeres med en bestemt karakterologisk figur – netop den *streetwise*, unge mand. Samtidig lyder de fynske i kraft af deres intonation. Imidlertid er ingen af dem orienteret mod det lokale i et fremtidigt perspektiv. Det at bruge multietnolektale træk kan altså ikke siges at være udtryk for en orientering mod Vollsmose i fremtiden; snarere må det forstås som led i en projicering af en persona associeret med en bestemt version af det lokale, i kombination med en urban orientering i fremtidigt øjemed.

Sandara og Szaza fremstiller ligeledes Vollsmose som et sted med et nært sammenhold, men de giver samtidig udtryk for, at det kan være forbundet med begrænsninger at være pige i Vollsmose, ligesom de giver udtryk for at være orienteret væk i fremtidig sammenhæng. De fortæller narrativer om at føle sig trygge inden for Vollsmoses rammer, men ikke om at kunne bevæge sig uhindret, som Ahmed og Aaryan giver udtryk for, indenfor såvel som udenfor Vollsmose. I de individuelle interview gør ingen af dem særlig meget brug af hverken multietnolektale eller regionale træk. I fokusgruppesamtalen gør Szaza imidlertid flittigt brug af

leksikalske og prosodiske multietnolektale træk. Brugen af disse træk forekommer interaktionelt begrundet; Szaza positionerer sig på linje med Ahmed og Bilal i fokusgruppesamtalen, imod Ekin og Nhung.

Sahara bruger både i fokusgruppe- og interviewsammenhæng multietnolektale træk i høj grad i forhold til de andre piger, på en måde som kan bringe mindelser om Labovs omdiskuterede begreb om "hypercorrection" (1966). Måske kan hendes brug af disse træk forstås som en måde at hævde større grad af lokalt tilhørsforhold (en position, som bliver hende forment i samtalen med blandt andre Sandara), eftersom hun på flere måder fremstår 'på vippen' hvad angår hendes relation til Vollsmose?

Nhung og Bo er i den anden grøft i forhold til Ahmed og Aaryan, både sprogligt og hvad toposkonstruktioner angår. De forsøger sig begge med alternativer til de andres versioner af det lokale (Nhung med noget større held end Bo, der er oppe imod Aaryan), ligesom de begge giver udtryk for at *misaligne* med den version af 'en ægte vollsmoser', som de 'seje' drenge *aligner* med. Man kan foreslå, at Nhung og Bo, som ikke bruger multietnolektale træk, men derimod bruger regionale træk i højere grad end de andre, fremstår potentielt *regionalt orienterede* i fremtiden. Ingen af dem giver udtryk for at ønske at bo i København, som Aaryan og Ahmed gør det, og de nævner begge, at de godt kunne forestille sig at bo på Fyn i fremtiden; Nhung inkluderer som en af de meget få i deltagergruppen Vollsmose som et potentielt fremtidigt bosted.

Forholdet mellem 'her og 'der'

Ikke sjældent henviser deltagerne i fokusgruppesamtalerne til andre steder, der tjener som sammenligningsgrundlag i forhold til det lokale; deltagernes fremstillinger af henholdsvis 'her' og 'der', og deres *stances* i forhold til disse, indgår i deres interaktionelle positioneringer af sig selv og hinanden. Der er imidlertid en overordnet forskel på forholdet mellem 'her' og 'det andet sted' i samtalerne i Vollsmose og i Bylderup. I Vollsmose fremstilles det lokale jævnligt som trygt og 'det andet sted' jævnligt som utrygt; som et sted, der medfører desorientering og oplevelser af udgrænsethed og marginalisering. Sådan fremstilles 'det andet sted' ikke i Bylderup-samtalerne. Her er det andet sted frem for alt knyttet til forestillinger om fylde og potentiale, og kun i meget begrænset omfang til forestillinger om desorientering (som når Oliver siger, at i "en større by" kender man ikke hinanden).

Eckert skriver om sit studie blandt unge i Detroit, at "[w]hat I discovered is that what I was thinking of as boundaries – as some kind of social or geographic space around the community – were in fact borders that linked the community in heterogeneous ways to the area around it" (Eckert, 2004:110). Hun betoner altså forbindelserne mellem steder og fællesskaber og det

potentiale for udveksling, de indebærer. Jeg vil argumentere for, at forskellene i fremstillinger af forholdet mellem 'her' og 'andre steder' i Bylderup og Vollsmose, kombineret med forskellene i de unges mobilitetspraksisser de to steder imellem, fører til, at relationerne mellem 'her' og 'det andet sted' antager væsensforskellig karakter de to steder: I Bylderup er der ganske vist tale om relativt lang afstand til andre steder, men en afstand, som er geografisk, og som kan overkommes. Hverdagsmobilitet ud over det snævre lokalområde udgør her en habitueret praksis. Afstanden mellem det lokale og andre steder fremstår som en "border"-afstand, det vil sige permeabel, med mulighed for udveksling mellem 'her' og 'der', et rum for kontakt mellem 'os' og 'dem'. Oplevelser af besvær i forhold til at opsøge andre mennesker og steder uden for det lokale handler om tidsforbrug og -investering samt i oplevelser af at være underlagt bussens køreplaner eller vente på, at forældrene har tid til at køre en. Deltagerne giver dermed udtryk for *afstandens friktion*, og til dels hvad man kan kalde *afhængighedens friktion*; dette er imidlertid et forhold, som skiller deltagerne.

I Vollsmose er der derimod snarere tale om en "boundary"-afstand, som af mange fremstilles og opleves som en barriere mellem 'her' og 'der', snarere end som et potentielt mødested. Hverdagsmobilitetspraksisser er i høj grad begrænset til det helt umiddelbart lokale. At overskride det lokales afgrænsning fremstilles af flere som knyttet til oplevelser af andethed og stigmatisering forbundet med at komme fra Vollsmose, og deltagerne giver dermed udtryk for hvad jeg vil kalde *forskellighedens friktion*. Her er der skarpe distinktioner mellem 'her' og 'der', mellem 'os' og 'dem'. Britain minder om, at "The social differentiation of mobility will mean that different sorts of mobilities will bring together different-ingredient social dialects in different places and consequently affect the actual linguistic [...] outcomes in each case" (Britain, 2013:181). Spørgsmålet er derfor, hvorvidt deltagerne i Vollsmose overhovedet har "access to knowledge of the local linguistic practices of others," med Milroys ord (2002:4); *access* både i helt konkret forstand, som at de møder disse "local linguistic practices of others", og *access* i betydningen 'oplevelse af legitim adgang'.

9 Konklusion

Afhandlingen argumenterer overordnet for, at sted stadig udgør en relevant forståelsesramme blandt unge i Danmark, også i sociolingvistisk sammenhæng. Det betyder ikke, at stedet som 'afsæt' determinerer sproglig praksis. Man kan ikke sætte lighedstegn mellem, hvor deltagerne er født og bor (=udgangspunktet), og hvordan de taler; det viser den store variation i brugen af de undersøgte sproglige træk, ligesom alle andre danske sociolingvistiske og dialektologiske undersøgelser fra de seneste 50 år har vist det. Men de sproglige forskelle mellem deltagerne, som den kvantitative del af undersøgelsen afdækker, fordeler sig alligevel langs linjer, som har med steds- og mobilitetsaspekter at gøre.

Afhandlingen stillede indledningsvis følgende overordnede spørgsmål:

- Hvad betyder socio-geografisk orientering og hverdagsmobilitet for sproglig variation og sproglige praksisser hos unge et ruralt og et (sub)urbant sted?
- Hvordan kan man operationalisere spørgsmålet om sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis?

Svarene på de to spørgsmål hænger sammen. Det er præsupponeret i formuleringen af det første spørgsmål, at der er forskel på, hvad socio-geografisk orientering og hverdagsmobilitet betyder for sprogbrug, alt efter om undersøgelsen foretages på landet eller i en bymæssig sammenhæng. Det har ligget som en understrøm – mere eller mindre ekspliciteret – inden for sociolingvistikken og dialektologien, at by og land udgjorde to væsensforskellige typer sproglige økologier – ligesom nogle har argumenteret for, at heterogene bymiljøer udgør en helt tredje, radikalt ny type økologi. Quist argumenterer for, at "in today's large cities, where mobility and heterogeneity seem to be the norm rather than the exception, it is difficult, if not impossible, to uncritically maintain the language-body-place connection as the starting point for a linguistic description" (Quist, 2010:632).

Det er min påstand, med baggrund i afhandlingens fund, at dette også gælder på landet. Spørgsmålet om sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis kan og bør undersøges på sammenlignelige måder uanset 'stedstype'; det er de samme dynamikker, der gør sig gældende undersøgelsens to steder, alle deres forskelligheder til trods. Påstanden er som følger:

Sprogbrug er altid situeret i et **her** og et **nu**. Sprogbrugerens sproglige praksis udtrykker en konfiguration mellem en **fortid** med steds- og mobilitetserfaringer (der har bragt sprogbrugeren i kontakt med bestemte sproglige former og normer), en **nutid** som udgør en stedslig og social kontekst for den situerede sproglige praksis (og som i sig selv er en specifik konstellation af sproglige former og normer), og en **fremtid** som udgør en forestillet stedslig og social kontekst (der forbindes med forestillinger om sproglige former og normer). Inden for alle disse temporaliteter indgår spørgsmål om konkret og symbolsk adgang (Agha, 2007; Blommaert, 2010; Bourdieu, 1996; Eckert, 2004). Der er forskel på, hvem der *kan*, *må* og *vil* opsøge og tilegne sig bestemte steder og tilhørende sproglige former og normer. Disse forskelle har at gøre både med stedernes *affordances*, med sociokulturelle normer, magtforhold og dynamikker på mikro- og makroniveau, og med individuelle forhold.

Variationen i de undersøgte sproglige træk kan ikke forklares med henvisning til én temporalitet. Fx har deltagerne i Bylderup stort set alle sammen en stærkt lokalfunderet stedshistorik, men varierer betragteligt, hvad dialektbrug angår. Og stort set alle deltagerne i Vollsmose er orienteret væk fra stedet i fremtiden, men varierer betragteligt i deres brug af multietnolektale træk.

De enkelte sprogbrugerers historikker og videre forestillede livsbaner er indlejret i større sammenhænge. Makrodiskurser, infrastrukturelle og socio-økonomiske forhold forlener steder med forskellige *affordances*. Det er ikke alle steder, det er lige befordrende at komme fra, når man skal møde verden omkring sig; det er ikke alle steder, der anses for lige oplagte at orientere sig mod i en fremtidig sammenhæng. Afhandlingens analyser af de unges narrativer og deres beskrivelser af og forhandlinger om de lokale steder og de karakterologiske figurer forbundet hermed, viser at deltagerne – på trods af, at de gennemgående udtrykker en høj grad af stedstilknytning og udviser stort lokalt engagement – i det store og hele viderefører det etablerede hierarki mellem by og land, og mellem 'danske steder' og 'ghettoen'.

Det komplekse forhold mellem sted, mobilitet og sprogbrug(ere), som er udtrykt ovenfor, fordrer etnografisk funderede undersøgelser, som systematisk retter fokus mod såvel sted, mobilitet som sprogbrug(ere); men det fordrer også, at sådanne undersøgelser løfter blikket op til sammenhænge mellem steder for ikke at male sig ind op i et reduktionistisk, isolationistisk hjørne (Blommaert, 2007, 2010; Eckert, 2004; Massey, 1993; Pratt, 1991). Og det fordrer metoder og analysetilgange, som kan favne og afdække det dynamiske og mangefacetterede forhold mellem mennesker, steder og mobilitet (Myers, 2006; Novoa, 2015).

I lang tid arbejdede jeg ud fra en formodning om, at jeg ville kunne fortælle én samlet historie om begge steder. Det lå mig på sinde ikke at eksotificere hverken det 'traditionelle' eller det 'nye' sted, ikke mindst fordi jeg fra begyndelsen arbejdede ud fra Quists credo, bemærket i forhold til multietnolekt, men lige så gyldigt i forhold til brug af traditionel dialekt, at: "(multi-)ethnolect [...] ought to be seen as integrated in the local linguistic and social landscape" (Quist 2008:46), og, kan man tilføje, i det supra-lokale lingvistiske og sociale landskab. Begge steder indgår sprog som et element i deltagernes positioneringer i forhold til deres udgangspunkter og orienteringspunkter. Men der er forskel på, hvordan deltagerne rent sprogligt udtrykker deres socio-geografiske orienteringer henholdsvis det 'gamle' og det 'nye' sted.

I Bylderup gælder det overordnet, at de deltagere, der indsætter sig selv som agentive protagonister i narrativer situeret i det lokale også associerer det lokale med frihed og med handlemuligheder og orienterer sig mod det lokale i en fremtidig sammenhæng. Det er disse deltagere, der bruger mest dialekt i samtale med såvel en standarddansktalende og en dialekttalende interviewer og med kammeraterne. De deltagere, der omvendt fremstiller Bylderup som et mangelfuldt sted, der begrænser deres udfoldelsesmuligheder nu og i et fremtidigt perspektiv, taler mindst dialekt. Der er flest drenge i den første gruppe og flest piger i den sidste gruppe; dette kan blandt andet have at gøre med associationen mellem maskulinitet og rural livsstil (også Schøning & Pedersen, 2009, Fauske, 1993), hvor hverdagsmobilitet, som jeg har vist, indgår som element i den vedvarende konstruktion af kønnethed.

I Vollsmose gælder det, at det er de deltagere, som mest konsekvent identificerer sig med en bestemt 'version' af det lokale, der bruger flest multietnolektale træk. Det er imidlertid ikke det samme, som at de orienterer sig mod Vollsmose i fremtidig sammenhæng. Snarere er disse deltagere orienteret mod et liv i storbyen, først og fremmest København, i fremtiden. Også i Vollsmose er det primært blandt drengene, at de undersøgte ikke-standard-træk er i brug; som i Bylderup kan dette hænge sammen med associationen mellem det lokale sted og en bestemt maskulin karakterologisk figur, som ikke tilbyder pigerne meget identifikationspotentiale, og som forbindes med multietnisk ungdomsstil. Men for de regionale træks vedkommende kan det hænge sammen med, at drengene og pigerne har forskellige mobilitetserfaringer og dermed har haft og har forskellig grad af kontakt med andre børn og unge uden for Vollsmose. Dette kan blandt andet kobles med det forhold, at normerne for mobilitet fremstår kønnede i Vollsmose. Det virker til, at drengene generelt tillades en større mobilitetsradius end pigerne, og at de dermed har større mulighed for at opsøge områder ud over det helt lokale.

De undersøgte sproglige træk ser ud til at befinde sig på forskellige indeksikalitetsniveauer. Hvor de dialektale træk i Bylderup og multietnolektale træk i Vollsmose helt tydeligt virker til at gøre 'socialt arbejde' og udviser variation alt efter deltagernes interaktionelle 'projekter' (som Szaza, der bruger staccato-lignende prosodi i fokusgruppesamtalen, og særligt når hun vil have sine 'versioner' igennem, men ikke i interviewet med mig, eller som Isabella, der trækker strategisk på brugen af sønderjysk, når hun vil hævde autentisk lokaltilhørsforhold), forekommer de regionale træk i Vollsmose ikke i samme grad at besidde anden-ordens indeksikalitet blandt deltagerne. Brugen af dem afspejler snarere en historik (kontakt med andre børn og unge på Fyn) end de er en del af en personaprojicering eller et *stance* i forhold til det lokale sted.

Undersøgelsen lægger oplagt op til at følge nogle af deltagerne videre frem og se, hvordan den fremtid, de projicerer, rent konkret vil udfolde sig. Én ting er forestillinger, noget andet er realiteter; og som blandt andre Bourdieu, Blommaert og *New Mobilities*-teoretikerne har peget på, står ikke alle lige i forhold til at bevæge sig videre ad de livsbaner, de ønsker. Socio-geografiske udgangspunkter determinerer måske ikke orienteringspunkter, men de spiller med ind på, hvilke orienteringspunkter man kan forfølge. Afhandlingen lægger op til en videre undersøgelse af sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet, motilitet og social mobilitet – og disses sammenhænge med sprog – i virkelig tid, mens de udfolder sig. I hvilken grad følger udgangspunktet med, også i sproglig forstand, i deltagernes videre liv? I hvilken grad fungerer de sproglige træk, afhandlingen har fokuseret på, som gyldig valuta på det lingvistiske marked ud over det lokale område? Vil Mike tale sønderjysk til sine fremtidige robotingeniør-kolleger? Vil Aaryan betjene sine fremtidige revisorkunder på multietnolektalt fynsk? Eller vil brug af multietnolektalt fynsk omvendt medvirke til, at Aaryan ikke får nogen fremtidige kunder?

I et sprogligt centralistisk og homogeniseret samfund som Danmark er det næppe sandsynligt, at de undersøgte dialektale/regionale træk bliver 'taget med' ud over den lokale skala (sagen forholder sig muligvis anderledes for de multietnolektale træk). På den anden side; jo mere 'tydelige', lokale steder er, jo mere brugbare er de i identifikationsøjemed, også hvad sproglige former og normer knyttet til stederne angår. Og måske er de unge i Bylderup og Vollsmose forløbere for en ny 'lokal opvågnen', hvor flere og flere steder 'opdager sig selv' (Johnstone, 2010a; A. Jørgensen, 2006), også sprogligt set.

Dansk resumé

Denne afhandling præsenterer en empirisk baseret undersøgelse af sammenhænge mellem socio-geografisk orientering, hverdagsmobilitet og sproglig praksis blandt 73 unge to steder i Danmark, landsbyen Bylderup i Sønderjylland og den (sub)urbane forstad til Odense, Vollsmose på Fyn. Bylderup ligger i et traditionelt dialektområde, hvor befolkningen helt overvejende har etnisk dansk baggrund. Beboerne i Vollsmose har mange forskellige etniske og sproglige baggrunde. Stederne har imidlertid det til fælles, at de er placeret lavt i det nationale socio-symboliske 'stedshierarki', hvor København og københavnsk-baseret sprog udgør normen.

Afhandlingen placerer sig i et krydsfelt mellem dialektologi, interaktionel sociolingvistik og tredjebølge-sociolingvistik, med inddragelse af teori fra humangeografi, ny mobilitetsteori og urban sociologi. Jeg har som sprogligt fokus dialektale/regionale træk og træk associeret med multietnisk ungdomsstil.

Undersøgelsen bygger på data indsamlet i løbet af fem måneders feltarbejde de to steder, fra december 2014 til maj 2015. Metodisk gør afhandlingen brug af deltagerobservation, mobil etnografi, interview, fokusgruppesamtaler og en kortmetode med henblik på at belyse deltagerens sproglige praksis, deres hverdagsmobilitet og deres holdninger til og engagement i det sted, de bor. Analytisk benytter afhandlingen sig af en variationistisk, kvantitativ tilgang til deltagerens sprogbrug og af kvalitative analyser af interaktioner, narrativer og etnografiske iagttagelser.

Afhandlingen argumenterer for, at sammenhængen mellem sprog, sted og mobilitet må anskues pan-temporalt: Såvel sprogbrugerens steds- og mobilitetshistorik, nuværende steds- og mobilitetspraksisser og forestillet fremtidigt sted er relevante at inddrage i et studie af vedkommendes nuværende sproglige praksis.

Begge steder udtrykker størstedelen af deltagerne en høj grad af stedstilknytning, men flere drenge end piger er lokalt orienterede i fremtidigt perspektiv. Dette har muligvis sammenhæng med kønnede forskelle, hvad angår hverdagsmobilitet. Typisk kobles det at være pige med begrænset mobilitet i forhold til det at være dreng.

I Bylderup bruger deltagerne meget dialekt sammenlignet med unge andre steder i Danmark. Faktorer som favoriserer brugen af dialekt i Bylderup er deltagerens køn (drenge bruger mere dialekt end piger), at deltageren selv og vedkommendes familie har boet i området altid, at deltageren vurderer det lokale sted positivt og udtrykker en høj grad af lokaltilknytning, og at deltageren forestiller sig at blive boende i lokalområdet som voksen. Trækkene virker til at operere på en meget lokal skala og til at indekserer lokal orientering og lokal solidaritet.

I Vollsmose er der kun få regionale enkelttræk i brug blandt deltagerne, men fynsk intonation og træk associeret med multietnisk ungdomsstil er udbredte. Fynsk intonation findes især hos deltagere, som har haft og stadig har en høj grad af kontakt med andre unge uden for Vollsmose. Træk associeret med multietnisk ungdomsstil er især i brug blandt drenge, som vurderer det lokale sted positivt og projicerer en 'sej' lokal persona, hvorimod brugen ikke hænger sammen med et ønske om at blive boende i Vollsmose som voksen. Trækkene virker til at operere på en lokal såvel som en supra-lokal skala på samme tid og til at indekserer 'ung, sej maskulin urbanitet'.

English abstract

This dissertation presents an empirical study of relationships between socio-geographic orientation, everyday mobility and linguistic practice among 73 adolescents in the village of Bylderup in Southern Jutland and the social housing estate, Vollsmose, on Funen (both in Denmark).

The thesis draws on insights and approaches from dialectology, interactional sociolinguistics and third-wave sociolinguistics, incorporating theory from humanistic geography, new mobilities studies and urban sociology.

Bylderup is located in a traditional dialect area, where the majority of the population is of Danish ethnic background. The inhabitants of Vollsmose have many different ethnic and linguistic backgrounds. However, both places hold peripheral socio-symbolic positions in a national context, as Copenhagen and Copenhagen-based language serve as dominant, normative centres.

The dissertation draws on data collected through five months of field work, from December 2014 to May 2015. Methods include participant observation, mobile ethnography, interviews, focus group discussions, questionnaires and a mapping method, to illuminate participants' linguistic practices, their everyday mobility and their use of and attitudes towards their place of residence. Data is analysed using variationist as well as qualitative, interactional and narrative approaches.

The thesis argues that the relationship between language, place and mobility must be considered pan-temporally: The speaker's place- and mobility history, current place- and mobility practices and imagined future place all feed into the speaker's current linguistic practice.

In Vollsmose, as well as in Bylderup, most participants express a high degree of place attachment. However, more boys than girls are locally oriented in the future. This might be connected to gendered differences regarding everyday mobility. For the most part, being a girl is associated with restricted mobility, whereas being a boy is associated with 'freedom to roam'.

In Bylderup, participants use dialect extensively, compared to young people elsewhere in Denmark. Factors which favor the use of dialect in Bylderup are participant gender (boys use more dialect than girls), that the participant and his/her family are locally rooted historically, that the participant evaluates the local place positively and expresses a high degree of place attachment, and that the participant envisages staying in the local area as an adult. Thus, the features seem to operate on a very local scale, indexing local orientation and solidarity.

In Vollsmose, only few segmental features associated with Funen are in use among the participants, whereas the use of Funen intonation and features associated with multiethnic youth style is widespread. Funen intonation is used mainly by participants who have had and still have a high degree of contact with other young people outside Vollsmose. Participants differ quite markedly in their use of the multiethnolectal features staccato-like prosody and palatalised /t/. Factors which favor the use of these features are participant gender (boys use the features more than girls), that the participant evaluates the local place positively and projects a certain 'cool' type of local persona. However, the use of these features is not related to a desire to stay in Vollsmose as an adult. The features thus seem to operate on a local as well as a supra-local scale at the same time, indexing 'cool, young, masculine urbanity'.

Referencer

- Adey, P. (2009). *Mobility*. Milton Park: Routledge.
- Ag, A. (2010). *Sprogbrug og identitetsarbejde hos senmoderne storbypiger* (Vol. 53). København: Københavns Universitets Humanistiske Fakultet.
- Ag, A. (forthc.). *Linguistic and cultural practices among ethnic minorities in family and school settings*. Københavns Universitet, København.
- Ag, A., & Jørgensen, J. N. (2013). Ideologies, norms, and practices in youth poly-languaging. *International Journal of Bilingualism*, 17(4), 525-539.
- Agha, A. (2005). Voice, Footing, Enregisterment. *Journal of Linguistic Anthropology*, 15(1), 38-59.
- Agha, A. (2007). *Language and Social Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Agnew, J. (1987). *The United States in the World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Agnew, J. (2001). The New Global Economy: Time-Space Compression, Geopolitics, and Global Uneven Development. *Journal of World-Systems Research*, 7(2), 133-154.
- Althusser, L. (1971). Ideology and Ideological State Apparatuses. In *Lenin and Philosophy and Other Essays*: Monthly Review Press.
- Andersen, P. (1958). *Fonemsystemet i Østfynsk. På Grundlag af Dialekten i Revninge Sogn*. København: J. H. Schultz Forlag.
- Anton, C. E., & Lawrence, C. (2014). Home is where the heart is: The effect of place of residence on place attachment and community participation. *Journal of Environmental Psychology*, 40.
- Antonsich, M. (2010). Searching for Belonging - An Analytical Framework. *Geography Compass*, 4(6), 644-659.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Modernity*. Minneapolis University of Minnesota Press.
- Auer, P. (2003). 'Türkenslang': Ein jugendsprachlicher Ethnolokt des Deutschen und seine Transformationen. In A. Häcki-Buhofer (Ed.), *Spracherwerb und Lebensalter* (pp. 225-264). Tübingen und Basel: A. Francke.
- Auer, P., & Schmidt, J. E. (2010). Introduction to this volume. In P. Auer & J. E. Schmidt (Eds.), *Language and space: theories and methods*. Berlin/New York: de Gruyter Mouton.

- Bamberg, M. (1997). Positioning Between Structure and Performance. *Journal of Narrative and Life History*, 7(1-4), 335-342.
- Bamberg, M. (2004a). Form and Functions of 'Slut Bashing' in Male Identity Constructions in 15-Year-Olds. *Human Development*, 47, 331-353.
- Bamberg, M., & Georgakopoulou, A. (2008). Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis. *Text & Talk*, 28(3), 377-396.
- Barbiers, S. (2010). Language and Space: Structuralist and generative approaches. In P. Auer & J. E. Schmidt (Eds.), *Language and Space: Theories and Methods*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton.
- Bates, D., Maechler, M., Bolker, B., Walker, S., Christensen, R. H., Singmann, H., et al. (2017). Linear Mixed-Effects Models using 'Eigen' and S4 (Version 1.1-13).
- Bauman, Z. (1998). *Globalization: The Human Consequences*. New York: Columbia University Press.
- Beck, S., & Ebbensgaard, A. B. (2009). *Mellem Bagenkop og Harbøre*. Odense: Syddansk Universitet.
- Bennike, V., & Christensen, M. (1912). *Kort over de danske folkemål*. København: Gyldendal.
- Berg, N. G., Dale, B., Førde, A., & Kramvig, B. (2012). Introduksjon: Metodologiske utfordringer i stedsanalyser. In A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Eds.), *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika forlag.
- Berry, W. (2002). The prejudice against country people. *The Progressive*, 66(4), 21.
- Berthelsen, A. W. (2016). *Fynsk så det synger*. Odense: Forlaget Skulkenborg.
- Blommaert, J. (2005). *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert, J. (2007). Sociolinguistic Scales. *Intercultural Pragmatics*, 4(1), 1-19.
- Blommaert, J. (2010). *The Sociolinguistics of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert, J. (2015). Chronotopes, Scales, and Complexity in the Study of Language in Society. *Annual Review of Anthropology*, 44, 105-116.
- Blommaert, J., & Rampton, B. (2011). Language and Superdiversity. *Diversities. UNESCO*, 13(2), 1-21.
- Blommaert, J., Westinen, E., & Leppänen, S. (2014). Further notes on sociolinguistic scales, *Tilburg Papers in Understanding Society*.

- Bodén, P. (2010). Pronunciation in Swedish multiethnolect. In P. Quist & B. A. Svendsen (Eds.), *Multilingual Urban Scandinavia: New Linguistic Practices* (pp. 65-78). Bristol: Multilingual Matters.
- Bourdieu, P. (1977). The economics of linguistic exchange. *Social Science Information*, 16(6), 645-668.
- Bourdieu, P. (1996). Et steds betydning. In *Symbolsk Makt*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bourgois, P. (2002). Understanding Inner-City Poverty: Resistance and Self-Destruction under U.S. Apartheid. In J. MacClancy (Ed.), *Exotic No More: Anthropology on the Front Lines*. Chicago: University of Chicago Press.
- Britain, D. (2002). Space and Spatial Diffusion. In J. K. Chambers, P. Trudgill & N. Schilling-Estes (Eds.), *The Handbook of Language Variation and Change* (pp. 603-637): Blackwell.
- Britain, D. (2009). "Big bright lights" versus "green and pleasant land"? - The unhelpful dichotomy of 'urban' versus 'rural' in dialectology. In E. A.-W. a. R. d. Jong (Ed.), *Arabic dialectology* (pp. 223-246). Leiden: Brill.
- Britain, D. (2010). Language and space: the variationist approach. In P. Auer & J. Schmidt (Eds.), *Language and space: an international handbook of linguistic variation* (pp. 142-163). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Britain, D. (2012). Countering the urbanist agenda in variationist sociolinguistics: dialect contact, demographic change and the rural-urban dichotomy. In S. Hansen, C. Schwarz, P. Stoeckle & T. Streck (Eds.), *Dialectological and Folk Dialectological Concepts of Space. Current Methods and Perspectives in Sociolinguistic Research on Dialect Change*. Berlin: de Gruyter.
- Britain, D. (2013). The role of mundane mobility and contact in dialect death and dialect birth. In D. Schreier & M. Hundt (Eds.), *English as a Contact Language* (pp. 165-181). Cambridge: Cambridge University Press.
- Britain, D. (2016). Sedentarism and nomadism in the sociolinguistics of dialect. In N. Coupland (Ed.), *Sociolinguistics, place and mobility*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryman, A. (2004). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bucholtz, M. (2009). From Stance to Style: Gender, Interaction, and Indexicality in Mexican Immigrant Youth Slang. In A. Jaffe (Ed.), *Stance*. Oxford: Oxford University Press.
- Bucholtz, M. (2011). *White Kids: Language, Race, and Styles of Youth Identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bucholtz, M., & Hall, K. (2004). Theorizing Identity in Language and Sexuality Research. *Language in Society*, 33(4), 469-515.

- Bucholtz, M., & Hall, K. (2005). Identity and interaction. *Discourse Studies* 7(4-5), 585-614.
- Bugge, E. (2010). *The role of 'family' in intergenerational transmission of Shetland dialect vocabulary*. Paper presented at the Northern Lights, Northern Words. Selected Papers from the FRLSU Conference, Kirkwall 2009., Aberdeen.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Byrne, T. (2017). På besøg i Vollsmose: - Det er næsten som Mellemøsten. fyens.dk: Fyens Stiftstidende (tilgået 12.11.2017).
- Baayen, R. H. (2013). languageR: Data sets and functions with "Analyzing Linguistic Data: A practical introduction to statistics". R package version 1.4.1.
- Cairns, D., Growiec, K., & Smyth, J. (2013). Leaving Northern Ireland: youth mobility field, habitus and recession among undergraduates in Belfast. *British Journal of Sociology of Education*, 34(4), 544-562.
- Callewaert, S. (1994). Indledning. In S. Callewaert, M. Munk, M. Nørholm & K. A. Petersen (Eds.), *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*. København: Akademisk Forlag.
- Cameron, D. (1990). Demythologizing Sociolinguistics. In J. E. Joseph & T. J. Taylor (Eds.), *Ideologies of Language*. London: Routledge.
- Casey, E. S. (2009). *Getting back into place, toward a renewed understanding of the place-world*. Bloomington: Indiana University Press.
- Castells, M. (1996). *The rise of the network society*. Cambridge, MA: Oxford University Press.
- Castells, M. (2015 [2000]). Space of Flows, Space of Places: Materials for a Theory of Urbanism in the Information Age. In R. T. LeGates & F. Stout (Eds.), *The City Reader*. London: Routledge.
- Chambers, J. K. (2000). Region and language variation. *English World-Wide*, 21(2), 169-199.
- Chambers, J. K. (2002). Dynamics in dialect convergence. *Journal of Sociolinguistics*, 6(1), 117-130.
- Chambers, J. K., & Trudgill, P. (1980). *Dialectology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chen, C., & McKnight, C. E. (2007). Does the built environment make a difference? Additional evidence from the daily activity and travel behavior of homemakers living in New York City and suburbs. *Journal of Transport Geography*, 15, 380-395.
- Cheshire, J. (2008). Sex and Gender in Variationist Research. In *The Handbook of Language Variation and Change* (pp. 423-443): Blackwell Publishing Ltd.

- Cheshire, J., Kerswill, P., Fox, S., & Torgersen, E. (2011). Contact, the feature pool and the speech community: The emergence of Multicultural London English. *Journal of Sociolinguistics*, 15(2).
- Ching, B., Creed, G., & Weszkalnys, G. (2003). Knowing your place: rural identity and cultural hierarchy (Vol. 23, pp. 90-91).
- Christensen, M. V. (2012). *8220, 8210. Sproglig variation blandt unge i multietniske områder i Aarhus [8220, 8210. Language variation among Youth in multi-ethnic areas of Aarhus]*. Aarhus: Department of Aesthetics and Communication. Aarhus Universitet.
- Clausen, T. B. (2003). *Sprogholdninger blandt unge i Odense*. Københavns Universitet, København.
- Cornips, L. (2002). Etnisch nederlands in Lombok [Ethnic Dutch in Lombok]. In H. Bennis, G. Extra, P. Muysken & J. Nortier (Eds.), *Een burt in beweging. Talen en Culturen in het Utrechtse Lombok en Transval* (pp. 285-302). Amsterdam: Stichting Beheer.
- Coupland, N. (2003). Sociolinguistic authenticities. *Journal of Sociolinguistics*, 7(3), 417.
- Coupland, N. (2007). Styling social identities. In *Style, language variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cresswell, T. (2004). *PLACE a short introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Cresswell, T. (2006). *On the move. Mobility in the modern western world*. London: Routledge.
- Cresswell, T., & Uteng, T. P. (2008). Gendered Mobilities: Towards an Holistic Understanding. In T. P. Uteng & T. Cresswell (Eds.), *Gendered Mobilities*. Aldershot, England: Ashgate.
- Cutler, C., & Røyneland, U. (2015). Where the fuck am I from? Hip-hop youth and the (re)negotiation of language and identity in Norway and the US. In J. Nortier & B. A. Svendsen (Eds.), *Language, Youth and Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University press.
- Dale, B., & Berg, N. G. (2012). Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? In A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Eds.), *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika Forlag.
- Davies, B., & Harré, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1), 43-63.
- de Certeau, M. (2011 [1984]). *The Practice of Everyday Life* (3. ed.). Berkeley: University of California Press.
- den Besten, O. (2010). Local belonging and 'geographies of emotions': Immigrant children's experience of their neighbourhoods in Paris and Berlin. *Childhood*, 17(2), 181-195.

- Dirim, I., & Auer, P. (2004). *Türkisch sprechen nicht nur die Türken*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Du Bois, J. W. (2007). The stance triangle. In R. Englebretson (Ed.), *Stancetaking in Discourse; Subjectivity, Evaluation, Interaction*. Amsterdam, NLD: John Benjamins Publishing Company.
- Eckert, P. (2000). *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Eckert, P. (2004). Variation and a sense of place. In C. Fought (Ed.), *Sociolinguistic variation: Critical reflections* (pp. 107-118). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Eckert, P. (2008). Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics*, 12(4), 453-476.
- Eckert, P. (2012). Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of Anthropology*, 41, 87-100.
- Eckert, P., & McConnell-Ginet, S. (1992). Think Practically and Look Locally: Language and Gender as Community- Based Practice. *Annual Review of Anthropology*, 21, 461-490.
- Ellegård, K., & Vilhelmson, B. (2004). Home as a Pocket of Local Order: Everyday Activities and The Friction of Distance. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 86(4), 281-296.
- Elliott, A., & Urry, J. (2010). *Mobile Lives*. London: Routledge.
- Entrikin, J. N. (1991). *The betweenness of place, towards a geography of modernity*. London: Macmillan.
- Faber, S. T., Møller, K. T., & Nielsen, H. P. (2013). Applying visual methods in the study of place affiliation, mobility, and belonging. *Graduate Journal of Social Science*, 10(2), 43-53.
- Fallov, M., & Jensen, H. L. (2014). Kort og klasser - mit, dit og deres sted. In A. Jørgensen & H. L. Jensen (Eds.), *Introduktion til mapping-metoder*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Fallov, M., Jørgensen, A., & Knudsen, L. B. (2013). Mobile Forms of Belonging. *Mobilities*, 8(4), 467-486.
- Farrugia, D. (2015). The mobility imperative for rural youth: the structural, symbolic and non-representational dimensions of rural youth mobilities. *Journal of Youth Studies*, 19(6), 836-851.
- Fauske, H. (1993). Lokal forankring og global orientering? Holdninger til heimstaden blant unge i Oppland. In K. Heggen, J. O. Myklebust & T. Øia (Eds.), *Ungdom i lokalmiljø. Perspektiv frå pedagogikk, sosiologi, antropologi og demografi*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Fraurud, K., & Bijvoet, E. (2004). Multietniskt ungdomsspråk och andra varieteter av svenska i flerspråkiga miljöer. In K. Hyltenstam & I. Lindberg (Eds.), *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle* (pp. 389-417). Lund: Studentlitteratur.

- Gal, S., & Irvine, J. (1995). The Boundaries of Languages and Disciplines: How Ideologies Construct Difference. *Social Research*, 62(4), 967-967.
- Ganuza, N. (2010). Subject-Verb Order Variation in the Swedish of Young People in Multilingual Urban Areas. In P. Quist & B. A. Svendsen (Eds.), *Multilingual Urban Scandinavia*. Bristol. Buffalo. Toronto: Multilingual Matters.
- Georgakopoulou, A. (2007). *Small stories, interaction, and identities*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1994). *Modernitetens konsekvenser*. København: Hans Reitzel.
- Giles, H., Coupland, N., & Coupland, J. (1991). Accommodation theory - communication, context, and consequence. In H. Giles, J. Coupland & N. Coupland (Eds.), *Contexts of accommodation - developments in applied sociolinguistics*: Cambridge University Press.
- Gille, Z. (2001). Critical ethnography in the time of globalization: Toward a new concept of site. *Cultural Studies - Critical Methodologies*, 1(3), 319-334.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Goffman, E. (1981). Radio Talk. In *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Goffman, E. (1981 [1979]). Footing. In *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Goffman, E. (2014 [1963]). *Stigma. Om afvigerens sociale identitet*. Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Gregersen, F., & Kristiansen, T. (2015). Indledning: Sprogforandring i Virkelig Tid. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Hvad ved vi nu - om danske talesprog?* København: Sprogforandringscentret.
- Grønnum, N. (1992). *The Groundworks of Danish Intonation*. Odense: Museum Tusculanum.
- Grønnum, N. (1998). *Fonetik og Fonologi. Almen og Dansk* (1. ed.). København: Akademisk Forlag.
- Gudiksen, A., & Hovmark, H. (2009). Måske husker De noget alle andre har glemt. In A. Gudiksen, H. Hovmark, P. Quist, J. Scheuer & I. S. Sletten (Eds.), *Dialektforskning i 100 år*. København Afdeling for Dialektforskning.
- Gumperz, J. J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Gustafson, P. (2001a). MEANINGS OF PLACE: EVERYDAY EXPERIENCE AND THEORETICAL CONCEPTUALIZATIONS. *Journal of Environmental Psychology*, 21(1), 5-16.
- Gustafson, P. (2001b). Roots and Routes: Exploring the Relationship between Place Attachment and Mobility. *Environment and Behavior*, 33(5), 667-686.
- Hadberg, R. (2013, 18. januar 2013). Mandeghettoer i Udkantsdanmark. Retrieved 9/8, 2016, from <http://sondagsavisen.dk/familien/2013-01-18-mandeghettoer-i-udkantsdanmark/>
- Hall, T. (2009). Footwork: moving and knowing in local space(s). *Qualitative Research*, 9(5), 571-585.
- Hansen, A. (1985). *Vilkår og virke i Bylderup sogn*: Andelsselskabet Slogs Herreds Hus.
- Hansen, C. D. (2014). Gender differences in place attachment and residential mobility, *19th Nordic Demographic Symposium*. Aalborg, Denmark.
- Hansen, G. F., & Phraao, N. (2005). Prosodiske træk i et- og tosprogede unges københavnsk [Prosodic Features in the Copenhagen Speech of Mono- and Bilinguals]. In *Danske Talesprog* 6 (pp. 1-51).
- Hansen, H. S., Henningsen, L. N., & Rasmussen, C. P. (2009). *Sønderjyllands Historie. Efter 1815*. Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland.
- Hanson, S. (2010). Gender and mobility: new approaches for informing sustainability. *Gender, Place & Culture*, 17(1), 5-23.
- Hidalgo, M., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281.
- Hirst, D., & Cristo, A. D. (1998). A survey of intonation systems. In D. Hirst & A. D. Cristo (Eds.), *Intonation Systems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horvath, B. M., & Horvath, R. J. (2001). A multilocality study of a sound change in progress: The case of /l/ vocalization in New Zealand and Australian English. *Language Variation and Change*, 13(1), 37-57.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment: local sentiments and sense of place. In I. Altman & S. Low (Eds.), *Place Attachment*. New York: Plenum.
- Hyttel-Sørensen, L. (2016). Gangster talk on the phone. In M. S. Karrebæk, L. M. Madsen & J. S. Møller (Eds.), *Everyday Language: Collaborative research on the language use of children and youth* (pp. 49-70). Berlin/Boston: Walter de Gruyter.
- Irvine, J. T., & Gal, S. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. In P. V. Kroskrity (Ed.), *Regimes of language, ideologies, politics, and identities* (pp. 35-84). Santa Fe: School of American Research Press.

- Ito, R., & Preston, D. R. (1998). Identity, Discourse, and Language Variation. *Journal of Language and Social Psychology*, 17(4), 465-483.
- Jacobsen, M. H., & Kristiansen, S. (2014). Forord. In *Stigma. Om afvigerens sociale identitet* (pp. 7-38). Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.
- Jaspers, J. (2008). Problematizing Ethnolects: Naming Linguistic Practices in an Antwerp Secondary School. *International Journal of Bilingualism*, 12(1-2), 85-103.
- Jefferson, G. (1989). A 'standard maximum' silence in communication. In D. Roger & P. Bull (Eds.), *Conversation: An Interdisciplinary Perspective* (pp. 166-196). Clevedon, Philadelphia: Multilingual Matters Ltd.
- Jenkins, R. (2008 [1997]). *Rethinking Ethnicity* (Second ed.). London: SAGE
- Jensen, H. L. (2012). *Hverdagslivets kollektive mobilitet: om at pendle med tog og skabe et mobilt sted*. Roskilde Universitet, Roskilde.
- Jensen, H. L., & Fallov, M. (2014). Mentale kort. In A. Jørgensen & H. L. Jensen (Eds.), *Introduktion til mapping-metoder*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Jensen, O. B. (2006). 'Facework', Flow and the City: Simmel, Goffman, and Mobility in the Contemporary City. *Mobilities*, 1(2), 143-165.
- Jensen, O. B. (2009). Flows of Meaning, Cultures of Movements – Urban Mobility as Meaningful Everyday Life Practice. *Mobilities*, 4(1), 139-158.
- Jensen, S. Q. (2010). Masculinity at the margins - othering, masculinity and resistance among young marginalized ethnic minority men. *Norma - Nordic Journal for Masculinity Studies*, 5(1), 6-26.
- Jensen, S. Q., & Christensen, A.-D. (2012). Territorial stigmatization and local belonging. A study of the Danish neighbourhood Aalborg East. *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action*, 16(1-2), 74-92.
- Jensen, T. J., & Maegaard, M. (2012). Past participles in Jutland Danish: A real time study of regionalization and standardization. *Nordic Journal of Linguistics*, 35(3).
- Jensen, T. J., Maegaard, M., & Kristiansen, T. (2015). Sprogforandring og sprogholdninger. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Hvad ved vi nu - om danske talesprog?* København: Sprogforandringscentret.
- Johnstone, B. (2000). *Qualitative Methods in Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Johnstone, B. (2004). Place, Globalization, and Linguistic Variation. In C. Fought (Ed.), *Sociolinguistic Variation: Critical Reflections*. Cary, NC, USA: Oxford University Press.

- Johnstone, B. (2009). Pittsburghese shirts: Commodification and the enregisterment of an urban dialect. *American Speech*, 84(2), 157-175.
- Johnstone, B. (2010a). Indexing the Local. In N. Coupland (Ed.), *Handbook of Language and Globalization* (pp. 386-405). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Johnstone, B. (2010b). Language and geographical space. In P. Auer & J. E. Schmidt (Eds.), *Language and Space* (pp. 1-17). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Johnstone, B. (2011). Language and Place. In R. Mesthrie (Ed.), *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics* (pp. 203-218). Cambridge: Cambridge University Press.
- Johnstone, B. (2013). Ideology and discourse in the enregisterment of regional discourse. In A. Peter, M. Hilpert, A. Stukenbrock & B. Szendrői (Eds.), *Space in Language and Linguistics*. Berlin/Boston: De Gruyter.
- Johnstone, B., Andrus, J., & Danielson, A. E. (2006). Mobility, Indexicality, and the Enregisterment of "Pittsburghese." *Journal of English Linguistics*, 34(2), 77-104.
- Johnstone, B., & Kiesling, S. F. (2008). Indexicality and experience: Exploring the meanings of /aw/-monophthongization in Pittsburgh. *Journal of Sociolinguistics*, 12(1), 5-33.
- Jones, G. (1999). 'The same people in the same places?' Socio-spatial identities and migration in youth. *Sociology*, 33(1), 1-22.
- Jørgensen, A. (2006). *Når kvarteret opdager sig selv*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Jørgensen, A. (2014). Mapping-metoder historisk set. In A. Jørgensen & H. L. Jensen (Eds.), *Introduktion til mapping-metoder*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Jørgensen, A., Fallov, M., & Knudsen, L. B. (2011). Local Community, Mobility and Belonging. *Danish Journal of Geoinformatics and Land Management*, 46(1).
- Jørgensen, J. N. (Ed.). (2010). *Languaging, nine years of poly-lingual development of young Turkish-Danish grade school students* (1. oplag ed.). Copenhagen: University of Copenhagen, Faculty of Humanities.
- Jørgensen, J. N., & Kristensen, K. (1994). *Moderne Sjællandsk: En Undersøgelse af Unge Sjællænderes Talesprog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Karrebæk, M. S. (2016). Arabs, Arabic and urban languaging: Polycentricity and incipient enregisterment among primary school children in Copenhagen. In M. S. Karrebæk, L. M. Madsen & J. S. Møller (Eds.), *Everyday Languaging: Collaborative research on the language use of children and youth* (pp. 19-48). Berlin/Boston: Walter de Gruyter.

- Kaufmann, V., Bergman, M. M., & Joye, D. (2004). Motility: mobility as capital. *International Journal of Urban and Regional Research*, 28(4), 745-756.
- Kerswill, P. (2003). Dialect levelling and geographical diffusion in British English. In D. Britain & J. Cheshire (Eds.), *Social Dialectology: In Honour of Peter Trudgill*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Kielland, I. M., & Nielsen, T. (2012). Stedet rundt på tre dager. In A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Eds.), *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika Forlag.
- Koefoed, L., & Simonsen, K. (2010). *"Den fremmede", byen og nationen - om livet som etnisk minoritet*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag
- Kofoed, J. (2003). *Elevpli. Inklusions- og eksklusionsprocesser blandt børn i skolen*.
- Kotsinas, U.-B. (1988). Rinkebysvenska - en dialekt? In P. Linnel, V. Adelswärd, T. Nilsson & P. a. Petersseon (Eds.), *Svenskans beskrivning 16*. Linköping: Linköping Universitet.
- Kristiansen, T. (1991). *Sproglige normidealer på Næstved-egnen. Kvantitative sprogholdningsstudier*. Københavns Universitet, København.
- Kristiansen, T. (1999). Unges sprogholdninger i Næstved 89 og 98. *Danske Folkemål* 41.
- Kristiansen, T. (2001). Two Standards: One for the Media and One for School. *Language Awareness*, 10(1), 9-24.
- Kristiansen, T. (2003). Sproglig regionalisering i Danmark? In G. Akselberg, A. M. Bødal & H. Sandøy (Eds.), *Nordisk dialektologi*. Oslo: Novus Forlag.
- Kristiansen, T. (2009). The macro-level social meaning of late-modern Danish accents. *Acta Linguistica Hafniensia*, 41(1), 167-192.
- Kristiansen, T. (2010). Om betydningen af den senmoderne danske (K/M/L)-variation som henholdsvis Pige-sprog og Dreng-sprog. *Skandinaviske Sprogstudier*, 1(1).
- Kvale, S. (2005). *InterView, en introduktion til det kvalitative forskningsinterview* (12 ed.). København: Hans Reitzel.
- Kvarterløft, V. f. H. o. (2001). *Kvarterplan for Vollsmose*. Odense: Vollsmosesekretariatet.
- Kyst, B. (2007). Toner i århusiansk regiolekt. In T. Arboe (Ed.), *Nordisk dialektologi og sociolingvistik*. Århus.
- Køster, F. (1998). "Da jøkket vi med Fyns Tidende". Om den nye regionale præteritum i fynsk. *Danske Folkemål*, 40, 25-50.

- Køster, F. (2000). Træk af sproget på Fyn. *Danske Talesprog*, 1.
- Køster, F. (2002). Om to fynske købstadsdagbøger og forfatterens gengivelse af ede-bøjningen. *Danske Talesprog*, 3, 79-91.
- Labov, W. (1963). The social motivation of a sound change. *Word*(19), 36.
- Labov, W. (1966). *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, D.C.: Center for Applied Linguistics.
- Labov, W. (1972a). *Sociolinguistic Patterns*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Labov, W. (1972b). *Language in the Inner City. Studies in the Black English Vernacular*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, W., & Waletzky, J. (1967). Narrative analysis: Oral versions of personal experience In J. Helm (Ed.), *Essays on the verbal and visual arts* (pp. 12-44). Seattle WA: University of Washington Press.
- Latham, A. (2003). Research, performance, and doing human geography: some reflections on the diary-photograph, diary-interview method. *Environment and planning A*, 35, 1993-2017.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning, legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Law, R. (1999). Beyond "women and transport": towards new geographies of gender and daily mobility. *Progress in Human Geography*, 23(4), 567-588.
- Le Page, R. B., & Tabouret-Keller, A. (1985). *Acts of Identity: Creole-Based Approaches to Language and Ethnicity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University.
- Levshina, N. (2015). *How to do Linguistics with R*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years? *Journal of Environmental Psychology*, 31(3), 207-230.
- Lynch, K. (1977). *Growing Up in Cities*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Lønsmann, D., & Fabricius, A. (2011). I Danmark taler vi dansk: Information.

- Madsen, L. M. (2008). *Fighters and outsiders: linguistic practices, social identities, and social relationships among urban youth in a martial arts club*. University of Copenhagen, Copenhagen: Museum Tusculanum.
- Madsen, L. M. (2013). 'High' and 'low' in urban Danish speech styles. *Language in Society*, 42(2), 115-138.
- Madsen, L. M. (2015). *Fighters, Girls and Other Identities*. Bristol: Multilingual Matters.
- Maegaard, M. (2001). "Jeg er da stolt af at jeg er sønderjyde - altså sådan forholdsvis". Om sprogbrug og sprogholdninger hos sønderjyske unge. *Danske Talesprog*, 2.
- Maegaard, M. (2007). Udtalevariation og -forandring i københavnsk – en etnografisk undersøgelse af sprogbrug, sociale kategorier og social praksis blandt unge på en københavnsk folkeskole. *Danske Talesprog*, 8.
- Maegaard, M., Jensen, T. J., Kristiansen, T., & Jørgensen, J. N. (2013). Diffusion of Dialect Change: Accomodation to a Moving Target. *Journal of Sociolinguistics*, 17(1), 3-36.
- Maegaard, M., Monka, M., Mortensen, K. K., & Stæhr, A. (forthc.). *Standardization as sociolinguistic change: A transversal study of three traditional dialect areas*: Routledge.
- Maegaard, M., & Quist, P. (2005). Etnografi, praksis og sproglig variation. Om etnografisk metode i udforskningen af sproglig variation som social praksis. *NyS*, 33, 42-73.
- Massey, D. (1993). Power-geometry and a progressive sense of place. In J. Bird, B. Curtis, T. Putnam, G. Robertson & L. Tickner (Eds.), *Mapping the futures: local cultures, global change*. New York: Routledge.
- Massey, D. (1994a). A global sense of place. In *Space, Place and Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Massey, D. (1994b). *Space, Place and Gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Matzon, M. (2012). Socialudvikling i Vollsmose, *djøfbladet.dk*: Djøf.
- Mehr, K. (1989). *Vollsmose. En bydel i Odense*. Odense: Samvirkende Byggeselskab i Odense.
- Mendoza-Denton, N. (2008a). *Homegirls: Language and Cultural Practice Among Latina Youth Gangs*: Wiley.
- Meyerhoff, M., & Niedzielski, N. (1994). Resistance to Creolization: An Interpersonal and Intergroup Account. *Language & Communication*, 14(4), 313-330.
- Milroy, L. (1987 [1980]). *Language and Social Networks* (2 ed.). Oxford: Blackwell.

- Milroy, L. (2002). Introduction: Mobility, contact and language change - Working with contemporary speech communities. *Journal of Sociolinguistics*, 6(1), 3-15.
- Milroy, L., & Gordon, M. (2003). *Sociolinguistics: Method and Interpretation*. Oxford, UK: Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Milroy, L., & Milroy, J. (1992). Social network and social class: Toward an integrated sociolinguistic model. *Language in Society*, 21, 1-26.
- Monka, M. (2005). "Enten skal jeg snakke sønderjysk eller skal jeg snakke rigsdansk" - en undersøgelse af sprogbrugen i servicesituationer i Aabenraa med fokus på sprogalternation. Unpublished MA, Københavns Universitet, København.
- Monka, M. (2013). *Sted og sprogforandring – en undersøgelse af sprogforandring i virkelig tid hos mobile og bofaste informanter fra Odder, Vinderup og Tinglev [Place and language change- an investigation of real time language change among mobile and non-mobile informants from Odder, Vinderup and Tinglev]*. Københavns Universitet, København.
- Monka, M., & Hovmark, H. (2016). Sprogbrug blandt unge i Bylderup anno 2015. *Danske Talesprog*, 16.
- Monka, M., Maegaard, M., & Scheuer, J. (2015). Den autentiske dialekttalende: - bornholmsk dialekt som vare i turistindustrien. In *Hvad ved vi nu? Efter ti års forskning i dansk talesprog*. (pp. 93-107). Copenhagen: Sprogforandringscentret: Sprogforandringscentret.
- Mufwene, S. (2001). *The ecology of language evolution*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mulvey, L. (1975). Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Screen*, 16(3).
- Myers, G. (2006). Where are you from? Identifying Place. *Journal of Sociolinguistics*, 10(3), 320-343.
- Mæhlum, B. (1999). Sted og språk - en skisse. In B. Mæhlum, D. Slettan & O. S. Stugu (Eds.), *Stedet som kulturell konstruksjon* (Vol. 27). Trondheim: Historisk Institutt, NTNU.
- Mæhlum, B. (2010). Language and social space. In P. Auer & J. E. Schmidt (Eds.), *Language and Space* (pp. 18-32). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Møller, J. S. (2009). Stereotyping categorisations of speech styles among linguistic minority Danes in Køge. In M. Maegaard, F. Gregersen, P. Quist & J. N. Jørgensen (Eds.), *Language attitudes, standardization and language change* (pp. 231-254). Oslo: Novus.
- Møller, J. S. (2010). Polylingualism in the Steak House: Exploring Linguistic Practices in Late Modern Copenhagen. In P. Q. B. A. Svendsen (Ed.), *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices* (pp. 127-140). Bristol: Multilingual Matters.

- Møller, J. S., & Jørgensen, J. N. (2011). Enregisterment among adolescents in superdiverse Copenhagen. In *Language enregisterment and attitudes* (pp. 99-122). Copenhagen: University of Copenhagen.
- Nielsen, B. J., & Pedersen, K. M. (1991). *Danske talesprog. Dialekter. Regionalsprog. Sociolekter*. København: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S.
- Nielsen, M. F., & Nielsen, S. B. (2005). *Samtaleanalyse*. Frederiksberg C.: Forlaget Samfundslitteratur.
- Novoa, A. (2015). Mobile ethnography: emergence, techniques and its importance to geography. *Human Geographies - Journal of Studies and Research in Human Geography*, 9(1), 97-107.
- Nyberg, M. (1991). Unge sønderjyders rigsmålstilegnelse. *Danske folkemål*, 33.
- Nyseth, T., & Aarsæther, N. (2012). Fra implisitt til eksplisitt komparasjon: komparativ metode i stedsforskning. In A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & B. Dale (Eds.), *Å finne sted* (pp. 221-236). Trondheim: Akademiska Forlag.
- Næss, P. (2008). Gender Differences in the Influences of Urban Structure on Daily Travel. In T. Cresswell & T. P. Uteng (Eds.), *Gendered Mobilities*: Ashgate.
- O'Brien, M., Jones, D., Sloan, D., & Rustin, M. (2000). Children's Independent Spatial Mobility in the Urban Public Realm. *Childhood*, 7(3), 257-277.
- Ochs, E. (1992). Indexing gender. In A. Duranti & C. Goodwin (Eds.), *Rethinking context: language as an interactive phenomenon* (pp. 335-358). Cambridge: Cambridge University Press.
- Opsahl, T. (2009). Wolla I swear this is typical for the conversational style of adolescents in multiethnic areas in Oslo. *Nordic Journal of Linguistics*, 32(2).
- Opsahl, T., & Nistov, I. (2010). On Some Structural Aspects of Norwegian Spoken among Adolescents in Multilingual Settings in Oslo. In P. Quist & B. A. Svendsen (Eds.), *Multilingual Urban Scandinavia*. Bristol: Multilingual Matters.
- Ottosen, M. H. (2009). A Sense of One's Place. Residentale erfaringer i arbejder- og overklassen. *Sosiologisk tidsskrift*, 17(01).
- Parker, D., & Karner, C. (2010). Reputational geographies and urban social cohesion. *Ethnic and Racial Studies*, 33(8), 1451-1470.
- Pedersen, I. L. (1985). Dialektudtynding på Fyn. Et forsøg med implikationsanalyse. *Danske Folkemål*, 27, 83-102.
- Pedersen, I. L. (1991). Højskolen og dialekterne. *Danske folkemål*, 33, 75-86.
- Pedersen, I. L. (1996). Regionalism and linguistic change. *Sociolinguistica*, 10, 77-89.

- Pedersen, I. L. (2003). Traditional dialects of Danish and the de-dialectalization 1900-2000. *International Journal of the Sociology of Language*, 159, 9-28.
- Pedersen, I. L. (2009). Dialektbegrebets opkomst og nationalromantikken - konsekvenser for dialektforskningen? In A. Gudiksen, H. Hovmark, P. Quist, J. Scheuer & I. S. Sletten (Eds.), *Dialektforskning i 100 år*. København: Afdeling for Dansk Dialektforskning.
- Pedersen, I. L. (2009 [1993]). Regionalisme og identitet: Om jysk og dansk i tusind år. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Fra folkemål til multietnolekt* (pp. 154-179). Oslo: Novus Forlag.
- Pedersen, I. L. (2009 [1999]-a). Hvornår er en kode ikke længere den samme kode - og hvem afgør det? In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Fra folkemål til multietnolekt* (pp. 240-256). Oslo: Novus Forlag.
- Pedersen, I. L. (2009 [1999]-b). Regionalitet og sprogudvikling i Danmark. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Fra folkemål til multietnolekt*. Oslo: Novus forlag.
- Pedersen, I. L. (2009 [2002]). The impact of internal or contact-induced change on weak preterites in -æt in Danish dialects with an outlook to Norway and Sweden. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Fra folkemål til multietnolekt*. Oslo: Novus Forlag.
- Pedersen, I. L. (2009 [2004]). De ferske vande og dialekterne. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Fra folkemål til multietnolekt*. Oslo: Novus Forlag.
- Pedersen, K. M. (1977). *Dialekt, regionalssprog, rigssprog - en analyse af børns skolesprog*. Aabenraa: Institut for grænseregionsforskning.
- Pedersen, K. M. (1986). *Mødet mellem sprogene i den dansk-tyske grænseregion. En-, to- eller flersprogede børn i Sønderjylland*. Aabenraa: Institut for Grænseregionsforskning.
- Pedersen, K. M., & Adriansen, I. (1993). *Vi bor i Sønderjylland. Sprog og kultur i lokalsamfundet*. Aabenraa: Amtsentralens Pædagogiske Information.
- Pharao, N., Kristiansen, T., Møller, J. S., & Maegaard, M. (2015). Eksperimentelle sprogholdningsstudier – fra helhedsvurderinger til enkelttræk. In F. Gregersen & T. Kristiansen (Eds.), *Hvad ved vi nu - om danske talesprog?* Copenhagen: Museum Tusculanum.
- Pharao, N., Maegaard, M., Møller, J. S., & Kristiansen, T. (2014). Indexical meanings of [s1] among Copenhagen youth: Social perception of a phonetic variant in different prosodic contexts. *Language in Society*, 43.
- Pietikäinen, S. (2016). *Sociolinguistics from the periphery, small languages in new circumstances*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pratt, M. L. (1988). Linguistic Utopias. In N. Fabb, D. Attridge, A. Duran & C. MacCabe (Eds.), *The Linguistics of Writing* (pp. 48-66). New York: Methuen.

- Pratt, M. L. (1991). Arts of the Contact Zone. *Profession* (1991), 33-40.
- Pred, A. (1985). The Social Becomes the Spatial, the Spatial Becomes the Social: Enclosures, Social Changes and the Becoming of Places in Skåne. In D. Gregory & J. Urry (Eds.), *Social Relations and Spatial Structures* (pp. 337-365). London: Macmillan.
- Preston, D. R. (1996). Whaddayaknow?: The Modes of Folk Linguistic Awareness. *Language Awareness*, 5(1), 40-77.
- Prieur, A., & Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu, en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Priested Nielsen, H. F., Stine Thidemann. (2014). A strange familiarity? Place perceptions among the globally mobile. *Visual Communication*, 13(3), 373-388.
- Quist, P. (2000). Ny københavnsk 'multietnolekt'. Om sprogbrug blandt unge i sprogligt og kulturelt heterogene miljøer. *Danske Talesprog*, 1, 143-211.
- Quist, P. (2005). *Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole - en etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation*. Københavns Universitet, København.
- Quist, P. (2008). Sociolinguistic approaches to multiethnolect: Language variety and stylistic practice. *International Journal of Bilingualism*, 12(1-2), 43-61.
- Quist, P. (2010). Untying the language-body-place connection: A study on linguistic variation and social style in a Copenhagen community of practice. In P. Auer & J. E. Schmidt (Eds.), *Language and Space* (pp. 632-648). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Quist, P. (2012). *Stilistisk praksis. Unge og sprog i den senmoderne storby*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Quist, P. (2017). Taler man ens i Gellerup og Vollsmose? In I. S. Hansen, T. T. Hougaard & K. T. Petersen (Eds.), 16. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus: Århus Universitet.
- Quist, P., & Jørgensen, J. N. (2008). *Unge Sprog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Quist, P., & Svendsen, B. A. (2010). Introduction. In P. Quist & B. A. Svendsen (Eds.), *Multilingual Urban Scandinavia*. Bristol: Multilingual Matters.
- Rampton, B. (1995). *Crossing - Language and Ethnicity among adolescents*. London & New York: Longman.
- Rampton, B. (2006). *Language in Late Modernity. Interaction in an Urban School*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rampton, B. (2007). Neo-Hymesian Linguistic Ethnography in the United Kingdom. *Journal of Sociolinguistics*, 11(5), 584-607.

- Rampton, B. (2009). Interaction ritual and not just artful performance in crossing and stylization. *Lang. Soc.*, 38(2), 149-176.
- Rampton, B. (2011). From 'Multi-ethnic adolescent heteroglossia' to 'Contemporary urban vernaculars'. *Language & Communication*, 31, 276-294.
- Rampton, B. (2014). Linguistic ethnography, interactional sociolinguistics, & the study of identities. *Working Papers in Urban Language and Literacies*, 43.
- Rampton, B., Maybin, J., & Roberts, C. (2014). Methodological foundations in linguistic ethnography. In J. Snell, S. Shaw & F. Copland (Eds.), *Linguistic Ethnography: Interdisciplinary Explorations*: Palgrave Advances Series.
- Rasmussen, O., Sørensen, V., Arboe, T., Hansen, I. S., & Grøftehauge, N. K. (2000-). *Jysk Ordbog*. Århus: Århus Universitet.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Relph, E. (2009). A Pragmatic Sense of Place. *Environmental and Architectural Phenomenology*, 20(3), 24-31.
- Retsudvalget. (2012). *Udredningsrapport og faktakatalog om Vollsmose*. Odense: Odense Kommune.
- Rieper, O. (1993). *Gruppeinterview i praksis - brug af fokusgruppeinterview i evalueringsforskning*. Copenhagen: AKF Forlaget.
- Rodríguez, D. A., Merlin, L., Prato, C. G., Conway, T. L., Cohen, D., Elder, J. P., et al. (2015). Influence of the built environment on pedestrian route choices of adolescent girls. *Environment and behavior*, 47(4), 359-394.
- Romaine, S. (1984). The status of sociolinguistic models and categories in explaining linguistic variation *Linguistische Berichte*, 90, 25-38.
- Rysgaard, K. K. (2017). Udvikling postnumre. Retrieved 19/6, 2017, from https://infogr.am/udvikling_postnumre
- Røyneland, U. (2004). Språk- og dialektkontakt. In B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Eds.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Røyneland, U. (2005). *Dialektnivellering, ungdom og identitet*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Sacks, H. (1985). On doing "being ordinary". In J. M. Atkinson (Ed.), *Structures of Social Action* (pp. 413-429). Cambridge: Cambridge University Press.
- Sampson, R. J. (2011). Neighborhood effects, causal mechanisms and the social structure of the city. In *Analytical Sociology and Social Mechanisms*: Cambridge University Press.

- Sand, T. (2014, 26/2 2014). Udkantsdanmark: Kvinderne rejser - mændene står marginaliserede tilbage. Retrieved 9/8, 2016, from <http://www.b.dk/nationalt/udkantsdanmark-kvinderne-rejser-maendene-staar-marginaliserede-tilbage>
- Schegloff, E. A. (2007). *Sequence Organization in Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scheuer, J. (2005). *Indgange til samtaler: Samtaleanalyse som konversationsanalyse, dialogisme og kritisk diskursanalyse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Schultz Larsen, T. (2008). Udsatte boligområder og områdeprofiler. In J. Andersen (Ed.), *Ressourcemobiliserende beskæftigelsespolitik - strategier og erfaringer fra udsatte byområder*. Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag.
- Schøning, S. (2017). *Rural versus Urban - Styling social position among rural Danish youth*. Københavns Universitet, København.
- Secor, A. (2004). "There Is an Istanbul That Belongs to Me": Citizenship, Space, and Identity in the City. *Association of American Geographers. Annals of the Association of American Geographers*, 94(2), 352-368.
- Sheller, M., & Urry, J. (2006). The new mobilities paradigm. *Environment and Planning A*, 38, 207-226.
- Silverstein, M. (1985). Language and the Culture of Gender: At the Intersection of Structure, Usage, and Ideology. In E. Mertz & R. J. Parmentier (Eds.), *Semiotic Mediation: Sociocultural and Psychological Perspectives*. Orlando: Academic Press.
- Silverstein, M. (2003). Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language & Communication*, 23(3-4), 193-229.
- Sindberg, M. (2017). 'Åh nej, nu igen' – endnu et sammenstød mellem myndigheder og unge i Vollsmose, *Information* (Vol. 14.06.2017): Information.
- Skifter Andersen, H. (2016). Valg af uddannelse og fraflytning fra yderområder, *Boligforskerseminar*. København.
- Skjækkeland, M. (2009). *Språk og samfunn i endring*. Oslo: Novus AS.
- Skovse, A. R., & Steffensen, M. D. (2007). *Dialektens betydninger*. Unpublished Bacheloropgave, Aarhus Universitet.
- Skovse, A. R., & Steffensen, M. D. (2009). *Stedet i sproget. En undersøgelse af individuel sprogændrings betydningstilskrivning*. Københavns Universitet.
- Statistik, D. (2014). Særkørsel for Bylderup og Vollsmose.

- Steensig, J. (2001). *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Stewart, T., Duncan, S., Chaix, B., Kestens, Y., Schipperijn, J., & Schofield, G. (2015). A novel assessment of adolescent mobility: a pilot study. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 12, 18.
- Stokoe, E. (2012). Moving forward with membership categorization analysis: Methods for systematic analysis. *Discourse Studies*, 14(3), 277-303.
- Stæhr, A. (2010). *Rappen reddede os. Et studie af senmoderne storbydrenges identitetsarbejde i fritids- og skolemiljøer* (Vol. 54). København: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.
- Stæhr, A., & Madsen, L. M. (2017). 'Ghetto language' in Danish mainstream rap. *Language & Communication*, 52.
- Subramanian, S. (2005). *Embodying the Space Between*. Alberta, Edmonton.
- Sundgren, E. (2002). *Återbesök i Eskilstuna - En undersökning av morfologisk variation och förändring i nutida talspråk*. Uppsala Universitet, Uppsala.
- Svendsen, B. A., & Røyneland, U. (2008). Multiethnolectal facts and functions in Oslo, Norway. *International Journal of Bilingualism*, 12(1&2), 63-83.
- Tagliamonte, S. (2006). *Analysing Sociolinguistic Variation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tagliamonte, S. (2012). *Variationist Sociolinguistics: Change, Observation, Interpretation*. Malaysia: Wiley-Blackwell.
- Termansen, J. (2005). Odense accepterer at Vollsmose er en ghetto. *Berlingske* (29. marts, 2005).
- Thomas, E. R. (2011). *Sociophonetics: An Introduction*. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- Thomas, E. R., & Carter, P. M. (2006). Prosodic rhythm and African American English. *English World-Wide*, 27(3), 331-355.
- Togeby, O. (2003). *Fungerer denne sætning? Funktionel dansk sproglære*. København: Gads Forlag.
- Travlou, P., Owens, P. E., Thompson, C. W., & Maxwell, L. (2008). Place mapping with teenagers: locating their territories and documenting their experience of the public realm. *Children's Geographies*, 6(3).
- Trudgill, P. (1974). Linguistic change and diffusion: description and explanation in sociolinguistic dialect geography. *Language in Society*, 3, 215-246.

- Tuan, Y.-F. (2011 [1977]). *Space and Place. The Perspective of Experience*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). PLACE AND IDENTITY PROCESSES. *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220.
- Tönnies, F. (2017 [1887]). *Gemeinschaft und Gesellschaft*. München/Wien: Profil-Verlag.
- Vanderbeck, R. M., & Dunkley, C. M. (2003). Young People's Narratives of Rural-Urban Difference. *Children's Geographies*, 1(2), 241-259.
- Vanderbeck, R. M., & Johnson, J. H., Jr. (2000). "That's the only place where you can hang out": urban young people and the space of the mall. *Urban Geography*, 21(1), 5.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30, 1024-1054.
- Viken, A. (2012). Fokus på sted - fokusgruppesamtaler som metode i steds- og destinasjonsanalyser. In A. Førde, B. Kramvig, N. G. Berg & D. Britt (Eds.), *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika Forlag.
- Villanueva, K., Giles-Corti, B., Bulsara, M., Timperio, A., McCormack, G., Beesley, B., et al. (2013). Where Do Children Travel to and What Local Opportunities Are Available? The Relationship Between Neighborhood Destinations and Children's Independent Mobility. *Environment and Behavior*, 45(6), 679-705.
- Vollsmosesekretariatet. (2004). *Socialt ansvar i folkeskolen - Inspiration til rummelighed fra tre skoler i Vollsmose*. Vejle: Kroghs Forlag A/S.
- Vollsmosesekretariatet. (2015). Infrastrukturplan - Fremtidens Vollsmose. Retrieved 13. august, 2015, from <http://vollsmose.dk/Fremtidensvollsmose/Infrastrukturplan.aspx>
- Wacquant, L. J. D. (1993). Urban Outcasts: Stigma and Division in the Black American Ghetto and the French Urban Periphery. *International Journal of Urban & Regional Research*, 17(3), 366.
- Wacquant, L. J. D. (1996). The rise of advanced marginality: notes on its nature and implications. *Acta Sociologica*, 2(39).
- Wetherell, M. (1998). Positioning and interpretative repertoires: conversation analysis and post-structuralism in dialogue. *Discourse & Society*, 9(3), 387-412.
- Wickham, H. (2009). *ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis*. New York: Springer Verlag.
- Wienecke, L. A. (2009). Hvordan står det til med ærøsk? Om sprogbrug, livsstil og sprogholdninger blandt unge på Ærø. In A. Gudiksen, H. Hovmark, P. Quist, J. Scheuer & I. S. Sletten (Eds.), *Dialektforskning i 100 år*. København: Nordisk Forskningsinstitut.

- Wiese, H. (2009). Grammatical innovation in multiethnic Europe: New linguistic practices among adolescents. *Lingua*, 119, 782-806.
- Wiese, H. (2013). From feature *pool* to *pond*: The ecology of new urban vernaculars. *Working Papers in Urban Language and Literacies*, 104.
- Wiese, H. (2014). "This migrants' babble is not a German dialect!" The interaction of standard language ideology and 'us'/'them' dichotomies in the public discourse on a multiethnolect.
- Wilken, L. (2011). *Bourdieu for begyndere* (2. ed.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Winther, M. B., & Svendsen, G. L. H. (2012). 'The Rotten Banana' fires back: The story of a Danish discourse of *inclusive* rurality in the making. *Journal of Rural Studies*, 28(466-277).
- Woolard, K. (1985). Language variation and cultural hegemony: Toward an integration of linguistic and sociolinguistic theory. *American Ethnologist*, 12, 738-748.
- Yaeger-Dror, M., & Fagyal, Z. (2011). Analyzing prosody. In M. Di Paolo & M. Yaeger-Dror (Eds.), *Sociophonetics. A student's guide* (pp. 119-130). Oxon: Routledge.
- Young, I. M. (2005 [1980]). *On female body experience, "Throwing like a girl" and other essays*. New York: Oxford University Press.
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of prejudice*, 40(3), 197-214.
- Zachariassen, D. (2017). Ekstrapositionerede pronominer i optagelser fra Aarhus Vest. In I. S. Hansen, T. T. Hougaard & K. T. Petersen (Eds.), 16. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Århus: Århus Universitet.
- Aarsæther, F. (2010). The Use of Multiethnic Youth Language in Oslo. In B. A. Svendsen & P. Quist (Eds.), *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters.
- Aarsæther, F., Marzo, S., Nistov, I., & Ceuleers, E. (2015). Indexing locality: contemporary urban vernaculars in Belgium and Norway. In J. Nortier & B. A. Svendsen (Eds.), *Language, Youth and Identity in the 21st Century. Linguistic Practices across Urban Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press.